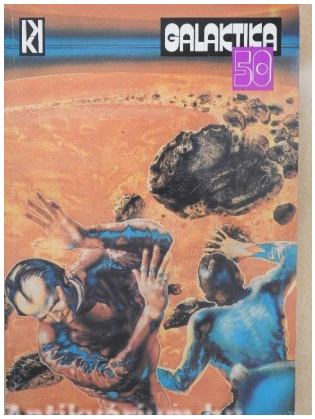

Galaktika 50.

- Szever Ganszovszkij - Jön az ember
- Stanislaw Lem - Az igazság
- Cucui - Körkörös elágazások
- Clifford D. Simak - Sétálni egy város utcáin
- Anatolij Dnyeprov - Csak kérdezni kell…
- Ursula K. Le Guin - Az út iránya
- Philip K. Dick - Az előszemélyek
- L. G. Ballard - Mindent a fogyasztóért
- Robert Sheckley -

Valamit Semmiért
- Vlagyimir Grigorjev - A bőségszaru
- Alekszandr Gorbovszkij - A véletlen
- Pierre Barbet - A bódító bolygó
- Ray Bradbury - Talán álmodni
- Cordwainer Smith - Patkány-sárkány játék
- Dmitrij Bilenkin - Űrhidegfóbia
- Konrád Fiałkowski - Parancsnok életre keltése
- Jean-Pierre Andrevon - Ide nekem a csillagokat!
- Gennagyij Gor - A kép
- Massimo Pandolfi - A Fehér tenger
- Julio Cortázar - Axolotl
- Maurizio Viano - Halászat a Qumran-tó vizén
- Koniszi Gaku - A Föld alatti Paradicsom

- Harlan Ellison - Szája sincsen, úgy üvölt
- André Carneiro - Sötétség
- Kurt Vonnegut - Beszámoló a Barnhouse-effektusról
- Josef Nesvadba - Vámpír - húsz év múlva
- Günther Krupkat - A párbaj
- Adrian Bogoz - A sztochasztikus istenek oltára
- Herbert W. Franke - Einstein örökösei
- Hernádi Gyula - A tudat kvantummechanikája
- Ljuben Dilov - Emberiség, előre!
- A fanti változásai

Szever Ganszovszkij - Jön az ember

A csipkés hegyek lábánál elterülő, messzire nyúló lapály fölött megmozdultak a fellegek, és végre, annyi nap, sőt hónap után először, előbukkant a nap. A fény lassan szétömlött az égbolton, felragyogtak a gyertyán- és bükkerdők, az indákkal és vadszőlővel átszőtt tölgyesek, a sűrű, alacsony fűvel benőtt rétek és a sztyepp, ahol derékig ért a fű.

A vegyes csapatokba verődött vadlovak, kecskék és zebrák megrázták rövid szőrű irhájukat, és bóklászva prüszköltek. A mogorva orrszarvú élő faltörő kosként törtetett elő a bozótból a tisztásra, beleszagolt a levegőbe, zajosan teleszívta hatalmas mellkasát, és elégedetten röfögött.
Az erdei elefántok vezérbikája - hasáról sűrű, hosszú szálú szőrbozont csüngött - hangos trombitálással parancsolta meg csordájának, hogy készülődjék a sűrű elhagyására. A vidrák és rókák előbújtak likaikból. Egy óriás hód - olyan nagy, akár egy mai farkas - kéjesen hunyorgott a sötét vizű erdei patak partján.
A napfény áttört a zöld lombozat résein, és egy leopárd homlokára tűzött. A leopárd kinyitotta a fél szemét, majd ismét lehunyta. Nem akaródzott megmozdulnia, oly jólesett ez a kis melegség.
A folyó lápos partszegélyén a víziló is örvendezve szusszantott fel. Már hosszú hónapok óta fagyoskodott, nem értette, mi is történik itt, miért kell állandóan fáznia. Az utolsó víziló volt az egész vidéken. A fajtáját kihalásra ítélte az észak felől érkezett lehűlés, ő azonban nem tudott erről, csak csodálkozott, hogy sehol se bukkan rá egyetlen nősténye vagy kölyökre, de még olyan öreg, megállapodott hímre sem, mint ő maga.
A nap ragyogott, az épp csak abbamaradt eső vízcseppjei csillogtak a falevelek és a fűszálak között, a lapály illatkipárolgásai sűrű, erős hullámokban terjengtek.
És ekkor a hegy lábánál, egy kis tisztáson nem messze a pataktól, felébredt őfelsége a barlangi oroszlán. Előbb csak a farokbojtját moccantotta meg, aztán a hátán rándult ráncba a bőr, végül megremegtek széles, fekete orrlikai, és feltárult a sárga szempár. Az oroszlán felemelte tekintélyes fejét, feltápászkodott, nyújtózott, a hátát görbítette, és mellső mancsának karmaival a földet karmolászta. Megrázta sörényét, mélyet lélegzett, zajosan fújtatott, és toporgott egy kicsit. A lábainál a tegnap megölt vadkan maradványai hevertek. A gerincen és a hátsó lábakon volt még némi megfeketedett hús - az éhségtől gyötört hiénák nem falták fel, nem merték megközelíteni az alvó nagyurat.
Az oroszlán lustán odaszagolt a szétmarcangolt fejhez, álldogált mellette egy csöppet, alig láthatóan lekuporodott a hátsó lábára, és váratlan könnyedséggel a levegőbe lendítette négymázsás testét. Tízméternyit repült, aztán puhán, omlatagon földet ért a füves patakparton. A mancsától egy centiméterre lévő kamillavirág meg se rezdült, csak éppen könnyedén meghimbálta a fejét.
A barlangi oroszlán lesunyta a fejét, lefetyelve ivott. Széles, rózsaszínű nyelve kipöndörödött a szájából - egy kis szürke majom, magasan a patak fölött, egy fatörzs mellől értetlenül bámulta ezt a védtelen nyelvet a hegyes, fehér agyarak között.
Ezután őfelsége még egyet nyújtózott, kettőt hörrentett, mint aki a hangját próbálgatja, lekushadt a hátsó lábára, egy nagy lélegzetet vett, és valahonnan a torka legmélyéből előtört a hatalmas erejű, mindent túlharsogó bömbölés.
A hang végiggördült a fű fölött, behatolt az erdő fái közé, elszállt a mocsarak és rétek fölött, szétáradt a sztyeppen.

És sok kilométeres körzetben minden élő megdermedt, megmeredt egy pillanatra. A vadlovak és zebrák csapatai megálltak, mintha valami láthatatlan falba ütköztek volna, a sűrűben a leopárd felszökkent, és kővé meredt, az elefántcsorda vezérbikája széttárt füllel hallgatózott.
A hang hullámokban áradt szét, aggodalmat keltett, halált ígért, elbágyasztott. A percnyi bénaság után a hód beugrott a vízbe, és a leopárd is, rettenthetetlen harcos létére, egyetlen hatalmas ugrással eltűnt az erdő sűrűjében - ő sem kívánt a sárga szemű, foltos bőrű király útjába kerülni. Az elefántok nyílt terepre húzódtak, a bivalycsorda igyekezett távolabbra kerülni a patakparti bozótostól, az orrszarvú vaktában zúdult neki a világnak. Ezer és ezer pata remegtette meg a földet - eliramodtak a lovak és a zebrák.
A nagy hatalmú úr jól tudta, hogy felriasztja jövendőbeli zsákmányát, de tudta azt is, hogy elfutni mégsem fog előle. Az elefánt, a bivaly, az antilop, akármi történjék is, ott él, ahol él, ott marad, ahol ismeri a környékét. A félelem nem veszi rá őket, hogy elhagyják az ismert helyet, hiszen ott, ahol az ismert táj véget ér, még nagyobb félelem várna rájuk. A ló nem menekül ismeretlen helyre a farkas elől - tudnia kell, hogy hol talál tar foltot a fű között, ahol oldalt szökve becsaphatja üldözőjét. A szarvas sem arra szökik, amerre kellene, hanem a jól ismert ösvényen indul el, nehogy beakadjon az agancsával az ágakba.
A nagyúr tudta, hogy a vadak csak átcsoportosulnak, de messzire nem mennek, és éppen ezt az átcsoportosulást akarta elérni, így fogja áldozatát éppen ott találni, ahol annak lennie kell. Mint egy sakkjátékos az ember és a sakkjáték korában, azt kívánta, hogy az ellenfél éppen egy bizonyos kezdőlépést tegyen - neki az volna legkényelmesebb.
És valóban, amikor területük határához értek megtorpantak a patás csapatok, vártak egy kicsit, aztán visszafordultak; a leopárd nagy kör írt le, és majdnem pontosan ugyanoda ért vissza ahol az imént volt. Újra kezdődött a legelészés a vadászgatás, a szimatolás és fülelés. De valami feszültség volt a levegőben. A feloldást majd az újabb, elégedett bődülés fogja meghozni, amely azt közli: "Zsákmányoltam, jóllaktam, élhettek."
A barlangi oroszlán ismét nyújtózott egyet, majd leült, a karmait próbálgatta.
Nagyszerű gyilkoló gépezet volt az egész állat. A legtökéletesebb, amelyet a Föld története mindeddig ismert. Ha a ragadozó ősgyíkok leghatalmasabbjával, a tirannoszaurusszal kerülne szembe - ami persze nem lehetséges, hiszen több millió év választja el őket egymástól -, a sárga király bizonnyal elbánna a tirannoszaurusszal is. A gyík ugyan jóval nagyobb volt, de ostoba és lomha. Az oroszlán viszont nemcsak acélos izmokkal büszkélkedhet, hanem ravasz is, és villámgyors mozgású.
A természet mesterműve volt: olyan dagadó izomzatú mellel, olyan karmokkal és agyarakkal, olyan - tíz-tizenöt méterre röpítő - hatalmas izmú hátsó lábakkal rajta kívül más nem büszkélkedhetett. Minden mozdulata kidolgozott, szinte művészi volt. Muzsika dalolt

benne, festői volt és szoboridomú. Vele, őfelségével a barlangi oroszlánnal a természet valósággal azt fejezte ki, amit később az emberi művészettel.
Az oroszlán átugrott a patakon, és még mindig minden rejtezés nélkül nekivágott a ligetes sztyeppnek - vadászni indult. A rémület, mint valami tüzérségi előkészítés, előtte járt: minden állat - az apraja kivételével, mint a madarak, mókusok és különféle bogarak - hanyatt-homlok szétfutott, kifelé a halálos zónából.

Az Uc névre hallgató idős, de jó erőben lévő férfi egy dombon állt, néhány kilométernyire az oroszlán pihenőhelyétől, úgyhogy a sárga király hangja már elgyöngülve érkezett el hozzá. A súlyosan hömpölygő, mindent betöltő bömbölést azért hallhatta csak meg, mert Uc maga is majdnem olyan finom hallású volt, mint a vadállatok. Az ember jól tudta, hogy a nagyúr aligha jön ilyen messzire prédálni, mégis összerezzent a válla. Magában megjegyezte, hogy ma másfelé kell majd vad után néznie. Megragadta a kőhegyű falándzsát - hitványka fegyver volt ez a hatalmas oroszlán, de még a hegyes agyarú fiatal vadkan ellen is -, és körülpillantott őrhelyéről.
A folyó fölötti partszakadék mély barlangokkal volt át- meg átlyuggatva, ezekben laktak az Uc vezetésével élő horda emberei. Hosszú féléveken át - a legalacsonyabban delelő naptól a legmagasabban állóig - szinte az egész életük ott zajlott bent, a barlangok mélyén. Az eső miatt oda vonszolták be a zsákmányt, ott sütötték meg. Oda hordták az asszonyok és a gyerekek a puha, édes gyökereket és gumókat, már ha sikerült valamit találniok. Ott aludtak, a tűz mellett, és ott üldögéltek napközben is, és bámulták a sűrű függönyként lezúduló esőt.
Ma azonban kisütött a nap, és a horda azon nyomban kikászálódott a kőüregek nyirkos hidegéből.
Három nagyobb tűzön egy leopárdzsákmány orrszarvúborjú maradékait sütögették - a ragadozók csak a fejét és a hasát marcangolták szét, a többit otthagyták. A szakállas férfiak fegyvereket készítettek - késeket és baltákat pattintottak kovakőből, lándzsahegyeket csiszoltak. Az asszonyok szarvasbőröket terítettek szét a földön, a szélükön ágdarabkákkal letűzködték, és a zsírt, a húscafatokat kapargatták az irháról. Az egyikük, egy boglyas, világos hajú fiatal lány, fehér prém átkötővel a derekán - a Ru névi hallgatott egyébként - felpillantott a dombra és elmosolyodott. Nem messze, a folyóban néhány ember puszta kézzel halakat fogdosott. Amit elkaptak, kidobták a partra, ott a gyerekek összeszedték a fogást, és a tűzhöz vitték. Éppen haljárás ideje volt.
Minden zsákmány a közös konyhára ment - ez volt a ki nem mondott, de magától értetődi törvény. Ezzel a törvénnyel születtek és haltak meg. Még az apró gyermek is, bár alig támolygott a hosszú éhezéstől, a telepre cipelte az ehető gyökeret, és nem tömte a szájába.
A horda emberei kis termetűek voltak - százhatvan-százhetven centiméter magasak. A nők kisebbek, a férfiak nagyobbak. Nagyon

erősek sem voltak. Legalábbis a velük azonos termetű és súlyú állatok között ők voltak a leggyengébbek. Kés nélkül még egy antiloppal sem tudott volna elbánni a legerősebb vadászuk.
A gerincük egyenes tartású volt, kezük-lábuk hosszú. A homlokuk magas, egyenes, nem csapott vonalú, az állkapcsuk nem előreugró. Ezek az emberek igen ritkán találkoztak magukhoz hasonlókkal. Nem tudták, honnan kerültek ide, de most már nagyon rosszul ment a soruk a hegy lábánál. A közelben minden gyümölcsöt és lisztes gyökeret megettek már. Az apróvad szétszaladt, a távoli sztyeppre pedig nem akaródzott utánuk menniök - féltek a leopárdoktól és más ragadozóktól.
El kellett már innen menniök, de sajnálták elhagyni a kényelmes barlangokat, ahol nem volt annyira hideg az esők és viharok idején, és amelyeknek a bejáratát éjszakára kövekkel torlaszolhatták el.
Uc lenézett a telepre, aztán felpillantott az égre. Ismét gyűltek a fellegek, hamarosan elfedik a napot.
Fájdalom hasított a csontjaiba - annyira vágyott már egy kis meleg, egy kis fény után. A nagyanyja azt mesélte, hogy régebben sokkal jobb volt minden. Uc maga is emlékezett homályosan egy vagy talán két forró nyárra. De aztán mindig csak így ment: eső, megint eső. Volt még olyan rendkívüli hideg tél is, amikor az égből fehérség szállingózott. A folyónál akkor tucatjával pusztultak a vízilovak. A hiénák nagy lakomákat csaptak, a horda azonban szinte hozzá se nyúlt a hatalmas, lomha állatok húsához. Túlságosan hideg volt. Az emberek ki se mozdultak a barlangokból. Prémekbe burkolóztak, de tavaszra mégis sokan elpusztultak a hidegtől.
Uc mellett a sánta Jaro ült a fűben. A fiatal vadászt egy vadkan sebezte meg a lábán. Jaro most nem vehetett részt a vadászatban a többi férfival, így hát szinte az egész napját azzal töltötte, hogy a tűz mellett késeket és lándzsahegyeket készített.
Egy vastag, ember hosszúságú nyírfaágat tartott a kezében. Az ág nyirkos volt, már rég törhetett le, mert a fa belül teljesen elrohadt és kihullott, csak a kéreg maradt épen. Ha az egyik végén belenézett, a másikban Jaro az eget és az erdőt láthatta.
Forgatta az ágat erre-arra. A szűkebbik nyílást betömte fűvel, homokot öntött rá. Aztán kiöntötte, és belefújt a nyílásba.
- Miért Jarónak ág? - kérdezte Uc. - Ág könnyű, nem jó ütni.
- Jaro nem tudja - felelte a sánta. Miközben beszélt, a nyírfa csövet a szája előtt tartotta, s ettől a hangja meghökkentően mély és búgó lett.
Azokban az időkben nem mondták még hogy "te" meg "én". Az emberek önmaguk is nevükön nevezték, és egymáshoz is így fordultak.
A Ru nevű leány otthagyta a prémjét, és felmászott a dombra.
- Eső jön - mondta. - Ru beviszi tüzet barlangba.
Uc megrázta a fejét.
- Nem. Ágak nedvesek, nagy füst lesz. Maradjon tűz itt.
A lány Jaróhoz lépett. Valójában miatta jött ide. Jaro felállt, a kezében tartotta a csövet. Ott állt egymás mellett a két fiatal. A sztyepp és az erdő a lábuk előtt terült el. Távolról idelátszottak a

kószáló elefántok, mögöttük pedig a vadlócsapat sötét tömege. A felhők sűrűsödtek, egymásra torlódtak. Egyedül a hegylánc fölött volt tiszta az ég.
Az öreg Uc ezt a kékséget nézte.
- Jaro nem megy vadászni? - kérdezte a lány.
- Nem. Jaro itt lesz - felelte a sánta, és a nyírfa csövön át olyan hangosan zendült a válasza, hogy a lány visszahőkölt, aztán mosolyogva megérintette az ágat.
- Fa kiabál…

A teleptől félnapi járásra, ahol a vadak már nem voltak olyan félénkek, a horda három vadásza lopakodott a vadlovak felé. Hosszadalmas és nehéz dolog volt ez. Az állatok nyílt mezőn álltak - négy kanca és egy csődör. A kancák lehajtott fejjel legelésztek, a csődör őrködött. Körbenézegetett, szimatolt, billegő füllel hallgatózott.
A vadászok egy kis fűszálat dobtak a levegőbe, hogy megállapítsák, merről fúj a gyönge szellő, aztán úgy indultak kúszva az állatok felé, hogy mindig széllel szembe haladjanak. A késeket és a lándzsahegyes zsákocskákat a bokrok közt hagyták, egy szál lándzsával könnyebben mozoghattak. Időről időre mozdulatlanná dermedtek, aztán továbbkúsztak, lassan, hogy még a közeli nyúlfészkeket se riasszák fel.
A távolság kétharmad részét megtették már, amikor megfordult a szél. Vissza kellett térniök a bokrok közé, hogy egy nagy kerülő után más irányból próbálkozzanak a megközelítéssel.
Amikor már csak húszlépésnyire voltak az állatoktól, de a lándzsákat még nem hajíthatták el, a csődör nyugtalankodni kezdett. Röviden felhorkantott, és arrafelé nézett, ahol a vadászok a fűben rejtőztek. Og, a Hosszúkezű, Mav, a Gyorslábú volt ott, és még egy harmadik, akinek Ram volt a neve.
A hím a fülét hegyezte, hosszan-hosszan vizsgálta a fűcsomókat, aztán elfordult. Az emberek azonban nem mozdultak. Ravaszságban versengett a két fél, és a tét maga az élet volt. A csődör ismét feléjük pillantott, és csak ezután hajtotta le a fejét, hogy a zöld hajtásokat szaglássza.
A három vadász ekkor még ötlépésnyit kúszott, aztán hirtelen felszökkentek, és elhajították a súlyos, otromba lándzsákat. A három közül csak egy találta el a csődört, a bordái között.
A kis lócsapat megugrott, a csődör is nekiiramodott. A vadászokat egészen elgyöngítette a hosszú lopakodás, úgyhogy nem eredtek azonnal a nyomába. Örömteli kiáltozással letelepedtek a fűbe, és csak miután kipihenték magukat, akkor tértek vissza a bokrokhoz a késeikért és a többi cókmókjukért, és most már elindultak a véres nyomon.
A csődör vagy félszáz lépésre tőlük a földön hevert, a száján pirosas hab csordogált. Amikor a közelgő vadászokat megpillantotta, felszökkent, feléjük rontott, mintha ijesztgetni akarná őket, aztán utolsó erejéből még lefutott a köves lejtőn. A lándzsa az oldalán billegett.

A vadászok utána eredtek. A völgykatlan élesen elfordult. A három vadász befordult, és megint a földön találták a vadat. Nagyszerű zsákmány! Ritkán van ilyenben részük. Friss, meleg hús, olyan gyönge, hogy még sütés nélkül is megehető.
Og, a Hosszúkezű elővette a zsákjából a baltát.
Ram azonban egyszerre visszahőkölt. Valami nyugtalanító különös szag csapott az orrába.
Oldalt fordult, és megpillantott egy embert. Pontosabban egy embergyereket. Egy fiút. Sötét bőrű, tagbaszakadt termete jóval vállasabb volt mint az övék, holott még messze volt a felnőtt kortól. A haja sem úgy nőtt, mint a három vadásznak: egyenes, kemény szálú volt, mint a ló sörény. A karján duzzadoztak az izomkötegek a szemében szinte állati félelem ült, de ugyanakkor elszánt vadságot sugárzott.
A vademberkölyök egy pillanatig bámulta a vadászokat aztán bevetette magát a bozótba.
A völgykatlanban, vagy száz lépéssel odébb tűz égett, a tűz mellett pedig hatalmas termetű lények álltak, prém általvetőben, a kezükben kőbalta.
A három vadász ennek láttán egyetlen pillanat habozás nélkül, anélkül hogy összebeszéltek volna, feledve a prédát is, sarkon fordult, és futásnak eredt. Még a lándzsát is eldobták, hogy ne zavarja őket, és amikor a katlanból kiértek, hatalmas ugrásokkal gyorsították az iramot. Nem volt választásuk: a halál lesett rájuk, és pusztulás fenyegette az egész telepet. A Kóborok hordájába botlottak, akiknek az embervadászat a főfoglalatosságuk.
A hátuk mögül ordítozást hallottak: a Kóborok az üldözésükre indultak.
Vagy negyven férfi, nő és gyerek indult a nyomukba, széles félkörbe széthúzódva. Tudták, hogy utolérik őket - szívósak, akár a vadállatok, és háromszor-négyszer erősebbek, mint a kis termetű vadászok.
Különös oldalhajtása volt ez az emberi fajnak: emberek, de talán csak félig emberek, akiknél a fejlődés az erő irányába hajlott el. Két és fél méter magasra nőttek, puszta kézzel megfojthatták a lovat, de még a tigrist is, ugyanakkor tüzet is tudtak gyújtani, és kőfegyvereket is készítettek. Értelem pislákolt a szűk homlok mögött, de az alacsony, lapos koponyatető nem engedte nagyra nőni az agyvelőt. Gorillaszerűen kiugró szemöldökcsontjuk volt, előreugró állkapcsuk és rövid, vaskos, szőrrel benőtt nyakuk. Kissé behajlított lábbal jártak, és éjszakára fűből és gallyakból vackot készítettek maguknak, vagy egyszerűen csak a tűz mellett aludtak, ülve, a szorosan átölelt térdükre hajtott fejjel. Nemzedékről nemzedékre egyre erősebbek, egyre izmosabbak lettek, nem féltek senkitől és semmitől, egyedül a nagyúr, a barlangi oroszlán elől menekültek. A kis agyvelejű, hatalmas test azonban lassan már túl sok táplálékot kezdett követelni. A vadállatoktól már elszakadtak, azokkal már nem vehették fel a versenyt ügyességben és gyorsaságban, a vastag csontú, dagadó izmú testben azonban

telhetetlen gyomor követelőzött. Az Erős Ember volt ez, nem pedig az Értelmes Ember.
Az éhségtől űzve azokat választották prédának, akik szintén nem rendelkeztek az állatok finom szaglásával, erejével, gyorsaságával. A Kóborok a maguk fajtáját irtották, az embereket, akik ugyanolyan szőrbozontos testűek, dudoros, szűk homlokúak voltak, mint ők, csak éppen kisebb termetűek. A karcsú és arányos testalkatú vadászokkal most találkoztak először, és azonnal látták, hogy nagy lakoma vár rájuk.
Egy pillanatra kisütött a nap, és bevilágította a színteret. A sztyeppet a lovakkal és a kecskenyájakkal, az erdőszélen lombot tépdeső elefántokat, a menekülő vadászok apró kis alakját és a Kóborok széles körívét.
A három vadász kezdetben messze maga mögött hagyta az üldözőket. Gyorsabbak voltak, de tudták, hogy ez nem menti meg őket, a Kóborok fáradhatatlanságával nem versenyezhettek. Az emlékeik közt szerepelt már egy eset, amikor így lerohanták a telepet, és csak egy véletlen erdőtűz mentett meg az emberevők elől egy-egy kisebb csoportot.
A Kóborok nem nagyon siettek. Nemcsak vadászat volt a számukra ez a futás, hanem költözés, vonulás is. Minden holmijuk velük volt. Az asszonyok a gyerekeket és a prémeket cipelték, a férfiak derekán meg ott himbálózott a kés meg a balta. A kezükben is kőbaltát szorongattak. Egyre ment nekik, hol fognak éjszakázni. Tudták, hogy valahol a közelben van a vadászok telepe, hogy ott majd mindenkit agyonvernek és ott is maradnak két-három napig, amíg az étel tart.
Og, Ram és Mav, a Gyorslábú több száz lépésre futott a Kóborok előtt, és egyszerre csak, mintha valami láthatatlan szál kötné össze őket, mindhárman a fű közé vetődtek, fürgén elkúsztak a bozótos sávig, ott felemelkedtek, és a cserjéstől takartan oldalvást futottak tovább az előbbi irányba.
A vadászoknak a folyóhoz kellett eljutniok, hogy a vízbe ugorva tüntessék el nyomaikat.
A náddal benőtt folyóöböltől azonban még több tucat kilométer választotta el őket. Már egy órája futottak, egyenletesen, egyetlen szó, egyetlen visszapillantás nélkül, mert nagyon jól tudták, mennyi erőt emésztene fel hiába egyetlen fejfordulat vagy akár csak egy futtában kiejtett szó is.
A Kóborok azonban nem tágítottak. Az egyenetlen sztyepp elrejtette előlük a vadászokat, a hordavezér mellett azonban ott haladtak gyors ügetéssel a nyomkeresők, és futás közben szimatoltak. Átfutottak a bokrok között, megadták az új irányt, és a horda napkeletnek fordult. Az üldözők eközben lassan két rajvonalba szakadtak: az elsőben haladtak a férfiak és a nagyobbacska gyerekek, a hátsóban az asszonyok.
A Kóborok feltartóztathatatlanul haladtak előre, akár a vízáradat vagy a hógörgeteg, és kétségtelen volt, hogy előbb vagy utóbb, de mindenképpen utolérik a prédát.
Egy újabb bozótsávnál az üldözött vadászok ismét megálltak. Kettejükön már észrevehető volt a fáradtság. Og és Ram mellén és

vállán verejték csillogott, nehezen kapkodták a levegőt. Mav volt csupán jó erőben.
A fűbe vetették magukat, lihegtek. Aztán Mav megszólalt:
- Og megy arra - mutatott a kezével. - Ram fut erre. Gyorslábú Mav megy telepre. Og és Ram elcsalja Kóborokat.
A két vadász egyetértően bólintott. A nemzetség megóvásának érzése erősebb volt, mint az önfenntartási ösztön. Megértették, hogy fel kell áldozniok magukat, hogy Mav riaszthassa a telepet. Og és Ram felugrott, és a távolból odalátszó erdő felé futott. Mav várt még egy kicsit, aztán a bokrok között kúszott egy darabot, majd amikor olyan helyre került, hogy egy kis halom elfedte a Kóborok elől, a folyó felé eredt.
Az üldözők azonban ezúttal sem ültek fel a cselnek. Jól ismerték ezt az állatoknál is szokásos magatartást, az állatok is gyakran próbálják magukra terelni a vadász figyelmét, hogy kicsinyeiket mentsék. Csak két óriás vetette magát Ram és Og után, a többi nagy kiáltozással és hadonászással Mav nyomát követte - éppen azért, mert ő rejtőzött előlük.
Amikor az erdő felé vezető útjuk feléhez értek, Og és Ram, kétfelé fordult, az egyik jobbra folytatta, a másik kissé balra tért el. A két üldöző is szétvált, mindegyik ment a maga kiszemelt zsákmánya után.
Ram meghallotta a közeledő lépteket, és felkapta a fejét. Elcsodálkozott, amikor látta, hogy egy fiatal nő - vagy inkább fiatal nőstény - rohan felé. A nőstény egy medvefogakkal tűzdelt bunkót forgatott a kezében; szinte az egész testét rőtes szőrzet fedte, a félig állati arc két oldalán soha nem fésült hajbozont lógott. Izmos karja kétszer olyan vastag volt, mint a Ramé.
A nő nagy rikoltással elhajította a bunkót. Ram szeme fájdalmasan megrebbent, aztán számára minden véget ért.
Og, a Hosszúkezű eleinte szerencsével járt. Az üldözője egy nem túl gyors férfi volt, úgyhogy már majdnem elérte az erdőt, amikor egyszerre úgy érezte, hogy képtelen továbbfutni. Egy esővíz kimosta kőhalomra esett a pillantása. Felkapott egy követ, és amikor az üldöző közelebb ért, hozzávágta - a mellét találta el. A Kóbor azonban még csak meg se állt - akárha egy orrszarvút dobálna kővel az ember. Og beért erdőbe, és ott beledöbbent, hogy mégiscsak Hosszúkezű ő, a telep legerősebb embere - ne szabad csak úgy egyszerűen lemondania az életről.
Az óriás nekirohant. Összekapaszkodtak, és lezuhantak a bokrok közé - csak úgy recsegtek a széttörő ágak. Egy vacoknyi vadmalac szanaszét fröccsent lezuhanó testük alól. Ognak sikerült egy másik kődarabbal fejbe vernie az ellenfelét. A Kóbor elernyedt, de csak egy pillanatra. Sárga fogaival belemart Og vállába, és a torka felé tört.
Egy hatalmas vadkan, amely a családján őrködött az erdő mélyén, meghallotta az ágrecsegést, és megpillantott valami nagy lényt, amely a földön hempergett. Rémület és düh tört fel benne. Rárohant erre a nagy valamire, beleöklelt az agyarával. A nagy valami kettévált. A vadkan újra odavágott, az egyik feléhez is, a másikhoz

is, és addig döfölte őket, amíg meg nem szűntek hörögni is, és mozdulatlan, véres húskupaccá nem lett mindkettő…
Mav, a Gyorslábú eközben szép utat járt be, és ismét elszakadt az üldöző óriások csapatától. Most már azonban az ő lába is merevedni kezdett, a lélegzete kapkodóvá vált. A szája kiszáradt, szomjazott. Ahol a sztyepp lankás ívben kezdett a folyó felé leereszkedni, egy kis pihenőt engedélyezett magának, aztán felállt, hátranézett, és észrevette, hogy a Kóborok hordája mégiscsak éppen az ő nyomába eredt. Nem csodálkozott rajta. Tudta, hogy a bozontos állat-emberekben az emberi ravaszsághoz állati szaglóérzék társul, és hogy éppolyan lerázhatatlan nyomkövetők, mint a farkas.
Letépett maga körül egy maroknyi nedves füvet, leszopogatta, felfrissítette a száját, aztán felugrott, és továbbindult a folyó felé. Futott, csak futott, és igyekezett egyenletesen lélegezni, de a gondolatai már összezavarodtak, a halántékán dobolt a vér, a mellét pedig belső tűz égette. Végre feltűnt előtte a folyó szürke szalagja, még utoljára gyorsított, aztán beért a sűrű part menti nádasba, és ott mohón teleitta magát, marokkal öntötte a vizet a szájába, majd térdig vízben gázolva vonszolta magát tovább. Egy helyen, ahol a növényzet különösen sűrű volt, leguggolt, és csak ekkor érezte teljes valóságában, hogy milyen halálosan kimerült. Majd egy fél napig futott megállás nélkül. A testét kiürültnek, kiszikkadtnak érezte. A feje dolgozott csak változatlan erőfeszítéssel, a fül fülelt, a szem figyelt.
Egy kis idő múlva kiáltások hangzottak fel a közelében, majd lépések toccsantak az iszapos vízben. Három Kóbor a közvetlen közelében haladt el, aztán megálltak, rövid vakkantásokkal tanácskoztak. A levegőt szimatolták, és Mav hálát adott a jó sorsnak, hogy a szél felőlük fújt és nem feléjük. Megjelent egy asszony, gyerekkel a hátán, lehajolt és ivott - akár az állatok, közvetlenül a szájával szürcsölve a vizet.
Aztán elöl valaki jelt adott, s az egész óriáshorda elrohant Mav mellett, át a túlsó partra. Most siettek, nem néztek maguk köré, mintha úgy döntöttek volna, hogy nem keresik tovább.
Hosszan elüldögélt a vízben, nem tudta rászánni magát a felállásra, valahogy nem is hitte igazán, hogy győzött. Amikor a horda zaja elhalt a távolban, felállt. Egy pillanatra elakadt a lélegzete, a szájára szorította a kezét, hogy visszafojtsa a kiáltást.
Esteledett. Balra, a távolban, a folyóparton három vékonyka füstoszlop emelkedett az ég felé. Tisztán lehetett látni. Oda mentek hát az embervadászok.
Mav teljesen összetörtnek érezte magát. Egyetlen lehetősége maradt: ezen a parton megelőzi a Kóborok csapatát, és a telep magasságában kel át a folyón.
Kikecmergett a szárazra. Karját és lábát furcsamód könnyűnek érezte. A fáradtság és a merevedés mintha elmúlt volna, csak éppen a teste nem nagyon akart engedelmeskedni.
Támolyogva nekivágott.

A telep az éjszakára készülődött. A tüzek még kint égtek, de az asszonyok nyalábszámra hordták be a barlangokba a rőzsét. A férfiak csoportba verődve azt tárgyalták, vajon miért nem tértek vissza társaik a sztyeppről. Az ilyesmi meglehetősen ritka dolog volt. Az éjszaka a ragadozóké, nem az emberé, az éjjelt a tűz mellett, az egész törzs körében kell tölteni.
Az aludni készülő gyerekek a szénaágyakat forgatták meg a sötét odúkban.
Ru a fiatal Jaro mellett ült egy kövön. Ott hevert az üres nyírfaág is. Jaro egy hegyes kődarabbal egy medvefogat fúrt át - női nyakbavaló készült.
Az öreg Uc a dombtetőn nyugtalanul fürkészte a környéket. A reggel eltávozott három vadász mindegyike erős és fiatal volt, a pusztulásuk nagy veszteség volna a hordának.
A folyó fölött párafelhők gomolyogtak. A körös-körül terjengő sülthal-szag minden más szagot elnyomott. Lentről, ahol a tüzek égtek, beszélgetés, nevetgélés, lármázás hallatszott.
Aztán egyszerre az öböl felől kiáltás harsant, és az emberek megpillantották egyik elveszett társukat, aki a derékig érő párafelhőben a vízből vánszorgott kifelé.
Teljesen csupasz volt, fegyvertelen, s ahogy a megvilágított körbe ért, térdre roskadt, és levegő után kapkodva, hadonászva mondta, mutatta:
- Kóborok! Közel!
Felszűkölt az egész telep. Az asszonyok üvöltve, jajongva keresték a gyerekeket, a férfiak fegyvert - baltát, lándzsát - ragadtak. Többen azokhoz a nagy szikladarabokhoz ugrottak, amelyekkel éjszakánként a barlang bejáratát zárták el belülről.
A hordában mintegy negyven férfi volt, de mindenki jól tudta, hogy még számbeli fölényük esetén sincs menekvés. A bozontos óriások mellett a legerősebb harcosuk is csenevész gyermekként hat. Elfutni sem lehet, mert a Kóborok az erdőben is utolérik őket.
Néhány pillanatig nagy volt a lótás-futás a tisztáson, aztán mindnyájan behúzódtak a két legnagyobb barlangba. Csönd lett. Csak a magukra hagyott tüzek ropogták.
És ekkor előbukkantak a Kóborok.
Az első felsötétlő árnyak megálltak a megvilágított körön kívül. Az emberevők sorra csatlakoztak a várakozó csoporthoz. Fáradtak voltak már ők is, de nem annyira, mint a Gyorslábú. Az Erős Ember fajtájának képviselői voltak, jobban bírták hát a megpróbáltatásokat, no meg ebben a versenyfutásban ők az üldözők, nem pedig a menekülők voltak. Mavra egész nap félelem nehezedett, nekik pedig, épp ellenkezőleg, erőt adott a vágy, hogy utolérjék és elkapják a zsákmányt.
A vezér végül kilépett a tisztásra - bozontos két és fél méteres, sziklavállú óriás. A hívásra azonnal előugrott és körbeszimatolt két nyomkereső, majd az egész megvilágított teret elöntötte a rikoltozó tömeg.
A bokrok közül előhúztak egy, a rémülettől megkövült öreget, akinek nem volt már ideje elbújni. Kitekerték a nyakát, és a testét a tűzre

vetették. A Kóborok korgó gyomra élelmet követelt, de mivel tudták, hogy nagy lesz a zsákmány, előbb végezni akartak minddel.
A vezér körülnézett, aztán a hegyoldalhoz ugrott. A közelebbi barlang bejáratát eltorlaszoló szikla nem is volt túl nagy. A felső széle és a mészkőboltozat között jókora rés tátongott. A résen lándzsák repültek ki. Az ostromlottak azonban nem tudtak kellő lendületet venni, s csak az egyik vadász találta el az óriást a kezén.
Megkezdődött a harc. A Kóborok nekiestek a sziklának. Belülről visszahúzták, de az erőviszonyok nem voltak egyenlőek. Egy hatalmas, félig ember, félig állat nőstény kirántotta a résen a telep egyik vadászát - két kézzel átfogta, és hátra se nézve maga mögé dobta. A test átröpült a tömeg fölött, a földre zuhant, és ott rárohantak a gyerekek.
A Kóborok egy perc múlva betörtek a barlangba. A benti tűz kialudt - eltaposták. A sötét barlang üvöltésektől, halálhörgéstől visszhangzott. A másik nagy barlang azonban még tartotta magát. Uc egy jól irányzott baltacsapással leütötte az egyik támadót. A hatalmás tetem beékelődött a szikladarab és a fal közé.
A Kóborok megpróbálták előretuszkolni, de a megölt óriás nem mozdult. Az ostrom megakadt egy pillanatra.
És ekkor akadozva és előbb halkan, majd felerősödve, valahonnan a közelből súlyos, mély hang hangzott fel. A barlangi oroszlán első, figyelmeztető morgása.
A nagyúr itt volt. Egészen közel.
Minden elcsöndesedett, és a csöndben felzengett az oroszlán második bődülése. Végighömpölygött a tisztás fölött, majd felszállt, mindent betöltő erővel, megremegtette a fákat, a köveket, az embereket, akik a saját lélegzetüket sem hallották többé és elerőtlenedtek a halálos fenyegetéstől. A hang a tetőpontjáig fokozódott és megszakadt.
Most már közelebb volt. A nagyúr nyilvánvalóan a barlangok felé közeledett.
A harcnak ezzel vége szakadt. A Kóborok baltát, bunkót, mindent elhajítva, jajveszékelve menekültek.
Egyetlen óriás maradt csak ott, akinek a hasát ütötte át egy lándzsa, s most görcsökben fetrengett a tisztáson.

Reggel a horda maradéka útnak indult felfelé. Ott maradni nem lehetett - a Kóborok visszatértek volna, hogy mindnyájukat kiirtsák. Uc a hegyekbe vezette az övéit. Vitték a gyerekeket, az élelmiszer-tartalékot, a fegyvereket és a bőröket. A törzsfő ösztönösen délnek indult, nem tudhatta, hogy a közelgő jegesedés hidege elől fut.
Két napig vonultak, az éjszakát guggolva, egymáshoz bújva töltötték, mint a majmok - nem gyújtottak tüzet. Harmadnap reggel egy hágóhoz értek és körülnéztek.
Hideg szél fújt. Mögöttük a messzire nyílt lapályt felhők borították. Ömlött az eső, az ismerős erdők és cserjések körvonalai ködbe veszte Előttük azonban tiszta kék égbolt ragyogott - úgy tűnt, két időjárás választóvonalán állna.

Dél felé szelíd lankákba hajlott a hegység, rétek és bozótos völgyek húzódtak. A napfény beragyogta a kis embercsoportot. Hallgatagon álltak, élvezték a hirtelen jött meleget. Az eső szint ott esett mellettük, ők azonban már kiértek a birodalmából.
Uc jelt adott, megindultak lefelé.
Ru a bicegő Jaro mellett lépdelt. A férfi most is magával cipelte a nyírfaágat. Mav, a Gyorslábú - ő is életben maradt - megérintette ujjával a csövet.
- Most először volt, hogy Jaro úgy beszélt, mint oroszlán.
A horda mögött, az esőbe süllyedt sztyeppen viharosra fordult az idő. Villámok hasították a vastag felhőtakarót, zengett az ég.
A világban valami új jelent meg, valami, ami előtt a határtalan fejlődés távlata ragyogott: az értelem. Elkezdődött az Ember története.

Székely Sándor fordítása

Stanislaw Lem - Az igazság

Itt ülök, és írok a bezárt szobában, az ajtón nincs kilincs, az ablakot sem lehet kinyitni. Az ablaküveg törhetetlen. Kipróbáltam. Nem mintha szökni kívánnék, nem is dühömben, csak meg akartam győződni róla. Diófa asztalon írok. Papírom van elég. Írni szabad. Csak senki sem olvassa el. De én azért írok. Nem akarok egyedül lenni, olvasni pedig képtelen vagyok. Minden olvasnivaló, amit adnak, hazugság, a betűk ugrálni kezdenek a szemem előtt, s elveszítem a türelmemet. Az, ami a könyvekben áll, egyáltalán nem érdekel, amióta megértettem, mi az igazság. Nagyon ügyelnek rám. Reggel fürdő, meleg vagy langyos, kellemes illatú. Fölfedeztem, mi a különbség a hét napjai között: kedden és szombaton levendula-, más napokon fenyőillatú a víz. Aztán jön a reggeli és az orvosi vizit. Az egyik fiatalabb orvost (nem emlékszem a nevére, nem mintha valami baj volna az emlékezetemmel, de mostanában arra törekszem, hogy a lényegtelen dolgokat ne jegyezzem meg) érdekelte a történetem. Elmondtam neki kétszer az egészet, s ő magnószalagra vette.
Bizonyára azért ismételtette meg, hogy összehasonlítsa a két elbeszélést, és így megállapíthassa, mi maradt bennük változatlan. Megmondtam neki, mit gondolok, és azt is, hogy a részletek nem lényegesek.
Azt is megkérdeztem, úgynevezett klinikai esetként szándékozik-e történetemet feldolgozni, hogy felhívja magára az orvosi világ figyelmét. Kissé zavarba jött. Talán csak nekem rémlett így, de annyi biztos, hogy azóta kiestem a kegyeiből.
Mindennek azonban nincs jelentősége. Annak, amire részint véletlenül, részint más körülmények jóvoltából rájöttem, bizonyos (triviális) értelemben szintén nincs jelentősége.
Kétféle tény létezik. Az egyik fajta hasznos lehet, például az olyanok, mint az, hogy a víz száz foknál felforr, s gőzzé válik, amelyre a Boyle-Mariotte- és a Gay-Lussac-törvény érvényes; ennek jóvoltából lehetett hajdanában a gőzgépet megszerkeszteni. Más tényeknek nincs ilyen jelentőségük, mindenre vonatkoznak, és nincs előlük menekülés. Nem ismernek kivételeket, nem alkalmazhatók semmire, és ebben az értelemben haszontalanok. Olykor kellemetlen következményeik lehetnek valakire nézve.
Hazudnék, ha azt állítanám, hogy elégedett vagyok jelenlegi helyzetemmel, és hogy teljesen közömbös számomra az, amit a kórtörténetembe följegyeztek. De mivel tudom, hogy egyetlen betegségem a létezésem, s hogy ennek a mindig végzetes kimenetelű kórnak következtében eljutottam az igazsághoz, magaménak tekinthetek egy parányi elégtételt, mint mindenki, akinek igaza van a többséggel szemben. Az én esetemben az egész világgal szemben.

Azért mondhatom így, mert Maartens és Ganimaldi meghalt. Az igazság, amelyet együtt fedeztünk fel, megölte őket. A többség nyelvére lefordítva ezek a szavak csak annyit jelentenek, hogy szerencsétlenség történt. Valóban történt, de sokkal előbb, körülbelül négymilliárd éve, amikor a Napról leszakadt tűzlepedők golyókká kezdtek göngyölődni. Ez volt az agónia, és minden egyéb, az ablakon túli sötét kanadai fenyőkkel, az ápolónők duruzsolásával és az én irkálásommal együtt, már csak síron túli élet. Tudjátok, kié? Igazán nem?
Pedig szerettek a tűzbe nézni. Ha nem szerettek, akkor józanságból vagy dacból. Próbáljatok csak leülni a tűz elé, s elfordítani tőle pillantásotokat, mindjárt meggyőződtök róla, mennyire vonz. Mindazt, ami a lángokban történik (és nagyon sok történik), nem is tudjuk megnevezni. Van rá talán egy tucat semmitmondó szavunk. Egyébként fogalmam sem volt erről, éppúgy, mint bárkinek közületek. És felfedezésem ellenére nem lettem tűzimádó, ahogyan a materialisták sem lesznek anyagimádók, legalábbis nem feltétlenül.
Különben is, a tűz... Az csak utalás. Emlékeztető. Ezért nevetni volna kedvem, amikor a derék Merriah doktornő időnként elmondja valamelyik idegenek (aki nyilván mintaintézetünket megtekintő orvos), hogy az az ember ott, az a sovány, aki a napon sütkérezik, piroparanoiás. Mulatságos szó, nem igaz? Piroparanoiás. Ami azt jelenti, hogy a valóságnak ellentmondó rendszerem nevezője a tűz. Mintha "a tűz életében" hinnék (a kiváló Merriah doktornő szavai). Magától értetődik, hogy ebből egy betű sem igaz. A tűz, amelybe szívesen bámulunk, éppen annyira élő, mint elhunyt szeretteink fényképei. Vizsgálhatja az ember egész életében, és nem tud meg semmit. A valóság, mint mindig, bonyolultabb, de kevésbé rosszindulatú is.
Sokat írtam, és tartalom alig van benne. De főleg azért, mert rengeteg az időm. Hiszen tudom, hogy amikor a fontos dolgokhoz érek, amikor végig elmondom őket, akkor igazán belemerülhetek a kétségbeesésbe. Addig az óráig, amelyben ezek a jegyzetek megsemmisülnek, és nekifoghatok újakat írni. Nem írom mindig ugyanazt. Nem vagyok gramofonlemez.
Szeretném, ha a nap benézne a szobába, de ebben az évszakban csak négy óra felé látogat meg, akkor is rövid időre. Szeretném valami nagy, jó készüléken át figyelni, például azon, amelyet Humphrey Field állított fel a Wilson-hegyen négy évvel ezelőtt, az energiafelesleget elnyelő berendezéssel úgy, hogy az ember nyugodtan, órákon át szemlélheti atyánk barázdált arcát. Rosszul mondom, mert nem atya. Az atya életet ad, a nap pedig apránként haldoklik, mint a sok milliárd többi nap.
Talán már ideje, hogy elkezdjem feltárni azt az igazságot, amelyhez a véletlen és a kutató kíváncsiság juttatott el. Akkor fizikus voltam. A magas hőmérsékletek kutatója. Olyan szakember ez, aki úgy foglalkozik a tűzzel, mint a sírásó az emberrel. Hármasban, Maartensszel és Ganimaldival dolgoztunk a nagy Boulder-plazmotronnál. Régebben a tudomány a lombikok, kémcsövek és

állványok sokkal kisebb arányaiban tevékenykedett, s az eredmények is megfelelően apróbbak voltak. Mi egymilliárd watt energiát vettünk le az államközi gyűjtősínről, beengedtük az elektromágnes hasába, amelynek csak egyetlen tagja 70 tonnát nyomott, s a mágneses tér gyújtópontjában nagy kvarccsövet helyeztünk el.
A villamos kisülés átfutott a csövön, egyik elektródától a másikig, és ereje akkora volt, hogy letépte az atomokról az elektronburkot, csak az izzó magok pépje maradt, elfajult maggáz, vagyis plazma, amely a másodperc százmilliárdod része alatt felrobbant volna, gombafelhővé változtatva bennünket, a páncélt, a kvarcot, az elektromágneseket betonalapjukkal, az épület falaival és messzire csillogó kupolájával együtt, sokkal gyorsabban, mint ahogy ennek az eseménynek a puszta lehetőségét elgondolhatjuk ha nincs az a mágneses tér.
A mágneses tér összenyomta a plazmában haladó kisülést, hővel lüktető zsinórt sodort belőle, elektródától elektródáig feszülő vékony fonalat, amely kemény sugárzást lövellve remegett a kvarcba zárt vákuumon belül, a mágneses tér nem engedte a millió fok hőmérsékletű, meztelen magrészecskéket az edény falához közeledni s így megmentett bennünket és kísérletünket. De mindezt, a fennkölt ismeretterjesztés nyelvén előadva, megtaláljátok bármelyik könyvben, s én csak a rend kedvéért ismétlem el ügyetlenül, hiszen valamivel kezdeni kell, és mégiscsak bajosan tekinthető e történet kezdetének holmi kilincstelen ajtó vagy vászonzsák nagyon hosszú ujjakkal. Igaz, most éppen túlozni kezdek, mert ilyen zsákokat, ilyen zubbonyokat már nem használnak. Nincs rájuk szükség, amióta felfedeztek egy bizonyos vaderős nyugtatószert. De nem erről akarok beszélni.
Tehát a plazmát vizsgáltuk, a plazma kérdéseivel foglalkoztunk, mint fizikusokhoz illik: teoretikusan, matematikusan, hieratikusan, fennkölten és titokzatosan - legalábbis abban az értelemben, hogy megvetően fogadtuk a tudományhoz nem értő, türelmetlen pénzügyi gyámolaink sürgetését; ők ugyanis konkrét alkalmazással kecsegtető eredményeket követeltek. Akkoriban nagy divat volt ilyen eredményekről vagy legalább valószínűségükről értekezni. Megszületni készült, egyelőre csak papíron eltervezve, a rakétákat hajtó plazmamotor, nagy szükség volt plazmagyújtásra is a hidrogénbombákhoz, mármint a "tisztákhoz", sőt elméletileg ki akarták dolgozni a plazmafonal elve alapján működő hidrogénmáglyát vagy termonukleáris energiaforrást. Egyszóval a plazmában látták a jövőt, ha nem mindjárt a világ, akkor legalábbis az energetika és a szállítás jövőjét. A plazma, mint mondottam, divatos volt, kutatása menő dolognak számított, mi pedig fiatalok lévén, azt akartuk csinálni, ami a legfontosabb, és ami gyors felragyogást, dicsőséget hozhat; ámbár mit tudom én? Az elemi indítékokra visszavezetve az emberi cselekedetek egy halom hétköznapi, józan mérsékletté válnak, az elemzés művészete pedig éppen abban áll, hogy a keresztmetszést és a rögzítést a maximális bonyolultság helyén hajtsuk végre, nem annak forrásainál, mert

hiszen mindenki tudja, hogy még a Mississippi forrásai sem különösebben lenyűgözőek, bárki könnyűszerrel átugorhatja őket. Ebből adódik bizonyos megvetés a források iránt. De szokásom szerint elkanyarodtam a témától.
A nagy tervek, amelyeket kutatásainknak sok száz más plazmológuséval együtt meg kellett volna valósítania, egy idő múlva éppoly érthetetlen, mint amennyire kellemetlen jelenségek falába ütköztek. Egy bizonyos határig, a közepes hőmérsékletek határáig (kozmikus értelemben közepes, tehát olyan, amilyen a csillagok felszínén uralkodik) a plazma szelíden és megbízhatóan viselkedett. Ha megkötözték alkalmatos kötelekkel, például az említett mágneses térrel vagy az indukció elvén a1apuló agyafúrt trükkökkel, békésen tűrte, hogy befogják a gyakorlati alkalmazás taposómalmába, s energiáját látszólag hasznosítani lehetett. Látszólag, mert a plazmafonal fenntartásába több energiát fektettek, mint amennyit nyertek belőle; a különbséget elvitték a sugárzási veszteségek, no meg az entrópia növelése. A mérleg egyelőre nem volt fontos, mert az elméletből az következett, hogy magasabb hőmérsékletnél a költségek automatikusan csökkenni fognak. Valóban elkészült tehát egy kis sugárhajtású motor prototípusa, sőt a nagyon kemény gamma-sugárzást előállító generátor is, ám a plazma mégsem váltotta be a hozzáfűzött szép reményeket. A kis plazmamotor működött, de a nagyobb kapacitásra tervezettek felrobbantak, vagy megtagadták az engedelmességet. Kiderült, hogy az elektrodinamikus és hőgerjesztés bizonyos tartományában a plazma nem úgy viselkedik, ahogyan az elmélet előirányozza; ez mindenkit felháborított, mivel az elmélet matematikai szempontból rendkívül elegáns és teljesen új volt.
Ilyesmi olykor megesik, sőt elkerülhetetlen. Így hát sok teoretikusnak, köztük a mi hármasunknak, nem vette kedvét a jelenség rakoncátlansága, hanem hozzáfogtak, hogy ott tanulmányozzák a plazmát, ahol a legmakrancosabb.
A plazma - ennek van bizonyos jelentősége a történetben - eléggé lenyűgöző látvány. A legegyszerűbben szólva egy darabka napra hasonlít, de olyanra, amelyet inkább a közepéből merítettek, nem a hűvöskés kromoszférából. Fénye nem gyengébb a Napénál, ellenkezőleg: még erősebb is. Egyáltalán nem emlékeztet a másodlagos, immár végső haldoklás sápadt-aranyos táncára, amelyet az oxigénnel egyesülő fa mutat be nekünk a kandallóban, sem az égő fúvókájának halványlila, sziszegő kúpjára, ahol a fluor lép reakcióba az oxigénnel, hogy a vegyi úton elérhető legmagasabb hőmérsékletet adja, sem végezetül a Volta-ívre, a görbe lángra két szén kráterei között, bár jóakarattal és kellő türelemmel a kutató 3000 foknál melegebb helyeket is találhatna. Vagy az olyan módon elért hőmérséklet, hogy belenyomnak csekély egymillió ampert egy nem túl vastag elektromos vezetékbe, amely így már meglehetősen meleg felhőcskévé válik, vagy a lökéshullámok hőeffektusa a kumulatív robbanásnál - mindez messze elmarad a plazma mögött. Hozzá hasonlítva az ilyen reakciókat hidegnek, sőt jegesnek kell

tekinteni, s ezt nemcsak ama véletlen folytán véljük, amely úgy intézte, hogy már tökéletesen kihűlt, megdermedt testekből keletkeztünk, az abszolút nulla közelében; serény nyüzsgésünket alig háromszáz fok választja el tőle az abszolút Kelvin-skálán, míg felfelé ez a skála sok milliárd fokig terjed. Így hát igazán nem túlzás, ha ezeket a legforróbb jelenségeket, amelyeket laboratóriumban gerjeszteni tudunk, úgy emlegetjük, mint az örök hőhallgatás tüneményeit.
Á laboratóriumokban kicsírázott első plazma lángocskák sem voltak olyan melegek - kétszázezer fok akkoriban tiszteletre méltó hőmérsékletnek számított, a millió pedig már rendkívüli eredmény volt. A matematika azonban, az a primitív és megközelítő matematika, amely a hidegtartomány jelenségeinek ismeretéből keletkezett, a hőmérsékleti skála jóval magasabb szakaszára ígérte a plazmához fűzött remények teljesülését: derekasan magas hőmérsékleteket követelt, majdnem csillaghőmérsékletet; természetesen a csillagok belsejére gondolok. Roppant érdekes hely lehet az, bár az ember személyes jelenlétére benne alighanem várni kell még.
Több milliós hőmérsékletre volt tehát szükség. Elkezdték megvalósítani - ezen dolgoztunk mi is -, és lám, mi derült ki.
A hőmérséklet növekedésével a változások akármilyen változások - sebessége megnő; ez a kocsonyás csöppecske, a szemünk egy másik, nagyobb csepphez, az agyhoz kapcsolódva olyan szerény lehetőségeket kínál, hogy azokhoz képest még egy közönséges gyertya lángja is a megfigyelhetetlenül gyors jelenségek birodalma, hát még akkor a rezgő plazmatűz! Más módszerekhez kellett tehát folyamodni, lefényképezték a plazmakisüléseket, mi is ezt csináltuk. Maartens, néhány ismerős optikus és gépészmérnök segítségével, végre összebarkácsolt egy filmkamerát, amely valóságos csoda volt, legalábbis a mi lehetőségeinkhez képest: másodpercenként több millió felvételt készített. Szerkezete most nem fontos, bár hallatlanul szellemes volt, és dicséretes buzgalmunkról tanúskodott. Elég az hozzá, hogy elrontottunk egypár kilométer filmszalagot, de ennek eredményeképpen néhány száz figyelemre méltó méterhez jutottunk, s azt ezerszeres, majd tízezerszeres lassításban levetítettük. Semmi különöset nem észleltünk azonkívül, hogy egyes, kezdetben elemi jelenségnek vélt felvillanások több ezer egymásra rétegeződő, nagyon gyors változás eredőjének bizonyultak, de végül ezeken is sikerült úrrá lenni primitív matematikánkkal.
Álmélkodni csak akkor kezdtünk, amikor egyszer, valamely mindeddig tisztázatlan figyelmetlenség vagy tőlünk független ok folytán, bekövetkezett a robbanás. Jobban mondva nem igazi robbanás volt, mert azt nem éltük volna túl, egyszerűen annyi történt, hogy a másodperc apokaliptikusan parányi töredékében a plazma legyőzte az őt minden oldalról szorító, láthatatlan mágneses teret, és szétvetette a vastag falú kvarccsövet, amely a börtöne volt.

A körülmények szerencsés összejátszása folytán épségben maradt a kísérletet filmező felvevőgép, a benne levő filmmel együtt. Az egész robbanás néhány milliomod másodpercig tartott, a többi már csak a megolvadt kvarc és fém szétfröcskölő cseppjeinek csatatere volt. Ezekben a nónaszekundumokban a filmünk olyan jelenséget örökített meg, amelyet míg élek, nem felejtek el.
Közvetlenül a robbanás előtt az addig majdnem egyenletes plazmafonal egyforma távolságokban beszűkült, mint a megrántott húr, majd kerek szemcsék füzérére szakadva, megszűnt egészként létezni. Mindegyik szemcse nőtt és átalakult, az atomhő e csöppecskéinek határa cseppfolyóssá vált, nyúlványokat bocsátottak ki, ezekből a cseppecskék következő generációja jött létre, majd mindezek a cseppecskék középre gyűltek, és lapult golyót alkottak, ez összehúzódott és tágult, mintha lélegezne, s közben valamiféle tüzes, végükön remegő csápokat nyújtott ki a környezet felderítésére, majd hirtelen, immár a mi filmünkön is, minden felbomlott, minden szervezettség eltűnt, már csak a látóteret korbácsoló, szétfröcskölő tűzfoszlányok özöne látszott, mígnem ez is a teljes káoszba süllyedt.
Nem túlzok, ha azt mondom, hogy megnéztük ezt a filmet vagy százszor. Azután - beismerem, ez az én ötletem volt - meghívtunk, nem a laborba, hanem Ganimaldi lakására egy neves biológust, köztiszteletben álló kiválóságot. Semmit sem mondtunk neki előre, semmiről sem tájékoztattuk, csak kivágtuk a nevezetes filmszalag középső részét, és levetítettük a jeles vendégnek, normális készülékkel, csupán az objektívre tettünk sötét szűrőt, s ennek folytán az, ami a felvételen láng volt, elhalványult, és olyannak látszott, mint egy beeső fénnyel elég erősen megvilágított tárgy.
A professzor megnézte filmünket, s amikor világosságot gyújtottunk, udvarias csodálkozását fejezte ki, hogy fizikus létünkre olyan, tőlünk távol eső dolgokkal foglalkozunk, mint az ázalagok élete az akváriumban. Megkérdeztem, biztos-e abban, hogy amit látott, csakugyan ázalagok kolóniája.
Úgy emlékszem a mosolyára, mintha ma láttam volna.
- A felvételek nem voltak elég élesek - nyilatkoztatta ki eme mosollyal -, és, engedelmükkel, látni, hogy nem szakemberek készítették, de biztosíthatom önöket, hogy ez nem arte factum...
- Mit ért azon, hogy arte factum? - kérdeztem.
- Arte factum, vagyis mesterségesen előállított valami. Még Schwamm idejében szórakoztak élő formák imitálásával olyan módon, hogy olajba kloroformot csöpögtettek; az ilyen cseppek amőbaszerű mozgásokat végeznek, másznak az edény fenekén, sőt osztódnak is, ha megváltozik az ozmotikus nyomás a pólusokon, de mindez pusztán külsődleges, primitív hasonlóság, annyi köze van az élethez, mint a kirakati bábunak az emberhez. A döntő ugyanis a belső felépítés, a mikrostruktúra. Az önök felvételén látszik, habár életlenül, hogyan osztódnak ezek az egysejtűek; nem tudom a fajtájukat meghatározni, "még arra sem esküdnék meg, hogy nem egyszerűen állati szövetsejtek, amelyeket hosszú ideig mesterséges táptalajon tenyésztettek, és hialuronidázzal kezeltek, hogy

szétválasszák, felbomlasszák; mindenesetre sejtek, mert kromoszómaapparátusuk van, noha hibás. Talán valami rákokozó szer hatásának tették ki a kísérleti anyagot?...
Nem is néztünk egymásra. Igyekeztünk válasz nélkül hagyni egyre sokasodó kérdéseit. Ganimaldi megkérte, hogy legyen szíves, és nézze meg még egyszer a filmet, de erre nem került sor, már nem emlékszem, miért, talán sietett a professzor, vagy talán azt gondolta, hogy szűkszavúságunk mögött valami tréfa rejlik. Igazán nem emlékszem. Elég annyi, hogy egyedül maradtunk, és csak amikor becsukódott az ajtó a jeles tekintély után, akkor néztünk megdöbbenten össze.
- Ide hallgassatok - mondtam, mielőtt még meg tudtak szólalni -, én azt mondom, meg kell hívnunk egy másik szakembert, és megmutatni neki a vágatlan filmet. Most, amikor tudjuk, mire megy a játék, vérbeli szakembert kell szereznünk, aki az egysejtűekkel foglalkozik.
Maartens egyik egyetemi ismerősét javasolta, aki a közelben lakott. De nem volt otthon, csak egy hét múlva tért vissza, s akkor eljött a gondosan előkészített vetítésre. Ganimaldi nem tudta rászánni magát, hogy megmondja neki az igazságot. Egyszerűen bemutatta az egész filmet, kivéve az elejét, mert az átalakulás képe ott, ahol a plazmafonal befűződött, és különálló, lázasan rezgő cseppekké változott, szöget üthetett volna vendégünk fejébe. Ezúttal viszont levetítettük a film végét, a plazma-amőba létezésének utolsó szakaszát, amikor szétrepült, mint egy robbanótöltet.
Ez a másik szakember, szintén biológus, sokkal fiatalabb volt amannál, és ennélfogva kevésbé elbizakodott, azonkívül; úgy rémlik, jobban kedvelte Maartenst.
- Ezek valamilyen mélyvízi amőbák - mondta. - Szétvetette őket a belső nyomás, amikor a külső csökkenni kezdett. Ahogyan a mélytengeri halakkal történik. Nem lehet őket élve felhozni az óceán mélyéről, mert mindig elpusztulnak, felrobbannak. De honnan szedtétek a felvételeket? Leengedtétek a kamerát az óceán mélyébe, vagy hogyan csináltátok?
Növekvő gyanakvással nézett ránk.
- Nem valami élesek a felvételek, igaz? - jegyezte meg szerényen Maartens.
- Hát nem éppen élesek, de így is érdekesek. Azonkívül az osztódási folyamat valahogy abnormálisan megy végbe. Nem figyeltem meg jól a fázisok sorrendjét. Játsszátok már le még egyszer, de lassabban...
Lejátszottuk a filmet olyan lassan, amennyire csak lehetett, de ez sem sokat használt, a fiatal biológus nem volt teljesen elégedett.
- Ennél lassabban nem lehet?
- Nem.
- Miért nem csináltatok gyorsított felvételeket?
Rettentően nagy kedvem volt megkérdezni, hogy az ötmillió felvételt másodpercenként nem tartja-e bizonyos gyorsításnak, de lakatot tettem a nyelvemre. Végül is ennek a fele se tréfa.

- Igen, az osztódás abnormálisan folyik le mondta, miután harmadszor is megnézte a filmet. - Azonkívül az a benyomásom, mintha mindez a víznél sűrűbb közegben történne... és ráadásul a második nemzedék legtöbb utódsejtje növekvő fejlődési defektusokat mutat, a mitózis megzavarodik, és miért olvadnak össze? Ez nagyon furcsa… Radioaktív közegben lévő egysejtűekről készült? - kérdezte hirtelen.
Elértettem, mire gondol. Akkoriban sokat beszéltek arról, hogy az atommáglyákból származó radioaktív hamu ártalmatlanná tételére alkalmazott módszer, nevezetesen az, hogy hermetikusan zárt tartályokban az óceán fenekére süllyesztik, fölöttébb kockázatos, és a tengervíz szennyeződéséhez vezethet.
Biztosítottuk, hogy téved, ennek semmi köze sincs a radioaktivitáshoz, de alig tudtunk megszabadulni tőle, homlokát ráncolva sorra szemügyre vett minket, s egyre több és több kérdést tett fel, válaszolni azonban senki sem akart, mert így állapodtunk meg előzőleg. Túlságosan hihetetlen és túl nagy dolog volt ez ahhoz, hogy rábízhassuk egy idegenre, akár Maartens barátjára.
- No, fiúk, most aztán kezdjük törni a fejünket, hogy mihez fogjunk ezzel az egésszel mondta Maartens, amikor az immár második konzultáció után magunkra maradtunk.
- Az, amit a te biológusod nyomáscsökkenésnek gondolt, ami előidézte az "amőbák" felrobbanását, valójában a mágneses térerősség hirtelen csökkenése volt... - mondtam Maartensnak.
Az eddig hallgató Ganimaldi, mint rendszerint, józanul szólt közbe:
- Szerintem - mondta - további kísérleteket kellene végeznünk…
Jól tudtuk, mekkora kockázatot vállalunk. Ismeretes volt már, hogy a plazma, amely a millió fok alatti hőmérsékleteken viszonylag "nyugodt", és engedi magát megfékezni, valahol e határ fölött instabil állapotba megy át, és pillanatnyi létét robbanással fejezi be, hasonlóval ahhoz, amely a mi laborunkban történt akkor reggel. A mágneses tér erősítése csak olyan tényező, amely szinte kiszámíthatatlan módon késlelteti a robbanást. A fizikusok többsége úgy vélte, hogy bizonyos paraméterek értéke ugrásszerűen változik, s a "forró maggáz" teljesen új elméletére lesz szükség. Egyébként már temérdek hipotézis próbálta a jelenséget megmagyarázni. Mindenesetre gondolni sem lehetett arra, hogy a forró plazmát rakéták vagy máglyák üzemanyagának használják fel. Ezt az utat tévesnek, zsákutcába vezetőnek minősítették. A kutatók, főleg a konkrét eredmények iránt érdeklődők, visszatértek az alacsonyabb hőmérsékletekhez. Nagyjából így állt a helyzet, amikor megkezdtük következő kísérleteinket.
Egymillió fok fölött a plazma olyan anyaggá vált, amelyhez képest egy vagon nitroglicerin ártatlan játékszer. De ez a veszély sem tarthatott bennünket vissza. Elkapott a szenzációs felfedezés láza, és mindenre készen álltunk. Más kérdés, hogy jól láttuk a félelmetes akadályok tömegét. A világosság utolsó nyoma, amelyet a matematika vetett a plazmahő tátongó mélységeibe, eltűnt valahol az egymillió vagy - más, kevésbé biztos módszerek szerint – másfél

millió fok körül. Ezután a számítás teljesen csődöt mondott, mert már csupa képtelenség adódott belőle.
Maradt tehát a próbák és tévedések régi módszere, vagyis a vaktában kísérletezés, legalábbis az első szakaszokban. De hogyan védekezzünk a minden pillanatban fenyegető robbanás ellen? Vasbeton tömbök, a legvastagabb acélpáncélok, védőfalak - egy csipetnyi, millió fokra hevített anyag ellen mindez pontosan annyi védelmet nyújt, mint egy ív selyempapír.
- Képzeljétek el - mondtam nekik -, hogy valahol a világűrben, az abszolút nulla közelében tőlünk különböző lények élnek, például valamilyen fémszervezetek, és különféle kísérleteket folytatnak. Többek között sikerül nekik, mindegy most, miként, elég annyi, hogy sikerül élő fehérjesejtet szintetizálni. Egy amőbát. Mi történik vele? Nyilvánvaló: mihelyt megteremtették, azonnal széthullik, felrobban, és a foszlányai megfagynak, mert a benne lévő víz az űrben felforr, és egy pillanat alatt gőzzé válik, a fehérje anyagcsere-hőjét pedig azonnal kisugározza. A mi kísérletezőink, olyan kamerával filmezve a sejtjüket, mint ez a miénk, egy másodperc törtrészéig láthatják... ahhoz viszont, hogy életben tartsák, megfelelő környezetet kellene teremteniük a számára...
- Igazán azt gondolod, hogy a mi plazmánk "élő amőbát" szült? - kérdezte Ganimaldi. Hogy ez tűzből felépülő élet?
- Mi az élet? - válaszoltam, majdnem úgy, mint Poncius Pilátus, amikor azt kérdezte: "Mi az igazság?" - Nem állítok semmit. Egy dolog mindenesetre biztos: a kozmikus űr és a kozmikus fagy sokkal kedvezőbb körülmények az amőba létezéséhez, mint a földi körülmények a plazma létezéséhez. Csak egyetlen olyan környezet van, amelyben, millió fokon felül, nem kellene elpusztulnia...
- Értem. A csillag. A csillag belseje - mondta Ganimaldi. - A csillag belsejét akarod létrehozni a laborban, a plazma csöve körül? Tényleg, mi sem egyszerűbb... Csak éppen fel kell gyújtanunk az óceánok összes hidrogénjét...
- Nem feltétlenül. Próbáljunk valami mást csinálni.
- Meg lehetne csinálni másképp - jegyezte meg Maartens. - Felrobbantani egy triciumtöltetet, és a robbanás üregébe juttatni a plazmát.
- Ezt nem lehet megcsinálni, te is tudod. Először is senki sem engedélyezi neked a hidrogénrobbantást, de még ha megengednék is, nincs rá mód, hogy a plazmát a robbanás fészkébe juttasd. Különben is, az üreg csak addig létezik, ameddig kívülről friss tríciumot adagolunk.
E beszélgetés után elváltunk, elég komor hangulatban, mert az ügy reménytelennek látszott. De aztán újra kezdtük a vég nélküli vitákat, míg kitaláltunk valamit, ami lehetőségnek rémlett, vagy legalábbis az esély halvány árnyékának. Két dologra volt szükségünk: roppant erős mágneses térre és csillaghőmérsékletre. Ez lesz a plazma "táptalaja". "Természetes" környezete. Elhatároztuk, hogy közönséges térerővel végezzük a kísérletet, azután hirtelen ugrással tízszeresére növeljük a térerősséget. A számítások kimutatták, hogy a berendezés, a mi nyolcszáz tonnás mágneses szörnyetegünk

pozdorjává törik, vagy legalábbis megolvadnak a tekercsek, előbb azonban, a rövidzárlat pillanatában, meglesz a kívánt térerő, két, sőt talán három százezred másodpercen keresztül. A plazmában lejátszódó folyamatok sebességéhez viszonyítva ez elég hosszú idő. Egész tervünk nyilvánvalóan bűntény jellegű volt, végrehajtását természetesen nem engedélyezte volna senki. De bennünket ez nem érdekelt. Csak az volt a fontos, hogy regisztrálhassuk a jelenségeket, amelyek a rövidzárlat és a rögtön utána következő robbanás pillanatában lejátszódnak.
Ha tönkretesszük a berendezést, és nem marad egyetlen méter filmszalagunk, egyetlen felvételünk sem, akkor mindaz, amit csináltunk, merő pusztítás lenne. Szerencsére a laborunk épülete jó tizenöt mérföldre volt a várostól, szelíd, füves dombok között. Az egyik domb tetején rendeztük be megfigyelőállásunkat a filmfelvevővel, teleobjektívokkal és az egész elektronikus limlommal, nagy tisztaságú páncélüveg lemez mögött. Több sorozat próbafelvételt készítettünk, egyre erősebb teleobjektívokkal, végül a nyolcvanszoros közelítésű mellett döntöttünk. Nagyon kis fényerejű volt, de mivel a plazma fényesebb a Napnál, ez nem számított. Akkortájt már inkább összeesküvők, mint kutatók módjára dolgoztunk. Kihasználtuk, hogy szünidő volt: rajtunk kívül senki sincs a laboratóriumban, és nem is lesz még vagy két hétig. Ezalatt kellett nyélbe ütnünk a dolgot. Tudtuk, hogy nem úszhatjuk meg zűr nélkül, sőt komolyabb kellemetlenségek nélkül, mert valahogyan meg kell majd magyarázni a katasztrófát, át is gondoltunk néhány változatot, elég valószerű mentségeket, amelyek majd ártatlanságunk látszatát keltik. Nem tudtuk, ez az őrült terv egyáltalán ad-e valami eredményt, bizonyos csak az volt, hogy a robbanás után az egész laboratórium megszűnik létezni. Semmi másra nem számíthattunk. Keretestül kivettük az ablakokat az épületnek a dombra néző falán; most még le kellett szerelni és kicipelni a védőfalakat az elektromágnes csarnokából, hogy figyelőállásunkból jól lássuk a plazmaforrást.
Ezt augusztus hatodikán reggel hét óra húszkor csináltuk meg, felhőtlen ég alatt, verőfényes hőségben. A lejtőn, közvetlenül a dombtető alatt mély árkot ástunk, innen vezérelte Maartens a hordozható kis pult és az épülettől a dombig nyúló kábelek segítségével a laborban végbemenő folyamatokat. Ganimaldi gondjába vette a felvevőgépet, én pedig mellette, kidugva fejemet a mellvéd fölött, a páncélüvegen és a háromlábú állványra szerelt, erős távcsövön át figyeltem a sötét négyszöget a kiemelt ablak helyén, s vártam arra, ami odabent történni fog.
- Mínusz 21… mínusz 20… mínusz 19… - számolt monoton hangon, az izgalom minden jele nélkül Maartens; közvetlenül mögöttem ült, a kábelek és kapcsolók labirintusa fölött. Látóteremet szurokfeketeség töltötte be, közepében remegett és lustán hajladozott az izzó plazma higanyos erecskéje. Nem láttam sem a napsütötte dombokat, sem a fehér és sárga virágokkal teli füvet, még az augusztusi eget sem az épület kupolája felett; derekasan elsötétített üveg volt. Amikor közepében a plazma duzzadni kezdett,

megrémültem, hogy szétveti a csövet, mielőtt még Maartens a rövidzárlat ugrásával felerősíti a mágneses teret. Kiáltásra nyitottam a számat, de ugyanebben a pillanatban Maartens azt mondta: "Nulla!"
Nem. A föld nem rendült meg, semmiféle dörejt nem hallottunk, csak a feketeség, amelybe bámultam, ez a látszólagos koromsötét éjszaka lett sápadtabb. A laboratórium falának nyílását narancsszínű köd töltötte ki, négyszögletes nappá vált, a legközepén vakítóan felvillant, aztán mindent elnyelt a tűzörvény; a fal nyílása megnőtt, füstöt és lángot okádó repedések ág-bogait lövellte szét, s az egész környéken szétfutó, elnyújtott dübörgéssel a kupola a leomló falak közé roskadt. Ettől kezdve semmit sem láttam az üvegen át, elvettem a távcsövet a szemem elől, s megpillantottam az égnek emelkedő füstoszlopot. Ganimaldi vadul mozgatta a száját, kiabált valamit, de a dübörgés még tartott, átgördült fölöttünk, és nem hallottam semmit - mintha vatta volna a fülemben. Maartens felugrott térdeplő helyzetéből, és közénk nyomakodott, hogy lenézhessen, mert eddig a vezérlőpulttal foglalkozott; a dübörgés elhalt. Ekkor felkiáltottunk - azt hiszem, mind a hárman.
A robbanás ereje által felrepített felhő már magasra emelkedett a romhalmaz fölé, amely mind lassabban omladozott a mészpor gomolygásában. A kavargó felhőből kivált egy vakító, hosszúkás láng, sugárkoszorú vette körül, olyan volt, mint egy féregformára lapult, második nap. Talán egy másodpercig majdnem mozdulatlanul lebegett a füstölgő romhalmaz fölött, folyton összehúzódva és kitágulva, majd a föld felé siklott. Már fekete és vörös karikák ugráltak a szemem előtt, mert ez a lény vagy láng úgy ragyogott, mint a nap, de még láttam, amint leereszkedik, útján szempillantás alatt, füstölögve eltűnik a magas fű, és mifelénk hömpölygött, mintha kúszna vagy repülne, közben aureólája kitágult, úgyhogy a láng már egy tűzgömb magja volt. A páncélüvegen át megcsapott a kisugárzó hőség, a tűzlény eltűnt a szemünk elől, de a levegő remegése a domboldal fölött, a bokrok helyén felszálló gőzgomolyok és ropogó szikracsóvák elárulták, hogy a domb teteje felé siklik. Egymásnak ütköztünk a pánik hirtelen rohamában, s menekültünk, amerre láttunk. Tudom, hogy vaktában futottam, hátamat és tarkómat perzselte a láthatatlan láng, amely mintha üldözött volna. Nem láttam sem Maartenst, sem Ganimaldit; vakon rohantam magam elé, aztán megbotlottam valami vakondtúrásban, és belezuhantam az éjszakai harmattól még nedves fűbe a következő kis katlan alján. Ziháltam, szememet teljes erőmből összehúztam, s bár arcom a fűbe nyomódott, szemgolyóm hirtelen megtelt valami vöröses derengéssel, mint amikor csukott szemhéjunkon átsüt a nap. De őszintén szólva, ebben már nem vagyok egészen biztos. Innét hézag tátong az emlékezetemben. Nem tudom, meddig feküdtem ott. Aztán mintha álmomból ébredtem volna fel, arcommal a magas fűben. Mikor megmozdultam, rettenetes, égő fájdalmat éreztem a tarkóm körül; sokáig a fejemet sem mertem fölemelni. Végül felpillantottam. Az alacsony dombokkal övezett, kis katlan alján feküdtem; körülöttem az enyhe szélben szelíden hullámzott a

fű, s az utolsó, csillogó harmatcseppek gyorsan párologtak el a napsütésben. A nap melegét fájdalmasan érzékeltem; csak akkor értettem meg, miért, mikor óvatosan a tarkómhoz nyúltam, s ujjaim égési sebek jókora hólyagjait tapintották ki. Ekkor felálltam, s pillantásommal megkerestem azt a dombot, amelyen megfigyelőállásunkat felépítettük. Jó darabig nem tudtam elszánni magam, féltem odamenni. Szememben őriztem még a napféreg szörnyű kúszását.
- Maartens! - kiáltottam. - Ganimaldi! Ösztönösen órámra néztem: öt perccel múlt nyolc. Fülemhez emeltem - az óra járt. A robbanás hét óra húszkor történt; ami utána következett, az talán fél percig tartott. Majdnem háromnegyed óra hosszat eszméletlen voltam? Felmentem a domb oldalán. Tetejétől vagy harminc méterre találtam a kiégett föld első kopasz foltját. Már csaknem kihűlt, kékes hamu borította, mintha tábortűz nyoma volna. De nagyon furcsa tábortűznek kellett volna lennie, mert nem maradt egy helyben.
Az elszenesedett folttól továbbvezetett a kiégett föld sávja, körülbelül másfél méter széles, enyhén kanyargó ösvény, két oldalán szénné égett a fű, távolabb csak megsárgult és elfonnyadt. A sáv a következő kör alakú, kiégett folt után ért véget. Közvetlenül mellette egy ember feküdt, arccal a föld felé, egyik térdét majdnem a melle alá húzva. Nem kellett megérintenem, hogy tudjam: halott. Látszólag ép ruházata ezüstszürkére színeződött; ugyanilyen képtelen színű volt a tarkója, s amikor föléje hajoltam, lélegzetemtől elkezdett szétporlani.
Az iszonyat kiáltásával ugrottam hátra, de már csak összezsugorodott, feketés valami volt előttem, csupán körvonalai emlékeztettek emberi testre. Nem tudtam, Maartens-e vagy Ganimaldi, s nem mertem megérinteni, mert sejtettem, hogy már nincs arca. Felrohantam a dombtetőre, de már nem kiabáltam. Ismét megtaláltam a tüzes út nyomát, a helyenként több méteres körré táguló, szénné égett, kanyargós, fekete ösvényt a fűben.
A második holttest látványára számítottam, de nem találtam meg. Leszaladtam a domb csúcsáról oda, ahol a fedezékünk volt; a páncélüveg védőfalból csak a lejtőn szétfolyt, lapos kéreg maradt, mint egy befagyott tócsa. Minden egyéb - a készülék, a filmfelvevők, a vezérlőpult, a távcsövek - semmivé vált, maga az árok beomlott, mintha felülről nyomás érte volna, csak az olvadt fém némi nyoma látszott a kövek között. A laboratórium felé néztem. Olyan volt, mintha egy óriási bomba találta volna telibe. Az egymásra zuhant faldarabok között a kialvó tűz lángnyelvei imbolyogtak sápadtan a napfényben.
Mindezt alig láttam, arra próbáltam visszaemlékezni, merre futottak a társaim, amikor egyszerre kiugrottunk a fedezékből. Maartens volt a bal oldalamon, tehát valószínűleg az ő testét találtam meg. És Ganimaldi?…
Keresni kezdtem a nyomait, hiába, mert a kiégett kör határán túl már fölemelkedett a fű. Továbbfutottam, amíg egy másik elszenesedett sávot nem találtam, s elindultam rajta lefelé, mint cipőtalpam alatt csikorgó ösvényen… aztán megdermedtem. Az

üszöksáv kiszélesedett; a kiszáradt fű csonkjai kétméteresnél nem nagyobb, szabálytalan alakú foltot vettek körül. Egyik oldalán keskeny, a másikon szélesebb… olyan volt az egész, mint egy eltorzult, szétlapult kereszt, feketés por elég vastag rétegével borítva, mintha sokáig égett volna itt egy kitárt karú, hanyatt fekvő fafigura… Vagy ez csak érzékcsalódás volt? Nem tudom.
Már régóta úgy rémlett, hogy távoli, átható vijjogást hallok, de nem törődtem vele. Emberi hangok is eljutottak hozzám - azok sem érdekeltek. Egyszerre csak felém futó, apró emberi alakokat vettem észre; az első pillanatban a földre vágódtam, mintha el akarnék rejtőzni, sőt elkúsztam az üszkös folttól, és oldalra ugrottam; ahogy görnyedten futottam, hirtelen felbukkantak, két oldalról bekerítettek. Éreztem, hogy lábaim megtagadják az engedelmességet, különben is már mindegy volt.
Igazság szerint nem tudom, miért menekültem - amennyiben ez menekülési kísérlet volt. Leroskadtam a fűbe, s ők körülvettek, egyikük fölém hajolt, beszélt valamit, azt mondtam neki, hagyja abba, inkább keressék Ganimaldit, mert nekem semmi bajom. Amikor fel akartak emelni, védekeztem, ekkor valaki megfogta a vállamat. Feljajdultam a fájdalomtól. Aztán egy szúrást éreztem, és elveszítettem az eszméletemet. A kórházban ébredtem fel. Mindenre tökéletesen emlékeztem. Csak azt nem tudtam, mennyi idő telt el a katasztrófa óta. Fejemen kötés volt, égési sebeim nagyon fájtak, különösen ha megmozdultam; igyekeztem hát minél nyugodtabban viselkedni. Egyébként ezek a kórházi élményeim, a sok bőrátültetés, amit hónapokig végeztek rajtam, lényegtelenek, éppúgy, mint az, ami később történt. Egyébként nem is történhetett volna semmi más. Csak jó néhány héttel később olvastam el az újságokban a baleset hivatalos verzióját. Egyszerű és kézenfekvő magyarázatot találtak. A laboratóriumot plazmarobbanás rombolta le; a három férfi menekülni igyekezett a lángok közül; Ganimaldi az épületben lelte halálát, a romok alatt, Maartens égő ruhájában elfutott a dombtetőig, és ott halt meg, én pedig égési sebekkel, súlyos sokkállapotban, de túléltem a katasztrófát. Az elhamvadt nyomokat a fűben egyáltalán nem vették észre, minthogy elsősorban a laboratórium romjait vizsgálták. Valaki egyébként megállapította, hogy a fű az égő Maartenstől gyulladt meg, aki a földön hemperegve próbálta a lángokat eloltani. És így tovább.
Kötelességemnek éreztem, hogy megmondjam az igazságot, most már Ganimaldi és Maartens miatt is, tekintet nélkül a következményekre. Nagyon tapintatosan értésemre állták, hogy az eseményekről előadott verzióm a sokk hatása, úgynevezett utólagos hallucináció. Egyensúlyom még nem állt helyre, hevesen tiltakozni kezdtem, felháborodásomat a diagnózist megerősítő tünetnek tekintették. Talán egy hét múlva került sor a következő beszélgetésre.
Ezúttal igyekeztem már hűvösebben érvelni, beszámoltam az első filmről, amely Maartens lakásán volt; keresése azonban nem járt semmiféle eredménnyel. Úgy gondolom, Maartens megtette, amit futólag említett egyszer: elhelyezte a filmet egy bank széfjében.

Mivel mindaz, ami nála volt, teljesen megsemmisült, a kulcsból és a letéti nyugtából nem maradt semmi. A film bizonyára máig is egy széfben pihen. Megint veszítettem hát; de nem adtam fel a játszmát, és ismételt követelésemre megejtettük a helyszíni szemlét. Azt mondtam, a helyszínen mindent bebizonyítok; az orvosok pedig úgy vélték, ha odavisznek, talán feléled bennem a "valóságos" események emléke. Meg akartam mutatni nekik a kábeleket, amelyeket a dombtetőre, a fedezékhez evezettünk. De a kábelek sem voltak meg. Kardoskodtam, hogy ha nincsenek ott, akkor később távolították el őket, talán a tűzoltók. Azt mondták, tévedek - senki nem vitt el semmiféle kábelt, mert nem is léteztek a képzeletemen kívül.
Csak akkor, ott, a dombok között, a kék ég alatt, a laboratórium immár megfeketedett és összezsugorodott romjainak közelében értettem meg, miért történt így. A tűzféreg nem ölt meg bennünket. Nem akart megölni. Semmit sem tudott rólunk, nem érdekeltük. A robbanás teremtette, s abból előmászva, felfogta a környezetből a jelek ritmusát, amelyek még mindig lüktettek a kábelekben, mert Maartens nem kapcsolta ki a vezérlőberendezést. Ennek forrása felé, az elektromos impulzusok forrása felé kúszott a tűzlény, nem tudatos teremtmény, hanem napgiliszta, a szervezett hő hengeres csomója... amely előtt egy percnél is rövidebb élet állt. Erről tanúskodott növekvő aureólája; életfeltétele, a magas hőmérséklet gyorsan csökkent, s ő óriási energiamennyiséget veszített minden pillanatban, kisugározta, és sehonnan sem meríthetett újat, ezért tekergett görcsösen az áramot hordozó vezetékek mentén, azonnal gőzzé, gázzá változtatva őket. Maartens és Ganimaldi véletlenül került az útjába, egyébként valószínűleg nem is közeledett hozzájuk. Menekültek; Maartenst a csúcstól húsz-harminc lépésre érte el a közeledő tűz hőhulláma, Ganimaldi talán teljesen elvakult, elveszítette irányérzékét, egyenesen belerohant a fénylő agónia poklába. Igen, a tűzlény haldoklott ott a domb tetején, értelmetlenül tekeregve a fűben, vadul és hiába keresve az energiaforrást, míg az energia elfolyt belőle, mint az erekből a vér. Megölte mindkettőjüket, de nem is tudott róla. Egyébként az üszkös nyomokat már benőtte a fű.
Amikor kiszálltunk oda két orvossal, egy idegen emberrel, alighanem a rendőrségtől, és Guilsh professzorral, már semmit sem találtunk belőlük, bár a katasztrófa óta alig három hónap telt el. Mindent benőtt a fű, azt a helyet is, amely egy keresztre feszített alak, árnyékához hasonlított. Azon a helyen a fű különösen dús volt. Mintha minden összeesküdött volna ellenem: a földbe ásott fedezék, megvolt ugyan, de valaki szemétgödörnek használta fel; csak rozsdás ócskavasak és üres konzervdobozok hevertek az alján. Makacskodtam, hogy a szemét alatt ott kell lennie a megolvadt páncélüveg maradványának. Turkáltunk a szemétben, de az üveget nem találtuk meg. Illetve - találtunk néhány darabkát, még olvadtakat is. Az emberek, akik velem voltak, kijelentették, hogy az üvegcserép közönséges palackok maradványa; a palackokat valaki összetörte, hogy kevesebb helyet foglaljanak el a szeméttartályban,

aztán bedobta a központi fűtés kazánjába. Követeltem, hogy végezzék el az üvegcserép elemzését, de nem hallgattak rám. Csak egy ütőkártyám maradt - a fiatal biológus és a professzor, hiszen mindketten látták a filmünket. A professzor Japánba utazott, és csak tavaszra jön vissza, Maartens barátja pedig elismerte, hogy valóban mutattunk neki egy ilyen filmet - de az mélytengeri amőbákat ábrázolt, nem pedig nukleáris plazmát. Hozzátette: Maartens akkor határozottan tagadta, hogy a felvételek bármi mást ábrázolnának. Ez igaz is volt. Maartens azért beszélt így, mert megállapodtunk, hogy az egészet titokban tartjuk. Ily módon az ügy lezárult.
És mi történt a napféreggel? Talán felrobbant, amikor eszméletlenül feküdtem, talán csendesen fejezte be röpke létét. Az egyik éppolyan valószínű, mint a másik.
Mindettől még alkalmasint elengedtek volna, mint ártalmatlant, de én megmakacsoltam magam. Erre kötelezett a katasztrófa, amely elragadta Maartenst és Ganimaldit. Lábadozásom idején különféle könyveket kértem. Elhoztak mindent, amit akartam.
Áttanulmányoztam a napkutatás egész irodalmát, megtudtam, mit derítettek fel a napkitörésekről és a gömbvillámokról. Azt a gondolatot, hogy a tűzféreg valamiképpen rokon ezzel a villámmal, viselkedésük bizonyos hasonlósága sugallta. A gömbvillám, ez a rejtélyes jelenség, amelyre a fizikusok voltaképpen máig sem tudnak magyarázatot adni, nagy erejű elektromos kílülések közegében keletkezik, vihar idején. Ezek az izzó gömbre vagy gyöngyre emlékeztető képződmények szabadon lebegnek a levegőben, olykor a légáramlással, légvonattal, széllel vitetik magukat, máskor a légáramlat ellen vitorláznak; vonzzák őket a fémtárgyak és az elektromágneses hullámok, főként a nagyon rövidek - arrafelé húzódnak, ahol ionizált a levegő. Legszívesebben az áramvezetékek közelében kószálnak. Mintha áramot akarnának inni. De ez nem sikerül. Valószínű viszont - legalábbis egyes szakemberek szerint -, hogy deciméteres hosszúságú hullámokkal "táplálkoznak" az ionizált levegő csatornáján keresztül, amelyet az őket szülő lineáris anyavillám hozott létre.
Az energia elszökése azonban meghaladja azt a mennyiséget, amelyet a gömbvillám felvesz, ezért élete egy percig sem tart. Ragyogó, kékesarany fénnyel bevilágítja környezetét, s kéken lebegő röptének hirtelen robbanás vet véget, vagy szinte hangtalanul szétpattan és kialszik. Természetesen nem élőlény; az élethez pontosan annyi köze van, mint azoknak az olajban úszkáló kloroformcseppeknek, amelyekről a professzor beszélt nekünk.
És a tűzféreg, amelyet mi teremtettünk, élt-e vajon? Annak, aki ezt kérdezi tőlem, persze nem azért, hogy ingerelje az őrültet, mert nem vagyok az, becsületesen megmondom: nem tudom. De maga ez a bizonytalanság, ez a tudatlanság egész tudásunk olyan fordulatának lehetőségét rejti magában, amilyen még lázálmában sem derengett fel senkinek.
Az életnek - mondják nekem - csak egy fajtája létezik: a fehérje vegetációja, amelyet ismerünk, s amely a növények és az állatok birodalmára oszlik. Az abszolút nullánál alig háromszáz kis lépéssel

magasabb hőmérsékleten létrejön az evolúció és annak koronája: az ember. Csak ő és a hozzá hasonlók szegülhetnek szembe a káosz növekedésének tendenciájával, amely az egész világmindenségben uralkodik. Így hát, ennek az állításnak értelmében, minden csupán káosz és zűrzavar - a csillagok belsejének rettenetes hője, a galaktikus ködfelhők egymásba hatolásától kigyulladó tűzfalak, a napok gázgömbjei; hiszen - mondják ezek a józan, okos, tehát kétségkívül igazat beszélő emberek - semmilyen elrendeződés, a szervezettségnek semmilyen fajtája vagy csupán nyoma sem jöhet létre a zubogó tűz óceánjaiban; a napok vak vulkánokként lövellik ki a bolygókat, ezek pedig, kivételesen és ritkán, olykor létrehozzák az embert - minden egyéb az elfajult atomgázok élettelen fortyogása, napkitörésektől rázkódó, apokaliptikus tüzek zűrzavara.
Mosolyogva hallgatom ezt az önimádó fejtegetést, az elvakult nagyzási hóbort eredményét. Az Életnek - mondom én - két szintje létezik.
Az egyik hatalmas és óriási, az egész látható világmindenségben uralkodik. Az, ami nekünk rettenet és fenyegető pusztulás: a csillagok tüze, s a gigászi mágneses erőterek, iszonyatos lángkitörések, az az élet eme formája számára a baráti és kedvező, sőt szükséges feltételek együttese.
Káosz - mondjátok? Az élettelen hő fortyogása? Akkor miért mutat a Nap felülete csillagászoknak szinte megszámlálhatatlanul sok szabályos, bár érthetetlen jelenséget? Miért olyan bámulatosan szabályosak a mágneses örvények? Miért vannak a csillagok tevékenységének ritmikus ciklusai, éppúgy, mint minden élő szervezetnek anyagcsereciklusai? Az ember napi és havi ritmust ismer, ezenkívül élete folyamán a növekedés és elhalás ellentétes erői harcolnak benne; a Napnak tizenegy éves ciklusa van, negyedmilliárd évenként "depressziót" él át, klimaktériumot, amely a földi jégkorszakokat okozza. Az ember születik, öregszik és meghal - akárcsak a csillag.
Halljátok, de nem hiszitek el. És kinevettek. Szeretnétek megkérdezni, bárcsak gúnyolódásból, hogy netalán a csillagok. tudatában is hiszek? Úgy vélem, hogy gondolkodnak? Ezt sem tudom. De ahelyett hogy könnyedén elítélitek őrültségemet, nézzétek meg a protuberanciákat. Próbáljátok egyszer megfigyelni a napfogyatkozáskor készült filmet: ezek a lángférgek leszakadnak, és több százezer, több millió kilométerre eltávolodnak az anyanaptól, hogy bizarr és érthetetlen átalakulások után, új meg új alakzatokká tágulva és zsugorodva végül szétoszoljanak, és eltűnjenek a térben, vagy visszatérjenek a fehéren izzó óceánba, amelyből születtek.
Nem állítom; hogy a Nap ujjai ezek. Éppúgy lehetnének az élősdijei. Ám legyen - mondjátok -, a vita kedvéért, hogy ez az eredeti, bár az abszurdum túladagolása miatt kockázatos beszélgetés idő előtt meg ne szakadjon, tudni akarunk még valamit. Miért nem próbálunk szót érteni a Nappal? Bombázzuk rádióhullámokkal. Hátha válaszol?... Ha nem, akkor a tézised megdől...
Kíváncsi vagyok, miről beszélgethetnénk a Nappal. Miféle közös kérdéseink, fogalmaink, problémáink lehetnek, neki meg nekünk.

Jusson eszetekbe, amit az első filmünk mutatott. A tűzamőba a másodperc milliomodrésze alatt két utódnemzedékké alakult át. A tempókülönbségnek is van bizonyos (bizonyos...) jelentősége. Értsétek meg egymást először testetek baktériumaival, kertjeitek bokraival, a méhekkel és virágokkal, s akkor majd elkezdhetünk a Nappal való információs kapcsolat metodikáján gondolkodni.
Ha így van - feleli a legjobb lelkű a szkeptikusok közül -, akkor mindez nem egyéb, mint... némileg eredeti nézőpont. A te nézeteid semmiben sem változtatják meg a létező világot, sem most, sem a jövőben. Az a kérdés, hogy a csillag élőlény-e, "él"-e, megegyezés dolga, megállapodás egy ilyen terminus elfogadásában, és semmi több. Egyszóval mesét mondtál nekünk...
Nem - válaszolom. Tévedtek. Mert ti úgy vélitek, hogy a Föld az élet morzsája a semmi óceánjában. Hogy az ember magányos, és a csillagok, ködök, galaktikák az ellenfelei, ellenségei. Hogy az egyetlen megszerezhető tudás az, amelynek ő, a Rend egyedüli teremtője jutott és jut ezután a birtokába, miközben szüntelenül fenyegeti a távoli fénypontokkal sugárzó végtelenség özöne. De nem így van. Az aktív létezés hierarchiája mindenre kiterjed. Aki akarja, életnek is nevezheti. Csúcsain, az energiagerjesztés magaslatain tűzszervezetek élnek. Legvége felé, az abszolút nulla közvetlen közelében, a sötétség és az utolsó, kihűlő lélegzet birodalmában még egyszer megjelenik az élet, amannak gyenge visszfényeként, sápadt, kialvó emlékeként - s ez vagyunk mi. Lássátok így, akkor megtanuljátok az alázatot és vele a reményt, mert egyszer majd nova lesz a napból, magához ölel bennünket irgalmas tűzkarjaival, s így visszatérve az élet örökös körforgásába, nagyságának részévé válva, mélyebb tudást szerzünk annál, amely a jeges tartomány lakóinak osztályrésze lehet. Nem hisztek nekem. Tudtam. Most összeszedem e teleírt lapokat, hogy megsemmisítsem, de holnap vagy holnapután ismét leülök az üres asztalhoz, és elkezdem megírni az igazságot.

Murányi Beatrix fordítása

Cucui - Körkörös elágazások

Azt mondják, felhőtlen és gyönyörű az ifjúság. De a zsebe rendszerint lapos. Akár az enyém. Nincs pénzem, pénz nélkül pedig az élet reménytelenül sötét. Elhirtelenkedték azt a felhőtlen jelzőt, mert a valósággal egyáltalán nem egyezik.
Persze az ifjak között akadnak olykor pénzeszsákok is. Ha az ember vetélytársa közülük való, nagy baj az. Velem pontosan így esett.
- Tudom - feleltem -, se pénzem, se rangom. De szeretlek, értsd meg! Nem akarom, hogy feleségül menj ehhez az alakhoz. Egy disznó! Lusta dög! Meg nem gazdagodott volna magától soha, csak örökölt a bolond, beütött neki. Víziló! Kretén! Csak nem mész feleségül hozzá?! A gondolattól is megőrülök!
- Hagyd abba, könyörgök! - sírt tovább, arcát a mellembe fúrva (egyébként egyfolytában három órája már). - Nem, nem, ne győzködjél velem! Az a legszörnyűbb, hogy igazad van, igazán disznó. És víziló! És kretén! De mit csináljak? Hozzád nem mehetek, nem tudod eltartani a szüleimet, ő meg igen…
- Legalább várjál, halaszd egy kicsit - siránkoztam -, jelenleg persze még nem vagyok senki, a tojáshéj a fenekemen, de nemsokára jelentős matematikus leszek, docens. Egészen biztos, nem hazudok, megvannak rá az elképzeléseim! És akkor majd tudom a szüleidet segíteni. Meglásd, talán még professzor is leszek!
- Nem lesz belőle semmi! Későn kaptál észbe nagyon!
Hangosan zokogott. Gyönyörű szeme kivörösödött és bedagadt.
- Ó, ó, ó!… - tördelte magánkívül a kezét. - Bár lenne testem másik is!
- Hogy mi?… Kettő? - Megragadtam a vállát, és könnyektől duzzadt szemébe néztem. - Két tested?… Aha!… Igen… Ez az ötlet… hogyha megkettőződnél, minden tökéletesen megoldódna! Igen! Feleségül jönne hozzám egyik, a másik pedig ahhoz a disznóhoz…
Ijedtében hátrahőkölt.
- Miket beszélsz?! Megőrültél? Drága, térj magadhoz, eszeden legyél! Hisz lehetetlenség…
- Lehetséges vagy nem, majd kiderül. Meg kell próbálni előbb, beszélni csak aztán lehet!
Sírva fakadt megint. Valószínűleg úgy vélte, hogy egészen meghibbantam. Könnyezve ment el.
Azonnal dologhoz láttam. A penzió egyik legolcsóbb kis szobájában, ahol laktam, letöröltem a piszkos asztalról a port. Gondosan hajtogattam szét a milliméterpapírt.
Az esküvő napjáig egy hét maradt. Igyekeznem kell. Addig a feladatot meg kell oldanom. Feledtem alvást, evést és minden egyebet. Teljesen elmerültem a képletek és a diagramok örvényeiben.
A hatodik napon ráleltem a megoldásra. Lázasan futottam a telefonhoz, megkértem, rögtön jöjjön.
Ott termett azonnal.

- Mi baj? Történt valami?
- Ide nézz! - Megmutattam neki a képletekkel és diagramokkal telezsúfolt milliméterpapírt.
- Mi ez? Semmit sem értek!
- Egy helyrajzi egyenlet. Ez a kutatási ágam. Itt van négy koordináta, az X, Y, Z és a t függvény. Ebből három, az X, Y és Z a három kiterjedésű tér dimenziói, a negyedik, a t az idő.
Integrálva:

$$A = \int\int af(X)\, g(Y)\, K(Z)\, [h(t)]\, dt$$

A kiindulási A te vagy. Transzformálások révén 2A-t kapunk. Érted, miről van szó? Az a 2A a te megkettőzésed. Vagyis meg leszel kettőződve. Ketten lesztek: te és te. Nem tudom, a gyakorlatban beválik-e… De ha a következtetéseim helyesek, akkor egy másik dimenzióból megkapod a másolatodat. A képleteim sémájára diagramok egész láncolatát ki lehet fejezni.
Megmutattam a diagramot.
- Jaj, azt hiszem, valahol láttam már ilyet!
- Persze hogy láttál! Mindennap! Hiszen az én diagramjaim hajszálra olyanok, mint a főváros központjában lévő villanyvasút körkörös elágazásai. Most figyelj ide! Ha a képletnek megfelelően, szigorúan meghatározott időben követed a helyi és a központi elágazásokat, megjelenik a több dimenziós effektus, vagyis megkettőződöl.
- Nem akarom elhinni…
- Ez már rád tartozik, kételkedhetsz. De kipróbálni érdemes, nem?
- Mit kell csinálnom?
- Elmagyarázom. Először felülsz a Tokio állomáson, a Hegy-elágazásnál Ueno felé, és átszállás nélkül visszaérkezel. De nem szállsz le, hanem továbbutazol Kand állomásig, ahol átszállsz a Központ-elágazásra, és Jojongáig utazol. Ott át megint a Hegy-elágazásra, de most az Ueno felől jövőre, és Akibahar állomásig mész. Ott szállsz át visszafelé a Tokio állomáshoz, de ezúttal Otiáno-mindzen keresztül, Kand állomás felől.
- No és?
- No és: megkettőződsz! A Tokio állomásod mindkét szerelvényből kilépsz, abból is, amelyet Otiano-mindzen át érkezik, és abból is, amely Akibaharból bejön.
- Igazán?… Ez biztos?
- Persze! Ha az időt és az átszállásokat nem véted el! Ne fecsegjünk tovább, gyerünk a Tokio állomásra, amilyen gyorsan csak lehet.

A Tokio állomáson vártam rá, a központi elágazás peronján. Nagyon izgultam. Folyton az állomás nagy óráját figyeltem, és egyeztettem az enyémmel. Pillanatokon belül itt a szerelvény Otiano-mindzből. Szörnyű gondolatom támadt hirtelen.
Melyiküket kell nekem választanom, ha a kettőződés létrejön?… Nem vagyok beképzelt, de az adott szituációban egy dolog világos: mindketten hozzám akarnak feleségül jönni majd. Hú, de förtelmes helyzet! De rettenetes!… Ezt nem lehet eldönteni, nem

integrálocska ez! Ez nem tréfa, két nő egy férfira! Megoldhatatlan ügy! Rendezzenek árverést talán… vagy sorsolást?… De hát micsoda sors ez… Balsors, azt hiszem.
- Amíg ott töprengtem halálra váltan, a vonat Otiano-mindz felől beérkezett. A középső kocsiból szállt ki, és hozzám futott.
- Sikerült?
- Még nem lehet tudni.
A szerelvény az Akibahar felől már bent vesztegelt. Áradt felénk az emberfolyam. Áttörtük magunkat az utasok tömegén, és megpillantottuk őt, a másodikat. Állt a peron közepén, és várakozott. És akkor összetalálkoztunk. A két nő, vagyis ugyanaz az egy alig palástolt ellenszenvvel figyelte egymást. Lehetett volna másképpen? Vetélytársak - ugyanabba a férfiba szerelmesek.
Ki kicsoda közülük? Melyikük az eredeti A? És melyikük az A1?
Ugyanakkor a másik peronra az elágazás másik vonalán, de ellenkező irányból beérkezett egy másik villanyszerelvény. Kiontotta magából a tömeget, majd befogadta az újabb áradatot. Amikor elment, kővé dermedtem, és úgy éreztem, azonnal megüt a guta. Ott állt a peronon a harmadik. Ő az A2. És tekingetett felénk.
Úgy rohant át mihozzánk, mintha félne tőle, hogy elszökünk. Nem tudtam, hová legyek. A három nő körbefogott, és üvöltöttek, mint a bolondok.
- Mit jelentsen ez?!
- Miért vagyunk mi hárman? Tehát valaki felesleges?
- Mit tettél? Most aztán rendbe szedd!
- Várjatok már egy kicsit! - Alaposan zavarba jöttem. - Különös… A számításokban nem esett hiba. Ide figyeljetek! Figyeljetek már ide! Te, nem, te ott… Az ördög vigye el, nem tudom, melyikőtök az eredeti… Úgy csináltál mindent, ahogy mondtam?
- Természetesen!… Bár… én… én… összekevertem a vonatokat. Jojongán másikra szálltam, nem Ueno felé, hanem egy másikra, Szinagovo felé. De Horodzjukun kiszálltam és visszafordultam.
- Tudtam! Már értem… Szóval te te vagy, vagyis az, aki tévedésből… Te pedig… aki Akibaharból… Te pedig, aki egyenesen…
Álldogáltunk némán, nézegettük egymást. Aztán a nők hozzáfogtak megint:
- Kit fogsz feleségül venni közülünk? Felelj!
- Ki köteles hozzámenni ehhez az alakhoz? Én semmi esetre sem.
- Talán én? Ebből nem lesz semmi sem!
- Ezzel a harmadikkal mi legyen? Hiszen egyikünk felesleges…
- De miért hallgatsz? Találj ki valamit!
- Egyáltalán, mit tudsz csinálni?
A három nő kiabált, zokogott, a szemükben gyűlölet, acsarkodás. Kevésen múlott, hogy egymásnak nem rohantak, körülöttünk már gyülekeztek a bámészkodók.
- Nyomorult matematikus! Nevetségessé tettél!
Akár az űzött vadállat, úgy lestem körül, menekülés után. A villanyvasút okozta vesztemet, menedéket is az adott. A peronra szerelvény érkezelt. Vakmerő ugrással siklottam be a kocsiba.

A három nő meghökkent, de egy pillanat alatt észbe kapván, utánam! Biztosan úgy vélték, hogy meg akarok szökni, és eltűnni nyomtalanul. Szerencsére az ajtó összecsukódott az orruk előtt. Három pár ököl ütötte-verte.
- Hova mész?... Nincs lelkiismereted?!!... Ezt találtad ki, le akarsz lépni?
Kihajoltam az ablakon, és odakiáltottam nekik:
- Drága menyasszonyaim, nyugalom! Nem fogok lelépni. Be akarom utazni a körkörös elágazásokat... hogy én is három legyek!...

Herendi Katalin fordítása

Clifford D. Simak - Sétálni egy város utcáin

Joe megállította az autót.
- Tudod a dolgodat - mondta.
- Elindulok az utcán - felelte Ernie. - Nem csinálok semmit. Sétálok, egészen addig, amíg valaki nem szól, hogy elég. A többiek kinn vannak?
- Igen, kint.
- Miért nem mehetek egyedül?
- Megszöknél - felelte Joe. Már kipróbáltuk.
- Nem szöknék meg.
- Fenét nem.
- Nem szeretem ezt a munkát - mondta Ernie.
- Pedig jó. Nincs semmi dolgod, csak sétálsz az utcán.
- De ti mondjátok meg, hogy melyiken. Nem én választom.
- Hát nem mindegy, hogy melyiken?
- Már hogy lenne mindegy? Sohasem a kedvem szerint. Még sétálni sem sétálhatok ott, ahol szeretnék.
- Hát hol akarsz sétálni?
- Nem tudom - felelte Ernie. - Bárhol, ahol nem figyeltek. Azelőtt más volt. Azelőtt a kedvem szerint éltem.
- Most viszont kedved szerint eszel-iszol mondta Joe. - Éjjel fedél van a fejed fölött. Teli a zsebed pénzzel. Még a bankba is jut.
- Itt valami nem klappol.
- Ide figyelj, mi ütött beléd? Nem akarsz segíteni az embereken?
- Velük semmi bajom. De honnan tudjam, hogy segítek-e rajtuk? Csak a te szavad a biztosíték, meg azé a washingtoni illetőé.
- De hiszen elmagyarázta.
- Elmagyarázni elmagyarázta. De nem értem. És az sem biztos, hogy elhiszem.
- Én sem értem - mondta Joe. - De láttam a számokat.
- Én akkor se lennék olyan biztos benne.
- Indulsz már? Vagy kilökjelek?
- Nem, kiszállok. Milyen messzire menjek?
- Majd szólunk, ha megállhatsz.
- És mindvégig figyelni fogtok.
- Ördögöd van.
- Nem szeretem az ilyen környéket. Miért kell nekem mindig ilyen lepra városokban meg lepra utcákon sétálnom?
- Te is ilyen helyen laktál, mielőtt megtaláltunk. Ez való hozzád. Máshol nem is lennél boldog.
- De akkor voltak ott barátaim. Ott volt Susie meg Jake meg Maki Jani meg a többiek. Miért nem látogathatom meg a barátaimat?
- Mert fecsegnél. Eljárna a szád.
- Nem bíztok bennem.
- Hát bízhatunk, Ernie?
- Nem, azt hiszem, nem - felelte Ernie.
Kiszállt az autóból.
- De akkor boldog voltam, érted? - szólt vissza.

- Persze, persze - mondta Joe. - Tudom.

A söntéspultnál egyetlen vendég ült, beljebb, egy asztalnál kettő. Ernie-t arra a kocsmára emlékeztette a hely, ahol azelőtt Susie-val meg Maki Janival és néha Jake-kel meg Harryval sörözgettek esténként. Fölmászott egy gólyalábú székre. Kellemes érzés volt, majdnem mint a régi szép időkben.
- Egy kupica rövidet - szólt a csaposnak.
- Van pénze, öregfiú?
- Persze hogy van. - Ernie letett a pultra egy dollárt. A csapos töltött. Ernie fölhajtotta. - Még egyet - mondta. A csapos újra töltött.
- Maga új fiú itt - jegyezte meg.
- Nem jártam még erre - mondta Ernie.
Kért egy harmadik kupicával, de most nem itta meg egyszerre, hanem csendesen üldögélve szopogatta.
- Tudja, mivel foglalkozom? - kérdezte a csapost.
- Nem. Gondolom, amivel a többi: a nagy semmivel.
- Gyógyítom az embereket.
- Tényleg?
- Sétálok az utcán, és közben gyógyítom az embereket.
- Remek. Akkor gyógyítson meg engem is. Náthás vagyok.
- Már meg is gyógyult - mondta Ernie.
- De hiszen ugyanúgy érzem magam, mint amikor bejött!
- Holnap. Holnapra rendbe jön. Kicsit később hat.
- Csak azt ne várja, hogy fizessek érte - mondta a csapos.
- Dehogy várom. Megfizetnek engem.
- Ugyan ki?
- Bizonyos illetők. Nem ismerem őket.
- Azok sem épeszűek!
- Nem engednek hazamenni - mondta Ernie.
- Hát az nem jó.
- Volt egy csomó barátom. Ott volt Susie, Maki Jani…
- Mindenkinek vannak - mondta a csapos.
- Nekem aurám van. Vagyis így gondolják.
- Mije van?
- Aurám. Így mondják.
- Sose hallottam. Akar még egy kupicával?
- Igen, még egyet. Aztán mennem kell.
Odakint a járdán ott állt Charley, és a söntés ablakán át őt leste. Ernie félt, hogy bejön, és rászól, hogy gyerünk vagy valami ilyesmit. Az rossz érzés lett volna.

Egy emeleti ablakban megpillantott egy cégtáblát, és rögtön nekiiramodott, föl a lépcsőn. Jack az utca másik oldalán állt, Al vagy egy sarokkal arrébb. Biztos, hogy meglátják és utána erednek, de talán sikerül még bejutnia az irodába, mielőtt utolérik.
Az ajtón ez állt: Lawson és Cramer. Ügyvédi iroda. Gyorsan belépett.
- Egy ügyvéddel akarok beszélni - mondta a titkárnőnek.
- Van előjegyzése, uram?

- Az nincs, de sürgősen beszélni akarok egy ügyvéddel. Van pénzem, nézze.
Elővett egy marék gyűrött bankjegyet.
- Mr. Cramer nem ér rá.
- És a másik? Az sem ér rá?
- Nincs másik. Valamikor volt, de…
- Ide figyeljen, kisasszony, nincs időm vacakolni.
Kinyílt a belső iroda ajtaja, és megjelent egy férfi.
- Mi folyik itt?
- Ez az úr…
- Nem vagyok úr. De beszélni akarok egy ügyvéddel.
- Tessék - mondta a férfi. - Jöjjön be.
- Maga Cramer?
- Igen.
- Segít rajtam?
- Megpróbálok.
A férfi becsukta az ajtót, megkerülte az íróasztalt, és leült.
- Foglaljon helyet. Neve?
- Ernie Foss.
Az ügyvéd fölírta egy sárga jegyzetfüzetbe.
- Ernie, vagyis Ernest, nem igaz?
- Igen, Ernest.
- A címe, Mr. Foss?
- Nincs címem. Folyton csak utazok. Ámbár azelőtt volt címem. Barátaim is voltak: Susie, Maki Jani meg…
- Miben segíthetek, Mr. Foss?
- Engem őriznek.
- Kicsoda őrzi?
- A kormány. Nem engednek hazamenni, és folyton figyelnek.
- Miből gondolja, hogy figyelik? Elkövetett valamit?
- Nem követtem el semmit. Csak van ez a tulajdonságom.
- Milyen tulajdonsága?
- Hogy meggyógyítom az embereket.
- Csak nem azt akarja mondani, hogy orvos?
- Nem hát. Csak meggyógyítom az embereket. Megyek az utcán, és közben gyógyítom őket. Nekem aurám van.
- Mije van?
- Aurám.
- Nem értem.
- Ez egy tulajdonság. Ami kisugárzik belőlem. Nem náthás véletlenül?
- Nem vagyok náthás.
- Mert ha náthás lenne, meggyógyítanám.
- Nézze, Mr. Foss, nem fáradna át a másik szobába? Egy percre leül, rögtön átmegyek én is.
Kifelé menet Ernie látta, hogy az ügyvéd a telefonért nyúl. Meg sem állt, gyors léptekkel kiment az irodából, át az előcsarnokba. Jack és Al már ott várt rá.

- Nagy butaságot csináltál - szólt Joe.

- Nem hitt nekem - mondta Ernie. - Telefonálni akart. Ki akarta hívni a hekusokat.
- Lehet. Szerintünk is. Azért léptünk le onnan.
- Úgy viselkedett, mint aki azt hiszi, megőrültem.
- Miért tetted?
- Nekem jogaim vannak - mondta Ernie. Állampolgári jogaim. Nem hallottatok még állampolgári jogokról?
- Dehogynem. Neked valóban megvannak a törvényes jogaid. Ezt mind elmagyarázták neked. Alkalmazott vagy, állami tisztviselő. Amikor alkalmaztak, elfogadtál bizonyos feltételeket. Fizetést kapsz. Itt minden törvényes.
- De nem szeretem ezt a munkát.
- Mit nem szeretsz rajta? Jó fizetésed van. A munka könnyű. Nem csinálsz semmit, csak sétálsz. Kevés embert fizetnek azért, hogy sétáljon.
- Ha olyan jó fizetésem van, miért lakunk mindig ilyen lepra szállodákban?
- A szobádat és az ellátásodat nem te fizeted, hanem az állam
- mondta Joe. - Mindenről mi gondoskodunk. És azért nem megyünk jobb szállodába, mert nem úgy vagyunk öltözve. Egy jó szállodában így nevetségesek lennénk. Magunkra vonnánk a figyelmet.
- Ti úgy öltöztök, mint én - mondta Ernie. - Miért öltöztök úgy? És úgy is beszéltek, mint én.
- A munka miatt.
- Tudom, a lepra környék. De én egész életemben lepra környéken laktam, nekem ez a természetes. De ti, fiúk, ti mások vagytok. Ti ahhoz vagytok szokva, hogy fehér ingben, nyakkendőben, tiszta; frissen vasalt ruhában járjatok. És fogadok, hogy magatok közt másképpen beszéltek.
- Jack, Al, nem akartok Ernie-vel együtt beugorni valahová, hogy harapjatok valamit? - kérdezte Joe. - Charley meg én majd utánatok megyünk.
- Meg aztán ez is - mondta Ernie. - Mindig külön mentek be mindenhová, és külön is jöttök ki. Úgy tesztek, mintha nem tartoznátok együvé. Ez is azért van, hogy ne keltsünk feltűnést?
- Jaj, istenem - mondta Joe undorral -, hát nem mindegy?
A másik három elment.

- Egyre több a baj vele - mondta Charley.
- Ez várható volt - felelte Joe. - Most mondd meg, egy van belőle, és az is idióta. Vagy majdnem.
- És nincs semmi jele, hogy lenne más is?
Joe a fejét rázta.
- Amikor utoljára beszéltem Washingtonnal, vagyis tegnap, még nem volt. Természetesen mindent elkövetnek, de hogy lehet az ilyesmihez hozzáfogni? A statisztikai módszer az egyedüli járható út. Most épp olyan körzetet keresnek, ahol nincs betegség, és ha találnak - ha valaha is találnak -, akkor megpróbálják megkeresni azt is, aki miatt nincs.
- Vagyis egy olyat, mint Ernie.

- Igen, egy olyat, mint Ernie. De mondjak neked valamit? Szerintem olyan több nincs. Ernie a természet tréfája.
- Létezhet a természetnek másik tréfája is.
- Azt hiszem, ennek nagyon kicsi a valószínűsége. De még ha léteznék is, mi az esély rá, hogy megtalálják? Ernie-t is csak a vakszerencsének köszönhetjük.
- Nem jól fogtunk hozzá.
- Persze hogy nem jól. Az igazi, a tudományos módszer az lenne, ha kiderítenénk, hogy Ernie mitől ilyen. Meg is próbálták, emlékszel? Egy álló évig próbálkoztak. Keresztül-kasul megvizsgálták, ő meg csak nyavalygott nekik. Vissza akart menni Susie-hoz meg Maki Janihoz.
- Lehet, hogy éppen akkor hagyták abba, amikor találtak volna…
Joe a fejét csóválta.
- Nem hiszem, Charley. Beszéltem Roseneirrel. Azt mondta, reménytelen. És egy Rosy-fajta csak akkor mond ilyesmit, ha nagyon rosszul áll az ügy. Hosszú pszichológiai vizsgálat után határozták el, hogy azt kell csinálni, amit csinálunk. Nem tarthatták tovább Washingtonban, amikor olyan kevés volt rá a remény, hogy bármit is kiderítsenek. Ernie viszont megvolt. Logikus, hogy valami hasznát akarták látni.
- De az ország olyan nagy. És rengeteg a város. Rengeteg a gettó meg a pestisfészek. Rengeteg a nyomor. Ernie mindennap bejár néhány kilométert. Elsétál kórházak, szegényházak előtt…
- És ne felejtsd el: minden lépésére tucatnyi ember gyógyul. Egy másik tucat azért nem kapja meg a bajt, amit egyébként megkapott volna, mert Ernie arra járt.
- Nem értem, miért nem képes ezt felfogni. Elégszer elmondtuk. Örülnie kéne, hogy segít.
- Én megmondtam - felelte Joe. - Ernie idióta. Egy önző kis idióta.
- Azt hiszem, őt is meg lehet érteni. Elvégre elszakítottuk az otthonától.
- Sose volt otthona. Nyomortanyákon meg tömegszállásokon élt. Kéregetett. Lopott is, ha lehetett. Ha tudott, összeállt a Susie-jával. Néha kapott egy tányér levest valamelyik ingyenkonyhán. Szemeteskannákból guberált.
- Lehet, hogy szeretett így élni.
- Lehet. Felelőtlenül. Egyik napról a másikra, mint az állatok. De most felelősség van rajta. Talán akkora, mint még egyetlen emberen sem. Felelősség is van a világon!
- A te köreidben talán. Vagy az enyéimben. De hogy az ő köreiben van-e?
- Akármi legyek, ha tudom - mondta Joe.
- Kifogott rajtam. Link. Amit az otthonáról mesél, az is link. Összesen ha négy-öt évig élt ott.
- Talán ha egy helyen maradhatna, és az embereket vinnénk el hozzá. Ülne láthatatlanul, azok meg elvonulnának előtte. Vagy tömeggyűlésekre vinnénk. Hadd élje bele magát, hátha úgy majd jobban tetszik neki.

- Ezt mind elvetették odafent - mondta Joe. - Nem kelthetünk feltűnést, nem léphetünk ki a nyilvánosságra. Úristen, el tudod képzelni, mi lenne, ha nyilvánosságra kerülne a dolog? Ernie persze henceg. Abban a lebujban is nyilván mindent kitálalt, ahová ma délután beszökött. De nem törődtek vele. Az ügyvéd azt hitte, őrült. Ha egy ház tetejéről kiáltaná világgá, akkor se törődnének vele. De ha Washingtonból szivárogna ki valami…
- Tudom - mondta Charley. - Tudom.
- Más mód nincs, csak így, ahogy csináljuk - mondta Joe. - Kitesszük az embereket az egészségnek, ugyanúgy, mint ahogy a betegségnek is ki vannak téve. Mégpedig azokat, akik a legjobban rászorulnak.
- Furcsa érzésem van, Joe.
- Micsoda?
- Lehet, hogy rosszul csináljuk. Néha úgy érzem, itt valami nincsen rendben.
- Arra gondolsz, hogy vaktában csinálunk valamit? Anélkül hogy értenénk?
- Azt hiszem. Igen. Nem tudom. Teljesen meg vagyok zavarodva. Remélem, hogy segítünk.
- Magunkon is. Amennyit együtt vagyunk ezzel a fickóval, akár örökké elélhetünk.
- Az ám.
Csöndben ültek egy percig. Végül Charley megkérdezte:
- Nem tudod, ennek a körútnak mikor lesz vége? Már egy hónapja elindultunk. Ha nem megyek hamarosan haza, a gyerekek meg sem ismernek.
- Hát igen - mondta Joe. - Egy családos embernek, mint te, nem könnyű dolog ez. Nekem mindegy. Azt hiszem, Alnak is. Hogy Jack hogy van vele, azt nem tudom. Nem beszédes fajta. Magáról sohasem beszél.
- Azt hiszem, van családja valahol. Közelebbit nem tudok, csak azt, hogy van. Mondd, Joe, nem hoznál föl valami italt? Van nálam egy üveg; a táskámban. Átmehetnék érte.
- Nem rossz ötlet - mondta Joe.
Megszólalt a telefon. Charley, útban az ajtó felé, megállt.
- Lehet, hogy engem keresnek - mondta. Az előbb telefonáltam haza, de Myrt nem volt otthon. Megkértem a Charley gyereket, mondja meg neki, hogy hívjon vissza. Ennek a szobának a számát is megadtam, ha éppen ideát lennék.
Joe fölvette a kagylót, és beleszólt. Azután tagadóan intett Charleynak.
- Nem Myrt. Rosy.
Charley elindult az ajtó felé.
- Várj egy percig, Charley - szólt Joe.
- Rosy - kérdezte rövid hallgatás után -, biztos vagy ebben? - Majd újabb szünet után: Köszönöm, Rosy. Nagyon köszönöm. A bőrödet kockáztatod ezzel a hívással.
Letette a kagylót, és csak ült, a falat bámulta.
- Valami baj van, Joe? Mit akart Rosy?

- Azért telefonált, hogy figyelmeztessen. Tévedés történt. Hogy miként vagy miért, azt nem tudom. Tévedés az egész.
- Mit csináltunk rosszul?
- Nem mi. Washington.
- Úgy érted, Ernie-vel kapcsolatban? Az állampolgári jogai vagy valami hasonló? .
- Nem az állampolgári jogai, Charley. Ernie nem gyógyítja meg az embereket. Megöli őket. Ernie vírushordozó.
- De hiszen tudjuk, hogy vírushordozó. Olyan vírusokat hordoz, amelyek nem betegséget terjesztenek, hanem…
- De igen, betegséget. Egy ismeretlen betegséget.
- De hiszen odahaza, a volt lakóhelyén mindenkit meggyógyított. Ahol csak megfordult, mindenkit. Így is találtak rá. Tudták, hogy kell ott lennie valakinek vagy valaminek. Addig keresték, amíg…
- Hagyd abba, Charley. Hadd fejezzem be. A volt lakóhelyén úgy hullanak az emberek, mint a legyek. Most kezdődött néhány napja, és még mindig tart. Egészséges emberek egyszerre meghalnak. Semmi bajuk az égvilágon, és mégis. Az egész környék kipusztul.
- Úristen, ez nem lehet igaz, Joe. Itt valami tévedés van…
- Nincs. Azok halnak meg, akiket meggyógyított.
- De hiszen ennek semmi értelme.
- Rosy szerint egy újfajta vírusról van szó. Ez az összes többit elpusztítja, vagyis minden bacilust és vírust, amitől az emberek megbetegszenek. Megszűnik a verseny, érted? Elpusztítja valamennyi vetélytársát, és övé a szervezet. Akkor megtelepszik, és növekedni kezd, a szervezet meg látszólag egészséges, mert a vírus nem károsítja szándékosan, de eljön az az idő…
- Rosy csak találgat.
- Persze hogy. De meggyőzően hangzik.
- Ha ez igaz - mondta Charley -, gondold csak meg, hány ember, hány millió…
- Éppen ez az - mondta Joe. - Rosy nagy kockázatot vállalt, mikor fölhívott. Ha rájönnek, felnégyelik.
- Pedig rájönnek. Biztos, hogy lehallgatták a hívást.
- Talán nem vezet hozzá semmi nyom. Fülkéből hívott, valahonnan Marylandből. Nagyon meg volt rémülve. Ő is nyakig van a dologban, akárcsak mi. Legalább annyi időt töltött Ernievel, mint mi. Ugyanannyit tud, vagy még annál is többet.
- Úgy gondolja, hogy mivel annyi időt töltöttünk Ernie-vel, mi is vírushordozók lettünk?
- Nem hiszem. De tudunk a dologról. Beszélhetünk. Márpedig erről nem szabad. Mindenkit meg fognak akadályozni, hogy beszéljen róla. El tudod képzelni, mi lenne, hogyan reagálnának az emberek…
- Mit is mondtál, Joe, mennyi időt töltött Ernie a régi lakóhelyén?
- Négy vagy öt évet.
- Akkor hát ennyi. Ennyi időnk van hátra. Neked is, nekem is, mindnyájunknak van még talán vagy négy évünk, de lehet, hogy öt.
- Úgy van. És ha elkapnak, ezt a négy vagy öt évet olyan helyen töltjük, ahol senkivel nem lesz módunkban beszélni róla. Már valószínűleg el is indult értünk valaki. Ismerik az útitervünket.

- Akkor induljunk. Joe. Tudok egy helyet. Fönt északon. A családot is odaviszem. Ott senki nem fog keresni.
- És ha vírushordozó vagy?
- Ha igen, a családom már megkapta. Ha nem, ezeket az éveket velük akarom…
- És a többi ember…
- Ahova készülök, ott alig él valaki. Magunkban leszünk.
- Tessék - mondta Joe. Kivette a slusszkulcsot a kiskabátja zsebéből, és odadobta Charleynak. Charley elkapta.
- És te, Joe?
- Figyelmeztetnem kell a többieket. És, Charley…
- Igen?
- Még virradat előtt vezesd árokba a kocsit. Keresni fognak. És ha itt nem találnak, a családodat meg a házadat fogják figyelni. Légy nagyon óvatos.
- Igen, tudom. És te, Joe?
- Én majd gondoskodom magamról. Csak előbb még szólok a többieknek.
- És Ernie? Nem hagyhatjuk, hogy…
- Ernie-ről is gondoskodom - mondta Joe.

Nagy Ágnes fordítása

Anatolij Dnyeprov - Csak kérdezni kell…

Ezeket a minden évben visszatérő összejöveteleket "paláver"-nek neveztük, híven ama ködbe vesző szép idők emlékéhez, amikor még diákok voltunk. A Lenin-hegyeken régóta áll már az egyetem felhőkarcolója, és a Fizika ötemeletes tömbjét a jövendő Lomonoszovok és Einsteinek új nemzedékei népesítik be, mi azonban nem tudjuk elfelejteni a moszkvai egyetem Gercen utcai ódon klubépületének boltíves pincehelyiségeit. Minden évben összejövünk itt, nézzük egymást, számba vesszük, ki jött el, és ki nem. Beszélgetünk az életről, a tudományról. Ahogy annak idején, réges-régen…
Így volt ezúttal is, csak éppen a beszélgetés valahogy döcögött. Senki nem vetett fel valami érdekes ötletet, senki nem szállt szembe az elhangzottakkal, s egyszerre csak úgy éreztük, hogy az utolsó érdekes összejövetelünk a tavalyi volt, és hogy most már csak ismételhetjük önmagunkat.
- Beléptünk abba a gyönyörűséges korba, amikor az eszmék és a nézetek végleges formát és végleges tartalmat nyernek - jelentette ki keserű iróniával Fegya Jegorjev, a tudományok doktora, az Akadémia levelező tagja.
- Vicces eset - jegyezte meg Vovka Migaj, egy "boszorkányos" intézet igazgatója. - És mit nevezel te végleges tartalomnak?
- Azt, amikor a meglévőhöz nincs már mit hozzátenni - adta meg gyászos képpel a magyarázatot Fegya. - Ezután már a természetes hanyatlás kezdődik, és mint látjátok, hozzátenni valónk nincs. Az

ember szellemi képességeinek megvan a pontosan kifejezett maximuma. Ez valahol a negyvenöt...
- Eltekintünk a magyarázattól, ismerjük ezt a te előadásod nélkül is. Különben, gyerekek, én egész egyszerűen képtelen vagyok elhinni, hogy már nem tudok elsajátítani semmi újat, egyetlen új elméletet, egyetlen új tudományos tételt sem. Ez egyszerűen borzasztó!
Lennyid Szamozvancev, ez a kis kerekded fizikus, aki utánozhatatlan hadarásáról volt híres minden szöveget, egész szavakat lenyelt -, egy csöppet sem emlékeztetett egy negyvenöt éves férfira. Ezt minden lehetséges alkalommal fel is hánytorgatták neki:
- Neked, Ljalja, nagy mázlid van. Nem tudsz kigyógyulni a gyermekkorod óta tartó infantilizmusból, így aztán te nemcsak hogy új tér-idő elméletet is ki tudsz találni, de még a régit is megtanulhatod.
Mindnyájan felkacagtunk, mert eszünkbe jutott, hogy Ljalja, vagyishogy Lenya négyszer futott neki a relativitásvizsgának.
Szamozvancev hörpintett egyet a poharából.
- Ne izguljatok, nem lesz semmiféle új elmélet.
- Már miért ne lenne? - kérdezte Migaj.
- Se az idő, se a felkészültség nem alkalmas.
- Nem túl világos.
- Nem fejeztem ki magam elég pontosan kezdett magyarázkodni Ljalja. - Új elméletek persze lesznek, de hogy úgy mondjam, csak a régi elméletek pontosítása terén. Olyasmire gondolok, mint például a pí értékének újabb tizedesértékekkel való kiegészítése vagy egy végtelen haladványnak még egy taggal való megtoldása. De hogy valami tokéletesen újat csináljanak, ez nem megy...
Szamozvancev erősen megnyomta a "tökéletesen" szót...
Most, hogy kialakult egy vita, az alacsony, de tágas helyiség minden sarkából körénk gyűltek a beszélgetők.
- Akkor határozd meg, mit nevezel "tökéletesen új elmélet"-nek.
- Hát például a fény elektromágneses természetének elméletét a hullámelmélettel szemben.
- Haha! - mennydörgött Georgij Szicsov, mintha most ébredne a szunyókálásból. Felemelte alumínium mankóját - szomorú háborús emlék -, oldalba bökte vele Ljalját, úgy fordult mindnyájunk felé. - Ez a fizikus Hegel azt akarja mondani, hogy Maxwell nem követi Jungot a végtelen haladványban. Haha, kisapám! Keress más példát, különben elalszom.
- Na jó. Vegyük Faraday-t. Felfedezte az elektromágneses indukciót...
- Na és aztán?
- Hát ez a felfedezés forradalmi volt, egyszeriben kapcsolatot teremtett a mágnesesség és az elektromosság között, és ezen épül az egész elektrotechnika.
- Na és aztán? - makacskodott Szicsov. Mint a rokkantak általában, hajlamos volt a hízásra. Most egyszerűen kövér volt, petyhüdt, erősen öreges arccal.
- Hát Faraday egyáltalán nem ismerte a te Jungodat és az ő visszaverődő hullámait. És Maxwellt sem. Faraday-t csak Maxwell rángatta bele a maga egyenleteibe.

Szicsov hátravetette a fejét, és természetellenes hangon felkacagott.
- Hagyd abba a nyerítést, Zsorka! - kiabált rá Migaj. - Van abban valami, amit Ljalja mond. Folytasd, Ljalja, ne törődj vele!
- Biztos vagyok abban, hogy ha Faraday okos lett volna, no, legalább annyira, mint mi…
Az összegyűltek mind vidáman felkacagtak.
- Csak ne nevessetek! Ha olyan okos lett volna, nem tett volna egyetlen felfedezést sem…
Mindenkiben bennszakadt a nevetés, rámeredtünk Szamozvancevra. Ő, a szorosan a szája előtt tartott pohárral a kezében, szórakozottan pislogott ide-oda.
- A "vak tyúk" módszerben van valami. Nálunk az intézetben egy egész csoport dolgozik így, csupa jófejű gyerek. Soha nem bújják az újságokat, hogy valami ötletet kapjanak a feladatok megoldására. Egyszerűen csak próbálkoznak, ezzel-azzal, ahogy jön. Úgy, mint Faraday.
- Na látod! És elértek valami eredményt?
- Képzeljétek: igen. És meg kell mondanom, hogy a legeredetibb megoldásokat éppen ők hozzák…
A levelező tagunk itt már nem tudta türtőztetni magát.
- Elment az eszetek. Még majd nekiálltok bebizonyítani, hogy a tudományos munkához a legjobb kiindulás a tudatlanság. A fizikusok mindig is hajlamosak voltak a paradoxonokra. De most már benőhetett volna a fejetek lágya…
- Unalmas már ez a felnőttködés. Hagyd Ljalját beszélni. Szóval azt mondod, Faraday "vak tyúk" módszerrel dolgozott?
- Természetesen. Egyszerűen csak egy kíváncsi legény volt. Mi lesz, ha egy mágnesre kalapáccsal ráütünk? És mi lesz, ha vörösizzásig hevítjük? És fog-e világítani a macska szeme, ha jól kiheztetjük? És így tovább. A legostobább "mi lesz, ha…" kérdések. Felvetődtek benne ezek a kérdések, és rögtön megkereste a választ is, egy kísérlet segítségével. Így aztán mindenféle jelenségre és effektusra fényt derített, s ezek a későbbiekben új elméletek alapjául szolgáltak. Mi pedig nagyon okosaknak hisszük magunkat, és úgy véljük, nincs már semmiféle "mi lesz, ha… ". Az elmélet lebeg mindig a szemünk előtt…
- E-egen - motyogta bizonytalanul a levelező tag, és félrehúzódott tőlünk. Többen követték a példáját.
- Szóval támogatni kell a "vak tyúkokat" mondta szomorú nevetéssel Vovka Migaj. - Hátha akad köztük egy új Faraday?
- Van egy nagyon egyszerű módszer, hogy felismerjük az új Faraday-t - avatkozott bele a beszélgetésbe Nyikolaj Zavojszkij, a mi kiváló teoretikusunk, egyébként szintén a tudományok doktora, és szintén levelező tag.
Soha nem kedveltük őt túlságosan, a bántó, arisztokratikus fennhéjázása miatt.
- Na, hadd halljuk a módszeredet az új Faraday felfedezésére.
- Országos pályázatot kell kiírni a legnagyobb számú és legjobb "mi lesz, ha… " kérdések kiagyalására. A verseny részvevői maguk

teszik fel a kérdéseket, és maguk is válaszolnak rá. Természetesen kísérlet segítségével.
- Nem rossz. Valami kis realitás van is ebben a javaslatban. A hiba csak az, hogy nagyon sok "mi lesz, ha…" kérdésre kísérlet nélkül is lehet válaszolni.
- Ezek szerint tehát a "faraday"-i kérdés az lesz, amire a jelenlegi elmélet nem tud választ adni.
El kell ismerni Zavojszkij érdemeit. Az ötlete mindenkinek tetszett, és az eddig félrehúzódó fizikusok is mind odagyűltek, és elkezdtek "Faraday-játékot" játszani. "Mi lesz, ha… " - hangzott fel a teremben erre is, arra is, aztán összébb húzódtunk, hogy mindenki odaférjen, és a játék viharos és mulatságos jelleget vett fel. A lehető legvadabb kérdéseket tették fel, és mindjárt válaszoltak is maguknak.
- Mi lesz, ha a bálnára szemüveget adunk?
- Mi lesz, ha egy meteoritot megfőzünk tejben?
- Mi lesz, ha egy emberen egymilliomod másodperces, millióamperes áramimpulzust bocsátunk át?
- Mi lesz, ha…
A kérdések csak úgy záporoztak. Azonnal válaszoltak is rájuk. Számoltak, képleteket, egyenleteket idéztek, forrásmunkákat citáltak - szóva1 bevetették az egész fizikusi fegyvertárat, és hamarosan kiderült, hogy "faraday-i kérdést" feltenni rendkívül nehéz ugyan, de lehetséges. És, az ördög vigye, az ilyen kérdésnél mindig kiderült, hogy a megoldásán éppen dolgozik a modern tudomány. Ljalja Szamozvancev, aki ezt az egész felfordulást csinálta, csalódottan sóhajtott fel:
- Én meg már azt hittem, beterjeszthetjük az Akadémia elnökségének a "Faraday-i Kutatások Tudományos Intézete" létrehozásának javaslatát.
- Gyerekek, emlékeztek Aljoska Monyinra?
Az egész évfolyam Faraday-nek nevezte.
Elcsendesedtünk. Minden szem Sura Kornyevát kereste, ő volt ennek a mai palávernek a fő szervezője. A vörös hajú, szeplős Sura soha nem igyekezett a szép lány szerepében tetszelegni.
- Surenka, miért nincs itt Alik?
- Gyerekek, ma nem jöhetett.
- Miért?
- Éjjeli ügyeletes a klinikán… Azonkívül azt mondta…
- Mit mondott?
- Azt mondta, hogy nem érzi jól magát az összejöveteleinken. Azt mondta, itt csupa akadémikus vagy legrosszabb esetben is kandidátus van, ő meg… Szóval értitek…
Igen, értettük. Úgy véltük, hogy Monyinnak minden balul sikerült, de ebben ő maga a hibás. Elég csak megnézni, hogyan végezte a fizikai laborgyakorlatot, hogy meggyőződhessünk róla: ebből semmi épkézláb dolog nem sülhet ki. Ahelyett hogy a gyakorlati előírásnak megfelelően a generátor frekvenciagörbéjét vizsgálta volna, ott ült az oszcilloszkóp előtt, és órákon át gyönyörködött az elektronsugár rajzolta szeszélyes hullámvonalakban. "Alik, árnyékold le a vezetékeket, különben nem kapsz semmit… " "A bolond is tudja,

hogy ha leárnyékolják a vezetékeket, akkor menni fog. Na de mi történik, ha nem árnyékoljuk le?" "Te nagyokos, hát mindenféle közönséges zavarokat látsz. A hálózat is zavar, a szomszéd laboratórium röntgenberendezése is…" Alik titokzatosan mosolygott, és leárnyékolta a vezetékeket. A képernyőn megváltoztak a vonalak, de továbbra is kuszák maradtak. "Rosszul árnyékoltad. Csukd le a műszer fedelét." Alik lecsukta, de a helyzet egy csöppet sem javult. "Földeld le a testet." Leföldelte, s a kép még zavarosabb lett. Senki másnál nem történt ilyesmi, csak Aliknál. Ahelyett hogy a generátor görbéjét elkészítette volna, telefirkált egy vastag füzetet. Az elvégzett munkáról szóló beszámolója olyan volt, mint egy fantasztikus elbeszélés arról, hogy milyen furcsán viselkedik a generátor, amikor le van földelve, amikor nincs leföldelve, amikor az erősítőcsövet a ventillátor légárama hűti, és amikor egy nedves rongy van rátekerve. Végső soron aztán minden teljesen összezavarodott, és Alik megkapta a szokásos elégtelenjét.
A diákszállóban mindig sok probléma volt a mosdási idővel. A hallgatók szerették halogatni a felkelést, hét órakor aztán mindenki egyszerre rohanta meg a mosdókat. Kezdődött a nagy lökdösődés. Egyszer Monyin egy tömeges késés akaratlan okozója lett. Hosszú sor várakozott a mosdók előtt, ő meg ott görnyedt a kagyló fölött, és valamit bűvészkedett.
- Mi van, Faraday, elaludtál?
- Nem, dehogy. Nézd csak…
A mosdókagyló eldugult, majdnem a pereméig állt benne a szappanos víz. Alig egy csipetnyi fogport szórt a vízbe - a porszemcsék minden irányba szétfutottak.
- Nagy dolog! Felületi feszültség… Na eredj innen…
Aliknak esze ágában sem volt odébbállni.
- Na és most nézd meg…
Újabb csipet port szórt a vízbe, és ezúttal a porszemcsék összefutottak, és kis csomóba gyűltek. Meghökkentünk.
- Csináld csak meg még egyszer…
Alik megismételte a kísérletet. Kiderült, hogy ha egy bizonyos magasságból szórják a port szétszalad, ha más magasságból - összefut.
A fizikushallgatók, az első évfolyamtól az ötödikig, mind bedugaszolták a mosdókagylókat, és buzgón szórni kezdték a fogport a víz felszínére. Fegya Jegorjev, a majdani levelező tag egy cigarettahüvelyből kiszedte a dohányt, és azzal kísérletezett. Zavojszkij, a piperkőc teoretikus háromfajta púdert hozott, meg egy doboz lábhintőport. Előkerült még porcukor, só, gyufáról lekapart kénpor, fejfájás elleni kombinált por és még a jó ég tudja, micsoda. A mosdóban izgatott kutató légkör uralkodott. A porok a legfurcsább viselkedéseket mutatták. Kupacba gyűltek a víz színén, szétfutottak a mosdó falához, elmerültek, újra a felszínre szálltak, körbeforogtak, csillagködöket és bolygórendszereket formáztak, egyenes vonalban megszaladtak, sőt még fel is ugráltak. És mindez attól függött, milyen magasból és hogyan szórták őket a vízre, milyen magasan állt a víz a kagylóban, szappanos volt-e a víz vagy tiszta, szórtak-e

már bele előzőleg más port vagy nem. Mindaz, amit a fizikushallgatók a felületi feszültségről tudtak, már a második évfolyamtól kezdve, most, ebben a mosdóhelyiségben kártyavárként omlott össze, és mindez Aljoska Monyin lelkiismeretét terhelte.
- Kár, hogy nem jött el. Kíváncsi fiú - sóhajtott fel Fegya Jegorjev. - Valódi Faraday… Csak éppen nem sikerült neki.
- Nyilván nem a megfelelő kérdéseket tette fel magának…
- Elvtársak, és mi lesz, ha… ha nagyon későn megyek haza?
Éjjel egy óra volt. Felkacagtunk. Abram Csajter mondta ezt, az amatőr atomos, ahogyan mi neveztük, mivel nagy lelkesedéssel írta egyre-másra az atomfizikáról szóló népszerűsítő cikkeket. A szakterülete ugyanis egészen más volt. Mindnyájan tudtuk, hogy Abram felesége szörnyen féltékeny természetű.
- A gyerekek elveszítik kedvenc írójukat - mondta Ljalja.
Öltözködtünk, és lassan szétszéledt a társaság. Kinn az utcán eső szitált. A kollégák elköszöntek, és elrohantak a taxiállomás felé. Négyen maradtunk a klub kapujában: Fegya Jegorjev, Vovka Migaj, Ljalja Szamozvancev és én. Egy pár percig szótlanul füstöltünk.
- A mi időnkben itt villamos járt - mondta Fegya. - Egyszer rajtakaptam Alikot ezen a szent helyen, itt állt, és felfelé bámult. Tudjátok; mit figyelt nyilván már vagy két órája?
Nem tudtuk.
- A szikrák színét a vezeték és az áramszedő között. Elmondta, hogy már egy hete figyeli, és hogy összefüggés van az időjárás és a szikrák színe között. Nemrég valami közleményben új felfedezésként írtak erről…
- És mi lenne, ha most rátörnénk? - vetettem fel.
- Valahogy olyan kínos… Összejövünk, ő meg távol marad…
- Jó ötlet. Gyerünk - vágta rá Fegya.
Fegyát mindig nagyon szerettük a határozottságáért. Ez most is, annyi év után, megvolt benne. Sovány, magas termetével gyorsan elindult a Marx proszpekten, a Gorkij utca felé. A Nacional-szállónál megálltunk. A levelező tag megszólalt:
- Bemegyek, veszek az étteremben egy üveg bort.
Fegya tudta, hogyan lehet bejutni a büféhez a konyhán keresztül. Eltűnt a sötét kapualjban, és egypár pillanat múlva hallottuk, amint valaki - valószínűleg a portás vagy egy szakács - utána kiabál
- Nyavalyás részegesek! A nappal kevés nektek? Bemászkáltok oda is, ahova nem szabad?
Az üveg azonban megvolt. Hamarosan már taxival száguldottunk a város másik vége felé, ahol Alik Monyin dolgozik.
A kórházat nagy park vette körül. Magas bokrok és fák között lépkedtünk a keskeny, nedves aszfaltúton. Tavaszi eső szitált, és a zsenge levelek fénybogárként villogtak a villanylámpák fényében. Migaj hangosan, lelkesen arról mesélt, hogyan sikerült megfigyelnie a ködkamrában a K-mezonok nyomát és az ütközésnél keletkező részecskék születését. Szamozvancev a kvantumgenerátorával hencegett, amelyhez a szükséges anyagokat bármely gyógyszertárban meg tehet kapni, Fegya meg "verebeknek" nevezte őket, hiszen össze se lehet hasonlítani a szerkentyűiket az ő

univerzális számítógépével, amely tegnap megverte őt sakkban. Egy pillanatra megtorpantunk. Az úton két beteghordozó lepedővel letakart hordágyat vitt át.
- Itt aztán véget ér minden generátor meg részecske - rázkódott össze Migaj. - Ez itt nyilván a hullaház...
Néztük az alacsony, oszlopsoros épületet. A szürke homlokzaton tisztán kirajzolódott a rómaiak és a gallok csatáját ábrázoló dombormű.
- Mégiscsak megalázó, hogy végül ide jutunk - jegyezte meg Ljalja.
- Hát, nem valami jövedelmező intézmény, de becsukni nem fogják, az biztos...
Némán mentünk tovább az idegsebészet épületéig.
Alik Monyin tétován, zavartan fogadott bennünket. Nyitott fehér köpeny volt rajta, a kezében töltőtollat szorongatott, ami megakadályozta abban, hogy kezet fogjunk.
- Nézze meg az ember, hát te kész doktor vagy, úgy értem, orvos! - harsogott Migaj.
A pontosítás nem a legszerencsésebb pillanatban hangzott el. A két tudományágban - az orvosiban és a fizikaiban - a "doktor" címnek egészen eltérő a jelentése. Alik teljesen megsemmisült.
Végigvezetett minket a félhomályos folyosón, és csak suttogva vetett oda néhány szót:
- Most erre, fiúk. Erre. Fel. Jobbra...
- Nem illik hangosan beszélni - oktatta ki Fegya a dörgő basszus hangú Migajt.
Az egy szál asztali lámpával megvilágított szobácskában leültünk az íróasztal köré. Fegya két üveg bort húzott elő a kabátzsebeiből, és ünnepélyes mozdulattal a zavart Monyin elé állította.
- Hej, ti pokolravalók! - kiáltott fel fojtott hangon Monyin. - A paláverről?
- Pontosan. Faraday-ről csevegtünk, eszünkbe jutottál. Te meg mit bujkálsz?
- Ugyan, hogy mondhattok ilyent... Máris jövök...
Alik eltűnt a folyosón, mi meg körülnéztünk az ügyeletes orvosi szobában. Semmi különös. A falak mentén szekrények, zsúfolva mindenféle papírral, nyilván kórtörténetekkel, oldalt valamilyen készülék, a mosdónál, egy asztalkán kémcsövek. Na meg az íróasztal.
Fegya felvett az asztalról egy könyvet, és suttogva felolvasta
- Elektrohipnózia. A fizika már ide is betört.
- Nem szeretnék én itt fizikuskodni... - mormolta alig érthetően Szamozvaneev. - A fizika meg a hullaház egymás mellett: valahogy nem passzolnak egymáshoz...
- Lehetséges, hogy a fizika valamikor hozzájárul ahhoz, hogy bezárhassák ezt a nem jövedelmező intézményt.
Alik nesztelenül belépett az ajtón, egész ölnyi, különböző nagyságú laboratóriumi mérőpoharat hozott.
- Ez az az eset, amikor a pohár nagyságának semmi jelentősége nincs - jegyezte meg a levelező tag -, mivel mindegyiken mérce van. Töltöttünk.

- A huszonöt évre…
- A huszonöt évre…
Egymás egészségére is ittunk. Ez a felköszöntő most valósággal elkerülhetetlen lett.
- Na, mesélj, mit csinálsz itt?
Alik megvonta a vállát.
- Mindenfélét. A betegekkel bajlódom…
- Te valóban megtanultad a gyógyítást?
- Ugyan! Természetesen erről szó sincs. A diagnosztikán dolgozom…
- Vagyis?
- Vagyis… segítek az idegsebészeknek.
- Agyműtéteket csináltok?
- Az is előfordul. De gyakoribbak az idegpályák sérüléseivel kapcsolatos műtétek.
- Érdekes?
- Van, ami érdekes…
- És kutatással lehet foglalkozni?
- Nálunk itt ahány beteg, annyi kutatómunka.
- Rettenetesen szeretem az érdekes betegekről szóló történeteket. Mesélj valamit, Alik. Valami rendkívüli esetet.
Migaj még egyet hörpintett, és közelebb húzta a székét az íróasztalhoz. Alik ideges mozdulattal megigazította fémkeretes szemüvegét.
- Engem leginkább a különböző megbetegedésekkel összefüggő emlékezetvesztési esetek érdekelnek…
- Hogyhogy emlékezetvesztés?
- Van, akinél teljes megsemmisülés, van, akinél csak részleges.
- Nemrégiben olvastam MacCullogh munkáját, Az emlékezet nélküli robotot - mondta Fegya.
- Én is olvastam. Ostobaság. Az, amit MacCullogh a matematikai logika alapján kapott, egyáltalán nem áll az emlékezetét vesztett emberre. Azoknak a viselkedése jóval bonyolultabb…
- Mindig eltűnődtem azon, hogy tulajdonképpen hol is fészkel ez az emlékezet - mondta Fegya. Alik felélénkült.
- Épp ez a kérdés, hogy hol. Nagy bizonyossággal ki lehet jelenteni, hogy az agyban nincs semmiféle speciális emlékezetközpont.
- Talán valami molekulákban…
- Aligha - ellenkezett Alik. - Az emlékezet sokkal maradandóbb valami, hogysem molekuláris szinten lehetne rögzíteni. A szakadatlanul folyó anyagcsere során a molekulák állandóan megújulnak…
Elgondolkoztunk. Amikor Monyinnal beszél az ember, a legegyszerűbbnek tűnő dolgok egyszerre szörnyű bonyolulttá, titokzatossá válnak.
- Ez meg miféle masina? - kérdezte Migaj, és megemelte a védőborítót egy kis asztalkán.
- Ez egy öreg elektroencefalográf.
- Aha, persze, az agyhullámok, mi?
- Igen. Ez nyolccsatornás készülék. Ma már jobbak vannak.
Alik kihúzta az asztalka fiókját, és egy csomó papirost vett elő.

- Ezek itt emlékezetüket vesztett emberek elektroencefalogramjai… Néztük a szinte hibátlan sinusgörbét mutató vonalakat.
- Ezek meg egy egészséges ember agyának bioáramai.
- Remek! Szóval ezzel a szerkentyűvel egyből meg lehet állapítani, hogy van-e az embernek emlékezete vagy nincs…
- Tévedhetetlenül. Igaz…
- No, mi van?
- Őszintén szólva én az "agy bioáramai" kifejezést nem tartom jogosnak.
- Miért?
- Azért, mert az elektromos potenciált igazából nem az agyról vesszük le. Az agyat leárnyékolja a koponya, ezen kívül pedig még véredényekkel gazdagon átszőtt szövetek is vannak, és a bőr…
- De a frekvencia igen alacsony…
- Mindegy. Végeztem egy számítást. Ha figyelembe vesszük az árnyékolórétegek vezetőképességét, fel kell tételeznünk, hogy az agyban iszonyú elektropotenciálok sétafikálnak. Állatkísérleteknél ez nem igazolódott be…
Ittunk még egy pohárral.
- Mégis, akkor mi ez szerinted?
- A szövetek bioáramai, amelyekhez az elektródákat erősítjük.
- Hm… De hiszen bebizonyított tény, hogy ezek a görbék összefüggenek az agy munkájával. Itt van például ez az emlékezetügy…
- Na és aztán? Az agy talán elkülönülten dolgozik?
- Azt akarod mondani, hogy az emlékezet…
Alik elmosolyodott és felállt.
- Csináljak egy bioáram-felvételt a fejetekről?
Fjodor Jegorjev végigsimított a tarkóján, és ránk kacsintott.
- Megkockáztatjuk, fiúk?
Ráállltunk, de valamiért nagyon kényelmetlenül éreztük magunkat. Mintha egy olyan orvos előtt állnánk, aki előtt semmi nem marad rejtve.
Migaj ült be elsőnek a székbe. Alik felhelyezte a fejére a nyolc elektródát, és bekapcsolta az elektroencefalográfot. A papírszalag lassú mozgásba kezdett. Az íróhegyek azonban mozdulatlanok maradtak…
- Semmiféle agytevékenység - kommentálta Szamozvancev.
- A készülék még nem melegedett be.
Összerezzentünk: a csöndet csikorgó hang a hegyes fémtollnak a papíron való karistolása törte meg. A papírszalagra meredtünk. A nyolc toll, mintha megőrült volna, nagy kilengésekkel szeszélyesen kanyargó vonalakat hagyott maga után.
- Cogito ergo sum - sóhajtott fel megkönnyebbülten Migaj. - Most nézd meg a levelező tag agyát. Ez nagyon fontos az intézetünk tudományos tanácsa szempontjából. Ő az elnök.
Csodálkozásunknak adtunk kifejezést, amikor kiderült, hogy a levelező tag agyáramai pontosan ugyanolyanok, mint a Migajéi, a Szamozvancevéi és az enyéim. Ha volt is valami különbség, nem

volt szembetűnő. Kérdő tekintettel meredtünk Alikra. Ő titokzatosan elmosolyodott.
- Gyerekek, az elektroencefalogramok azért egyformák, mert ti, hogy is mondjam, egyformán részegek vagytok. Részegeknél ez mindig ilyen… Ahogy a szkizofréneknél vagy az epilepsziásoknál roham előtt…
Kínosan éreztük magunkat, de ittunk rá egyet. Monyin megállította a szalagot, és a papírtömegben kotorászva megmutogatott még egypár elektroencefalogramot.
- Ez itt egy alvó ember agyának bioáramait mutatja. Ez meg az ébrenlét tipikus görbéje. Az alfa-ritmusra ráül a béta és a gamma…
- Érdekes - szólalt meg elgondolkozva Fegya. - Végül is szerinted hol székel az ember emlékezete?
Alik idegesen begyömöszölte a papírokat az asztalfiókba, aztán leült, és sorba végignézett rajtunk.
- Ne ködösíts, Faraday! Látjuk, hogy rájöttél valamire. Hol az emlékezet, beszélj!…
Migaj felemelkedett, és tréfásan galléron ragadta Alikot. A köpeny nyitva volt, kilátszott alóla az öreg, elhordott zakó.
- Hát ha ennyire akarjátok…
- Még hogy akarjuk! Követeljük. Mégiscsak tudnunk kell, hova rakjuk azt az értékes tudást, amiért az állam oly bőkezűen fizet bennünket!
Migaj sohasem volt nagy taktikus. A gondolkodása őrülten logikus és eltéríthetetlenül egyenes vonalú volt. Amikor ezeket a szavakat kimondta, úgy rémlett, mintha valami gonosz kis villanást látnék Monyin szemében. összeszorította a száját, felállt az asztaltól, és az egyik szekrényhez lépett. Egy emberi koponyát hozott onnan, közönséges koponyát, amilyen bármely iskola biológia-szertárában is látható. Szótlanul elénk állította az asztalra, az elektroencefalográf mellé, és kezdte felrakni rá az elektródákat. Megdöbbenésünkben mozdulatlanná dermedtünk.
Amikor az elektródák a helyükön voltak, Alik keményen ránk nézett a félhomályból, aztán elfordította a kapcsolót.
A nyolc toll egyszerre megcsikordult, és táncba fogott a papíron. Hipnotizáltan meredtünk a gúnyosan tátongó szemüregekbe. A műszer pedig tovább írta az éber állapotú ember bioáramainak lázas görbéit.
- Hát így állunk… - mondta oktató hangon Monyin.
Felálltunk, és sietősen búcsút vettünk tőle, óvakodtunk még egyszer az elektroencefalográf melletti kisasztalra nézni.
A sötétben letévedtünk az útról, sokáig lépkedtünk a magas, nedves fűben, az alacsony, sötét épületek között, végigmentünk a fém kerítésrács mellett, amelyen keresztül kiláttunk a gyengén világított, szürke utcára. A csipkebokrok szúrós ágai beakaszkodtak az esőköpenyünkbe, végigkarcolták az anyagot. Amikor végre kiléptünk a kapun, és megálltunk, hogy fújjunk egyet, levelező tagunk, Fegya Jegorjev így szólt:
- Hálózati zavarok. Nyilvánvalóan hálózati zavarok…
Ezzel a kényelmes, megnyugtató magyarázattal aztán szét is széledtünk - mindenki ment a maga otthona felé.

Székely Sándor fordítása

Ursula K. Le Guin - Az út iránya

Azelőtt nem követeltek tőlünk ennyit. A vágtánál nagyobb sebességbe sohasem hajszoltak, de erre is ritkán került sor; legtöbbször csak poroszkáltunk. És ha valamelyikük gyalogszerrel tűnt fel, valóságos élvezet volt megközelíteni. Ilyenkor arra is jutott idő, hogy ezt a műveletet jó stílusban hajtsuk végre. Feltűnt az illető a láthatáron, a maga jellegzetes módján mozgatta kezét-lábát, s az utat nézte, vagy oldalt a földeket, vagy éppen engem, én pedig egyenletes, bár elég lassú tempóban megközelítettem, és közben egyre növekedtem, pontosan egymáshoz igazítva a haladás és a növekedés iramát, úgyhogy abban a pillanatban, amikor elértem a teljes nagyságomat - akkoriban ez hatvan láb volt -, éppen melléje kerültem, és ott föléje tornyosultam, ráborultam, árnyékba borítottam. Mégsem mutatott félelmet. Még a gyerekek sem féltek tőlem, pedig gyakran még olyankor is néztek, amikor már elhaladtam mellettük, és zsugorodni kezdtem.
Forró délutánokon néha megállított egyik másik felnőtt, épp amikor melléje értem, és a hátát nekem vetve ledőlt egy-két órára. Csöppet sem zavart. Volt remek dombom, napsütésem, jó levegőm, jó kilátásom; mi okom lett volna rá, hogy ne álljak szívesen egy helyben egy-két órát vagy akár egész délután? Különben is ez a mozdulatlanság viszonylagos. Csak a napra kell néznem, hogy lássam, milyen gyorsan haladok; azonkívül állandóan növekszem is, különösen nyáron. Mindenesetre meghatott, hogy így rám bízták magukat, hagyták, hogy nekitámaszkodjam meleg kis hátuknak, és mély álomba merültek az árnyékomban. Kedveltem őket.
Abban az időben lovak dolgoztak, és az én szempontomból ez is roppant élvezetes volt. Különösen a sétagaloppot kedveltem, és egészen nagy gyakorlatra tettem benne szert. A ritmikus, hullámzó mozgás hatására úgy éreztem magam zsugorodás és növekedés közben, mintha repülnék: lebegtem és néha le-lebuktam. A vágtát már kevésbé szerettem. Szaggatott, lökésszerű ritmusa cibált, mint facsemetét a vihar. Vágta közben odalett minden gyönyörűség: a lassan növekedve közeledés, a föltornyosulás pillanata és a lassan zsugorodva távolodás. Hajszás munka volt: klop-klop, klop-klop, klop-klop... rendszerint a ló is, ember is túlságosan elmerült benne, még csak föl sem pillantottak. De hát végül is vágtázniuk ritkán kellett. Hiszen a ló halandó, és mint minden szabadon mozgó élőlény, gyorsan fárad; ezért csak olyankor hajszolták, ha nagyon sürgős dolguk akadt. És úgy látszik, ez akkoriban ritkán fordult elő. Most már nagyon régóta nem vágtáztam, és az igazat megvallva, nem bánnám, ha megint vágtázhatnék. Határozottan volt benne valami pezsdítő.

Jól emlékszem az első automobilra, amelyet láttam. Társaimhoz hasonlóan én is halandó lénynek véltem, valami számomra ismeretlen, szabadon mozgó fajtának. Kissé meghökkentem, mert azt hittem, százharminckét év után jól ismerem a helyi állatvilágot. Mivel az újdonság a maga sajátos módján mindig érdekes, figyelmesen szemügyre vettem. Tekintélyes iramban közeledtem feléje, körülbelül olyan gyorsan, mintha ügettem volna, de újfajta ritmusban, amely jól illett ennek a valaminek az otromba külsejéhez: kényelmetlenül, fulladósan, gurulva-rángatózva. Két percen belül, mielőtt még lábnyira növekedtem volna, tudtam, hogy ez a valami a halandó lényeknek egyik csoportjába sem tartozik: nem helyhez kötött, nem szabadon mozgó, nem repülő. Ugyanúgy mesterséges lény, mint a szekerek, amelyek elé a lovakat fogják. Olyan silány-sikerületlennek látszott, hogy azt hittem, sohasem látom többé, ha egyszer átzötyög a nyugati dombon, és szívből reméltem is, hogy így lesz, mert nem tetszett nekem ez a zihálás, rángatózás.
Hanem ez a valami újra meg újra, rendszeresen feltűnt, így hát én sem henyélhettem. Mindennap négykor nyugat felől közeledtem hozzá, köhögősen, ugrándozva s egyre növekedve, majd föléje tornyosultam, és zsugorodni kezdtem. Ötkor meg visszafelé csináltam végig ugyanezt: kelet felől zötyögtem elő, s akkorákat ugrottam hatvanlábnyi termetemmel, mint egy fiatal bak nyúl, míg csak teljesen el nem tűntem a nyomorult kis szörny szeme elől, hogy az esti szélben kinyújtózkodva végre megpihenhessek. A masinában mindig ketten ültek: a kormánynál egy fiatalember, hátul meg egy pokrócba csavart, mogorva öreg nő. A beszélgetésüket - ha ugyan egyáltalán beszélgettek - sosem hallottam. Sok beszélgetést kihallgattam akkoriban, ami az úton folyt, de ebből a masinából soha semmit. A teteje nyitva volt ugyan, de akkora zajt csapott, hogy minden hang elveszett benne, még azé az erdei szürkebegyé is, amely abban az évben velem lakott. Majdnem olyan rút volt a masina hangja is, mint a rángatása.
Családomat fejlett önérzet és szigorú elvek jellemzik. A Quercusok jelmondata: "Törj derékba, de meg ne hajolj!" - és én mindig igyekeztem magam ehhez tartani. Tehát nemcsak személyes hiúságomat, hanem a családi önérzetet is sértette, hogy egy közönséges gép szeszélyéből így ugráljak és rángatózzam.
A domb lábánál elterülő almáskert fái nem bánták a zötykölődést, de hát az almafák szelídek, századokon át formálták ilyenre a génjeiket. Aztán meg az almafák falkanépség, s a gyümölcsösökben egyetlen fa sem képes igazán önálló véleményt alkotni.
Megtartottam a véleményemet magamnak.
Annak viszont nagyon örültem, hogy az automobil egyszercsak megszűnt háborgatni minket. Egy egész hónap eltelt nélküle, én pedig egész idő alatt nagy lelkesedéssel sétáltam emberek, ügettem lovak felé, sőt még vihráncoltam is egy karon ülő gyermeknek, és kitartóan, bár sikertelenül igyekeztem a szeme előtt maradni.
A rákövetkező hónapban azonban - szeptember volt, a fecskék alig néhány nappal azelőtt indultak útnak - megjelent egy másik, egy újabb masina, mi pedig - jómagam, az út, a dombunk, az almáskert,

a földek, a tanyatető - valamennyien megindultunk feléje, és ugrándozva, zötykölődve, lármásan száguldottunk keletről nyugatra. Gyorsabban haladtam, mintha vágtáztam volna, gyorsabban, mint valaha. Alig volt időm, hogy föltornyosuljak, máris zsugorodnom kellett.
Másnap pedig megjelent még egy.
Évről évre, azután hétről hétre, napról napra, gyakoribbak lettek. Az utat felásták, kiszélesítették, újrakövezték, és olyan visszataszítóan simára döngölték, mintha csiga mászta volna meg: se keréknyom, se pocsolya, se árnyék, még egy kődarab, egy szál virág sem volt rajta. Azelőtt egész sereg apró, szabadon mozgó élőlény népesítette be az utat - szöcskék, hangyák, varangyok, egerek, rókák, és így tovább -, legtöbbjük kicsi ahhoz, hogy észrevegyen, ezért nem is közelítettem meg. Most az értelmesebbje kerülni kezdte az utat, az ostobákat pedig péppé zúzták az autók. Rengeteg nyulat láttam így elpusztulni, épp magam mellett. Hálás vagyok a sorsnak, hogy tölgynek születtem, s bár derékba törhet a szél, kivághatnak, autó soha, semmiképpen nem zúzhat péppé.
Mivel gyakran előfordult, hogy az úton egyszerre sok automobil tartózkodott, tőlem is egyre több ügyességet követelt a feladatom. Még alig voltam palántányi, éppen hogy csak kibújtam a gaz közül, máris megtanulhattam az egyik legfontosabb fogást: hogyan kell egyszerre két irányba haladni. Gondolkodnom sem kellett, úgy jöttem rá a nyitjára, pusztán a körülmények kényszerítő hatására, amikor első ízben pillantottam meg keleten egy gyalogost, nyugaton meg vele szemben egy lovast. Egyszerre két irányba kellett mennem, és én mentem is. Úgy gondolom, ez olyasmi, amit mi, fák minden különösebb erőfeszítés nélkül meg tudunk tenni. Ideges voltam, de szerencsésen elhaladtam a lovas mellett, és zsugorodva távolodni kezdtem tőle, miközben még egyre lépegettem a gyalogos felé, és csak akkor haladtam el mellette (akkoriban még nem tornyosultam fel!), amikor a lovas szeme előtt már eltűntem. Fiatal lévén, eltöltött a büszkeség, hogy sikerült a dolog; ami azt illeti, nehezebbnek hangzik, mint amilyen. Azóta természetesen számtalanszor végigcsináltam, gondolkodás nélkül, még álmomban is. De vajon el tudják-e képzelni, milyen bravúros ügyesség kell ahhoz, hogy egy fa egyszerre negyven, egymással szembenéző automobilvezető számára növekedjék más-más ütemben és stílusban, és ugyanakkor zsugorodjon is negyven másiknak, akik háttal vannak neki, és arra is gondoljon, hogy mindegyiknek épp a megfelelő pillanatban tornyosuljon fölébe, egy perc megállás nélkül, nap nap után, hajnaltól napestig, sőt azon is túl?
Mert az utam nagyon zsúfolt lett: egész nap szinte szakadatlanul bonyolódott rajta a forgalom. Ő bonyolította le meg én is. Már nem ugráltam és rángatóztam annyit, viszont egyre sebesebben kellett haladnom: növekedtem, mint az őrült, a másodperc törtrésze alatt föltornyosultam, majd rohamosan semmivé zsugorodtam, s ez így ment pihenés nélkül, újra meg újra; még arra sem volt időm, hogy élvezzem a dolgot.

Nagyon kevés vezető vett annyi fáradságot, hogy megnézzen, vagy akár csak észre vegyen. Sőt ahogy láttam, mást sem vettek észre. Úgy látszott azt hiszik, hogy "mennek valahová". Autójuk elülső részére is tükröket erősítettek, és bele-belepillantottak, hogy lássák hol voltak, azután megint csak előrebámultak. Régen azt hittem, a Haladás tévképzetét csak a rovarok táplálják magukban. A rovarok szakadatlanul nyüzsögnek, és soha föl nem pillantanak. Mindig is meglehetősen rossz véleményem volt a rovarokról. De ők legalább békében hagynak.
Bevallom egy-egy éjjel, amikor a hold nem ezüstözte be a koronámat, a csillagok fénye sem verődött vissza ágaimról, és pihenni tudtam, az áldott sötétségben komolyan fontolgatni kezdtem, hogy kibújok a Dolgok Általános Rendjében vállalt kötelezettségem alól: nem fogok mozogni. De nem, mégsem gondoltam egészen komolyan, csak félig. A fáradtság volt az oka. Ha még az a buta, hároméves, barkás fűzfaleányka is vállalta a feladatát ott a domb lábánál, és ugrándozott, rángatózott, gyorsult, növekedett és zsugorodott minden egyes automobilnak, amely csak feltűnt az úton, akkor épp én, a tölgy vonjam ki magam? Noblesse oblige, és én hiszem, hogy egyetlen makkot sem hullajtottam, amely ne tudta volna a kötelességét.
Ezután ötven vagy hatvan évig segítettem fönntartani a Dolgok Rendjét, és támogattam az emberek tévképzetét, hogy "mennek valahová". Szívesen teszem ezután is. De most valami szörnyűség történt, ami ellen tiltakoznom kell.
Készséggel haladok egyszerre két irányba. Készséggel növekedem és zsugorodom egy időben. Készséggel mozgok akár hatvan-hetven mérföldes kellemetlen sebességgel is óránként. Kész vagyok mindezt folytatni, amíg kivág a fűrész, vagy kidönt a talajgyalu. Ez a dolgom. De szenvedélyesen tiltakozom az ellen, hogy örök életűvé tegyenek.
Az örökkévalósághoz semmi közöm. Tölgy vagyok, sem több, sem kevesebb. Megvan a feladatom, elvégzem, megvannak az örömeim, élvezem őket - bár már nincsen annyi, mint régen: kevesebb a madár, bűzös a szél. De ha hosszú életű is vagyok, jogom van a halálhoz. Jár nekem a halandóság. És ezt most elvették tőlem.
Az elmúlt évben vették el, egy esős márciusi estén.
Szokás szerint autók újabb és újabb áradata borította el a sebesen mozgó út mindkét oldalát. Annyira elfoglalt a gyors robogás, növekedés, föltornyosulás, zsugorosodás, és közben oly rohamosan esteledett, hogy alig vettem tudomást az eseményekről, míg meg nem történt a dolog. Az egyik vezető az egyik autóban nyilván úgy érezte, hogy neki sürgősen "mennie kell valahová", és igyekezett autójával az előtte lévő autó elé kerülni. Ez a művelet azzal jár, hogy az Út Iránya rövid időre megfordul, és az autó átkerül az út túloldalára, amely rendesen az ellenkező irányban halad (és legyen szabad említést tennem róla, mennyire csodálom az út ügyességét ilyen műveletek alkalmával, melyek igen nehezek lehetnek egy élettelen lény, egy közönséges dolog számára). A sietős autó azonban az út túlsó oldalán szembe találta magát egy másik

autóval, amely már nagyon közel járt hozzá. Az út mit sem tehetett, mivel máris zsúfolt volt. A sietős autó, hogy elkerülje az összeütközést a szemben jövővel, az Út Irányát tökéletesen semmibe véve, észak-déli irányba rántotta az utat, és ezzel engem arra kényszerített, hogy egyenesen nekiugorjak. Nem volt más választásom. Mozognom kellett, mégpedig nagy sebességgel, nyolcvanöt mérfölddel óránként. És ugrottam: hatalmasan föltornyosultam, magasabbra, mint valaha. Azután összeütköztünk. A kérgemből tekintélyes darab levált, sőt ami nagyobb baj, a gyarapító gyűrűmből is elvesztettem jókora részt. Minthogy azonban magasságom már hetvenkét láb volt, körméretem meg az összeütközés helyén kilenc láb, komolyabb baj nem történt. Ágaim beleremegtek a megrázkódtatásba, egy tavalyi rigófészek el is mozdult a helyéről, és leesett, én pedig felnyögtem a kapott ütéstől. Ez volt az egyetlen eset az életemben, hogy fennhangon megszólaltam.

Az automobil szörnyűséges sikolyt hallatott. Az ütés összelapította, valósággal péppé zúzta. A hátulsó része majdnem sértetlen maradt, de az eleje úgy összevissza gyűrődött, és csavarodott, mint egy öreg gyökér. Apró, fényes darabkák röpültek róla szerteszét, mint a jégeső.

A vezetőnek megszólalni sem volt ideje; azonnal megöltem.

Nem ez ellen akarok tiltakozni. Meg kellett ölnöm. Nem volt más választásom, ezért nem is érzek sajnálatot. Amit nem bírok elviselni, ami ellen tiltakozom, az a következő: ahogy nekiugrottam, meglátott. Az utolsó pillanatban fölnézett. És olyannak látott, amilyennek még soha senki, egy gyermek sem, még abban az időben sem, amikor az emberek megnézték, ami előttük volt. Teljes valómban látott, és nem látott semmi mást - sem akkor, sem soha többé.

Az örökkévalóság küszöbén nézett rám, és összetévesztett vele. És mivel meghalt abban a pillanatban, amikor meglátott, mivel ezen már változtatni nem lehet, most már örökké így maradok.

És ez kibírhatatlan. Ezt a tévképzetet nem támogathatom. Ha az emberek nem értik a Viszonylagosság elvét, rendben van. De a dolgok Viszonyait meg kell érteniük.

Kész vagyok autóvezetőket ölni, ha a Dolgok Rendjéhez szükséges, bár tölgyektől általában nem szokták ezt megkívánni. De igazságtalanság azt követelni tőlem, hogy ne csak a gyilkos, hanem a halál szerepét is eljátsszam. Én nem vagyok a halál. Én az élet vagyok: halandó.

Ha a két szemükkel akarják látni a halált a földön, az ő dolguk, nem az enyém. Én nem játszom el nekik az örökkévalóságot. Ne a fákban keressék a halált. Ha mindenáron látni akarják, nézzenek egymás szemébe, ott keressék.

Nagy Ágnes fordítása

Walter épp királyosdit játszott; amikor a ciprusligeten túl megpillantotta a fehér teherautót. Az abortuszkocsi - gondolta. Tudta, miért jött. Egy srácért. Beviszi az intézetbe, ahol majd elvégzik rajta az utóelhajtást, elpusztítják törvényesen, akár egy magzatot.
"Talán a szüleim hívták - riadt meg. - Értem jött."
Elszaladt, és elrejtőzött a szederbokrok közé. Érezte, mint karcolják össze a tövises indák, de csak egy gondolat zakatolt agyában: még mindig jobb, mint ha kiszívnák a levegőt belőlem. Mert így járnak a srácok, akiket elkapnak, akik már senkinek sem kellenek. Egy óriási szobában végeznek velük, egyszerre valamennyiükkel.
Mélyebben hatolt a szederindák sűrűjébe. Hallgatózott, megáll-e az autó. Még zúgott a motorja.
"Láthatatlan vagyok" - mondta magában. Mikor ötödikben a Szentivánéji álomban Oberont játszotta, és kimondta ezt a varázsigét, el is tűnt nyomban. Most is hat még talán, reménykedett. És megpróbálta újra: "Láthatatlan vagyok."
De tudta, hogy nem az. Még látta a karját, a lábát, a cipőjét, és biztos, hogy mások is, az a teherautós, az apja, az anyja, mindenki látja. Ha akarja.
Ha ezúttal őt keresik.
Bár király lehetne, varázspor borítaná, s korona csillogna a fején. Uralkodna tündérbirodalmán, Puck lenne a bizalmasa, akitől tanácsot kérhetne még akkor is, ha király lenne, és veszekedne a feleségével, Titániával.
"Úgy látszik, attól még nem válik valóra, hogy kimondom" - gondolta szomorúan.
A szemébe tűző naptól hunyorogva fülelt, s minél tovább hallotta a motor zúgását, annál jobban éledt szívében a remény. Nem érte, másért jöttek, valaki másért, aki feljebb lakik az úton.
Nehezen vergődött ki a tüskés bozótból. Remegett, s tele volt karcolással. Ahogy a házuk felé indult botorkálva, el is sírta magát, nemcsak mert fájtak a sebei, hanem mert félt, s meg is könnyebbült ugyanakkor.
- Úristen! - kiáltott az anyja, hogy meglátta. - Mit műveltél, az ég szerelmére?
- Láttam… az abortuszkocsit - dadogta.
- Azt hitted, érted jött?
Szótlanul bólintott.
- Ide hallgass, Walter - mondta Cynthia Best, letérdelt, és megfogta fia remegő kezét. - Ígérem, apád is, én is megígérjük, hogy nem küldünk az intézetbe soha. Különben is te már nagyfiú vagy, és csak azokat vihetik el, akik még nincsenek tizenkét évesek.
- De Jeff Vogelt…
- Az még azelőtt történt, hogy az új törvény megjelent volna. Most már őt sem tudnák a szülei elvitetni, nem lenne rá joguk. Te is tizenkét éves múltál, tehát már van lelked. Hidd el, hogy biztonságban vagy. Ha látod az abortuszkocsit, másért jött, nem érted. Világos? Egy kisebb gyerekért, vagyis előszemélyért, akinek a törvény szerint még nincs lelke.

Walter lesütötte a szemét, hogy elkerülje anyja tekintetét.
- Én nem érzem, hogy lenne lelkem - válaszolta -, ugyanolyan vagyok, mint voltam.
- Ezt a törvény dönti el, életkor szerint - magyarázta az anyja. - Te meg túl vagy már a korhatáron. A törvényt a Virrasztó Egyház szavaztatta meg a Kongresszussal... Bár a papok szerint hároméves korban lesz lelke a gyermeknek, végül kiegyeztek a törvényhozókkal. Fő, hogy nem történhet már bajod, akármit érzel is. Megértettél?
- Meg - bólintott Walter.
- Hiszen tudtad eddig is.
- Mondd, hát nem érted - tört ki a fiú keserű haraggal -, milyen szörnyű várni, s egyre csak félni, mikor jönnek érted, hogy bedugjanak egy teherautóba, a drótháló mögé, és...
- Nincs mitől félned - nyugtatta az anyja.
- Én láttam, hogyan vitték el Jeffet. Az az ember csak kinyitotta a kocsi hátulját, és hiába sírt szegény, bedobta, és rázárta az ajtót.
- Ennek már két éve. Te nem vagy normális! - förmedt rá dühösen az anyja. - Jól elrakna nagyapád, csak látna és hallaná, hogy miket beszélsz itt össze. Az apád persze nem. Az csak vigyorogna, és mondaná a marhaságait. Annak már két éve, és neked lehetne annyi eszed, hogy megértsed, túl vagy a korhatáron. Mégis ilyeneket mondasz. Hogyan... - küszködve kereste a szót -... ronthattak meg ennyire?!
- És nem jött vissza soha többé.
- Lehet, hogy valaki, aki gyereket akart, kihozta az intézetből, és örökbe fogadta. Bizonyára jobb szülőkre talált, törődnek majd vele. Hiszen tudod, hogy harminc napig maradhatnak benn, mielőtt megölnék... izé, elaltatnák őket - javította ki magát.
De Waltert nem nyugtatta meg. Tudta jól, mit jelent az "elaltatás" az alvilág nyelvén. Elhúzódott az anyjától, nem kívánta már, hogy vigasztalja. Nem volt rá hatással, hisz elszólta magát, elárulta, mit hisz, gondol, sőt csinál is talán.
"Amit mindnyájan - vélte Walter. - Pedig tudom, nem vagyok más még ma sem, mint két évvel ezelőtt, kiskoromban voltam. Ha van már lelkem a törvény szerint, volt korábban is, vagy ilyesmi, hogy lélek, egyáltalán nincs... s csak az a szörnyű, fehérre mázolt, rácsos ablakú autó létezik, amely elviszi a srácokat, ha a szüleik már nem akarnak gondoskodni róluk." Mert rájuk is kiterjesztették a régi törvényt, mely kimondták a magzatnak se "lelke", se "öntudata" nincsen, tehát megölhetik. Két perc, s máris kiszippantják egy vákuumos készülékkel. Az orvos akár százzal is végezhet naponta, s jogosan, mert nem "embernek", hanem "előszemélynek" számítanak, mint az, aki meg sem látta még a napvilágot. Most csak annyi történt, hogy emelték a korhatárt, s a nem kívánt gyermekért, ha hívják, már jön is a teherautó.
A Kongresszus rendeletére egyszerű próbával határozzák meg, ki lehet "személy", mert lelke csak annak van, aki algebrai feladatok megoldására képes. Ha nem, akkor "előszemély", mert teste van csupán, amely az ingerekre csak állati ösztönökkel és reflexekkel

válaszol. Pavlov kutyái is "tudták", hogy az ajtó alatt víz szivárog a leningrádi laboratóriumba, mégsem voltak emberek.
"Azt hiszem, én ember vagyok" - gondolta Walter, anyja sápadt, szigorú arcára emelve tekintetét. De szemében csak hajthatatlanságot, rideg józanságot láthatott. "Olyan vagyok, mint te - elmélkedett tovább. - Istenem, de jó, hogy ember lettem végre, és nem kell attól félnem, hogy elvisz az az autó."
- Már jobban vagy - állapította meg az anyja. - Látom, sikerült leszállítanom a szorongásküszöbödet.
- Nem vagyok én olyan ijedős - mondta Walter. Félelme már elszállt, a teherautó elment, s nem vitte magával.
"De ha visszajön - riadt meg újra -, és pár nap múlva megint látom… csak ne tudnám, hogy a gyerekekből, akik benne vannak, kiszívják majd a levegőt. Megölik őket. De miért?" Így olcsóbb - mondta az apja egyszer. Pénzt takarítanak meg az adófizetőknek.
Most rájuk gondolt Walter, az adófizetőkre. Vajon milyenek? Biztosan mogorván néznek minden srácra, és kérdéseikre sohasem válaszolnak. Barázdált arcuk keskeny és töprengő, pillantásuk örökké nyugtalan. Vannak közöttük kövérek is, de a soványaktól jobban tartott, azok nem élvezik, tehát tagadják az életet. "Halj meg, sorvadj el, ne légy" - sugárzik belőlük. Őket szolgálja az a rettenetes autó.
- Mama - kérdezte -, hogy lehetne becsukatni azt az intézetet? Tudod, az abortuszklinikára gondolok, ahová a srácokat meg a kisbabákat küldik.
- Kérd meg rá a hatóságokat.
- Tudod, mit csinálok? Várok, amíg nem lesznek ott gyerekek, csak hivatalnokok, aztán gyújtóbombát dobok rájuk.
- Miket beszélsz! - szólt rá az anyja szigorúan, s fia meglátta arcán a sovány adófizető zord vonásait. Megijedt, a saját anyja rémítette meg. Szeme hideg volt és halott, nem tükrözött érzelmeket. "Neked nincs lelked - gondolta Walter -, neked, aki nem akarod, hogy éljünk."
És kiszaladt játszani.
Nemcsak ő, még sok más gyerek is látta a teherautót. Most mind egy csoportban álldogáltak, alig szólaltak meg, csak a port meg a köveket rugdalták, és időnként rátapostak egy-egy csúf bogárra.
- Kiért jött? - kérdezte Walter.
- Fleischhackerért, Earl Fleischhackerért.
- Elkapták?
- Naná! Nem hallottad, hogy üvöltött?
- A szülei otthon voltak?
- Nem, még idejében leléptek, azzal a mesével, hogy szervizre viszik a kocsit.
- Ők hívták a teherautót? - érdeklődött Walter.
- Persze, ez a törvény. Csak ha a szülők akarják. De ahhoz már nem volt merszük a beszariaknak, hogy ott legyenek, amikor érte jönnek. Hogy üvöltött! Nem hallottad? Persze, mert messze voltál. Pedig fenemód üvöltött, elhiheted.
- Tudod mit? Dobjunk gyújtóbombát a kocsira, és nyírjuk ki a sofőrt.

- Ha ilyesmit csinálsz, diliházba dugnak, mégpedig örökre - mondták a gyerekek lenézően.
- Nem biztos - javította ki Pete Bride -, lehet, hogy új személyt csinálnak belőled, társadalmilag is életképeset.
- Akkor mi legyen? - kérdezte Walter.
- Téged nem bánthatnak, te már megvagy tizenkettő.
- De ha megváltoztatják a törvényt… - Sehogy sem tudta megnyugtatni, hogy a törvény szerint nem eshet baja. A kisebbekre gondolt, ott az intézetben, akik órákig és napokig lesnek át a kerítésen, figyelik aggódva, mint múlik az idő, várják és remélik, hogy majd eljön értük valaki.
- Voltál már odabent? - kérdezte Pete Bridetól. - Láttad azokat a csöppségeket is? Még alig élnek, nem is sejthetik, mi vár rájuk.
- A kisbabákat örökbe fogadják - mondta Zack Jablonski. - De az idősebbek… nekik már nincs esélyük. Kikészülsz, ha látod, hogyan beszélnek a látogatókkal, mennyire iparkodnak tetszeni. Pedig mindenki tudja, hogy ha tetszettek volna, nem lennének ott.
Walter újabb megoldáson törte a fejét.
- Eresszük le a gumikat - javasolta.
- A teherautó kerekeit? Nagyszerű. És ha naftalingolyót ejtenénk a benzintartályába? Egy hét, és lerobbanna tőle a motor. Megcsinálhatnánk…
- Üldöznének - vetette ellen Ben Blaire.
- Így talán nem?
- Azt hiszem, a legjobb mégis a gyújtóbomba - mondta Harry Gottlieb. - De ha srácok is lesznek a kocsiban, és bennégnek? A teherautó… mondjuk, öt srácot szed össze a megyéből naponta.
- Tudjátok, hogy kutyákat is visz? - kérdezte Walter. - Meg cicákat is? Olyankor sintérautónak hívják, és csak egyszer jön havonta. Egyébként ugyanúgy megy minden. Berakják őket egy hatalmas szobába, kiszívják a levegőt, és végük. Ezt csinálják még az állatokkal is, a kicsi állatokkal!
- Hiszi a piszi - csúfolódott Gottlieb hitetlen mosollyal. - Autó, amely kutyákat visz? Ilyesmi nincs. Ugyan!

De Walter tudta, hogy van. Már látta kétszer is. És elviszi, bizony, a kutyusokat meg a kiscicákat. "Bár leginkább ránk utaznak - gondolta komoran. - Talán természetes is, hogy utánunk az állatok kerüljenek sorra, hisz ők sem sokkal különbek, mint mi! De ki képes ilyesmire, még akkor is, ha így szól a törvény?" Némely törvények sorsa, hogy megtartsák, másoké, hogy megszegjék őket - olvasta egyszer valahol. "Először a sintérautóval végzünk - döntötte el -, az a legundokabb."

Miért van az - töprengett tovább -, hogy minél gyámoltalanabb valaki, annál könnyebb elpusztítani, "elhajtani" vagy "utóelhajtani", ahogy mondják? De hogy is védekezhetnének? Ki állna ki azokért, akiket százával ölnek meg a doktorok naponta? A tehetetlenekért, a csöndesekért, akik meghalnak, szinte észrevétlenül? Tudják azok az átkozott gyilkosok - gondolta keserűen -, hogy azt tehetik velük, ami

jólesik. Abban élik ki magukat, hogy két percen belül kiszippantják a kisbabát, pedig még meg sem született szegényke. Aztán jöhet a következő.
Szerveznünk kellene egy maffiát - gondolta. "Irtsd a gyilkosokat!" - ez lesz a jelszavunk, vagy valami hasonló. Majd felbérelünk egy pasast, az elmegy az egyik doktorhoz, elővesz egy csövet, és beszippantja. Aztán az orvos összezsugorodik, embrió-doktor lesz belőle, gombostűsztetoszkóppal. S ahogy elképzelte, elnevette magát.
Azt mondják, a srácoknak még nincs eszük. Ugyan! Tudnak azok mindent, még sokat is gondolta Oscar Ferris, a 3. számú teherautó vezetője. Az abortuszkocsi menet közben vidám rigmust játszott:

Jancsi, Julcsi
vizet hozni
szaladt fel a dombra.

Egy külön erre a kocsitípusra tervezett magnetofon csilingelte a gyermekversikét, ha nem volt éppen zsákmány a közelben. Ha volt, a sofőr kikapcsolta, s kocsija hangtalanul siklott tovább, amíg a keresett házat meg nem találta. De ha már a gyermek, akiről szülei lemondtak, ott volt a kocsi hátuljában, és vagy visszaindult vele a Megyei Intézetbe, vagy folytatta az útját újabb előszemélyért, rákapcsolt ismét a dalocskára:

Jancsi, Julcsi
vizet hozni
szaladt fel a dombra.

Ferris gondolatban befejezte a versikét: "Jancsika leesett, buksija berepedt, s gurulva jött Julcsa." Mi az, hogy a "buksija"? Biztosan az az illetlen szerve - vélte vigyorogva. Talán játszott vele, meg Juli is, mind a ketten. Hogy vízért mentek volna? Egy fenét. Jól tudom, minek szaladtak azok a bokrok közé. Csakhogy Jancsi leesett, az izéje meg berepedt.
- Peches vagy, Julcsa - mondta fennhangon, miközben gyakorlott kézzel vette négyéves kocsijával a kaliforniai 1. számú műút kanyarulatait.
Ilyenek ezek a kölykök - gondolta. - Piszkosak és mocskosak a játékaik is.
Vad és kopár vidéken járt, ahol sok elhagyott gyermek kóborolt a mezőkön és a szakadékokban. Éberen figyelt, és lám… jobbra máris megpillantott egy hatévesforma gyerkőcöt, aki kétségbeesetten igyekezett eltűnni a szeme elől. Ferris azonnal megnyomott egy gombot, mire felbődült a kocsi szirénája. A fiú a rémülettől dermedten megállt, aztán csak várta tehetetlenül, fogy a teherautó, dalocskáját csilingelve, lefékezzen mellette.
- Mutasd a papírjaidat - szólította meg Ferris, ki sem szállva a kocsijából. Csak a karját nyújtotta ki az ablakon, hogy jelvényét és barna egyenruháját, hatalmának jelképeit a fiúnak megmutassa.

A hirtelenszőke fiú ványadt volt, mint a legtöbb elhagyott gyerek, de szemüveget viselt. Farmernadrág és trikó volt rajta. Ijedten bámult fel Ferrisre, és nem mozdult, hogy kivegye az igazolványát.
- Van K-lapod? - kérdezte Ferris.
- M-mi az a K-lap?
- A szüleid, illetve azok egyike - magyarázta Ferris hivatalos hangon - vagy a törvényes gyámod egy 36-W típusú nyomtatvány kitöltésével igazolhatja a kívánatosságodat. Ez a nyilatkozat tanúsítja, hogy a nyilatkozó személy vagy személyek meg kíván, illetve meg kívánnak tartani. Nem kaptál ilyet? Akkor a törvény nevében elhagyottnak minősítelek még akkor is, ha vannak szüleid, akik nem óhajtanak lemondani rólad. Ez utóbbi esetben ötszáz dollár bírság rovandó ki rájuk a mulasztásukért.
- Aha - mondta a fiú. - Kaptam, de elvesztettem.
- Akkor van róla másolatunk az irattárban. Minden okmány és feljegyzés mikrofilmre kerül. Beviszlek a…
- A Megyei Intézetbe? - A gyerek pipaszárlábai reszkettek a félelemtől.
- Harminc napjuk van, hogy visszavegyenek. Csak a 36-W típusú nyomtatványt kell kitölteniük. De ha nem adják be határidőre…
- A papám és a mamám sohasem egyezik bele. Most éppen a papámmal vagyok.
- De nem adott K-lapot, hogy igazolhasd magad.
Egy puska volt a vezetőfülkében keresztbe fektetve. Mindig kitörhetett a zűr, ha kóborló gyereket csíp el. Ferris ösztönösen a fegyverére nézett. A helyén volt. Szitává lőhetett egy embert. De eddig csak ötször került rá sor, hogy felhasználja.
- Be kell hogy vigyelek - mondta, kinyitva a kocsi ajtaját és előhúzva a kulcsait. - Már vannak hátul srácok, elszórakozhattok.
- Nem - mondta a fiú szaporán pislogva. Nem megyek. - Makacs elszántsággal fordult szembe a sofőrrel.
- Tehát már hallottad a meséket az intézetről. Pedig csak a züllötteket és a nyomorékokat altatjuk el. A helyes, normálisnak látszó srácokat örökbe fogadják… Levágjuk a hajadat, kiöltöztetünk, hogy szép legyél. Otthont keresünk neked. Tudod, csak kevesen vannak, akik annyira betegek testileg vagy lelkileg, hogy nem akarja őket senki. Meglátod, hamar felcsípsz egy tehetős pasast. Akkor majd nem szaladgálsz egymagadban, nevelők nélkül, gondozatlanul. Más szüleid lesznek, költenek majd rád, gondoskodnak rólad. A pokolba is, ők majd elismernek hivatalosan, hát nem érted? Mi csak ideiglenes szállást adunk, amíg új szülőkre nem találsz.
- De ha senki sem fogad örökbe egy hónapon belül…
- Az ördögbe, itt kinn is meghalhatsz, ha leesel a szikláról. Különben is az intézetben egy tisztviselőnk érintkezésbe lép a vér szerinti szüleiddel, és nagyon valószínű, hogy még ma elhozzák a Kívánatossági Nyilatkozatukat. Te meg addig kocsikázol egyet, és sok új sráccal megismerkedsz. És hányszor…
- Nem - mondta a fiú.
- Közölnöm kell veled - szólt Ferris hangot változtatva -, hogy hivatalos személlyel beszélsz. - Kinyitotta a kocsi ajtaját, kiugrott,

hogy a gyerek csillagos paroliját is megláthassa. - Én, Ferris altiszt megparancsolom, hogy lépj be a kocsi hátsó részébe.
Egy magas férfi közeledett óvatos léptekkel. Ő is farmernadrágot és trikót viselt, de nem volt szemüvege.
- Maga a fiú apja? - kérdezte Ferris.
- A sintértelepre viszi? - kérdezte vissza a férfi rekedten.
- Gyermekvédő intézetbe - válaszolta Ferris. - Csak felforgató hippielemek nevezik sintértelepnek, ami merő rágalom, és tevékenységünk fogalmának rosszindulatú eltorzítása.
- Gyerekeket tart fogva abban a ketrecben, ugye? - mutatott a férfi a teherautóra.
- Kérem a személyazonosságiját. Volt már letartóztatva?
- Letartóztatva és felmentve vagy letartóztatva és elítélve?
- A kérdésemre feleljen, uram - válaszolta Ferris, felfedve fekete szalagját, amellyel a felnőtteknél igazolta magát. - Ki maga? Mutassa csak az igazolványát!
- Ed Gantro vagyok, és priuszos. Tizennyolc évesen leloptam egy parkoló teherautóról négy láda kólát.
- Tetten érték?
- Nem - válaszolta a férfi -, csak akkor kaptak el, amikor az üres üvegeket vittem beváltani. Hat hónapot ültem.
- Van a fiáról Kívánatossági Lapja? - kérdezte Ferris.
- Nem tudtuk a kilencvendolláros illetéket megfizetni.
- Akkor most ötszázba kerül. Már régen be kellett volna szerezniük. Ajánlom, lépjen azonnal érintkezésbe a jogtanácsosával.
Ferris a fiú felé indult, és hivatalos hangon ráparancsolt:
- Csatlakozz a jármű hátsó részében tartózkodó többi kiskorúhoz. - Majd ismét a férfi felé fordult. - Szóljon rá, hogy engedelmeskedjék.
Gantro habozott, aztán így szólt a fiához:
- Tim, ugorj fel arra az átkozott tragacsra. Majd szerzünk ügyvédet. Meglesz a K-lapod, ne félj. Most hiába ellenkezel. A törvény szerint elhagyott fiú vagy.
- Elhagyott - ismételte a fiú, apjára függesztve tekintetét.
- Úgy van - mondta Ferris. - És apádnak harminc napon belül be kell nyújtania…
- Visznek állatokat is? - szólt közbe Tim. Vannak cicák is odabent? Irtóra szeretem őket, olyan aranyosak.
- Csak a magadfajtával foglalkozom. Előszemélyekkel - válaszolta Ferris. Kinyitotta kulccsal a kocsi hátulját. - Próbáld visszatartani, amíg odabent vagy. Piszokul nehéz kiszellőztetni és eltüntetni a foltokat.
A fiú láthatólag nem értette, Ferrisről zavartan az apjára fordította tekintetét.
- Ne csinálj be a kocsiba - magyarázta az apja. - Ha tiszta marad, kevesebb kell a karbantartásához - tette hozzá keserűen.
- A kóbor kutyákat és macskákat - adta meg Ferris a felvilágosítást - vagy agyonlövik a helyszínen, vagy mérgezett csalétket tesznek ki.
- No persze - szólt Gantro. - Ismerem a mérgüket. Egy héten át etetik vele az állatokat, amíg belső vérzésben el nem pusztulnak.
- Fájdalom nélkül - hangsúlyozta Ferris.

- Miért, talán jobb, mint ha nekik is kiszívnák a levegőt a tüdejükből, és tömegesen megfojtanák őket?
- Nos, ami az állatokat illeti, a megyei hatóságok…
- A gyerekekre gondolok. Olyanokra, mint a fiam. - Gantro a fia mellé állt, és együtt néztek a kocsi belsejébe. Két sötét alak rajzolódott ki a félhomályban. A legtávolabbi sarokba húzódtak, és moccanni sem mertek.
- Fleischhacker! - kiáltotta Tim. - Neked sincs K-lapod?
- Az energia- és üzemanyaghiány miatt szükség van a népesség radikális csökkentésére. Különben tíz éven belül elfogy minden élelem. Ez az első fázisa a… - szavalta Ferris.
- Volt K-lapom - válaszolt Earl Fleischhacker - de elszedték tőlem az öregeim. Már nem akarnak, hát visszavették, és elhívták az abortuszkocsit. - A hangja fátyolos volt az elfojtott könnyektől.
- Mi a különbség egy öthónapos magzat és azok között, akik itt vannak? - folytatta Ferris. - Semmi, hiszen egyik esetben sem kívánják őket megtartani. Természetes tehát, hogy felemelték a korhatárt.
- Maga ezt természetesnek tartja? - kérdezte Tim apja Ferrisre meredve.
- Nos, az ügy tulajdonképpen Washingtonra tartozik, de amit ott határoznak, holtbiztos megoldás korunk problémáira - válaszolta Ferris.
- Én csak a parancsot teljesítem. És ha megváltoztatnák a törvényt… a pokolba is, ugyanilyen örömmel fuvaroznék akár kiürült tejesdobozokat is.
- Ugyanilyen örömmel? Maga élvezi a munkáját?
- Miért ne? Így sokat mozoghatok, és emberekkel jöhetek össze - mondta Ferris gépiesen.
- Maga megőrült - mondta Tim apja. - Hát nem látja, miről van szó? Most már a gyermekekre is vonatkozik a régi törvény, mely kezdetben csak a magzattól tagadta meg az emberi jogokat, amit kiszedhetnek, mint egy daganatot. És persze ha szabad minden további nélkül megölni azt, aki még meg sem született, miért ne lehetne a már világra jöttet is? Én csak azt látom közösnek a két esetben, hogy tehetetlen lény az áldozat, akinek se képessége, se lehetősége, hogy védekezzék. Hát nem érti? Azt akarom, hogy vigyen be engem is a kocsiján, együtt a három kisgyerekkel.
- Nem vihetem. Törvényellenes - tiltakozott Ferris. - Az Elnök és a Kongresszus kimondta, hogy aki tizenkét éves elmúlt, annak már lelke van.
- Nincs. Mikor tizenkét éves lettem, nem történt bennem semmi változás. Vigyen magával engem is, vagy keresse meg a lelkemet.
- Nahát! - döbbent meg Ferris.
- Vagy megmutatja a lelkemet - folytatta Gantro -, és meg tudja mondani pontosan, hol található, vagy követelem, hogy bevigyen, mert nem vagyok különb, mint a srácok itt.
- Érintkezésbe lépek rádión az intézettel mondta Ferris -, mondják meg ők, hogy mi legyen.

- Nosza! - biztatta Tim apja. Felkászálódott a kocsira, fiát is felsegítve. Ott várták meg a többiekkel, amíg Ferris altiszt körülményes bemutatkozás után beszélt az intézettel.
- Van itt egy kaukázusi típusú, harminc év körüli férfi, aki ragaszkodik ahhoz, hogy beszállítsam, kiskorú fiával együtt - jelentette Ferris a mikrofonba. - Azt állítja, hogy nincs lelke, és követeli, hogy a tizenkét éven aluliak kategóriájába soroljam. Nincs sem eszközöm, sem módom arra, hogy megállapítsam a lelke jelenlétét, legalábbis itt a helyszínen nem tudok semmi olyat kimutatni, ami a későbbiekben bizonyítékul szolgálhatna a törvényszék előtt. Nézetem szerint ért az algebrához és a magasabb matematikához, tehát úgy látszik, rendelkezik értelemmel. De…
- Hozza csak be - hangzott főnökének hangja az adó-vevőn. - Majd itt foglalkozunk vele.
- Majd a központban foglalkoznak magával - fordult Ferris Tim apjához, aki már egy sötét zugban kucorgott, a három kisebb alakkal együtt.
Ferris becsapta az ajtót, bezárta - túlzott óvatosságból, mert a foglyokat önműködően záródó drótháló vette körül -, aztán indított.

Jancsi, Julcsi
vizet hozni
szaladt fel a dombra.
Jancsika leesett,
buksija berepedt…

Valaki biztosan berepeszti majd a buksijukat - gondolta Ferris, követve az út kanyarulatait -, de nem én leszek az.

- Semmit nem értek az algebrához - hallotta Tim az apja hangját a sötétben. A fiúkhoz beszélt. - Tehát nincs is lelkem.
- Én értek - mondta a Fleischhacker fiú nyöszörgő hangon -, de csak kilenc vagyok. Hát mi hasznom belőle?
- Ezzel érvelek majd odabenn - magyarázta Gantro. - Már a többjegyű osztásnál elakadtam. Nincs lelkem. Közétek tartozom, fiúk.
- Halljátok, nehogy bepiszkítsátok a kocsit! - kiáltott hátra Ferris harsányan. - Tudjátok, mibe kerülne az nekünk?
- Meg ne mondja - válaszolt Tim apja -, úgysem érteném. Arányszám, növekmény, költségvetés meg hasonlók, mind magasak nekem.
"Szép egy bajkeverővel akadtam össze" - gondolta Ferris, s örült, hogy kéznél van a fegyvere. - Tudjátok, lassan elfogy minden a világon - folytatta hangosan -, energia, almaszörp, üzemanyag, kenyér. Csökkentenünk kell hát a szaporulatot, de a pirula embóliát okoz, és ezért…
- Nem értjük az idegen szavakat - szakította félbe Gantro.
- Csakis a zérus népességnövekedés lehet az energia- és élelmiszerválság megoldása - mondta tovább Ferris mérgesen, de már kissé zavartan. - Olyasmi történt… hogy is mondjam, olyasmi

ez, mint mikor nyulakat telepítettek Ausztráliába, és ott természetes ellenség híján úgy elszaporodtak, mint az emberek...
- Szorozni, azt tudok - szólt közbe újból Gantro -, még összeadni és kivonni is, de semmi mást.
Négy riadt nyúl szökkent át az úton. Az emberek megrontják a természetet - elmélkedett Ferris. - Vajon milyen volt régen ez a vidék, mikor még nem éltek itt? Nos, az abortuszokkal, amelyeket így felemelt korhatárral már mindenütt végeznek az Államokban, az a nap is eljön egyszer, amikor újra érintetleneknek láthatjuk a földeket. Láthatjuk? - tűnődött el. - Dehogy látjuk. Akkor már csak gépóriások járnak mindenfelé, ízelt érzékelőcsápjaikkal végigsöprik majd ezt a tájat is, s érzik, hogy újra szép.
És felderült e gondolattól.

- Csináltassunk mi is abortuszt! - lépett be Cynthia izgatottan, egy nyaláb műzöldséggel a karján. - Nagyszerű ötlet, nem igaz? Hát semminek sem örülsz?
- Ehhez először is terhesnek kéne lenned válaszolta a férje, Ian Best szárazon. - Menj Guido doktorhoz, és vetesd ki a méhedből az óvszeredet. Ötven-hatvan dollár mindössze.
- Mintha máris csúszna lefelé. Talán ha... - Pajkos-vidáman rázta meg kócos fekete haját. - Már egy éve, hogy nem működhet rendesen, lehet, hogy csakugyan terhes vagyok.
- Miért nem adsz fel egy hirdetést a Szabad Sajtóban? - kérdezte Ian gúnyosan. - "Keresek valakit, aki ruhafogassal kihalászná az óvszeremet."
- Hát nem tudod, hogy most divat abortálni? - magyarázta Cynthia, követve férjét, aki bement a dolgozószobájába, hogy levesse az egyenruháját, amely társadalmi helyzetét jelezte. - Mi meg mit vettünk a nyakunkba? Egy kölyköt. Ha jönnek a szomszédok, és látják, majd csodálkoznak. "Hát ezt honnan a csodából szedték?" - gondolják. Nem borzasztó? - tette hozzá. Pedig ha idejében megyek elvetetni, még száz dollárba se kerül... képzeld, annyiba se, mint tíz gallon benzin! És ráadásul a vendégeinkkel órákig el lehet dumálni róla!
Ian feléje fordult, kimért hangon kérdezte:
- Meg is tarthatod a magzatot? Üvegben vagy világító festékkel befújva, éjjeli lámpának?
- Amilyen színben akarod.
- A magzatot?
- Nem, az üveget meg a folyadékot is. Tartósító oldatba rakják, hogy egy életre megmaradjon. Talán még hivatalos garanciát is adnak.
Ian keresztbe fonta a karját, hogy el ne veszítse az önuralmát. "Nyugi, nyugi" - mondogatta magában.
- Tudod-e, hogy vannak, akik gyereket szeretnének? - kérdezte. - Még ha közönséges és bamba is? Akik hetente járnak az intézetbe, amíg csak nem találnak maguknak egy kisbabát? Hogy túlnépesedünk? Vaklárma. Az egész világ pánikba esett, mert attól félnek, hogy kilencmilliárd ember fog szorongani a városokban, mint a nyulak a ketrecekben. No persze ha ez így menne továbbra is... -

Széttárta a karját. Csakhogy most már inkább ott tartunk, hogy kevés a gyerek. Mondd, te nem nézel tévét, nem olvasol újságot?
- A gyerek csak nyűg - jelentette ki Cynthia. - Ma is például bejön Walter, tisztára kikészülve, csak mert az abortuszkocsi erre járt. Hogy mennyi bajom van vele! Dögfárasztó, mondhatom. Te persze könnyen beszélsz, egész nap nem vagy itthon, de én…
- Mit gondolsz, mit csinálnék azzal a Gestapo-kocsival a legszívesebben? Ellátnám golyószórókkal két régi ivócimborámat, aztán odaállítanám. őket az út két oldalára, és ha arra menne az a tragacs…
- Nem tragacs, teherautó, szellőztetik és légkondicionálják.
Ian a feleségére pillantott, aztán kiment a konyhába, hogy a bárpultnál italt készítsen magának. "Whiskyt iszom tejjel - döntötte el -, jólesik majd a vacsora előtt."
Míg az italát keverte, belépett Walter. Szokatlanul sápadt volt.
- Csak nem az abortuszkocsi járt erre? - kérdezte Ian a fiától.
- De igen, s azt hittem, talán…
- Butaság. Még ha el is mennénk anyáddal egy ügyvédhez, és benyújtanánk egy hivatalos papírt, akkor sem vihetnek el, túl vagy már a korhatáron. Nyugodj meg, fiam.
- Ezt magam is tudom, de hiába… - mondta Walter.
- Értelek. "Ne kutasd, kiért szól a harang: teérted szól" - idézte Ian, kissé pontatlanul. Hallgass rám, Walt, elárulok neked valamit. Nagyot húzott tejes whiskyjéből. - Nálunk most egy a jelszó: ölj. Öld meg, amikor még csak akkora, mint a kisujjad körme vagy egy futball-labda, de ha akkor nem sikerült, öld meg később, mikor már tízéves, szívd ki tüdejéből a levegőt, hadd pusztuljon el. Tudod, van a nőknek egy fajtája, kemény és rideg asszonyok, akik csak a pusztításra vágynak. "Kasztrálóknak" hívták őket valamikor, és talán illett is rájuk a kifejezés, de ma már egészen ki akarják irtani a fiúkat és a férfiakat, nemcsak azt a részüket, ami… ami férfivá teszi őket. Érted?
- Nem - mondta Walter, de homályosan megsejtett valamit, és beleborzongott.
- Nekünk is van belőlük egy élő példányunk - folytatta Ian egy újabb korty után -, itt, a saját házunkban.
- Micsodánk?
- A svájci pszichológusok "Kindermörder"-nek hívják - válaszolta Ian. Szándékosan használt olyan szót, amit a fia nem ért.
- De tudod mit? - folytatta. - Felszállunk egy távolsági buszra, aztán addig megyünk észak felé, míg el nem érünk Brit-Columbiába. Ott átkelünk a Vancouver-szigetre, és vissza se jövünk többé.
- És mi lesz a mamával?
- Kap tőlem egy csekket havonként - mondta Ian -, s ez elég lesz neki a boldogsághoz.
- Hideg van arra? - kérdezte Walter. - Biztosan alig van tüzelőjük, és sok ruhát kell…
- Nem hinném, hogy hidegebb, mint San Franciscóban. Miért? Csak nem félsz, hogy szvettert kell majd hordanod, és naphosszat a

tűzhely mellett üldögélned? Nem százszor jobban megijedtél attól, amit ma láttál?
- Dehogynem - bólintott Walter komoran.
- Ott éldegélünk majd Vancouver mellett, egy kis szigeten, és meglesz mindenünk. Növényeket ültetünk, hogy nőjenek, és teremjenek nekünk. Oda nem jön el a teherautó, nem látod soha. Ott mások a törvények, mások az asszonyok. Ismertem egy lányt arrafelé, még évekkel ezelőtt. A haja hosszú volt és fekete, egyre csak cigarettázott, és nem evett semmit, csak beszélt szüntelenül. Nálunk, a mi civilizációnkban a nőknek az a vágyuk, hogy elpusztíthassák a saját… Elhallgatott, mert bejött a felesége.
- Ha még egy kortyot iszol abból a kotyvalékból - szólt Cynthia -, kiokádod.
- Jól van már - mondta Ian ingerülten.
- És ne ordíts, kérlek - folytatta a felesége -, inkább vigyél el minket vacsorázni. Hallottam Dal Reytől a tévében, hogy rostélyost kap, aki idejében érkezik.
- Vagy inkább nyers osztrigát - fintorgott Walter.
- Az is finom - mondta Cynthia -, jéggel, kagylóhéjban. Imádom. Tehát megyünk, Ian? Eldöntöttük?
- A nyers osztriga - fordult Ian a fiához megdöbbentően hasonlít ahhoz, amit a sebészek… - Nem folytathatta, mert Cynthia figyelmeztetően, fia meg zavartan pillantott rá.
- Oké - változtatott a témán -, én a rostélyosnál maradok.
- Én is - mondta Walter.
Ian kiürítette a poharát, majd nyugodtabban folytatta:
- Mikor főztél utoljára itthon vacsorát nekünk?
- Pénteken - válaszolta Cynthia -, malacpörköltet rizzsel. Majdnem az egész a szemétbe ment, mert újdonság volt nektek. Nem emlékszel, drágám?
- No persze - magyarázott tovább Ian a fiának, ügyet sem vetve Cynthiára -, ott is találkozunk majd néha, talán gyakran is ilyen asszonyokkal. Fajtájuk minden korban és kultúrában megtalálható. De Kanadában nem emelték az abortusztörvény korhatárát… - Elhallgatott. A dobozos tejről van szó - fordult Cynthiához -, újabban csalnak vele, kénezik. Fütyüljünk rá, vagy pereljük be őket? Választhatunk.
Cynthia fenyegetően meresztette rá a szemét.
- Csak nem arról ábrándozol megint, hogy lelépsz?
- Lelépünk - javította ki Walter. - Apa magával visz.
- Hová? - kérdezte az anyja közönyösen.
- Ahová a távolsági busz majd elvisz - válaszolta Ian.
- Vancouver - szigetre, Kanadába - tette hozzá Walter.
- Csakugyan? - vetette oda Cynthia.
- Csakugyan - válaszolta a férje rövid hallgatás után.
- Aztán mit gondolsz, mi a nyavalyát tudok itt csinálni nélküled? Talán a lokálban riszáljam a fenekem? Hogy fizessem a részleteket, azt a sok…
- Küldök majd csekket rendszeresen - nyugtatta Ian. - Nagybankokra.
- Hát persze. Na jó, majd meglátjuk.

- Te is jöhetnél - javasolta Ian. - Halat fogni. Csak beugrasz az Angol-öbölbe, és szétmorzsolod a zsákmányodat éles fogaiddal. Egyetlen éjszaka kiirthatod egy szálig Brit-Columbia teljes halállományát. Szegények, fel sem fogják, mi történhetett. Vidáman úszkálnak, aztán feltűnik egy halevő óriás, és nekik esik, hogy porrá őrölje őket. Így születik a legenda egy halpusztító víziszörnyről, akinek egyetlen szem világít a homlokán. Annak hamar híre megy, ha lesz még, aki terjesztheti.
- És ha nem? - vetette közbe Walter.
- Akkor hiába minden - válaszolta Ian -, de legalább meglesz anyádnak az öröme, hogy halálba marta Brit-Columbia összes halát. Pedig ott halászatból élnek, s ettől függ sok más faj élete is.
- Akkor munkanélküliség lesz Brit-Columbiában - jegyezte meg Walter.
- Ugyan! - mondta az apja. - Tudod, még a régi szép időkben, amíg anyád éles fogsorával valamennyi halat fel nem aprította, a jámbor parasztok bottal a kezükben kiálltak a partra, és ha arra talált úszni egy hal, csak főbe kólintották. Ezentúl azonban több lesz a dolguk. A temérdek döglött halat dobozokba gyömöszölik, és eladják nekünk. Ne félj, bőven lesz mit csinálniuk. Gondolj csak arra a milliónyi, szépen felcímkézett konzervdobozra…
- Tudod jól - mondta Cynthia nyugodtan -, hogy elhiszi minden szavadat.
- Én csak az igazat mondom - tiltakozott Ian. Ha nem is szó szerint, ismerte el magában. De most már ideje, hogy menjünk! - folytatta fennhangon, a feleségéhez fordulva. - Hozd az élelmiszerjegyeinket, és a kék pulcsidról se feledkezz meg, ha mutogatni akarod az emlőidet. Ha felveszed, akkora lesz a feltűnés, hogy még a jegyeinket is elfelejtik.
- Mi az, hogy emlő? - érdeklődött Walter. - Egy dísz, amely már csaknem olyan elavult, mint a benzinhajtású autó - mondta Ian. - Csak arra jó, hogy bámulják és megfogdossák. Lassan el is sorvad. "Mint a fajunk is - folytatta gondolatban -, ha szabadjára eresztjük azokat, akik kiirtják a legvédtelenebb lényeket s a még meg sem szült magzatokat is."
- Az emlő - magyarázta Cynthia komolyan a fiának - a néniknek az a része, amely tejet ad a kisbabáiknak.
- Kettő van belőle rendszerint - tette hozzá Ian. - Egy működő meg egy másik tartalékul, üzemzavar esetére. Volna egy javaslatom. Hagyjunk ki egy fokozatot ebből az abortuszőrületből. Küldjük el a világ minden emlőjét a Megyei Intézetbe, ott majd a tejet, ha ugyan van még bennük, kiszivattyúzzák. Ezzel kiürülnek és feleslegesekké válnak, a kicsik pedig természetes halállal pusztulhatnak el, mert nem kapnak táplálékot.
- Ha nem tudnád, vannak tápszerek is mondta Cynthia megvetően -, bébiételek meg más ilyesmik. Most pedig megyek átöltözni, hogy indulhassunk. - Megfordult, és bevonult a hálószobába.
- Előszemélyt csinálnál belőlem is, ha megtehetnéd, engem is beszállíttatnál a legnagyobb élvezettel. Fogadok, hogy nem én

lennék az egyetlen férj Kaliforniában, aki odajutna. Tömegével voltak és vannak ma is, akikkel egy hajóban utazom.
- Új tervek? - szólt ki Cynthia a hálóból. Mindent hallott.
- Lehet, hogy nemcsak azt gyűlölöd, ami gyámoltalan - folytatta Ian -, hanem mindent, ami új, és egyre erősebb lesz. Elsorvasztanád, mielőtt megnőne, megizmosodna, és ügyességét felhasználhatná ellened, hozzád képest erős és súlyos lenne, mint én, kifejlett izmaimmal. Mennyivel könnyebb, ha a másik személy… bocsánat, előszemély, a magzatvízben lebeg még álmodozva, s nem tudja, hogyan kell, de nem is képes visszaütni.
Hová lett a híres anyai ösztönük? - kérdezte magában. - Hol az az idő, amikor még védték, ami kicsi, gyenge és védtelen?
- Társadalmunk a hibás - állapította meg. Folyik a verseny, a természetes kiválasztódás, de nem a legalkalmasabbaké hanem a legerősebbek maradnak életben. És az erős, gonosz öregek harcolnak a gyámoltalan, zsenge fiatalok ellen, mert még övék a hatalom, és nem hajlandók átengedni az új nemzedéknek.
- Papa - kérdezte Walter -, igazán elmegyünk arra a szigetre? Tudod, oda, ahol igazi ennivaló terem, és nem kell majd félnem semmitől.
- Hát persze, majd egyszer, ha már meglesz rá a pénzem - válaszolta Ian csendesen, inkább csak magának.
- Majd egyszer? Ezt a nótát ismerem. Tehát mégse? - Feszülten figyelte az apja arcát. - Mert a mama nem akarja, ugye? Muszáj iskolába járnom meg minden. A mese mindig ugyanez…
- Egy szép napon azért nekivágunk - mondta Ian makacsul. - Talán még nem ebben a hónapban, de majd egyszer máskor, megígérem.
- És ott igazán nem lesznek abortuszkocsik?
- Egy sem. Igazán. Kanadában más a törvény. - Akkor csináld úgy, papa, hogy mehessünk, de hamar. Nagyon szépen kérlek!
Apja újabb italt kevert, és nem válaszolt. Arca komor volt és boldogtalan, mintha a sírás fojtogatná.

Most már három gyerek meg egy felnőtt kucorgott az abortuszkocsi hátuljában. Ide-oda dülöngéltek a kanyarokban, neki-nekiestek a huzalnak, amely közéjük feszült, és Ed Gantro maró keserűséggel érezte, hogy el van vágva a saját fiától. Kész lidércnyomás - gondolta. Ketrecbe zárták, nemes gesztusával csak magamagának ártott.
- Miért mondtad, hogy nem tudod az algebrát? - kérdezte Tim hirtelen. - Pedig még integrált, meg valami trigo-izét is tanultál az egyetemen.
- Meg kell nekik mutatnom, hogy vagy megölnek mindannyiunkat, vagy egyikünket sem. Ne szabjanak önkényes határokat. "Mikor kap lelket a test?" - kérdezgetik. Hát létezhet még faji kérdés a mi időnkben? A középkorban élünk?
Ez csak ürügy, hogy zsákmányul ejthessék a védteleneket - gondolta. - Ám az abortuszkocsinak ezúttal felnőtt a foglya, tanult és ravasz férfi. Vajon velem majd hogy bánnak? Nyilván nekem is van, ami mindenkinek van. Ha nekik van lelkük, van nekem is; ha nincs, nekem sincs. De akkor milyen címen altathatnának el? Nem vagyok

sem gyönge, sem kicsi, sem tudatlan, tehát gyermek, aki gyáván meglapul. Vitába szállok a legjobb jogászokkal, sőt ha kell, az államügyésszel is.
Ha mégis kinyírnának - fűzte tovább a gondolatait -, mindenkit el kell majd pusztítaniuk, az pedig képtelenség, hiszen itt arra megy a játék, hogy csak a fiatalokat zárják ki a gazdasági és politikai kulcspozíciókból, sőt ki is irtsák őket, ha kell. Ezért tombol országunkban gyűlölet és rettegés az öregek és a fiatalok között.
Tehát akkor mit csinálnak velem? Én is veszélyes vagyok, de másként. A korosztályukba tartozom, mégis idezártak, közülük való, mégis együtt a kóbor állatokkal, a csecsemőkkel és a gyermekekkel, akiktől szabadulni akarnak, vagyis a másik oldalon. A leckét feladtam, törjék csak a fejüket, bár szerintem ezt a kérdést nem tudná megfejteni más, csak egy új Aquinói Szent Tamás.
- Mindössze osztani, szorozni és kivonni tudok - mondta fennhangon -, a törtekhez már alig konyítok valamit.
- Pedig azelőtt tudtad - ellenkezett Tim.
- Furcsa, hogy mennyit felejtünk, ha nem járunk már iskolába - mondta az apja. - Ti, srácok, biztosan jobban benne vagytok.
- Papa, ezek kinyírnak - mondta a fia vadul. - Téged senki sem fogad örökbe. A te korodban! Öreg vagy már.
- Nézzük csak - mondta Ed Gantro. - Hogy is szól az a Newton-elv? Sehogy se akar az eszembe jutni, pedig mintha valami már rémlene a-ról meg b-ről…
Kipárolgott belőlem, mint a halhatatlan lelkem is - kuncogott magában. - Ha ilyeneket mondok, csak sikerül megbuknom a vizsgán. De egyelőre úgy érzem magam, mint kutya a kútban.
Az abortuszpártiak már az elején hibát követtek el, hogy önkényesen szabták meg a határt - elmélkedett tovább. - Az embriónak nincsenek alkotmányos jogai, bármelyik orvos megölheti a törvény nevében, ha van diplomája. Régen a magzatot személynek tekintették ugyan, jogai is voltak, de csak egy ideig, aztán kinyilvánították: nem lehet még ember, tehát törvényesen el is pusztítható. És eljött a nap, hogy már az újszülöttet sem tartották többre, hiszen csak vegetál, nem ura a szeme mozgásának, nem ért semmit, nem tud beszélni sem… Ezzel érvelt hát az abortuszpárti banda a törvényszék előtt, és sikerrel, mert az újszülöttről kimondták, hogy magzat, csakhogy egy baleset vagy természetes folyamat kilökte a méhből. De mikor lesz személy az előszemélyből? Mikor először elmosolyodik? Mikor az első szót kiejti, vagy először nyúl kedvenc játéka után? Magasabbra, egyre magasabbra emelték a határt, mind könyörtelenebbül. És eljutottak a legmerészebb, legönkényesebb meghatározáshoz: csak az ember, aki képes arra, hogy megoldja a "magasabb matematikai" feladatokat is.
Ezek szerint a régi görögök, még Platón korában, nem lehettek emberek, mert csak a mértant ismerték. Az algebrát az arabok találták fel, jóval később a történelem során. Tehát semmi alapja sincs a meghatározásnak, jogi önkény csupán, még teológiainak sem mondható. Az egyháznak már régtől fogva - voltaképp már fennállása óta - az volt a nézete, hogy a petesejt -

megtermékenyítve - s az embrió, aki fejlődik belőle, mint minden élőlény a földön, szent és sérthetetlen. Előre látta, hová jutunk, ha olyasmiket hangoztatunk, hogy ekkor vagy akkor "kap lelket a test", vagy "már személynek tekinthető, és törvény védi, mint mindenkit a földön". Milyen szomorú is látnom, mint játszik egy gyermek az udvaromon, mint próbál hinni és reménykedni abban, hogy biztonságban él.
Hát majd meglátjuk, mit kezdenek velem. Harmincöt éves vagyok, és diplomás. Vajon a rács mögé dugnak engem is, ahol majd kapok vizet és műeledelt meg egy zugot, ahol a szükségemet - nyilvánosan - elvégezhetem? Aztán ha a harminc nap letelt, és senki sem fogadott örökbe, engem is tömeghalálba küldenek?
Sokat kockáztatok - tűnődött tovább -, de már attól a pillanattól kezdve, hogy elfogták a fiamat, nemcsak azóta, hogy mellé állva áldozattá váltam magam is.
Tekintete körbejárt a megriadt fiúkon, szeretett volna mondani valamit - nemcsak a fiának, hanem mindannyiuknak.
- "Ím halljátok - szavalta -, szent titkot bízok most reátok. Nem alszunk el örökre. Egyszer majd… "- De már elfelejtette az idézet folytatását. Tökfej! - szidta magát keserűen.
- "Egy nap felébredünk - fejezte be, megtéve minden tőle telhetőt -, egy szemvillanás alatt, hirtelen."
- Pofa be! - morogta a sofőr a dróthálója mögül. - Nem tudok tőletek erre a szaros útra koncentrálni. Jó lesz vigyázni - tette hozzá. -, különben gázt eresztek rátok. Az való az ilyen izgágáknak. Csönd legyen, vagy jön a gáz, gombnyomásra!
- Csöndben leszünk - mondta Tim gyorsan, s riadtan az apjára nézett, szemében néma könyörgéssel.
És Ed Gantro elhallgatott. Legyőzte fia esdeklő tekintete, megadta magát. Hiszen nem az a döntő, ami itt történik - okoskodott -, hanem ami akkor, ha az intézetbe érünk, és feltűnnek a tévé meg a botránysajtó riporterei.
Így aztán csendben haladtak tovább, ki-ki magára maradva a félelmével, saját terveit szövögetve. Gantro is magában töprengett, hogy mit tegyen, mit kell majd tennie nem egyedül Timért, hanem mindenkiért, akire halál vár az új törvény szerint. Alaposan végiggondolt mindent, miközben a kocsijuk nagyokat zökkenve folytatta útját az intézet felé.

Mihelyt a teherautó az intézetnek fenntartott parkolón megállt, s kicsapódott a hátsó ajtaja, megjelent Sam B. Carpenter, az intézmény vezetője, odalépett és belebámult. Nyomban fel is hördült
- Kit hozott ide, Ferris? Felnőttet, hát nem látja? Egy ellenlábast csukott le, maga szerencsétlen!
- Azt állította, hogy nem tud mást, csak összeadni - védekezett Ferris.
- Mutassa a tárcáját - fordult Carpenter Tim apjához. - Halljuk az igazi nevét, társadalombiztosítási és nyilvántartási számait, hadd tudjuk meg, ki maga voltaképpen.

- Csak egy vidéki tahó - szólt közbe Ferris, mialatt Gantro átadta ormótlan levéltárcáját.
- Ellenőriztesse a lábnyomát - rendelkezett Carpenter. - Mindkettőt, de azonnal… Az akció sürgősségének fokozata egy - folytatta kedvenc stílusában.
Egy óra múlva meg is jöttek a jelentések az összekapcsolt számítógépek seregétől, amelyek a biztonsági adatokat tárolták Virginia pusztasággá alakított rezervátumában: "A kérdéses egyén matematikai szakon végzett a Stanford Egyetemen. Később filozófiai doktorrá avatták, a bemutatott hiteles okmányok szerint. Meg kell szabadulni tőle."
- Volt lelkem - szólt Gantro -, de elvesztettem.
- Mit mond? - kérdezte Carpenter, mert ezt a jelentések nem említették.
- Embóliát kaptam. Elpusztult az agykérgemnek az a része, ahol a lelkem székelt, amikor egyszer véletlenül egy rovarirtószer gőzét lélegeztem be. Ezért kell a pusztaságban élnem, gyökereken és kukacokon, fiammal, Timmel együtt.
- Enkefalogramra küldjük - mondta Carpenter.
- Mi az? - tudakolta Gantro. - Egy agytesztféleség?
- A törvény szerint a lélek tizenkét éves korban foglalja el a testet - fordult Carpenter Ferrishez. - És maga behozott nekem egy személyt, aki jóval túl van a harmincon. Azonnal el kell tűnnie innen, különben még perbe fognak gyilkosságért. Vigye vissza oda, ahol felszedte, és dobja ki. Ha nem akar önként távozni, gázosítsa el, aztán hajítsa le a kocsiról. Ez a nemzetbiztonsági utasítás. Vigyázzon, az állásába kerülhet, sőt meg is büntethetik az állam törvényei szerint.
- Én ide tartozom - mondta Ed Gantro. Agyalágyult vagyok.
- A kölyke meg biztosan matematikai csodagyerek - folytatta Carpenter -, nem látott még ilyet a tévében? Magát aztán felültették, Ferris. Talán már riasztották is a tömegtájékoztatást. Szállítsa vissza az egész bagázst, vagy gázosítsa el, és hajítsa ki ott, ahol találta, vagy tegyen velük, amit tud, csak már ne is lássam őket!
- Maga egészen becsavarodott - mondta Ferris mérgesen. - Hajtsa végre Gantrón az enkefalográfiát, tapogassa le az agyát, aztán lehet, hogy el kell engednünk, de ezt a három kiskorút…
- Mind zsenik - jelentette ki Carpenter -, mind összeesküvők, csak maga hülye volt ahhoz, hogy rájöjjön. Rúgja ki őket a kocsiból meg a telepünkről is, aztán tagadja le - érti? -, tagadja le, hogy valaha is látta őket. És ragaszkodjék ehhez, hallja?
- Kifelé! - parancsolta Ferris, egy gombnyomással felrántva a teherautó dróthálós ajtaját. A fiúk kimásztak, Gantro maradt.
- Nem hajlandó önként távozni - közölte Carpenter.
- Oké, akkor fizikai kényszert alkalmazunk.
Ferris felé bólintott, és belépett vele a kocsi hátsó részébe. Egy pillanat, s Ed Gantro már kinn is volt a parkolóhely kövezetén.
- Most már csak egyszerű állampolgár - mondta Carpenter megkönnyebbülten. - Mondhat, amit akar, nincs rá bizonyítéka.

- Papa - kérdezte Tim -, hogy kerülünk haza? - Mind a hárman Gaptro köré gyülekeztek.
- Felhívhatna valakit odafentről - javasolta a Fleischhacker fiú. - Fogadok, ha Walter Best papájának még van egy kis gáz a kocsijában, eljön, és elvisz minket. Gyakran megy hosszabb utakra, és ezért külön jegyet kap üzemanyagra.
- Ő meg Mrs. Best sokat veszekednek - jegyezte meg Tim. - Így aztán szeret egyedül, a felesége nélkül mászkálni kocsival éjszakánként.
- Maradok - mondta Gantro -, akarom, hogy bezárjanak a ketrecükbe.
- Hiszen szabadok vagyunk - tiltakozott Tim. Sürgetően ráncigálta az apja kabátujját. - Hát nem ezt akartuk? Mihelyt téged megláttak, elengedtek minket. Sikerült!
- Ragaszkodom, hogy bezárjanak a többiekhez - mondta Gantro Carpenternek, rámutatva az intézet erőltetetten vidám, ízlésesen halványzöldre festett épületére.
- Nagyon kérem, hívja fel Mr. Bestet. Ott lakik, ahol felszedtek minket, a félszigeten - kérte Tim Carpentert. - 669-cel kezdődik a száma. Mondja, hogy jöjjön értünk. Megteszi egész biztos.
- Csak egy Best van a telefonkönyvben 669-cel. Tegye meg, kérem - csatlakozott hozzá a Fleischhacker fiú.
Carpenter bement, és az intézet egyik telefonjánál kikereste a számot. Ian Best, ez lesz az. Lenyomta a billentyűket.
- Itt egy naplopó dolgozó beszél - jelentkezett egy férfi, hangjából ítélve félig részegen. A háttérből egy nő éles hangon, dühödten szidalmazta.
- Mr. Best - mondta Carpenter -, több ön által ismert személy tartózkodik a Negyedik és az A utca sarkán, mégpedig Ed Gantro és fia, Tim, egy Ronald vagy Donald nevezetű fiú, továbbá egy másik, le nem igazolt kiskorú. A Gantro fiú állítása szerint ön hajlandó arra, hogy idejöjjön, és hazavigye őket.
- Szóval a Negyedik és az A utca sarkán mondta Ian Best, majd kis szünet után: - A sintértelepről beszél? - kérdezte.
- A Megyei Intézetből - válaszolta Carpenter.
- A kutyafáját! - fakadt ki Best. - Persze hogy megyek, húsz percen belül ott vagyok. Ed Gantrót fogták el? Tudják, hogy egyetemet végzett Stanfordban?
- Tudomásunk van róla - mondta Carpenter mereven. - De nem tartóztattuk le őket, csak éppen… itt vannak. És nincsenek, ismétlem, nincsenek őrizetben.
- Mire megérkezek, már Amerika minden riportere ott lesz - mondta Best, s a hangjából eltűnt minden részeg árnyalat. Majd kattanás hallatszott, lerakták a kagylót.
Kifelé menet Carpenter Timhez fordult.
- Te aztán jól átvertél, hallod-e? Épp egy megveszekedett, abortuszellenes aktívával kellett közölnöm, hol vagytok. Mondhatom, szép dolog, nagyon szép.

Néhány perc, és egy élénkpiros Mazda jelent meg az intézet kapujánál. Magas, szőke szakállas férfi szállt ki belőle, s lekanyarítva nyakából képes hangfelvevőjét, kényelmesen Carpenterhez sétált.
- Hallottam, van maguknál egy pasas, aki Stanfordban doktorált - vetette oda közönyös hangon. - Meginterjúvolhatnám? Jó sztori lesz, azt hiszem.
- Ilyen személyről nem tudunk. Ellenőrizheti a névsorunkban is. - De a riporter már Gantróra meresztette szemét, meg a fiúkra, akik körülállták.
- Mr. Gantro?! - kiáltotta.
- Igen, uram - válaszolt Ed Gantro.
"Püff neki - gondolta Carpenter -, épp ezt az embert szedtük fel és szállítottuk be, a saját kocsinkon! Bekerül az összes újságba."
Máris egy kék teherautó gördült a parkolóra, jelzései szerint egy tévéállomásé. Két másik követte.

MEGGYILKOLT DIPLOMÁS
AZ AB-INTÉZETBEN

jelent meg Carpenter lelki szeme előtt. Majd utána

A MEGYEI AB-INTÉZET
JOGTIPRÓ MERÉNYLETE EGY...

és így tovább. Aztán az esti határás tévéhíradóban magnók, mikrofonok s kamerák között feltűnik majd Gantro, és ha addig megjön, Ian Best is, aki nyilván ügyvéd is ráadásul.
"Lebuktunk - gondolta Carpenter - egyszer s mindenkorra. És ha visszaminősít a központ, és megnyírbálja a keretünket, mehetünk újból kutyákat meg macskákat hajkurászni. Ezt aztán megcsináltuk!"
Mikor Ian Best befutott széngázzal hajtott Mercedesében, még levert volt egy kissé.
- Ne tegyünk egy látványos kerülőt hazafelé menet? - kérdezte Gantrótól.
- Merre? - érdeklődött Gantro. Mielőbb le akart lépni innen. Már megvolt az interjú, s elmentek az utolsó riporterek is. Elérte a célját, kimerült, és haza akart menni.
- Vancouver-sziget, Brit-Columbia - mondta be Ian az irányt.
- A srácoknak már ágyban a helyük - mosolygott Gantró. - Az enyémnek meg a többieknek is. Még nem is vacsoráztak.
- Megállunk McDonald bódéjánál. Aztán irány Kanada, ahol halak úszkálnak a vízben, és hó födi a hegyeket, még nyáridőben is.
- Jó - vigyorgott Gantro -, mehetünk.
- Akarja? - nézett rá fürkészőn a másik. Igazán?
- Hogyne, csak néhány dolgot el kell még intéznem.
- A kutyafáját - sóhajtott fel Ian -, komolyan gondolja?
- A legkomolyabban - válaszolta Gantro -, de persze csak ha az asszony is beleegyezik. Maga sem mehet el másképp, csak akkor, ha a felesége papírt ad róla, hogy nem tart magával. Így lesz magából "letelepült bevándorló" Kanadában.

- Szóval írásbeli engedélyt kell szegeznem Cynthiától?
- Megkapja. Csak ígérje meg, hogy küldi a tartásdíját.
- Igazán hiszi, hogy elenged?
- Persze - válaszolta Gantro.
- Tehát igazán hisz benne - mondta Ian, miközben Gantro a kocsiba terelte a gyerekeket. - Esküszöm, igaza van. Cynthia alig várja, hogy szabaduljon tőlem. Tudja, minek hív, még Walter előtt is? Agresszív dögnek meg cifrábbaknak is. Nincs benne semmi tisztelet.
- Elengednek - ismételte Gantro, de tudta, hogy nem mond igazat.
Búcsúpillantást vetett Sam B. Carpenter igazgató úrra meg Ferrisre, a kocsivezetőre, akiről főnöke olyanokat mondott az interjúban, hogy azonnal kirúgja, egyébként is új még és tapasztalatlan munkaerő.
- Nem - mondta -, nem engednek el. Egyikük sem.
Ian ügyetlenül babrált a büdös széngázmotort vezérlő bonyolult szerkezeten.
- Biztos, hogy elengednek. Nézze, hogy állnak ott, milyen tehetetlenül - mondta. - Mit is csinálhatnak azok után, amit a tévében mondott, és amit egy újságíró is feljegyzett?
- Nem rájuk gondoltam - szólt Gantro csendesen.
- Csak le kell lépnünk.
- Foglyok vagyunk, és nincs szabadulás. Azért csak kérdezze meg Cynthiától. Próba szerencse.
- Hát soha nem láthatjuk Vancouvért, sem a kompokat a tengeri ködben, soha? - kérdezte Ian.
- Dehogynem, majd csak adódik alkalom rá. De tudta, hogy hazudik, olyan bizonyosan, mint ahogy néha azt is tudjuk, minden alap nélkül, hogy igaz, amit mondunk.
Kihajtottak a parkolóhelyről, és rátértek az útra.
- Milyen jó szabadnak lenni, nem igaz, srácok? - mondta Ian.
A fiúk bólintottak, de Ed Gantro nem szólt rá semmit. Szabad - gondolta -, persze, szabad hazamenni. Egy tágasabb ketrecbe, nagyobb teherautóba, mint az intézetnek az a masinája.
- Nagy nap ez a mai - szólalt meg Ian újra. - Az - helyeselt Ed Gantro -, hiszen ma nemes küzdelemben komoly csapást mértünk ellenségeinkre, minden védtelenért, minden teremtményért, akit "elevennek" mondhatunk.
- Nem akarok hazamenni - mondta Ian. Kutatóan nézett Gantróra a gyenge, bizonytalan megvilágításban. - Kanadába akarok menni, de rögtön.
- Pedig muszáj - emlékeztette Gantro. - Legalábbis egyelőre. Hogy elrendezzük dolgainkat, hivatalos ügyeinket, meg összeszedjük, amire majd szükségünk lehet.
- Tehát mégsem jutunk el soha sehová - sóhajtott Ian -, sem Brit-Columbiába, sem Vancouverbe, sem az Angol-öbölbe, sehová, ahol még növényeket termesztenek, lovakat tartanaik, és óceánjárók úsznak a tengeren.
- Soha.
- Sem most, sem később?
- Soha - ismételte Gantro.

- Tudtam, mindig is tudtam - mondta Ian, a hangja elcsuklott, és bizonytalanokká váltak a mozdulatai -, de féltem bevallani.
Aztán csak hajtottak tovább, szótlanul. Mit is mondhattak volna még?

Kovács Géczi Judit fordítása

L. G. Ballard - Mindent a fogyasztóért

- A hirdetőtáblák, doktor! Látta a hirdetőtáblákat?
Dr. Franklin ingerülten összevonta szemöldökét, és gyorsabbra fogta lépteit. Lesietett a kórház lépcsőjén, a parkolóhely felé. Ahogy egy másodpercre oldalt pillantott, a szeme sarkából meglátott egy vézna, elhanyagolt külsejű fiatalembert, ócska szandálban, koszos farmerban. Vadul integetett neki a kocsifelhajtó túlsó oldaláról, azután nekiiramodott, mert észrevette, hogy Franklin szökni igyekszik előle.
- Dr. Franklin! A hirdetőtáblák!
Franklin leszegte fejét, és kikerült egy idősebb házaspárt, akik lassú léptekkel közeledtek a járóbeteg-rendelő felé. Franklin kocsija még vagy százméternyire volt. Fáradt volt, nem akarózott rohannia. Megvárta hát, míg a fiatalember utoléri.
- Na mi van, Hathaway, ezúttal mit talált ki? - kérdezte ingerülten. - Elegem van belőle, hogy egész nap itt lógjon.
Hathaway lihegve megállt az orvos előtt; kusza fekete haja mint valami ellenző borult a szemére. Karomszerű ujjaival beletúrt, aztán űzött mosoly tűnt fel az arcán. Láthatólag örült, hogy meglátta Franklint, és nem vett róla tudomást, hogy az orvosnak egyáltalán nincs ínyére ez a találkozás.
- Már az este próbáltam elérni, doktor, de a felesége mindig leteszi a kagylót, ha meghallja a hangomat - magyarázta, de sértődöttségnek nyoma sem volt a hangjában; mint aki már réges-rég megszokta az efféle bánásmódot. - A klinikára meg nem akartam bemeni. - A sövény elrejtette őket a kórháziroda ablakai elől, de Franklin rendszeres találkozgatása Hathawayjel meg a fiatalember őrjöngő kiáltozása nem volt újdonság, és a klinikai dolgozók gúnyolódásának már régi céltáblája volt.
- Én megértem, hogy… - szólalt meg Franklin, de Hathaway közbevágott.
- Tudom, mit akar mondani, doktor, de ez most nem fontos. Ide hallgasson! Már építik az első óriás hirdetőtáblát. Harminc méternél is magasabb, kint áll épp a város határában, az egyik autópálya-csatlakozásnál. Nemsokára valamennyi befutó utat telerakják.
- Az a maga baja, hogy túlságosan sokat gondolkodik - mondta Franklin. - Már hetek óta ezekről a hirdetőtáblákról locsog. Mondja, látott is valamit ezeken a táblákon?
Hathaway ingerülten leszakított egy marék levelet a sövényről. Dühítette ez a cinizmus.
- Dehogyis láttam, hisz épp ez a lényeg, doktor. - Halkabbra fogta a hangját, mert néhány ápolónő sietett arra. Gyanakodva figyelték a

szemük sarkából. - A szerelőbrigád éjjel megint kint volt, hatalmas kábeleket fektettek le. Hazafelé menet megláthatja. Majdnem kész az egész.
- Útjelző táblák - magyarázta türelmesen Franklin. - Még nem készült el egészen a becsatlakozás. Hathaway, az ég szerelmére, nyugodjék már meg. Gondoljon Dorára meg a kicsire.
- De hiszen szüntelenül csak rájuk gondolok! - Hathaway hangja már-már visításba csapott. - Az a kábel 40000 voltos áramhoz való, doktor. És teherautószámra hordják ki a fém épületállványt. Holnap felállítják városszerte a táblákat, s a fele égboltot eltakarják! Mit gondol, mi lesz ezek után fél év múlva Dorával? Meg kell őket fékeznünk, doktor, amíg agyunkat is el nem tranzisztorizálják!
Franklint kihozta a sodrából Hathaway fegyelmezetlen kiáltozása. Szinte még az irányérzéket is elvesztette, és tehetetlenül jártatta fel-alá tekintetét a kocsitengeren, de nem találta a magáét.
- Hathaway, nem vesztegethetem itt magával az időmet. Higgye el, sürgősen pszichiáterhez kell fordulnia, már egészen eluralkodott magán ez a képzelgés.
Hathaway tiltakozni próbált, de Franklin ellentmondást, nem tűrően felemelte a kezét.
- Ide hallgasson. Utoljára mondom: ha csak egyetlen ilyen új hirdetőtáblát mutat nekem, és bebizonyítja, hogy ultrarövid technikával tudatalatti parancsokat sugároz, én magam megyek el magával a rendőrségre. De egy szikra bizonyítéka nincs, és ezt maga is nagyon jól tudja. Az ultrarövid, tudatalatti reklámot harminc esztendeje törvényileg betiltották, és a törvényt azóta sem vonták vissza. Különben is igen kezdetleges volt a technika, és csak szórványos eredményeket értek el vele. Képtelenség, amit maga állít: hogy óriási összeesküvéssel van dolgunk, azért állítják fel ezrével ezeket a hirdetőtáblákat. Egyszerűen képtelenség.
- Na jó, doktor. - Hathaway az egyik kocsi hűtőjének dőlt. Lecsillapodott; közönyösen, már-már szinte derűsen nézte Franklint.
- No, mi a baj? Nem találja a kocsiját?
- Mert a maga eszeveszett kiabálása egészen összezavart! - förmedt rá az orvos. Elővette slusszkulcsát, leolvasta a címkéjéről a rendszámot: - NYN 299-566-367-21; nem látja valahol?
Hathaway, fél lábával a lökhárítón, lustán körülnézett az ezernyi kocsi négyszögén.
- Nehéz, mi? Hiszen mind egyforma, még a színük is! Harminc éve, még vagy tízféle gyártmány volt, mindegyik tucatnyi színben.
Franklin végre meglelte a kocsiját, és elindult feléje.
- Hatvan éve pedig százféle. Na és? A szabványosítás csökkenti az előállítási költséget, következésképpen le lehet szállítani a fogyasztói árat.
Hathaway a kocsi tetején dobolt.
- Csakhogy ezek a kocsik nem is olyan olcsók, doktor. Ha a kereseti viszonyokhoz hasonlítja a harminc évvel ezelőtti kocsiárakat, mindjárt kiderül, hogy a maiak körülbelül negyven százalékkal drágábbak. Márpedig ha egyetlen márkát gyártanak, az ember azt

várná, hogy a fogyasztói ár lényegesen csökken, nem az ellenkezőjét.
- Lehet - mondta Franklin, és kinyitotta a kocsi ajtaját. - De a mai kocsi műszakilag lényegesen fejlettebb. Könnyebb, tartósabb, biztonságosabb.
Hathaway hitetlenkedve rázta a fejét.
- Torkig vagyok vele. Egy márka, egy modell, egy szín, évről évre ugyanaz. - Mocskos ujját végighúzta a szélvédőn. - Ez már megint új, igaz, doktor? Hova lett a régi, hisz csak három hónapja vette!
- Betudták az új kocsi árába - közötte Franklin, és begyújtotta a motort. - Ha valaha is lett volna pénze, tudná, hogy így a leggazdaságosabb a kocsitartás. Nem kell addig furikázni azzal az autóval, míg szét nem esik. De mással is így van: tévékészülékkel, mosógéppel, hűtőszekrénnyel. Csakhogy maga nem ismeri ezt a problémát, mert magának semmije sincs.
Hathaway nem vette zokon a fitymáló megjegyzést. Franklin ablakába könyökölt.
- Igaza van, doktor, semmim sincs… de legalább van időm gondolkodni. Nem dolgozom napi tizenkét órát, hogy kifizessem azt a sok holmit, amit használni úgysem tudok, mert pillanatokon belül elavul.
Intett, amikor Franklin kifarolt a többi kocsi közül, aztán belekiabált a kipufogó lármájába:
- Csukott szemmel vezessen, doktor!

Hazafelé Franklin óvatosan a négysávos út külső sávjában vezetett. Mint rendesen, most is levertség fogta el a Hathawayjel folytatott eszmecsere után. Ráébredt, hogy tudat alatt irigyli Hathaway felelőtlen életformáját. Igaz, az autósztráda magaspályája árnyékában és fülsértő lármájában nyomorog a hideg, vizes odúban; igaz, a felesége házsártos, és a gyereke beteges; igaz: szüntelenül zaklatja a háziúr meg a szupermarket hiteligazgatója - Hathaway mégis megőrizte szabadságát. Nem vállal semmiféle felelősséget, nem tartozik tehát elfogadni, amit a társadalom diktál. Igaz, szüntelenül képzelgés gyötri - most éppen a tudatalatti reklám a bogara.
A szabadságnak fontos ismérve, hogy az ember képes legyen ösztönzésekre reagálni, ha mégoly ésszerűtlenül is. Franklin szabadsága azonban már csak nyomokban létezett, élesen körülhatárolta rengeteg kötelezettsége - háromféle jelzálog a házán, kötelező koktél- és tévépartik, a szombat délutánját elrabló magánrendelés, amelynek keresetéből fizette a részletet a millió háztartási gépért, a ruhákért, a tavalyi, tavalyelőtti, ki tudja, milyen régi nyári utazásokért. Jóformán már nem is volt más szabad ideje, mint amikor hazafelé hajtott a klinikáról.

Azt azonban meg kell hagyni hogy az autóutak pompásak. Sok mindent lehet kritizálni a fennálló társadalomban, de az útépítéshez értenek, annyi szent. Nyolc-, tíz-, tizenkét sávos gyorsforgalmi utak hálózzák be a kontinenst, kereszteződnek fent, lent, öblösödnek

gigászi parkolóhelyekké a városközpontokban, vagy darabokra szabdalják a hatalmas külvárosokat a bevásárlóközpontok köré terülő több holdas parkolószegélyekkel. Az autóutak és a parkolóhelyek együttesen az ország területének több mint egyharmadát foglalták el, ez az arány a nagyvárósok közelében magasabb volt. A régi városokat óriási, vakító absztrakt szoboralkotásként fogták körül a kereszteződések, felsőpályák, alul- és felüljáró-rendszerek, de még így is elkerülhetetlen volt olykor a torlódás.
Franklin munkahelye tizenhat kilométerre volt a házától, de negyven kilométert kellett autóznia, hogy hazaérjen, kétszer annyit, mint mielőtt az új gyorsforgalmi út elkészült. A többlettávolság abból adódott, hogy most három irdatlan, négyszeres keresztezésen kellett áthajtania. Új városok szökkentek ki a földből, az autópályát szegélyező motelok, kávézók, autósbazárok voltak a magvai mindegyiknek. Amint csak kitűztek egy becsatlakozást, már valóságos bódéváros keletkezett, benzinkutak nőttek ki a földből, elektromos jelzőtáblák dzsungelében.

Tolongtak körülötte a kocsik, tódultak a külvárosok felé. Az autó egyenletes irama elringatta Franklin idegeit. Sikerült besorolnia a következő sávba. Ahogy hatvan kilométerről nyolcvanra fokozta a sebességet, fülsértően felcsikorogtak a kerekek, a kocsi is belerázkódott. Hivatalosan a megfelelő sáv használatát volt hivatva elősegíteni az a tény, hogy az utat apró gumiszögekkel verték ki, s ezek minden egyes sávban nagyobb térközben helyezkedtek el, hogy a sebességfokozást a gumikerekek automatikusan jelezzék. Ha valaki nem a sávnak megfelelő sebességgel hajtott, néhány, másodperc múlva már elviselhetetlenné fokozódott a csikorgás, és megsínylette a kocsi meg az abroncs is.
Amikor a gumiszögek lekoptak, újakat vertek az útba, de ezúttal más mintázattal, a legújabb kocsikerékmárka futófelületének megfelelően, úgyhogy valamennyi kocsin ki kellett cserélni az abroncsokat, miáltal gyorsabbá és biztonságosabbá vált a közlekedés a gyorsforgalmi úton. Ezenkívül fokozódott az autó- és abroncsgyárosok jövedelme, mert a hathónaposnál idősebb kocsik jórészt tönkrementek a szüntelen rázkódásban, ez azonban kívánatos volt, mert a kocsik gyorsabban cserélődtek, ezáltal csökkent az előállítási költség, gyakrabban lehetett újabb modelleket bevezetni, és az utak is megszabadultak a veszedelmes járművektől.
Vagy négyszáz méternyire, az első útkeresztezés felhajtójánál lassult a forgalom áradata. Óriás rendőrségi táblák tudatták: “Vigyázz! Sáv lezárva!" és: "Sebességet 15 km-rel csökkenteni". Franklin megpróbált visszakerülni az előző sávba, de az autók között egy ujjnyi hézag sem volt. Kocsija megremegett, vibrált, hogy a gerince is belerázkódott. Franklin összeszorította fogát, és minden igyekezetével fegyelmezte magát, hogy ne tülköljön. Körülötte már nemigen akadtak ennyire higgadt vezetők; reszkettek, hörögtek a kocsik, sikoltoztak a kürtök. Az útadó olyan éktelenül magas volt, a

jövedelem harminc százaléka (a jövedelmi adó ezzel szemben alig két százalék), hogy ha az autópályán bármiféle torlódás támadt, nyomban kormányvizsgálatot indítottak. Az útügy a legfontosabb minisztériumok hatáskörébe tartozott.
A felhajtó közvetlen közelében lezártak néhány sávot; szerelőbrigád dolgozott ugyanis az egyik járdaszigeten - óriási fémtáblát állítottak fel. Az elkerített területen nyüzsögtek a földmérők, szerelők, mérnökök. Franklin úgy vélte, ez az a tábla, amelynek a szállítását előző este Hathaway végignézte. Ő ott lakott ugyanis az egyik rozoga tákolmányban, a közeli felsőpálya körül elszaporodott bódérengetegben. Itt olcsó volt a lakbér, a benzinkutak személyzete lakott itt, pincérnők, vándormunkások.
A tábla irdatlan nagy volt, legalább harminc méter magas, és súlyos, homorú rácsozatot szereltek rá, olyasfélét, mint a radarernyő. A tábla lábai egy sor betonkeszonban gyökereztek, s az építmény magasra emelkedett a feljárók középpontjában, kilométerekről jól láthatóan. Franklin a rácsozatra sandított: kábelek vezettek transzformátorokból, fel egészen a táblát borító fémhuzaltömkelegig. A legfelső rúdon már kigyúlt egy vörös lámpa, figyelmeztetőül a repülőgépeknek. Nyilván a kelet felé tizenöt kilométerre fekvő városi repülőtér leszállópályájához tartozik a tábla - gondolta Franklin.
Három perc múlva, amikor a következő keresztezés előtti egyenes útszakaszon gyorsított, az égen egyszer csak elébe magasodott a második óriás tábla.

Franklin átsorolt a hatvan kilométeres sávba, és kényelmetlen érzéssel figyelte, amint a második tábla irdatlan tömege eltűnik a visszapillantó tükörből. A rácsokat borító dróttekercsekből nem rajzolódott ki sem betű, sem ábra, de Hathaway intő szava azért ott csengett a fülében. Nem tudta volna megmondani, miért, de most már bizonyos volt benne, hogy a tábláknak semmi közük a leszállópálya jelzésrendszeréhez. Egyik sem állt a fő repülőgéppályák vonalában. Drága mulatság lehetett felállítani ezeket a monstrumokat a gyorsforgalmi út kellős közepén - a második bonyolult lábazaton állt a keskeny szigeten -, tehát nyilvánvaló, hogy valamiképpen a forgalom áradatához van közük.
Kétszáz méternyire út menti autósáruház állt. Franklinnak hirtelen eszébe jutott, hogy cigarettára van szüksége. A kocsit a bejárati felhajtórámpához irányította, aztán besorolt a lassan haladó kocsisorba, az önkiszolgáló pult előtt. Tele volt kocsival az áruház, mind az öt sorban fáradt férfiak görnyedtek a kormánykerék fölé. Franklin bedobta az érméket (papírpénz már nem volt forgalomban, az automaták nem tudtak vele mit kezdeni), és elvette a nyílásban felbukkanó cigarettakartont. Ezt az egyetlen cigarettafajtát gyártották - a csomagolásban is csak annyi különbség volt, hogy kapható volt kedvezményes, családi óriás karton is. Franklin továbbhajtott, és közben kinyitotta a kesztyűtartót.
Odabent már három érintetlen karton cigaretta hevert.

Átható halszag terjengett a házban, amikor hazaért - a konyhai tűzhely árasztotta. Franklin undorodó fintort vágott, levette kabátját, letette kalapját, aztán bement. Felesége a nappaliban kuporgott, a tévékészülék előtt. A bemondó számokat diktált, Judith blokkra körmölte, s időnként megeresztett egy halk káromkodást.
- Micsoda zagyvaság! - kiáltott fel végül. Olyan gyorsan beszélt, hogy alig tudtam valamit leírni.
- Valószínűleg szándékosan - mondta Franklin. - Újfajta sorsjáték?
Judith arcon csókolta, és diszkréten elrejtette a cigarettavégekkel, cukorkapapírral tele hamutartót.
- Szervusz, drágám, sajnálom, hogy nem vártalak egy pohár valamivel. Elkezdődött ugyanis az új Alkalmi Totó, egy egész csomó árut ajánlanak kilencvenszázalékos engedménnyel, ha az ember a megfelelő bevásárlási övezetben van, és a megfelelő sorozatszámokat húzta. Rémesen bonyolult.
- Nem hangzik rosszul. Nyertél valamit?
Judith a papírra pillantott.
- Nem tudom egész biztosan, de azt hiszem, egy grillsütőt. De még ma este nyolcig át kell venni. És már fél nyolc.
- Akkor le kell mondanunk róla. Fáradt vagyok, édesem. És éhes. - Judith tiltakozni próbált, de Franklin határozott hangon hozzátette - Egyébként nincs szükségünk új grillsütőre. A mostanit két hónapja vettük. Még csak nem is hoztak ki új modellt.
- De édesem, hát nem érted, sokkal olcsóbb, ha mindig újat veszünk. A régit egy éven belül úgyis kicserélnénk, betudják az árba, hisz ilyen feltétellel vásároltuk, és így legalább húsz dollárt megtakarítunk. Ez az Alkalmi Totó nem puszta trükk, hidd el. Én tudom, itt ülök egész nap a tévé előtt. - Ingerültség bujkált a hangjában, de Franklin nem hagyta magát.
- Oké, veszítünk rajta húsz dollárt. Megéri. - Mielőtt a felesége közbevághatott volna, folytatta: - Különben is le merem fogadni, hogy rosszul jegyezted fel a számokat. - Az asszony vállat vont, és a bárhoz lépett. Franklin utánaszólt: - Tisztán kérem. Látom, hagyományos vacsoránk lesz.
- Az is kell néha, édesem. Nem élhetünk állandóan tápételen. Nincs benne se fehérje, se vitamin. Hisz magad mondod mindig, hogy miért nem követjük az egykoriak példáját, akik mást sem ettek, csak hagyományos ételt.
- Jó, jó, csak ne lenne olyan pocsék szaga. - Franklin hátradőlt, kezében a whiskyspohárral, és kibámult a sötétedő látóhatárra. Vagy négyszáz méternyire, az egyik szomszédos szupermarket teteje fölött öt vörös lámpa világított. Ahogy az Alkalmi Totózók kocsijainak reflektorfénye sorra végigsöpört az éhület homlokzatán, Franklin meglátta az óriás tábla szögletes tömegének égre rajzolódó körvonalát.
- Judith! - Kiment a konyhába, és az ablakhoz húzta az asszonyt. - Nézd csak azt a táblát, ott a szupermarket mögött. Mikor állították fel?
- Fogalmam sincs. - Judith fürkésző pillantást vetett a férjére. - Miért izgat annyira, Robert? Biztosan a repülőtérhez van valami köze.

Franklin elgondolkodva bámult a tábla sötét tömegére.
- Igen, mindenki azt hiszi.
Megfontoltan kiöntötte poharából a maradék whiskyt a mosogatóba.

Másnap reggel hét órakor Franklin beállt a szupermarket parkolóövezetébe, gondosan elővette valamennyi aprópénzét, és berakta a kesztyűtartóba. A szupermarketben már nagy volt a nyüzsgés; harminc csapóajtón tódultak a vásárlók. Amióta bevezették a "Huszonnégy órás vásárlónap"-ot, a bevásárlóközpont éjjel-nappal üzemelt. A vevők többsége részletre vásárolt; háziasszonyok kötelezték magukat iszonyú élelmiszer-mennyiségek, rengeteg ruházati cikk és háztartási gép átvételére, mindent lényegesen leszállított áron, úgyhogy kénytelenek voltak egész nap szüntelenül egyik szupermarkettől a másikig vezetni, vadul igyekeztek lépést tartani a beszerzési programjukkal, és vigyázni is közben, hogy ki ne szaladjon a markukból a legfrissebb alkalmi vétel.
Sok asszony brigádba tömörült; ahogy Franklin a bejárat felé tartott, egy falka háziasszony épp a kocsija felé rohant, fizetési szelvényüket a táskájukba dugták, és vadul hadonásztak. A következő pillanatban a kocsikaraván már kikanyarodott a parkolóból, és száguldott a következő szupermarket felé.
A bejárat fölött jókora neontábla tudatta, hogy - az előző napi forgalom arányában - az aznapi árengedmény mindössze öt százalék. A legmagasabb engedményt - sokszor huszonöt százalékot is kitett - az új lakótelepek érték el, ahol többnyire fiatal kishivatalnok házaspárok éltek. Ott a vásárlás erőteljes társadalmi ösztönzést kapott, mindenki áhítozott "a környék legtöbbet költő fogyasztója" cím után, és az ösztönzésben nem csekély része volt annak a módszernek is, hogy valamennyi vásárló nevét és az általa elköltött összeget a szupermarket előcsarnokában hatalmas neon hirdetőtábla közölte. Minél többet költ egy vásárló, annál nagyobb kedvezményhez jut a többi vevő. A legkevesebbet fogyasztó vevőket pedig valósággal társadalom elleni bűnözőnek tekintik, akik a más kárán akarják megszedni magukat.

Franklinék környékén ez az eljárás szerencsére még nem honosodott meg. Nem mintha a diplomások meg a feleségeik fegyelmezettebb fogyasztók lettek volna - hanem a magasabb jövedelmük révén módjukban állt költségesebb kedvezmény-programokba bekapcsolódni a nagyváros nagyáruházaiban.
A bejárattól tíz méterre Franklin megállt, és felnézett a parkolóhely szegélyén felállított irdatlan fémtáblára. Ellentétben a többi jelzőtáblával, hirdetőfallal, amely mindenfelé ezrével volt látható, ezt meg sem kísérelték csinosítani, még csak nem is igyekeztek elrejteni a terjedelmes acélhálózat csupasz négyszögét. Kábelek tekergőztek a két oldalán, a parkolóhely betonját pedig hosszú sebhely szelte át, ahol a kábeleket lefektették.
Franklin tovább-ballagott, azután a táblától vagy tizenöt méternyire megtorpant, és sarkon fordult, mert rájött, hogy elkésik a kórházból,

és szüksége van egy karton cigarettára. Tompa, de jól hallható zümmögés sugárzott a tábla alatti transzformátorból, egyre halkabban, ahogy visszafelé közeledett a szupermarkethez.
Az előcsarnokban felállított automatákhoz érve Franklin a zsebébe nyúlt érmékért, azután füttyentett egyet, mert eszébe jutott, hogy szándékosan kiürítette az imént a zsebeit.
- A ravaszdi! - mondta fennhangon. Két vásárló rámeredt. Franklin nem akart egyenesen. a táblára nézni, csak a tükörképét figyelte az egyik üvegajtóban, úgyhogy tükörírással foghatott csak fel mindenféle ultrarövid hirdetést.
Esküdni mert volna rá, hogy kétféle parancsot is kapott: "Hagyja a helyet szabadon" és "Vegyen cigarettát". Akik rendszerint a szupermarketet övező parkolószegély szélén álltak meg, most elkerülték a bekerített területet, a kocsik vagy tizenöt méteres félkörívet írtak le körülötte.
Franklin az előcsarnokot söprögető boltiszolgához fordult.
- Miféle tábla az ott?
Az ember a söprűjére támaszkodott, és bambán felbámult a táblára.
- Mittomén - mondta. - Biztos a repülőtérhez tartozik. - Szája sarkában majdnem új cigaretta fityegett, de jobb keze máris öntudatlanul a farzsebe felé tapogatózott, és kihúzott egy csomaggal. Már a hüvelykujja körmén kopogtatta szórakozottan a második cigarettát, amikor Franklin odébbállt.
Aki csak belépett a szupermarketbe, cigarettát vásárolt.

Franklin némán haladt a hatvan kilométeres sávban, és fokozódó érdeklődéssel vette szemügyre a környező tájat. Rendszerint nagyon is fáradt volt, vagy túlságosan lekötötték a gondolatai, úgyhogy csak a vezetésre gondolt, most azonban módszeresen vizsgálta a gyorsforgalmi utat, és fokozottabb figyelmet szentelt az út menti kis kávézóknak, nem látja-e ott is az új hirdetőtáblák kisebb kiadását. Változatos neonreklámok díszelegtek ajtón, ablakon, de mind ártalmatlannak látszott, úgyhogy Franklin ezentúl csak a gyorsforgalmi út nyílt szakaszai mentén felállított nagyobb táblákat fürkészte. Sokuk meghaladta a háromemeletes házak magasságát is, bonyolult, háromdimenziós szerkentyűk voltak, amelyeken fényes bőrű, óriás háziasszonyok elektromos szeme-foga villogott, ahogy eszményi konyhájukban tettek-vettek, és neonfény villant a mosolyukból.
A gyorsforgalmi út kétoldalán szeméttelep húzódott, csupa kocsi meg teherautó, mosógépek és hűtőszekrények, mind tökéletesen jó állapotban, de kivetette őket a kedvezményes modellek szüntelenül áradó, új meg új hulláma. Ép krómozásuk imitt-amott fakult csak meg, a fémtesteken megvillant a napfény. A nagyváros közelében a szaporán sorjázó hirdetőtáblák elrejtették szem elől a szemétre vetetteket, de ahogy a keresztezésekhez közeledve Franklin le-lelassított, minduntalan fel-felvillant egy-egy óriás fémpiramis, mint holmi elfeledett eldorádó szemétdombja.

Aznap este, amint lejött a kórház lépcsőjén, Hathaway már várt rá. Franklin intett neki, hogy kövesse, azután gyorsan a kocsijához lépett.
- Mi baj van, doktor? - kérdezte Hathaway, ahogy Franklin feltekerte az ablakot, és körülpillantott a parkoló autók tengerén. - Üldözik talán?
Franklin komoran felnevetett.
- Nem tudom. Remélem, nem, de ha igaz, amit maga állít, akkor már azon sem csodálkoznék.
Hathaway elnevette magát. Hátradőlt, térdét a műszerfalnak támasztotta.
- Szóval mégiscsak látott valamit, doktor.
- Nos, még nem vagyok benne egészen bizonyos, de nincs kizárva, hogy igaza volt. Ma reggel a Fairlawne-szupermarketben… - Elhallgatott. Nem volt kellemes az irdatlan üres hirdetőtáblára gondolni, meg arra, hogy milyen hirtelen fordult meg, és tért vissza a szupermarketbe. Elmesélte, mi történt.
Hathaway lassan bólintott.
- Láttam azt a táblát. Nagy; de még ennél is nagyobbakat állítanak fel. Méghozzá mindenhol. Az egész városban. Mit szándékozik tenni, doktor?
Franklin megmarkolta a kormányt. Hathaway alig leplezett káröröme ingerelte.
- Természetesen semmit. Az ördögbe is, hisz lehet, hogy csak autoszuggesztió, hogy maga tett bogarat a fülembe…
Hathaway felegyenesedett ültében. Elszánt kifejezés telepedett az arcára.
- Ne beszéljen képtelenségeket, doktor! Ha nem hisz a tulajdon érzékeinek, miféle esélye maradt még? Megszállják az agyát, ha nem védekezik! Most kell cselekednünk, míg meg nem bénultunk valamennyien!
Franklin fáradtan felemelte a kezét.
- Egy pillanat. Tegyük fel, hogy csakugyan mindenhol állítanak fel ilyen táblákat; mi lenne mégis a céljuk? Függetlenül attól, hogy iszonyatos mennyiségű tőkét elpazarolnak a milliónyi hirdetésre, reklámtáblára, a szabad vásárlóerő nyilván elenyészően csekély. A jelenlegi jelzálog és részletvásárlási rendszer az elkövetkező fél évszázadot leköti, úgyhogy nemigen marad már egyéb. Nagyobb szabású kereskedelmi hadviselés katasztrofális lenne.
- Úgy bizony, doktor - bólintott egykedvűen Hathaway. - Csak egyvalamit ne felejtsen el. Miből származhat a többlet-vásárlóerő? A termelés hatalmas megnöveléséből. Máris felemelték a tizenkét órás munkanapot tizennégy órásra. A város körül jó néhány üzemben már vasárnap is dolgoznak. Képzelje csak el, doktor hétnapos munkahét, mindenkinek legalább három állással.
Franklin a fejét rázta.
- Ebbe az emberek sosem mennek bele.
- Dehogyisnem. Az elmúlt huszonöt esztendő alatt a termelt javak mennyisége ötven százalékkal nőtt, de ugyanilyen arányban a munkaóráké is. Végső soron valamennyien huszonnégy órát fogunk

dolgozni, és huszonnégy órát fogunk vásárolni naponta, heti hét napon át. Senki sem mer ellentmondani. Gondolja csak el, mit jelentene egy hirtelen pangás - milliónyi munkanélküli, mindenkinek rengeteg szabad ideje, amivel nem tud mit kezdeni. Szabad idő, igazi szabad idő... nemcsak arra való, hogy vásárolni lehessen. - Megragadta Franklin vállát. - Nos, doktor, hajlandó szövetkezni velem?
Franklin elhúzódott. Nyolcszáz méternyire, félig elrejtve a kórbonctani épület háromemeletes tömbje mögött, kilátszott egy újabb óriás tábla felső része; még akkor is munkásak mászkáltak a tartógerendáin. A város fölött vezető légi utat elterelték a klinika közeléből, a táblának tehát semmiféle kapcsolata nem lehetett a légi közlekedéssel.
- Nem tiltották be az ultrarövid reklámot? Mit szólnak ehhez a szakszervezetek?
- Félnek a válságtól. Ismeri az új gazdasági dogmákat. Ha a termelés nem növekszik rendszeresen öt százalékkal, a gazdaság stagnál. Tíz évvel ezelőtt gazdaságosabb üzemszervezéssel még lehetett emelni a teljesítményt, de ma már csak egy megoldás maradt. A többletmunka. A kellő indítékot pedig megadja a megnövekedett fogyasztás és az ultrarövid reklám.
- Mit akar csinálni?
- Csak akkor mondhatom meg, ha maga is vállalja a felelősséget, doktor.
- Kissé fantasztikusan hangzik - állapította meg Franklin. - Szélmalomharc. Csakhogy ezeket a holmikat nem lehet egy szál fejszével ledönteni.
- Nem is akarom. - Hathaway egyszer csak feladta. Kinyitotta az ajtót. - Ne sokat halogassa a dolgot, doktor. Szánja el magát. Amíg még használható az agya. - Intett, és már ott sem volt.

Hazafelé menet Franklin hitetlensége visszatért. Képtelenségnek látszott az összeesküvés gondolata, holott a gazdasági érvek nagyon is kézenfekvőek. Mint rendesen - gondolta -, a csalétekben, amit Hathaway meglengetett az orra előtt, akad horog is - a vasárnapi munka. Az ő munkaideje is kiterjedt már a vasárnap délelőttre, üzemorvosi rendelést tartott ugyanis az egyik vasárnap is dolgozó autógyárban. De nem haragudott, amiért megkurtították amúgy is kevéske szabad idejét. Inkább örült, méghozzá egyetlenegy okból - szüksége volt a pluszkeresetre.
Végignézett a szaporán hazafelé igyekvő kocsik fölött, és észrevette, hogy legkevesebb tucatnyi óriás hirdetőtáblát emeltek a gyorsforgalmi út mentén. Mint Hathaway mondta, mindenhol szaporodnak; úgy magasodnak a lakótelepek szupermarketjei körül, mint megannyi rozsdás fémvitorla.
Judithot a konyhában találta; a tűzhely fölé szerelt minivizort nézte. Franklin átmászott egy jókora kartondobozon - még ki sem nyitották -, mely eltorlaszolta az ajtót, s arcon csókolta feleségét, aki közben egyre firkálta a számokat a blokkjára. Kellemes sültcsirke-illat lengedezett - illetve zselatin műcsirke mesterséges illata, amely

mentes volt mindenféle fertőző és tápláló tulajdonságtól -, úgyhogy ez némiképp enyhítette Franklin ingerültségét, amiért a felesége nem hagyott fel az Alkalmi Totóval.
Franklin megbökdöste a lábával a kartondobozt.
- Hát ez mi?
- Fogalmam sincs, édes, valamit mindig küldenek. Már nem is tudok lépést tartani. - A tűzhely üvegajtaján bekukkantott a csirkére: kedvezményes családi hatkilós, akkora, mint egy pulyka, elegánsan formált lába, szárnya, irdatlan melle, amelynek jó részét eldobják vacsora után (mostanában már nincs kutya, macska, a gazdag ember asztaláról lepottyanó morzsa elkedvetlenített minden négylábút) -, aztán jobban megnézte a férjét.
- Mi van veled, Robert? Bánt valami? Nehéz napod volt?
Franklin motyogott valamit. Judith megfigyelőképessége határozottan fejlődött, amióta hamis adatokra valló jeleket fürkész az Alkalmi Totó tévébemondóinak arckifejezésében. Szegény férjek - gondolta -, így aztán nem nehéz túljárni az eszeteken.
- Megint az az őrült csavargó tett bogarat a füledbe?
- Hathaway? Nos, igen. Igen, ő. És nem is annyira őrült. - Hátralépett, belebotlott a kartonba, kis híján kilöttyentette az italát.
- De hát mi ez a vacak? Mivel az elkövetkezendő ötven vasárnap fogom ledolgozni. az árát, mégis szeretném tudni.
Alaposan szemügyre vette a dobozt, és végül meglelte a címkét.
- Tévékészülék?! Judith, minek nekünk még egy tévé? Már három van! A nappaliban, az ebédlőben, meg a minivizor. Minek egy negyedik?
- A vendégszobába, édes. Ne izgasd fel magad. Nem tehetünk a vendégszobába minivizort, neveletlenség volna. Én igazán igyekszem beosztással élni, de négy tévékészülék a legeslegalsó határ. Olvashatod valamennyi magazinban.
- És három rádió? - Franklin ingerülten meredt a kartondobozra. - Ha egyáltalán jön hozzánk vendég, mit gondolsz, mennyi időt tölt egyedül a szobájában, amikor tévét néz? Judith, mindennek van határa. Ez a holmi nincs ingyen, még csak nem is olcsó. Különben is, a televízió tiszta időfecsérlés. Egyetlen program van. Nevetséges, hogy az embernek négy készüléke legyen.
- Robert, négy csatorna van. - De csak a reklám változik.
Judith válaszolt volna, de megszólalt a telefon. Franklin felemelte a konyhai hallgatót, belehallgatott a vonal túlsó végén felhangzó zagyválásba. Először azt gondolta, ez holmi újabb reklámfogás, de aztán felismerte Hathaway őrjöngő stílusát.
- Hathaway? - kiáltott a kagylóba. - Csillapodjék, ember! Most meg mi baja?
- Doktor, el kell hogy higgye, amit mondok. Itt vagyok az egyik szigeten egy stroboszkóppal, és száz meg száz nagy sebességű vetítő záporozik, mint a gépfegyver, egyenesen az emberek arcába, és nem látnak semmit! Elképesztő! A következő monstre kampány autó lesz és tévékészülék, kéthavi modellváltozást akarnak bevezetni - képzelje el, doktor, kéthavonta új kocsi! Magasságos Úristen, hiszen ez...

Franklin türelmetlenül várt, míg az öt másodperces reklám közbeszólt (a telefon ingyenes volt, a reklámszöveg hossza a távolság arányában nőtt - távolsági hívásnál a reklám aránya a beszélgetéshez már 10:1 volt, a beszélgető felek kétségbeesetten igyekeztek egy-egy szót beszúrni a végeérhetetlen szövegek közé), de még be sem fejeződött, Franklin hirtelen lecsapta a hallgatót, azután levette a kagylót a villáról, és félretette.
Judith odalépett, és megfogta a karját.
- Robert, mi baj? Rémesen feszült vagy.
Franklin felemelte poharát, és átment a nappaliba.
- Hathaway volt. Mint mondod, egy kicsit túlságosan belebonyolódom a dolgaiba. Már valóságos lidércnyomás ez az ember.

Nézte a szupermarket fölött a tábla sötét sziluettjét, az éjszakai égre gyúló vörös lámpáit. Üres és névtelen, mint a tébolyult agy örökre lezárult területe. Franklint leginkább a tökéletes névtelenség rémítette meg.
- És mégsem vagyok benne bizonyos - motyogta. - De hiszen amit Hathaway mond, nem ostobaság. Az ultrarövid reklámtechnika a túlkapitalizálódott ipari rendszer kétségbeesett, végső kísérlete.
Hiába várt választ Judithtól. Felnézett rá. Az asszony a szőnyeg közepén állt, kezét ernyedten összekulcsolta, éles, értelmes arca most különösen tompa és szinte kába volt: Franklin követte a tekintetét a háztetők fölött, aztán erőt vett magán, elfordította a fejét, és gyorsan bekapcsolta a tévét.
- Gyere - mondta komoran. - Nézzük a tévét. Szükségünk lesz arra a negyedik készülékre.

Egy hét múlva Franklin nekilátott a leltárkészítésnek. Hathawayjel már egy ideje nem találkozott; esténként, amikor kilépett a kórházból, nem lesett rá az ismerős, toprongyos figura. Amikor a város környékén felhangzott az első robbanások tompa döreje, és Franklin az újságban olvasott az óriás hirdetőtáblák megsemmisítésére irányuló terrorakciókról, magától értetődően arra következtetett, hogy Hathaway lappang a dolgok hátterében, később azonban azt hallotta a rádióhírekben, hogy a robbanásokat a hirdetőtáblák alapjának kiásásakor okozták a munkások.
A tetők fölött sokasodtak a táblák, elszigetelten álltak a külvárosi bevásárlóközpontok közelében. Már harminc is sorakozott a kórháztól vezető tizenöt kilométeres útszakasz mentén, vállvetve szegélyezték a. száguldó kocsik útját, akár a dominók. Franklin már meg sem kísérelte pillantásával elkerülni a táblákat, de pislákolt benne a gyanú, hogy a robbanások mögött mégiscsak Hathaway bujkál.
Amikor meghallotta a híreket, leltárt fektetett fel. Kimutatta, hogy az eltelt két hét során ő meg Judith a következő tárgyakat cserélték fel újjal

Autó (2 hónap használat után)
2 tévékészülék (4 hónap)
Fűnyíró gép (7 hónap)
Villanytűzhely (5 hónap)
Hajszárító (4 hónap)
Hűtőszekrény (3 hónap)
2 rádió (7 hónap)
Lemezjátszó (5 hónap)
Koktélpult (8 hónap)

A holmi felét ő maga vette, de hogy mikor, arra nem is emlékezett pontosan. A kocsit például a kórház melletti garázsban hagyta olajcserére, és ugyanaznap este írta alá a szerződést az új modellre, a kormánynál ültében, mért a kereskedő biztosította, hogy a kéthónapos kocsi újra cserélése olcsóbb, mintha olajat cseréltet benne. Csak amikor tíz perc múlva már a gyorsforgalmi úton száguldott, akkor eszmélt rá, hogy új kocsit vett. Hasonlóképpen a tévékészülékek helyébe azonos modellek léptek, mert a régieken zavaró képhiba mutatkozott (érdekes módon az új készülékeken szakasztott ugyanolyan képhiba jelentkezett, de a kereskedő biztosította őket, hogy két nap múlva az automatikusan eltűnik).
És egyetlen vétel, illetve csere alkalmából sem a saját szabad akaratából döntötte el, hogy szüksége van valamire, és ment be az áruházba megvásárolni!
Magával hordozta a leltárt, az újabb tételeket szép rendesen hozzáírta; némán, tiltakozás nélkül elemezte az új eladási technikát, és azon tűnődött, vajon a feltétel nélküli megadás lesz-e végül a módja, hogy legyőzzék őket. Amíg csak jelképesen is ellenáll, az inflációs görbe mindössze évi tízszázalékos emelkedést mutat. Ha azonban az ellenállás megszűnik, egyszeriben felszökik, feltartóztathatatlanul…

Azután, két hónap múlva, mikor épp hazafelé hajtott egy este a kórházból, hirtelen megpillantotta az egyik új táblát.
A hatvan kilométeres sávban hajtott, nem tudott lépést tartani az új kocsik áradatával, és épp a három keresztezés másodikát hagyta el, amikor elöl, vagy nyolcszáz méternyire, a forgalom lassult. Százával hajtottak fel a kocsik a füves padkára, és az egyik tábla körül nagy tömeg verődött össze. Két apró, fekete figura mászott fel a fémlapra, és egy sor hatalmas, rács forma fényminta villant fel s aludt ki, fényét az esti légbe szórva. A minta esetleges volt és töredezett, mintha első ízben próbálnák ki az új hirdetőtáblát.
Megkönnyebbült; úgy látszik, Hathaway gyanúja tökéletesen alaptalan volt. Franklin is bekanyarodott a szegélyre, aztán előrement a nézők tömegében, ahogy a fények villóztak az arcokon. Leng a szigetet körülvevő acélkerítés mögött hatalmas csoport rendőr és műszerész nyújtogatta a nyakát, bámulták a férfiakat, akik vagy harmincméternyire a fejek fölött megmászták a táblát.
Franklin megtorpant - a megkönnyebbülés iménti érzése nyomtalanul eltűnt. Döbbenten látta, hogy a szigeten ácsorgó rendőröknél revolver van, annak a kettőnek meg, aki a táblán kúszik felfelé, géppisztoly van átvetve a vállán. Egy harmadik alak felé igyekeztek, aki a kapcsolótábla mellett kuporgott a legfelső gerendán; rongyos, szakállas férfi, mocskos ingben, csupasz térde kibukkan szakadt farmernadrágjából. Hathaway!
Franklin a sziget felé sietett. A tábla sziszegett, köpködött, tucatjával lobbantak ki a biztosítékok.
Azután a villódzás kitisztult, a fény állandósult, folyamatosan sugárzott, és a tömeg felbámult a ragyogó fénybetűkre. Csupa ismerős szó, csupa ismerős mondat, és Franklin egyszeriben tudta, hogy tudat alatt heteken át olvasta mindet, ahogy fel-alá kocsizott a gyorsforgalmi úton.

VEGYEN MOST VEGYEN MOST VEGYEN MOST VEGYEN MOST VEGYEN MOST ÚJ KOCSIT MOST ÚJ KOCSIT MOST ÚJ KOCSIT MOST ÚJ KOCSIT MOST ÚJ IGEN IGEN IGEN IGEN IGEN IGEN IGEN IGEN IGEN IGEN IGEN

Hatalmas szirénázással két rendőrkocsi kanyarodott a tömeg közé, az útszegélyre, és gázolt s át a nedves füvön. Rendőrök ömlöttek ki belőle, gumibotokkal, és gyorsan hátraszorították a tömeget.
Franklin igyekezett kitartani a helyén, és ahogy közeledtek, megszólalt:
- Biztos úr, én ismerem ezt az embert… - De a rendőr tenyérrel mellbe taszította. Franklinnak elakadt a lélegzete, hátratántorodott a kocsik közé, és tehetetlenül egy lökhárítónak dőlt. A rendőrök már a szélvédőket törték-zúzták, a boldogtalan vezetők hasztalan protestáltak, a többi meg hanyatt-homlok rohant vissza a kocsijához.
A lárma hirtelen elült, amikor az egyik géppisztoly hatalmas robajjal rövid sorozatot adott le, azután kiszakadt az elszörnyedés kiáltása mindenkiből, amikor Hathaway diadal- és fájdalomüvöltést hallatott, és kitárt karral levetette magát a mélybe.

- De Robert, hát mit számít valójában? - kérdezte Judith, amikor Franklin ernyedten ült másnap reggel a nappaliban. - Tudom, a feleségének meg a kislányának tragédia, de Hathaway megszállott volt, úgysem lehetett volna rajta segíteni. Ha annyira gyűlölte a reklámtáblákat, miért nem olyat robbantott fel, amit látni; miért gyötrődött azok miatt, amiket nem is látunk?!
Franklin a tévé képernyőjére meredt. Azt remélte, a műsor elvonja majd a figyelmét.
- Hathawaynek igaza volt - mondta.
- Igen? Márpedig a reklám legyőzhetetlen. Igazából nincs is választásunk. Többet nem költhetünk úgysem, mint amennyire telik.
- Gondolod? - Franklin az ablakhoz ment. Négyszáz méternyire, a lakótelep központjában új táblát állítottak fel. Keletre esett tőlük, és a kora reggeli fényben a szögletes építmény árnyéka a kertre hullott - majdnem elért a franciaablakig, Franklin lába előtt. A környék színvonalának tett engedményképpen - meg talán el is akarták altatni a gyanút, és ezért a sznobságra apelláltak - a tábla állványát álreneszánsz gerendaváz takarta.
Franklin némán meredt rá: nézte a tucatnyi rendőrt meg a rendőrautót, miközben a szerelőbrigád kirakta a teherautókból az előre gyártott rácsokat. Aztán a szupermarket mellett álló táblára pillantott; igyekezett elnyomni Hathaway tolakodó emlékét, meg a szánalmas kísérletekét, amelyekkel meg akarta nyerni Franklin rokonszenvét és segítségét.
Még egy óra múlva is ott állt, amikor Judith belépett, kalapot, kabátot vett, és indult a szupermarketbe.
Franklin kikísérte.
- Elviszlek, Judith - mondta tompa, élettelen hangon. - Úgyis utána kell néznem az új kocsinak. A hónap végén jön ki az új modell. Ha idejében előjegyzem, kis szerencsével már az első szállítmányból kaphatok.
Kiléptek az ápolt kocsifelhajtóra. Az irdatlan hirdetőtábla árnyékba borította a csöndes környéket; úgy suhintott el a szupermarketbe igyekvők feje fölött, mint holmi óriás kasza fekete pengéje.

Borbál Mária fordítása

Robert Sheckley - Valamit Semmiért

De valóban hangot hallott? Nem volt biztos benne. Ahogy egy pillanattal később visszagondolt rá, Joe Collins tudta, hogy az ágyán fekszik, fáradtan még ahhoz is, hogy átvizesedett cipőit levegye a takaróról. A repedések hálózatát bámulta a piszkos, sárga mennyezeten, figyelte, ahogy a víz lassan és bánatosan csepereg. Akkor kellett történnie. Collins valami fémeset pillantott meg az ágya mellett. Felült. Egy gép volt a padlón, ahol eddig nem volt gép. A meglepődés első pillanatában Collins egy nagyon távoli hangot vélt hallani, amint azt mondja: "Ez az! Ez megteszi!"
Nem volt biztos a dolgában. De a gép tagadhatatlanul ott volt.

Collins letérdelt, hogy megvizsgálja. A gép körülbelül egy méterszer egyméteres kocka volt, és halkan duruzsolt. Kopott, szürke felületét semmi sem törte meg, csak egy piros gomb az egyik sarkán és egy rézlap a közepén. A lapon ez állt: A OSZTÁLYÚ ÉRTÉKESÍTŐ, AA-1256432 SZÉRIA. És alatta: FIGYELMEZTETÉS! A GÉP CSAK A OSZTÁLYÚ BESOROLÁSSAL HASZNÁLHATÓ!
Ez volt minden.
Se vezeték, se kapcsoló, se egyéb olyan alkatrész, ami Collins képzeletében a gépeket jellemezte. Csak a rézlap, a piros gomb és a duruzsolás.
- Honnan jöttél? - kérdezte Collins. Az A osztályú Értékesítő tovább duruzsolt. Collins tulajdonképpen nem is várt választ, csak ült az ágya szélén, és elgondolkozva nézte az Értékesítőt. Most az a kérdés: mit kezdjen vele?
Óvatosan megnyomta a piros gombot, tisztában lévén tapasztalatlanságával, ha olyan gépről van szó, amely a semmiből hullt alá. Talán megnyílik a padló, ha bekapcsolja? Vagy apró zöld emberkék potyognak a mennyezetről?
De a semminél is valamivel kevesebb veszítenivalója volt. Így hát könnyű szívvel nyomta meg a gombot.
Nem történt semmi.
- Jól van, csinálj valamit - mondta Collins, kifejezetten kedvetlenül. Az Értékesítő továbbra is halkan duruzsolt.
Nos, mindenesetre zálogba teheti. A derék Charlie minimum egy dollárt csak megad a fémért. Megpróbálta fölemelni. Nem mozdult. Újra megpróbálta, beleadta minden erejét, és sikerült is a gép egyik sarkát egy hüvelyknyire megemelnie. Elengedte, és zihálva ült vissza az ágyára.
- Küldhettél volna néhány embert, hogy segítsenek - mondta Collins az értékesítőnek. A duruzsolás azonnal fölerősödött, és a gép vibrálni kezdett.
Collins figyelt, de még mindig nem történt semmi. Ösztönösen kinyújtotta a kezét, és lenyomta a piros gombot.
Azonnal megjelent két nagydarab ember durva munkaruhában. Szemrevételezték az Értékesítőt. Az egyik megszólalt:
- Hál’ isten, kis modell. A nagyoknak pocsék a fogása.
- Fölérnek a márványbányával, ugyi? - mondta a másik.
Collinsra néztek, az visszabámult rájuk. Végül az első megszólalt:
- Oké, Mac, nem érünk rá egész nap. Hová akarja?
- Maguk kik? - nyögte ki Collins.
- A költöztetők. Vagy úgy nézünk ki, mint két balett-táncosnő?
- De honnan jönnek? - kérdezte Collins. És miért?
- A Powha Minnile Szállítmányozási Vállalattól - mondta az ember. - És azért, mert maga költöztetőket akart, hát azért. Szóval hová?
- Hagyjanak békén - mondta Collins. - Majd később hívom magukat.
A költöztetők megvonták a vállukat, és eltűntek. Collins hosszan bámulta a helyet, ahol az előbb álltak. Majd az A osztályú Értékesítőre bámult, amely ismét halkan duruzsolt.
Értékesítő? Jobb nevet is tudott volna neki.
Kívánógép.

Collins nem döbbent meg különösebben. Ha csoda történik, csupán a tompa, köznapi szellemek nem képesek elfogadni. Collins pedig nem volt ilyen. Megvolt az alapja is, hogy bármilyen csodát tudomásul vegyen. Majdnem mindig azt kívánta, azt remélte, azért imádkozott, hogy valami csoda történjék vele. Középiskolás korában arról álmodozott, hogy egy reggel fölébred, és tudja a leckét, megtanulnia sem kell, hisz az olyan unalmas. Katonakorában egy boszorkányt vagy dzsinnt várt, aki majd megváltoztatja beosztását, és megteszi klubügyeletesnek, hogy ne kelljen részt vennie a szigorú kiképzésben, mint a többieknek.
Leszerelés után Collins lelkileg alkalmatlannak találta magát a munkára, így inkább kerülte. Csak sodródott, s azt remélte, hogy valami mesésen gazdag ember, ki tudja, miért, majd kénytelen lesz megváltoztatni a végrendeletét, és rá hagy mindent.
Úgy igazában nem várta, hogy valaha is történjék valami. De felkészülten fogadta, ha megtörtént.
- Ezer dollárt szeretnék kis címletű, jelöletlen bankjegyekben - mondta Collins elővigyázatosan. Mikor a duruzsolás fölerősödött, megnyomta a gombot. Megjelent előtte egy nagy halom piszkos egy-, öt- és tízdolláros. Nem ropogós, de kétségtelenül bankó.
Collins földobott egy maroknyit a levegőbe, és nézte, mint libegnek alá gyönyörűségesen. Hanyatt vágta magát az ágyán, és tervezgetni kezdett.
Először is elviszi a gépet New Yorkból - talán északra - valahová, ahol nem zavarhatják kíváncsi szomszédok. A jövedelemadó bonyolult valami egy ilyen gép esetében. Talán ha már összeszedte magát, Közép-Amerikába megy, vagy…
Gyanús zaj támadt a szobában.
Collins talpra ugrott. A falon egy lyuk nyílt, egyre tágult, valaki megpróbált átfurakodni rajta.
- Hé, nem kértem tőled semmit! - mondta Collins a gépnek.
A lyuk nőtt, és egy nagydarab, vörös képű ember bújt át rajta félig, s nyomakodott tovább elszántan.
Collinsnak egyszerre eszébe jutott, hogy a gépeknek rendszerint tulajdonosuk is van. Akinek kívánógépe van, bizonyára nem örül, ha elvész. Bármire hajlandó, csakhogy visszaszerezze. Aligha elégszik meg egyszerűen azzal, hogy…
- Védj meg! - kiáltott Collins az Értékesítőre, és lenyomta a piros gombot.
Kis, kopasz ember jelent meg rikító pizsamában, s álmosan ásított.
- Sanisa Leek, az Időleges Falvédelmező Szolgálattól - mondta szemét dörgölve. - Leek vagyok. Miben állhatok rendelkezésére?
- Tüntesse ezt el innen! - ordította Collins. A vörös képű, vadul hadonászva, már majdnem átfurakodott a lyukon.
Leek egy darabka fényes fémet vett elő pizsamája zsebéből. A vörös képű fölkiáltott:
- Várjon! Maga nem érti! Ez az ember…
Leek ráirányította a fémdarabot. A vörös képű fölkiáltott és eltűnt. Egy pillanat, és a lyuk is eltűnt.
- Megölte? - kérdezte Collins.

- Ugyan, dehogy - mondta Leek, és eltette a fémdarabot. - Csak visszairányítottam. Ezen az úton többet nem próbálkozik.
- Úgy érti, hogy más úton igen? - kérdezte Collins.
- Lehetséges - mondta Leek. - Megpróbálkozhat mikrotranszferrel vagy akár animáció útján is. - Élesen nézett Collinsra. - Ez a maga Értékesítője, mi?
- Persze - mondta Collins, és izzadni kezdett.
- És maga A besorolású?
- Természetesen - mondta neki Collins. - Ha nem volnék az, mit kezdenék vele?
- Nem akartam megsérteni - mondta Leek álmosan -, csak úgy barátságból kérdeztem. Lassan megcsóválta a fejét. - Hogy miket csinálnak maguk, A-k! Gondolom, valami történelemkönyvet ír, azért jött vissza.
Collins csak titokzatosan mosolygott.
- Nos, én megyek - mondta Leek, és nagyot ásított. - Örökké csak a munka, éjjel-nappal. Inkább bányában dolgoznék.
És eltűnt egy ásítás kellős közepén.
Még mindig verte az eső a mennyezetet. A légakna túloldalán a horkolás folytatódott, zavartalanul. Collins megint egyedül volt a géppel.
És ezer dollárral, apró címletekben, szétszórva a padlón.
Szeretettel megpaskolta az Értékesítőt. Jó dolguk van azoknak az A-knak. Akarsz valamit? Csak kérd, és nyomd meg a gombot. Nem vitás, valakinek, az igazi tulajdonosnak hiányozni fog.
Leek azt mondta, hogy az az ember más módon is próbálkozhat.
Hogyan?
Mindegy. Collins halkan fütyörészve összeszedte a bankjegyeket. Amíg a kívánógépe megvan, ő tud vigyázni magára.

A következő nap néhány lényeges változást hozott Collins vagyoni helyzetében. A Powha Minnile Költöztetők segítségével az Értékesítőt New York északi részére vitette át. Ott vett egy közepes méretű hegyet az Adirondack egyik elhanyagolt zugában. Mikor a papírok már a kezében voltak, besétált birtoka közepére, több mérföldnyire az úttól. A két költöztető verejtékbe úszva cipelte utána az Értékesítőt, és káromkodott, mint a záporeső, ahogy a sűrű aljnövényzeten áthatolt.
- Tegyék le, és kotródjanak - mondta Collins. Néhány nap alatt is sokat fejlődött az önbizalma. A költöztetők fáradtan felsóhajtottak és eltűntek. Collins körülnézett. Ameddig ellátott, minden oldalról sűrű nyír- és fenyőerdő vette körül. Madarak csiripeltek vidáman a fákon a friss, párás levegőben, és néha az ágak között elsurrant egy-egy mókus.
Természet! Mindig is szerette a természetet. Ez ám a tökéletes hely, itt csudaszép házat építtethet úszómedencével, teniszpályákkal és esetleg egy kis repülőtérrel.
- Egy házat akarok - jelentette ki Collins határozottan, és megnyomta a piros gombot.

Egy ember jelent meg, elegáns szürke öltönyben, cvikkerrel az orrán.
- Helyes, uram - mondta a fákra sandítva -, de egy kicsit pontosabbnak kell lennie. Valami klasszikusat szeretne, mondjuk egy bungalót, tanyát, emeletes villát, udvarházat, kastélyt vagy palotát? Vagy primitívet, teszem azt egy jégkunyhót vagy kalyibát? Minthogy ön A, kaphat teljesen korszerűt is, mondjuk Bővített új vagy Süllyesztett miniatűr kivitelben.
- Hogy? - mondta Collins. -. Nem tudom. Mit javasol?
- Egy kis udvarházat - vágta rá rögtön az ember. - Rendszerint azzal kezdik.
- Rendszerint?
- Ó, igen. Később leköltöznek a meleg vidékre, és palotát építtetnek.
Collins szeretett volna még mást is kérdezni, de úgy döntött, hogy inkább mégsem. Minden simán ment. Ezek mind azt hitték, hogy ő A, és az Értékesítő jogos tulajdonosa. Nincs értelme kiábrándítani őket.
- Intézze maga az egészet - mondta az embernek.
- Igen, uram - mondta az ember. - Rendszerint én szoktam.
A nap hátralevő részében Collins egy heverőn pihent, és hűtött frissítőket iszogatott, miközben a Maxima Olph Építő Társaság anyagot materializált, és felépítette a házát.
Alacsony épület volt, vagy húszszobás, amit Collins, a körülményekhez képest, elég szerénynek talált. A legjobb anyagokból készült, Mig of Degma tervei alapján, az enteriőrt Towige szállította, Mula medencéje volt, és Vierien tervezte a francia kerteket.
Estére elkészült, s a munkások hadserege összeszedte a szerszámait, és eltűnt.

Collins engedélyt adott, hogy főszakácsa könnyű vacsorát készítsen számára. Később tágas, hűvös. nappalijában üldögélt, és ismét végiggondolta az egészet. Előtte halkan duruzsolva ott pihent az Értékesítő.
Collins rágyújtott egy manilaszivarra, és beszívta az illatát. Először is minden természetfölötti magyarázatot elvetett. Itt nem voltak démonok, sem ördögök. A házat hétköznapi emberi lények építették, éppúgy káromkodtak és nevettek és szitkozódtak, mint más ember:
Az Értékesítő egyszerűen olyan tudományos eszköz, amelynek működési elveit ő nem érti, vagy nem veszi a fáradságot, hogy megértse.
Talán egy másik bolygóról jött? Nem valószínű, hogy csupán az ő kedvéért tanultak volna meg angolul.
Az Értékesítőnek a Föld jövőjéből kellett érkeznie. De hogyan?
Collins hátradőlt, és mélyet szippantott a szivarjából. Véletlenek mindig történhetnek - emlékeztette magát. Miért ne csúszhatott volna át egyszerűen az Értékesítő a múltba? Végül is az Értékesítő arra is képes, hogy valamit teremtsen a semmiből, és ez sokkal bonyolultabb.

Milyen csodálatos lehet az a jövő - gondolta. Kívánógépek! Milyen elbűvölően civilizált! Az embernek csak gondolnia kell valamire. Presto! Már ott is van. Idővel talán a piros gombot is megszüntetik. És akkor egyáltalán nem lesz szükség manuális munkára.
Persze vigyáznia kell. Még ott a tulajdonos - és a többi A. Meg fogják kísérelni, hogy elvegyék tőle a gépet. Ez valószínűleg egy klikk, örökölt jogokkal…
A szeme sarkából apró mozgást vett észre és fölpillantott. Az Értékesítő reszketett, mint viharban a falevél.
Collins sötét arccal ment oda hozzá. Halvány ködfelhő vette körül. Mintha túlmelegedett volna.
Talán túldolgoztatta? Esetleg egy vödör víz…
Ekkor észrevette, hogy az Értékesítő szemmel láthatóan kisebb lett.
- Most nem volt nagyobb fél méterszer fél méternél, és a szeme láttára zsugorodott.
A tulajdonos! Vagy talán az A-k! Bizonyára ez az a mikrotranszfer, amiről Leek beszélt. Collins tudta, ha nem csinál gyorsan valamit, kívánógépe a semmire csökken és eltűnik.
- Leek Védelmi Szolgálat - csapott a fejére. Lenyomta a gombot, és gyorsan visszarántotta a kezét. A gép forró volt.
Leek a szoba sarkában jelent meg, lötyögős nadrágban, sportingben, kezében golfütővel.
- Hát muszáj engem mindig zavarni, valahányszor csak…
- Csináljon valamit! - ordította Collins az Értékesítőre mutatva, ami már csak arasznyi volt, és tompa vörösen izzott.
- Semmit sem tehetek - mondta Leek: - Csak időleges falvédelemre van jogosítványom, önnek a mikrokontroll-szolgálatra van szüksége.
Fölemelte golfütőjét, és eltűnt.
- Mikrokontroll - mondta Collins, és a gomb felé nyúlt. Visszakapta a kezét. Az Értékesítő már csak négyujjnyi volt, és meggyvörösen izzott. Alig látta a gombostűfejnyi gombot.
Collins körülszáguldott a szobán, fölmarkolt egy párnát, és lecsapott vele.
Egy lány jelent meg, szarukeretes szemüvegben, jegyzetfüzettel és kihegyezett ceruzával a kezében.
- Kivel óhajt találkozni? - kérdezte higgadtan.
Gyorsan, segítsen! - ordította Collins, mert látta, hogy becses Értékesítője egyre kisebb lesz.
- Mr. Vergon ebédel - mondta a lány, és elgondolkozva rágcsálta ceruzája végét. - Zónán kívülre helyezte magát. Őt nem tudom elérni.
- És kit tud elérni?
A lány belepillantott jegyzetfüzetébe.
- Mr. Vis a Dieg Kontinuumban van, és Mr. Elgis kutatásokat végez a paleolitikus Európában. Ha valóban siet, talán inkább hívja a Transzferpont Kontrollt. Ez egy kisebb társaság, de…
- Transzferpont Kontroll. Oké! Kotródjon… - Collins teljes figyelmét az Értékesítőre összpontosította, és lecsapott rá a megpörkölődött párnával. Nem történt semmi. Az Értékesítő alig ujjhegynyi volt, és

Collins megértette, hogy a párna nem nyomta le a láthatatlan gombot.
Egy pillanatig már-már arra gondolt, hogy veszni hagyja az Értékesítőt. Talán itt az ideje. Ha eladná a házat és a berendezést, még mindig meglehetősen jól járna…
Nem! Eddig még semmi fontosat nem kívánt! Senki nem veheti el tőle harc nélkül. Kényszerítette magát, hogy nyitva tartsa a szemét, amint merev mutatóujjával lenyomta a fehéren izzó gombot.
Sovány, kopott ruhájú öregember jelent meg, kezében valamivel, ami leginkább egy tarka húsvéti tojásra emlékeztetett. Ledobta a tojást. A tojás fölrobbant, narancsszínű füst áradt belőle, amelyet a végtelenül apró Értékesítő rögtön beszívott. Nagy füstfelhő csapott fel, majd megfojtotta Collinst. Aztán az Értékesítő kezdte visszanyerni eredeti alakját. Rövidesen normálméretű lett, és nyoma sem volt rajta sérülésnek. Az öregember kurtán biccentett.
- Nem vagyunk agyszülemények - mondta -, de megbízhatók vagyunk.
Ismét biccentett és eltűnt.
Collins mintha dühös kiáltást hallott volna a távolból.
Remegve ült le a padlóra, a gép elé. Keze fájdalmasan lüktetett.
- Hozz rendbe - motyogta kiszáradt szájjal, és az ép kezével lenyomta a gombot.
Az értékesítő duruzsolása egy pillanatra fölerősödött, majd elhallgatott. Égett ujjában megszűnt a fájdalom, és ahogy lepillantott rá, Collins látta, hogy nincs rajta égés, még a bőr sem színeződött el.
Collins töltött magának egy nagy pohár konyakot, és rögtön lefeküdt. Azon az éjjelen azt álmodta, hogy egy gigantikus A betű üldözi, de reggelre már nem emlékezett rá.

Egy héten belül Collins rájött, hogy ostobaság volt udvarházát az erdőbe építtetnie. Egy sereg őr kellett, hogy távol tartsák a kirándulókat, és a vadászok tábort vertek francia kertjeiben.
Az Adóhivatal is élénk érdeklődést tanúsított a dolgai iránt.
De mindenekfölött Collins rádöbbent, hogy nem is kedveli annyira a természetet. A madarak és mókusok még csak rendben lettek volna, de beszélgető partnernek nemigen váltak be. A fák, bár rendkívül mutatósak, nem jó ivócimborák.
Collins megállapította, hogy ő tulajdonképpen városlakó.
Ezért aztán a Powha Minnile Költöztetők, a Maxima Olph Építő Társaság, a Jagton Utazási Iroda és a megfelelő kezekhez eljuttatott nem csekély pénz segítségével Collins egy kis közép-amerikai köztársaságba költözött át. Ott aztán, mivel az éghajlat meleg volt, és jövedelemadó nem létezett, nagy, levegős, hivalkodó palotát építtetett.
A palota a szokásos tartozékokkal érkezett; lovakkal, kutyákkal, pávákkal, szolgákkal, karbantartókkal, őrökkel, zenészekkel, táncosnőkkel és minden egyébbel, ami egy palotában kell. Collins két hetet töltött el csak azzal, hogy földerítse magának a helyet.
Egy ideig minden simán ment.

Egy reggel Collins azzal a bizonytalan szándékkal közeledett az Értékesítőhöz, hogy talán kér tőle egy sportkocsit vagy egy kisebb törzskönyvezett marhacsordát. A szürke gép fölé hajolt, nyúlt a piros gomb felé…
De az Értékesítő elhátrált előle.
Egy pillanatig Collins azt hitte, látomása van, és majdnem megfogadta, hogy többé nem iszik pezsgőt reggeli előtt. Lépett egyet, és a gomb felé nyúlt. Az Értékesítő ügyesen ellépett előle, és kikocogott a szobából.
Collins utána iramodott, szidta a tulajdonost és az A-kat. Valószínűleg ez volt az az animáció, amiről Leek beszélt, a tulajdonosnak valahogy sikerült a gépet mozgóképességgel felruháznia. Nem számít. Csupán el kell kapnia a gépet. Lenyomni a piros gombot, és az Animáció Kontrollt kérni.
Az Értékesítő lekocogott az egyik hallba, Collins szorosan a nyomában. Egy alkomornyik, aki éppen a tömörarany-kilincset fényesítette, tátott szájjal bámult rá.
- Állítsd meg! - ordította Collins.
Az alkomornyik nehézkesen elállta az Értékesítő útját. A gép kecsesen kikerülte, és elszáguldott a főbejárat felé.
Collins megnyomott egy gombot, és az ajtó bezárult.
Az Értékesítő lendületbe jött, és keresztülgázolt az ajtón. A szabadba érve megbotlott egy öntözőcsőben, majd visszanyerte egyensúlyát, és megindult a nyílt mező felé.
Collins utána. Ha csak egy kicsit is közelebb tudna jutni hozzá…
Az Értékesítő hirtelen fölugrott a levegőbe. Egy pillanatig ott lebegett, aztán a földre zuhant. Collins rávetette magát a gombra.
Az Értékesítő elgurult az útjából, kiesit odébb ment, és ismét fölemelkedett. Egy pillanatra megállt, vagy hatméternyire Collins feje fölött; még néhány arasznyit emelkedett, majd vadul pörögni kezdett és leesett.
Collins már attól félt, amikor harmadszor ugrott fel, hogy az Értékesítőnek sikerül folytatnia az útját fölfelé. Mikor az Értékesítő akaratlanul a földre pottyant, Collins készen állt. Cselezett, aztán lenyomta a gombot. Az Értékesítő nem tudott elég gyorsan elinalni.
- Animáció Kontroll! - bömbölte Collins diadalmasan.
Kis robbanás hallatszott, és az Értékesítő kezesen letelepedett. Animációnak nyoma sem látszott rajta.
Collins megtörölte a homlokát, és ráült a gépre. Csak minél közelebb hozzá. Jó lesz, ha most kíván nagyot, amíg még lehet.
Gyors egymásutánban kért ötmillió dollárt, három működő olajkutat, egy filmstúdiót, tökéletes egészséget, még huszonöt táncosnőt, halhatatlanságot, egy sportkocsit és egy törzskönyvezett marhacsordát.
Mintha vihogást hallott volna. Körülnézett. Sehol senki.
Visszafordult, de az Értékesítő eltűnt.
Csak bámult. És egy pillanat múlva ő is eltűnt.

Amikor kinyitotta a szemét, egy íróasztal előtt állt. Az íróasztal másik oldalán az a nagydarab, vörös képű ember ült, aki annak idején be

akart hatolni a szobájába. Az ember nem látszott mérgesnek. Inkább rezignált, szinte melankolikus volt.
Collins egy pillanatig némán állt, sajnálta, hogy vége az egésznek. A tulajdonos és az A-k végül is elkapták. De isteni volt, amíg volt.
- Nos - tért Collins a tárgyra -, visszakapta a gépét. Most még mit akar?
- Az én gépemet? - nézett föl a vörös képű hitetlenkedve. - Ez nem az én gépem. Szó sincs róla.
Collins rámeredt.
- Ne próbáljon átverni, uram. Maguk, A besorolásúak meg akarják védeni a kiváltságukat, vagy nem?
A vörös képű letette a kezéből a papírt.
- Mr. Collins - mondta hűvösen -, a nevem Flign. Az Állampolgárok Védelmi Szövetségének ügynöke vagyok. Ez egy altruista szervezet, melynek az a célja, hogy megvédje a magához hasonló személyeket a téves ítélőképességből eredő hibáktól.
- Maga nem az A-k egyike?
- Ön valami tévhitből indul ki - mondta Flign nyugodt méltósággal. - Az A besorolás nem jelent társadalmi csoportot, amint azt ön valószínűleg hiszi. Ez csupán hitelbesorolás.
- Micsoda? - kérdezte Collins tétován.
- Hitelbesorolás - pillantott Flign az órájára. – Nincs sok időnk, tehát rövid leszek. Korunk decentralizált kor, Mr. Collins. Kereskedelmünk, iparunk szétszórt, szolgáltatásaink szintúgy, mind tér, mind idő tekintetében. A kapocs e részek közt az Értékesítő Társaság. Ez gondoskodik a javak és szolgáltatások helyről helyre transzferálásáról. Érti?
Collins bólintott.
- Hitel természetesen mindenkit megillet. De végső fokon mindenért fizetni kell.
Ez nem tetszett Collinsnak. Fizetni? Mégsem olyan civilizált hely ez - gondolta. Fizetésről eddig szó sem volt. Most minek jönnek vele?
- Miért nem akadályozott meg valaki? - kérdezte kétségbeesetten. - Tudniuk kellett, hogy nincs meg a megfelelő besorolásom.
Flign megrázta a fejét.
- A hitelbesorolás akarat dolga, nem szabály. Civilizált világban az egyénnek joga van az önálló döntéshez. Sajnálom, uram - ismét az órájára pillantott, és átadta Collinsnak a papírt, amelyet addig olvasgatott. - Lenne szíves átnézni a számlát, és megállapítani, hogy rendben van-e?
Collins elvette a papírt, és olvasta:

Egy palota, felszerelésekkel	450 000 000 hitelegység
A Maxima Olph szolgáltatásai	111 000 hitelegység
122 táncosnő	122 000 000 hitelegység

234 031 hitelegység

A számla hátralévő részét gyorsan átfutotta. Az összeg valamivel több nyolcmilliárd hitelegységnél.
- Várjon egy percet! - üvöltötte Collins. - Én nem lehetek felelős ezért! Az Értékesítő csak véletlenül pottyant a szobámba!
- Éppen ez az, amire fel akarom hívni a figyelmüket - mondta Flign. - Ki tudja? Talán belátóak lesznek. Végül is mibe kerül az, ha megpróbáljuk?
Collins érezte, hogy a szoba meginog. Flign arca szétfoszlott a szeme előtt.
- Lejárt az idő - mondta Flign. - Sok szerencsét
Collins behunyta a szemét.

Amikor ismét kinyitotta, sivár pusztaságon állt, szemben zömök hegyek sora. Arcába hideg szél fújt, és az ég színe, akár az acél. Egy rongyos ember állt mellette.
- Tessék - mondta a férfi, és egy csákányt nyomott Collins kezébe.
- Ez mi?
- Csákány - mondta a férfi türelmesen. - Ott meg egy kőbánya, ahol te meg én meg még mások is márványt fogunk fejteni.
- Márványt?
- Persze. Mindig akad egy hülye, aki palotát akar - mondta a férfi savanyú vigyorral. - Hívhatsz Jangnek. Egy darabig együtt leszünk.
- Meddig?
- Számítsd ki - mondta Jang. - A besorolás havi ötven hitelegység, amíg ki nem fizetted az adósságod.
A csákány kiesett Collins kezéből. Ezt nem tehetik! Az Értékesítő Társaságnak már rá kellett volna jönnie a tévedésre! Ők hibáztak, amikor hagyták, hogy a gép visszacsússzon a múltba. Hát nem látják be?
- Az egész tévedés! - mondta Collins.
- Nem tévedés - mondta Jang. - Kevés a munkaerő. Ott toborozzák, ahol találnak. Gyere, csak az első ezer év nehéz, aztán már észre sem veszed.
Collins megindult Jang után a bányához. Most regtorpant.
- Az első ezer év? Nem élek én addig!
- Dehogynem - nyugtatta még Jang. - Megkaptad a halhatatlanságot, igaz?
Igen, megkapta. Épp akkor kérte, amikor a gépet visszavették. Vagy a gépet csak azután vették vissza, hogy ő a halhatatlanságot kérte? Collinsnak eszébe jutott valami. Különös, de nem emlékezett, hogy látta volna a halhatatlanságot a számlán, amit Flign mutatott.
- És lennyit kérnek a halhatatlanságért? - kérdezte.
Jang rápillantott és nevetett.
- Ne légy naiv. Már kitalálhattad volna. Collinst a bánya felé vezette.
- Azt természetesen ingyen adják.

Gálvölgyi Judit fordítása

Vlagyimir Grigorjev - A bőségszaru

Felnőttek és gyerekek!
Hulladékot gyűjtsetek!

A Hulladékgyűjtő egykori jelmondata

Az egyik ódon moszkvai utácskában még ma is ott függ ez az idő koptatta, ügyetlen rajzú, primitív reklámtábla. Sok évvel ezelőtt szögezték fel a kerítésre - egy öreg, elkorhadt kerítésre -, vélvén, hogy a semmitmondó, szürke háttér nagyszerűen ki fogja emelni a reklámtábla színeit. És valóban, az első időkben megakadt rajta a járókelők szeme, visszafogták lépteiket, és bólogatva mormolták: "Igaz is..."
A képen egy nagy, tiszta rézlemezből készült bőségszaru elnagyolt rajza volt látható. Egy munkaruhás ember mindenféle kacatot, szemetet lapátolt bele a keskenyebb végén, az öblös végén meg hasznos, mindenkit csábító tárgyak elképesztő áradata zúdult ki: zsebkések, félcipők, harmonikák, még egy bontatlan nyakú félliteres flaska is ott tündöklött a többi nagyszerűség között.
A gyereksétáltatás közben erre járó nagymamák és fiatalasszonyok kivétel nélkül megálltak a festett tábla előtt, és kioktatták csemetéiket: "Ez egy bőségszaru."
Telt-múlt az idő. A kemény fagyok eltorzították a mértani tökéletességű ellipszist, a forró napsugarak észrevehetően kifakították a felszakadozott rézfóliát, a szél elhordta a képről a szemetet, a lapátot és sok értéktárgyat is. A képen ábrázolt jelenet most rendkívül leegyszerűsödött. A szaru öbléből most csak egy gramofon meg a törött nyakú üveg hullik ki, a lapátja vesztett ember meg csak ott áll, a szaru fölé hajol, és beles a szűk nyíláson. Nem sok kell már, és a szél a munkaruhást is a lapátja után viszi. Talán csak napok kérdése. És most ezzel az esetlen, szomorú testtartással mintha azt mondaná: "Hát látjátok, mi történt? Elromlott a gép. Pedig hogy működött, milyen csodásan működött!"
Szóval az egykori, hivalkodva ragyogó rézszarvból semmi nem maradt. Elszürkült, beleolvadt a kerítésbe. A járókelők nem lassítják le lépteiket többé, amikor ebben az utcában járnak. Még Petrov, a rendőr is, aki az utóbbi tizenöt év folyamán szinte éppen a reklámmal szemközt posztolt, mit sem látó szemmel bámul el a tábla megsötétedett felülete mellett, amikor végigtekint az utca két oldalán. Ha köntörfalazás nélkül, egyenesen feltennénk neki a kérdést: "Lóg az őrhelyeddel szemközt egy bőségszaru?" - nem is tudná, mit válaszoljon.
Persze mindez mit sem változtat a világ dolgain. Mit számít, van-e ott valami plakát vagy nincs? Az évek során mellette elhaladt ezer és ezer ember között csupán egy-két egyén akadt, aki a hatására valóban bevitte a kacatjait a begyűjtőhelyre. És akik megtették, azok is éltek tovább éppúgy, mint addig, és gyorsan elfelejtették az egészet, ahogyan az ember elfeledkezik a jelentéktelen

apróságokról. Hát igen, ez nem olyan dolog, amit az ember bevesz az életrajzába.
Ez azonban nem változtatott azon a tényen, hogy a szaru ott lógott. Elfeledtem a kerítésbe olvadva, szinte várta azt az egyetlenegy valakit, aki kellőképpen értékelni tudja a művész mondanivalójának jelentőségét, és nagy tettekre lelkesül tőle.
Hideg őszi nap volt, estére járt már, amikor egy rég divatjamúlt, drapp felöltőbe öltözött, alacsony férfi éppen ezen az utcán végigment.
Jobb időket látott nemezkalapját mélyen a homlokába húzta, keze a zsebében, a hóna alatt rongyosra olvasott vékonyka könyveket szorongatott: Tanuljunk könyvből gitározni és Tanuljunk könyvből nyelveket. Az idegen nyelv megnevezésének a helyén pedig vastag, fekete tintafolt éktelenkedett.
A férfi, aki ezek szerint még nem tanult meg minden nyelvet, és gitározni sem tudott még, ráérősen sétált a kerítés mentén. Semmi oka nem volt a sietségre, a napi munkáját letudta, otthon meg a kölcsönzőből vett gitár megvárja. Miért is ne sétálgathatna, nézelődhetne az utcán?
Így hát ott sétált a kerítés mellett, amelyen a reklámtábla lógott. Meg is akadt rajta a szeme. Meglassította amúgy sem gyors lépteit, sőt egészen megállt. Álldogált, egyik lábáról a másikra nehezedett, közelebb lépett. Aztán a kabátujjával megdörgölte a kép egyik sarkát, még egyszer megnézte, felsóhajtott, és már-már elindult, amikor egyszerre felragyogott az arca, a homlokára csapott.
"Teremtő atyám!" - suttogta maga elé, majd egy kis jegyzetfüzetet kapott elő, valamit irkált, aztán szinte futva indult az utca vége felé.
Otthon egy pillantásra se méltatta a tündöklő sárga színben pompázó gitárt. Azonnal papír után kutatott. Aztán előszedett valahonnan egy majdnem vadonatúj tintaceruzát - és munkához látott.
Teljes önfeledtségben dolgozott. Mindenféle képletet irkált, számolt, tervrajzokat és kis magyarázó ábrákat készített. A jegyzetpapír rövidesen elfogyott, ekkor a szekrényből nagy ünnepélyességgel egy nagy ív rajzlapot vett elő, és rajzszegekkel a falra tűzte. A tintaceruza előbb megállt a papírtól bizonyos távolságra, aztán egy-kettő rajta! - és a lapon megjelent az első pont.
Egy óra múlva már nagyon sok ilyen pont volt. Ekkor a kis emberke oldalt lépett, valamit méricskélt, majd visszalépett a falhoz, és ügyes mozdulattal, egyetlen lendületes vonallal összekötötte a pontokat. Aztán újra hátralépett, megnézte a rajzot, hümmögött, örvendezve összedörzsölte a kezét. A falon egy bőségszaru rajza díszelgett-pontos hasonmása annak, amely még ma is ott függ abban az ódon moszkvai utcában.
- Sztyepan Onufrijevics, megjavítaná a petrófőzőmet? - szólalt meg egy hang a nyitott ajtóban.
- Petrófőzőt? Nem lehet, most nem érek rá, kedves szomszédasszony - vetette oda szórakozottan, miközben egyre csak a művében gyönyörködött. - Látod, találmányon dolgozom…

- Hű, micsoda ész, már megint találmánya van! - kiáltott fel megértően a szomszédasszony, és becsukta maga mögött az ajtót. Sztyepan Onufrijevics Ogurcovot nagy különcnek ismerte az egész ház, de minden szomszédja szerette. "Aranykeze van!" - mondogatták, és hozzá vittek minden elromlott főzőt, zárat, varrógépet. A gyerekeknek madárhurkot, kalitkát barkácsolt, ha kellett, a zsebrádiót is megjavította. Könnyedén kicserélte a kiégett biztosítékot - ebbe a házba sohasem kellett szerelőt hívni. Az elavult, olcsó televíziókat úgy megcsinálta, hogy a szomszéd házakból is idejártak tévézni.
- Maga Ogurcov csinálta meg! - dicsekedtek a szomszédok. - Egy életre szól!
A házmester kislányának a babáját javította meg, és a javítás után a baba beszélni tudott, kezével-lábával hadonászott, pontosan este nyolckor pedig lehunyta a szemét és oldalt fordult - egészen reggel nyolcig. "ébresztőóra se kell!" - lelkendezett a házmester, és ezután gyakran bejárt Ogurcovhoz csak úgy, beszélgetni, teázgatni.
Petrov rendőr persze mindebből mit sem tudott. Ezért amikor Sztyepan Onufrijevics kezdett gyakran feltünedezni a kis utcában, a rendőrőrszem éberen szemmel tartotta. Nem mintha Petrovnak valami kifogása lett volna evvel a rejtélyes emberkével szemben, aki képes álló óra hosszat elnézegetni azt a félig lekopott reklámtáblát - mindig józan volt, tisztán öltözött és frissen borotvált. Mindamellett az őrszem, szakmai érzékenységével, valami titkot szimatolt a dologban, valami detektívdolog lesz ez! Így aztán amikor a divatjamúlt, drapp kabátba bújt emberke újra felbukkant az utcában, Petrov keresztülszíjazott mellkasa megemelkedett, a szíve izgatottan feldobogott.
Mi vonzotta ezt a járókelőt ide, ehhez a táblához? Képtelen volt választ adni erre a kérdésre. Hogy egyenesen nekiszegezze a kérdést, és igazoltassa, erre nem tudta rászánni magát: az ismeretlen viselkedése végül is megmaradt a törvényesség és az illendőség keretei között.
Egyszer, amikor nagyon ráért, Petrov jól körülnézett, meggyőződött arról, hogy az utcában egy lélek sem jár, elhagyta őrhelyét, és óvatosan odalépett a képhez. Hosszan, alaposan megvizsgálta, előbb alul, aztán középen, végül felül, de semmi olyant nem talált, ami valakinek akár örömet, akár bánatot okozhatna.
Ogurcov most gyakran jött el ebbe az utcába. Ömlött az eső, tűzött a nap, csípett a fagy ő mindenképpen felbukkant, elálldogált a kép előtt, és nézegette. Nézte erről, nézte arról, idébb állt, odébb állt, méricskélt.
Néha úgy tűnt, minden simán megy. Ilyenkor Petrov egy ragyogó arcú, vidáman fütyörésző embert látott. Félretaposott cipősarka könnyed táncritmust kopogott. Valamit suttogott, motyogott, és az őrszemnek sikerült valami effélét meghallania: "Azonnali halású… rézborítással… te szépséges, micsoda szépség!"
De másfajta napok is voltak. Amikor semmi nem sikerült. Ilyenkor az őrszem egy szótlan, mogorva Ogurcovot láthatott. Csak állt a kép előtt, görnyedten, zsebre dugott kézzel.

Hát igen, nem volt könnyű dolga Sztyepan Onufrijevics Ogurcovnak, amikor a bőségszarut akarta feltalálni. Más volt bizony ez, mint egy televíziójavítás vagy egy biztosítékcsere.
Ogurcov azonban jól ismerte önmagát. Soha életében nem vállalkozott erején felüli feladatra. Televízióval is megesik ilyesmi: nézi, vizsgálja, aztán "nem, ez nem megy, nem nyúlok hozzá" - mondja. Jól ismerte az erejét Sztyepan Onufrijevics. Éppen ezért nem hátrált. "Ha egyszer eszembe jutott ez a gondolat - elmélkedett -, ez azt jelenti, hogy menni fog."
Először teljes hosszában ideális kör keresztmetszetűre csinálta a bőségsarut. Körberakta erős mágnesekkel, feltöltötte statikus elektromossággal. A szaru szikrázott, de ennél többre nem is ment vele. "Gyenge a kisülés, gyenge a kondenzálás" - súgta igen helyesen az ösztöne, és a szaru átalakult négyszögletessé. Olyan lett, mint egy nagy, erősen megcsavart gramofontölcsér. Most még erősebben szikrázott, néha még kis gömbvillámok is kipattantak a belsejéből. Az igazitól azonban még nagyon messze volt.
A szomszédok közben szépen leszoktak arról, hogy odahordják hozzá az elromlott készülékeket, vasalókat. Egyedül a házmester járt be hozzá továbbra is teázgatni. Rengeteg tea fogyott, egész kannákkal, megittak, és Ogurcov, mintha álomban hallaná
- Hű, micsoda szerkezet! Ébresztőóra se kell. "Nem kell, nem kell - dörömbölt a szó a feltaláló agyában -, nem kell a kerek, talán a négyszögletes se kell? Próbáljuk meg oválissal?"
A szaru hamarosan ovális keresztmetszetűvé lett. Ott állt a szobi közepén egy állványon, a kíváncsi pillantások elől bő redőjű zsákvászon függöny takarta. A feltaláló, amikor esténként hazajött, sebtében vacsorázott, leszedte az asztalt, és nekilátott a munkának.
"Na, kedves kis szarucskám - mondta fennhangon -, most megpucoljuk a pocakodat. Mindjárt meghalljuk, hogy dalol a torkocskád."
A vászonfüggöny félrehúzódott, és a szoba egyszeriben megtelt valami rőtes ragyogással.
A rézszarv tükörfényes oldala szikrákat szórt, a szivárvány színeit sziporkázta: Sztyepan Onufrijevics valahányszor elhúzta a függönyt, mindig valósággal megbénult az elragadtatástól, és hosszan, szemrebbenés nélkül bámulta remekművét. A szerkezet mellett állva önmagát is értékesnek, nagy termetűnek, szinte hatalmasnak érezte. Nem is ok. nélkül volt büszke a feltaláló, hiszen nem titok, hányan próbálkoztak már effélét alkotni. De nem sikerült! Most pedig itt, ebben a szobában a szaru öbléből már kipottyant egypár haszontárgy: egyszer nemezcsizmák hulltak ki belőle, három is, de valami okból kifolyólag mind féllábas; egy másik alkalommal meg egy perzsaszőnyegbukkant elő.
"Jó úton jársz, Sztyepan - biztatta magát Ogurcov -, még egy kis bütykölés, és pironkodás nélkül át lehet adni a készüléket a termelés beindítására." És a feltaláló képzelete máris szolgálatkészen mindenféle kellemes jelenetet varázsol elő. Hogy ő, Ogurcov fenn áll egy emelvény tetején, a bőségszaru mellett, a markába köhécsel, és így szól az egybegyűltekhez

- Íme, polgártársak. Feltaláltam. Most pedig használjátok egészséggel. Kitűnően működik. Csak ne feledjétek el az olajozást. És ha valakinek elromlik valamije, televízió vagy bicikli, csak gyertek, segítek rendbe hozni…
Nem volt ez hiú ábrándozás, a bőségszau napról napra jobban működött. Egyre ritkábban adódott meghibásodás.
Így aztán, egy szép napon Sztyepan Onufrijevics kihúzogatta a kalapja karimáját, felvette a kimenőöltönyét, kifényesítette a cipőjét annak rendje s módja szerint, és elindult a Hivatalba. Minden tétovázás nélkül lépte át a hatalmas, elfoglalt emberekkel zsúfolt épület küszöbét. Elhaladt a tükörfényes, pompás kaputábla mellett, bemondta, hogy ő feltaláló, erre a második emeletre irányították, Molotkov irodájába. Ogurcov felment, szerényen belépett a megadott szobába, és megpillantotta Molotkovot. Az íróasztalnál választékos, sőt talán divatos öltönyben egy fiatalember ült, és elmerülten dolgozott. Könyveket lapozgatott, feljegyzett valamit, újabb és újabb paksamétákat vett elő az asztalfiókból, és csak dohányzott és dohányzott. Időnként megszólalt a telefon, ekkor felemelte a kagylót, és beleszólt: "Tessék, itt Molotkov."
Hát ilyen túlterhelt munkatárshoz került a mi feltalálónk. Már-már azon gondolkodott, ne próbálkozzék-e máskor-hiszen az elvtárs annyira el van foglalva, de az most éppen letette a kagylót, szívélyesen elmosolyodott és megkérdezte:
- Hozzám jött? - És amikor meglátta a látogató arcán átfutó zavart, hozzátette: - Foglaljon helyet, tessék, hadd hallom, miről van szó!
Ogurcov kinézett az ablakon, aztán a telefonkészüléket bámulta, végül összeszedte magát, és hirtelen kibökte:
- Szóval feltaláltam valamit. Egy olyan gépet… hogy is fejezzem ki magam… Szóval egy bőségszarut - És elővette a rajzot.
Amikor Sztyepan Onufrijevics befejezte a magyarázatot, Molotkovnak valósággal égett a szeme. - Nagyot szívott a cigarettáján, befészkelte magát a karosszékébe. Aztán keskenyre húzott szemmel egyenesen Ogurcov szemébe nézett, és nagy füstfelhők között lehelte ki a kérdést:
- Hány kiló?
- Nyolcvan-kilencven - latolgatta Ogurcov. - Gyerünk! Azonnal elmegyünk önhöz - jelentette ki határozottan Molotkov. Mindjárt fel is emelte a telefonkagylót, és kiadta az utasítást: - Az értekezlet elmarad. Kocsit kérek.
Az újként csillogó gépkocsi nagy sebességgel száguldott, Ogurcovot meg közben kétség gyötörte. Amikor az autó egy piros lámpánál hirtelen lefékezett, egyszerre eszébe jutott, hogy az egész szemét- és hulladékkészletét felhasználta már. Hogy fogja most bemutatni a bőségszaru működését?
El kell mondanunk, hogy a feltaláló nem rég költözött új lakásba. Most a hatodik emeleten lakott, és az ablaka egy szép, tisztára söpört utcára nézett. A söprőautó minden órában végigment szép lassan az utcán, és felszedte az időközben esetleg odakerült szemetét. A kísérlet végrehajtásához nélkülözhetetlen szemét hiánya teljesen kiborította a feltalálót. Most majd arra kell fecsérelni

a drága időt, hogy a gyengébben gondozott városrészekben keresgéljenek. A legvégső esetben a házmesterhez is lehetne fordulni, és kikönyörögni, igen, kikönyörögni tőle legalább egy vödörnyi szemetet. Persze a legszigorúbb visszaszolgáltatási kötelezettséggel.
Másképpen nem hajlandó adni a házmester: hogyan is tudna különben elszámolni a felettesei előtt. Éppen ezért volt kénytelért a feltaláló néhány nappal ezelőtt módosítani a bőségszaru működését. A gép most már megfordíthatóan működik: ha a kapcsolót balra fordítják, a hulladékot értékcikkekké alakítja, ha jobbra fordítjuk épp ellenkezőleg.
Akárhogy is, a helyzet mégiscsak az volt, hogy s kellő pillanatban nem volt kéznél semmi hulladék, a házmester meg elment a feleségével hangversenyre. Így aztán, amikor Ogurcov bebocsátotta Molotkovot a szobájába, teljesen le volt törve. "Nem fog hinni nekem Molotkov elvtárs, nem fogja elhinni!" - ez járt egyre a fejében. Molotkov, amint megpillantotta a bőségszarut, azonnal levetette a zakóját meg a mellényét, feltűrte az ingujját, és bebújt a gép belsejébe. Sztyepan Onufrijevics ott állt mellette, és hangosan válaszolgatott a kérdéseire. "Szóval a hullámvezetőt leföldelte?" - hallatszott a kürtből. "Igén, leföldeltem" - felelte Ogurcov, és csak ámult a mérnök éles szemén. "A karakterisztika meredek esésű?" - hangzott újra a kérdés. "Úgy van" - erősítette meg a feltaláló. Molotkov végül előbújt, rendbe szedte magát, rágyújtott, még egyszer körüljárta a bőségszarut, aztán az ablakhoz lépett, kidobta a cigarettát, és újra rágyújtott. Felindult volt. Ogurcov pedig csak némán állt, és várta a kinyilatkoztatást.
A mérnök az ablak előtt állt, odalent széles áradatban száguldottak a gépkocsik. A volánnál, az üléseken mit sem sejtő emberek utaznak. Ma még el sem képzelik, micsoda dolgok történnek itt, a hatodik emelet magasságában, de holnap már mindegyikük tudni fogja.
Megfordult, odalépett a feltalálóhoz, és keményen megszorította a kezét.
- Gratulálok Sztyepan Onufrijevics. Nagyszerű munka. Ahogy a diákok mondják: érthetetlen, de nagyszerű. Kár, persze, hogy nem nézhetjük meg működésben, de amikor majd összehívjuk a bizottságot, annyi hulladékot fogunk összehordani, amennyi csak kell.
És miután még egyszer megrázta a megindult feltaláló kezét, Molotkov futva indult lefelé a lépcsőn, hármasával ugrálta át a lépcsőfokokat.
A munkanap még nem ért véget, és őrá még várt az elhalasztott értekezlet és sok-sok más ügy.

Felhőtlen, száraz idő volt aznap, amikor Ogurcovnak be kellett mutatnia a találmányát. Kedvenc nemezkalapjában, kölnivíztől illatosan lépett ki az utcára, és elindult oda abba az utcácskába. Egy ilyen nagy napon nem lehetett nem elmenni oda, ahol a véletlen ilyen nagy gondolathoz segítette.

Ogurcov befordult a kis utcába - minden a helyén volt. A kerítésen változatlanul ott sárgállott a szaru tölcsérje, változatlanul ott álldogált az őrhelyén Petrov. Ogurcov odalépett a táblához, megállt előtte, és ünnepélyes mozdulatlanságba dermedt, akár a katonák eskütételkor. Ez az ünnepélyesség teljesen hétköznapi gondolatokat takart, nem keveredett hozzá afféle hiú kívánság, hogy aranykeretbe öltöztessék a táblát, és kiállítsák valami díszhelyre, vagy hogy emlékművet emeljenek a kis utcában. Nem. A feltaláló és a kép úgy állt szemben egymással, mint két öreg, kipróbált harcos, aki jól tudja, nem sokat ér a hűhó, ünneplés, egy: a fontos: megtették, amit tehettek. És sem az elhaladó teherautók dübörgése, sem a járókelők sietős kopogása nem zavarhatta meg a győztesek találkozójának ünnepélyes emelkedettségét: ők azok, akik a poros hétköznapokat a győzelemhez vezető nyílegyenes úttá változtatták.
Petrov rendőr most is, mint mindig, teljes figyelmét a közlekedésre, a tolongó járókelőkre fordította. Mindamellett a régi ismerős mostani látogatása sem maradt észrevétlen. Az az új vonás sem kerülte el a figyelmét, ami az utca e törzsvendégének külsejében megjelent: valami megfoghatatlan könnyedség, a mozdulatok nyugalma, valami felszabadultság. Mint aki nehéz terhet cipelt, s most célhoz érve letette, és ott áll szabadon, könnyedén, szinte felrepül. Amikor pedig Ogurcov odalépett az őrszemhez, Petrov belenézett az ünnepien boldog szempárba, és azonnal látta, hogy valami nagyon fontos dolog történt, és hogy most végre megoldódik a titok.
- Na, őrmester, rágyújtunk, he? - kérdezte Ogurcov, és elővett a zsebéből egy doboz kitűnő cigarettát - Két éve járok ide az utcába, aztán még szót se váltottunk.
Petrov kivett egy cigarettát, odatartotta az elé tartott csodálatosan nagyszerű öngyújtó lángjába, és most végre megismerte az egész históriát elejétől végig. A feltaláló szép komótosan beszélt, jól meggondolt minden részletet, ügyesen kikerülte azokat a kérdéseket, amelyeket csak papírral-ceruzával lehet elmagyarázni. Időnként elhomályosodott a pillantása - visszaszállt a múltba, az arcán ilyenkor rejtélyes mosoly jelent meg: ezekben a pillanatokban az elmúlt két év legizgalmasabb eseményeit idézte fel.
- Igazán nagyszer, nagy dolgot művelt mondta búcsúzáskor az őrmester.
E pillanatban egyikük sem gyanította, hogy ma még egyszer összehozza őket a sors, mégpedig egészen más helyen: Ogurcov barátjához, a házmesterhez igyekezett, Petrovot meg sürgősen behívták a körzetbe, és közölték vele, hogy felelősségteljes, nagy feladatot bíznak rá - ő fog felügyelni Ogurcov feltaláló gégének kipróbálásakor. Bizony, előfordulnak ilyen teljesen fantasztikusnak tűnő egybeesések az életben!
- Tudom, miről van szó - fitogtatta jólértesültségét az őrmester -, folyamatos működés, rézlemez burkolat, irányváltó kapcsoló. Személyesen ismerem a feltalálót is - tette még hozzá.
"Kincs van itt a kezem alatt, nem holmi szürke rendőr" - örvendezett fellélegezve a parancsnok, és kiállította a szolgálati parancsot.

A kísérlet színhelyéül a város szélén, egy kedves kis nyírfaliget mellett elterülő telket jelöltek ki. A nap pazar sugárözönnel öntötte el a kis teret, a nyírfalombok között zizegve át- meg átsuhant a nagy ritkán fellebbenő szél. A bizottság tagjai kihasználták az időt, amíg a kezdésre várakoztak - a fiatal nyírfák között sétálgatva élvezték a friss levegőt. Molotkov, aki egy fiatal tudományos munkatársakból álló csoporttal elsőként érkezett, talált egy alkalmas kis tisztást, és tollaslabdázott. Pontos, erős ütésekkel játszott, szinte el se mozdult a helyéről. Csak úgy vonaglottak a kemény izmok a napbarnította bőr alatt, amikor villámgyors mozdulattal rácsapott a lehulló labdára.
"Ezek a mi fiataljaink! - mondogatták Helyeslőleg a bizottság idősebb tagjai, ahogy a játékosokat nézték. - Lehet akármilyen egyiptomi hőség, fel se veszik."
Ogurcov ide-oda futkosott a színhelyen, és utasításokat osztogatott. Mindenen rajta volt a szeme. Nagy élvezetet talált ebben a rendezkedésben. Nagyszerű volt a hangulata. Először, mert a bőségszaru épségben megérkezett, az egész úton meg se döccent. Másodszor, mert váratlanul újra összetalálkozott Petrovval - mégiscsak ismerős.
- Hát te meg hogy kerülsz ide? - kérdezte tőle.
- Kiküldtek, hogy védjem meg önt minden véletlentől. - Petrov valamiért elbátortalanodott, és áttért az önözésre.
- Nono, testvér, a véletlent csak hagyjad tiltakozott tréfálkozva Ogurcov. - Itt van például ez az eset a bőségszaruval. Mentem az utcán, és hopp, megpillantottam a képet. Máskor talán észre se vettem volna, de akkor belém villant az ötlet. Véletlen!
- De ez szerencsés véletlen - makacskodott Petrov.
- Na jól van, hát csak őrködj - hagyta rá Ogurcov, és a hulladékkal megrakott dömper elé szaladt.
Kiderült, hogy mindössze egy rakományt küldtek.
- Kevés! - legyintett a kezével Ogurcov.
- Kevés volna? - kételkedett a hulladékszállításért felelős bizottsági tag.
- De hiszen a gép folyamatos működésű.
Akármennyit hordunk össze, mindenképpen kevés lesz.
- Hát mennyi kellene? - kérdezték, és mindenki feszülten várta a választ.
- Tíz! - jelentette ki határozottan Ogurcov, és a boldog felindulástól egészen bepárásodott a szeme. Ennyi szemét még soha nem állt a rendelkezésére.
Amikor a tizedik teherautó is kigördült a telekről, a bizottság összegyűlt a szaru körül, és Molotkov, akinek közben sikerült megmosakodnia is, s ettől egészen rendkívüli módon friss és üde volt, rövid beszédet tartott.
- A történelem során számos eset volt arra - kezdte a beszédet -, hogy egyes feltalálók száz, százötven vagy még több évvel is megelőzték korukat. Olyan felfedezéseket tettek, olyan gépezeteket készítettek, amelyek - ha a lángeszű feltaláló nem lett volna - csak a kései utókorban valósulhattak volna meg. Ez, nyugodtan állíthatom,

az emberi természet egyik nagyszerű tulajdonsága. Ott, ahol csődöt mond az össztársadalmi szellem, segít egy úttörő elme fellángolása, s ott, ahol késlekedik ez a fellángolás, segít az össztársadalmi szellem! Vagyis az eredmény: mindenki egyért - egy mindenkiért. Ehhez a feltalálótípushoz tartozik Sztyepan Onufrijevics Ogurcov, a bátor kísérletező is. Számításaink szerint ehhez hasonló gépet csak mintegy százhatvan év múlva lehetne létrehozni. Még így, hogy előttünk áll az elkészült példány, működésének finom részleteiben még így sem tudunk eligazodni, korunk tudományának minden nagyszerűségével sem. Ez azonban nem von le semmit abból a tényből, hogy a készülék itt áll a bizottságunk előtt, és működésre kész.
Molotkov viharos tapstól kísérve lelépett az emelvényről. Ogurcovon volt a sor. Még egyszer, utoljára ellenőrizte az elektromos csatlakozásokat, aztán saját kezűleg vetett egy lapátnyi szemetet a szaru keskenyebbik végébe - ez kellett a beindításhoz -, és végül a kapcsolót balra fordította. A szaru megremegett egész réztestével, halkan felmorajlott, és a szemét szürke masszája lassan elkezdett önmagától beáramlani a szaruba.
A szaru másik végénél jó ideig semmi nem jelent meg - az átalakulás titokzatos belső folyamata zajlott. De aztán egyszerre füttyentés hallatszott, a szaru mintegy lélegzetet vett, és a torkából tárgyak kezdtek kipotyogni, egyenesen a csupasz földre. Szinte meg se lehetett figyelni, hogy miféle tárgyak: amint megjelent valami, máris elfedte valami újabb. A késztermékek halmaza szemlátomást nőtt. "Gyapjúzoknik jöttek" - sikerült valakinek megpillantania valamit. "Ott meg egy szamovár" - mondta egy hang a bizottság soraiból. Ezek azonban csak szórványos felkiáltások voltak. A túlnyomó többség megrendülten hallgatott. A termelés pedig egyre folyt, a maga megdöbbentő tarkaságával. Még egy gyermekkerékpár is legurult a magasra halmozódó holmik oldalán. A bőségszaru szerkezetét még nem sikerült tökéletesen kialakítani, a feltaláló maga sem tudta megmondani, hogy mit fog a gép előállítani.
Ogurcov is megrendülten állt. De hát ki is maradt volna közönyös, ha ezt látja, ami itt, ezen a telken történik? A mély csönd még azután is tartott, hogy a tíz teherautó-rakomány szemét utolsó morzsája is áthaladt a rézkürtön, és biztosítótű-girlanddá alakult. Pontosan ilyen csönd szokott lenni egy nagy karmester utolsó pálcaintése után.
Aztán mindenki egyszerre mozdult meg, az emberek a feltalálót és egymást ölelték. "Dobjuk fel! Dobfiúk fel!" - hallatszott mindenfelől, és Ogurcov, életében először, felrepült a levegőbe.
Egyetlen ember őrizte csak meg a nyugalmát mind e sok hűhó és ujjongás közepette. Lötyögősen nagy, kétsoros zakó volt rajta, s csak állt, és valamin törte a fejét. A nagy szellemi erőfeszítés lerítt az arcáról. "Természetesen még ellenőrizni kell. Alapos ellenőrzésre van szükség" suttogta maga elé. Szőrszálhasogató, keményfejű természetéről híres volt ez az ember a munkatársak között. És még valami miatt: soha, még a legrendkívülibb esetekben sem zökkent ki

tökéletes lelki nyugalmából. Mesélik, hogy egyszer földrengés volt, körülötte düledeztek a házak, egy méterre tőle megnyílt a föld, ő meg csak annyit mondott: "Nagy ereje van egy ilyen természeti jelenségnek. Ha hazaérek, elmesélem."
Parovozovnak hívták, a véleményére sokan odafigyeltek.
Amint az első nagy örömkitörés lecsillapodott, Parovozov előrelépett és megkérdezte:
- Na és termékszámláló van a készülékben? - Nem, azt nem találtam fel - tárta szét a kezét bűntudatosan Sztyepan Onufrijevics. Nem volt rá időm.
- Hát csak pótolja, barátom - tanácsolta baráti hangon Parovozov. - Na, most a másik dolog. Láttuk, hogy a készülék ismert iparcikkeket állít elő. De ahhoz, hogy a bizottság elfogadja, ellenőriznünk kell a működési leírás minden pontját. Itt azt olvasom - lobogtatott meg egy papírlapot -, hogy a szerkezetnek hátramenete is van, vagyis a kapott javakat vissza is tudja alakítani szeméttét. Láthatnánk ezt is a tulajdon szemünkkel?
- Olyan ez, mintha alul adnának inni az embernek - nevette el magát Ogurcov. - Mi értelme van ennek?
- Rend a lelke mindennek… - magyarázta Parovozov.
- Na jó, hát ebben az esetben… - És Ogurcov átkapcsolta az irányváltót a jobb oldali állásba. A látottakon fellelkesült bizottsági tagok nem is nagyon figyeltek erre a kis párbeszédre. "Jól van, hadd csinálja. Azt is megnézzük." Mit számított itt bármi is, hiszen a győzelem már a kezükben volt.
A használati tárgyak hatalmas dombja eközben lassan apadni kezdett. A tárgyak egyre nagyobb és nagyobb mennyiségben repültek be nagy süvítéssel a tölcsér torkolatába. A tölcsérnek ez a nyílása jóval nagyobb volt, mint a másik, így jóval nagyobb anyagmennyiség tudott beáramlani, mint a szűkebbik vége felől. Sok tárgy felröppent a levegőbe, a szaru körül kerengett, összeütközött egy-egy másikkal míg a tágas tölcsértorok be nem szippantotta. A telek fölött porfelhő kerekedett. Kis szélforgók keletkeztek, időnként nagy erejű szélviharrá egyesültek. És amikor az egyik szemlélő fejéről letépte a szél a szalmakalapot, és felhajította a fellegekig, az egész bizottság, mintha összebeszélt volna, egyszerre a földre vetette magát. Csak a rendíthetetlen Parovozov maradt állva. Megragadta a kalapja karimáját, és már éppen azon volt, hogy mond valamit a természeti jelenségek erejéről, amikor egy hatalmas széllökés felkapta a helyéről, és egyenesen a tölcsér tátongó torka felé sodorta. Parovozov teste pehelyként körözött a föld felett, félresodort néhány kisebb tömegű tárgyat, és beleolvadt az anyagfolyam főáramába. A kezével mindvégig görcsösen szorongatta a kalapját.
Ogurcovon kívül senki nem vett észre semmit. Mindenki a földön feküdt, szorosan a talajhoz simulva, a kezükkel oltalmazón eltakarták a fejüket. A feltaláló kétségbeesetten, teljes erejével rángatta a kapcsolót a nulla állás felég a kar azonban beakadt. Egész apróka termetével nekifeszült a karnak, de az nem mozdult.

"Botrány, botrány!" - suttogta remegő ajakkal, a homlokán verejtékcseppek gördültek le.
Ogurcov körülnézett - Parovozov már derékig eltűnt a tölcsérben.
- Kapaszkodj a kezeddel, kapaszkodj, különben véged! - kiáltott fel eltorzult hangon Ogurcov, és otthagyta a kapcsolót, belevetette magát a legsűrűjébe, oda, ahol a rugós székek, a mosdótálak, a szövettekercsek forgatagában Parovozovnak már csak a lába látszott. Halálos szorítással megragadta ezt a lábat, és mindketten eltűntek a porfelhőben.
Petrov, amikor észrevette, hogy baj van, egyetlen hatalmas ugrással túljutott a tölcsértől elválasztó távolság felén, a veszélyes viharzónát pedig hason csúszva küzdötte le. Ebben a pillanatban azonban a bőségszaru felköhögött, rézcsengéssel megkondult, és magától leállt.
Egy idő után az emberek magukhoz tértek, és a készülék köré gyűltek. Mondani se kell, mennyire megviselte őket a katasztrófa. Ráadásul Ogurcov nélkül senkinek nem volt fogalma, mihez kezdjen a géppel. Megpróbálták balra fordítani az irányváltót - a kar szabadon elfordult, de semmi több. Csak egy kis olvadt fém csurgott ki belülről, aztán az is megdermedt. Erre mindenki cigarettát kotort elő, és némán rágyújtottak. Nna, szép kis eset!…
Mérnökök és technikusok napokon keresztül próbálták életre kelteni a szarut. Az erőfeszítéseik majdnem teljesen eredménytelenek maradtak. Nagy üggyel-bajjal ugyanis csak a hátramenetet sikerült végül is helyreállítani - vagyis az értéktárgyakat szeméttéalakító üzemet. Molotkov megsápadt, lefogyott - amíg a munka folyt, el se mozdult a gép mellől. Valaki egyszer Parovozovot kezdte szidni - Molotkov keményen leintette
- Magunk vagyunk a hibásak! Az ilyen Parovozov-féléket kilométeres közelségbe sem szabad engedni az újhoz. Mi meg…
Ekkor valaki magát Ogurcovot marasztalta el, hogy nem adott semmiféle érdemleges magyarázatot akkor, amikor még lehetett volna.
- Ugyan, miféle magyarázatot --ellenkezett fáradtan Molotkov -, talán az eljövendő évszázadok szintjén? Rejtély ez is, akár a komputeremberek. Milliós számokkal dolgoznak fejben, de hogy hogyan? Menj, magyarázd meg!
Petrov rendőrt a többiekkel együtt mélyen megrendítette a súlyos veszteség. Ráadásul úgy érezte, hogy egyedül ő a felelős a történtekért. Nem is mert a bizottság tagjainak a szemébe nézni. Hogyan is engedhetett meg ilyen őrültséget! Ilyen képtelen kérést - hogy hátramenetben működtessék a gépet! Parovozovot most valóságos gonosztevő huligánnak látta, olyan lobogó nadrágúnak. Szinte már meggyőzte magát, hogy egyszer - ilyen eset előfordult! - bekísérte az őrsre a részeg Parovozovot botrányokozásért, de aztán megsajnálta és eleresztette, nem jelentette az ügyet a munkahelyének.
A valóságban persze semmi ilyesmi nem történt. Parovozov kifogástalan életű ember volt, ilyesmi vele nem fordulhatott elő.

A bőségszarut végül helyreállítás végett átadták egy tudományos munkacsoportnak. A katasztrófa során azonban olyan állapotba került, hogy a "helyreállítás" voltaképpen azt jelentette, hogy újra fel kell találni. Most már több éve ennek, és a tudományos intézet azóta egyre csak szemetet termel haszontárgyakból, és egyelőre semmi remény a sikerre. Nem akárki képes olyan találmányt létrehozni, amelynek valójában csak a késői utókorban jönne el az ideje.

Székely Sándor fordítása

Alekszandr Gorbovszkij – A véletlen

Zajtalan fekete árnyék, egy űrhajó szállt le sötétedéskor az erdei tisztáson. A közelben se vándor, se gombász, se pásztor nem akadt, hogy észrevehette volna. Így is kellett történnie ennek. Ez is volt a terv. Három alak szakadt külön a hajótól, s figyelt, miképp veszi kezdetét, hogy a földbe hatoljon könnyedén az óriási test. Belekúszott, akárha erő vonta volna alá ellenállhatatlanul. Elrejtőzött tökéletesen, a helyén pedig fű és bozót zárult össze megint, és egyetlen kicsi szál, egyetlen meggyűrődött levél sem emlékeztetett arra, ami itt végbement.
Kezdődött az "Invázió" hadművelet.
Az a három rálelt az útra. A város irányába haladtak. Járásuk természetes volt, mozgásuk, kézmozdulatuk csaknem emberi. Nem lehetett kitalálni, kik ők, és miféle céllal kerültek ide, senki az arcukat nem kutatta hosszas, figyelmes pillantással. Nem volt jelölve a Föld egyetlenegy csillagászati térképén sem az a világ, amelyből megjelentek itt.
Tapasztalt felderítő volt ez a három, s ami a bolygót illeti, útjaik során távolról sem az első. Csak háromféle információ érdekelte őket: a földi lények táncai, képzeteik a jóról és a rosszról és valami, amit olyan szóval jelöltek, amelynek nem volt megfelelője a földi nyelvek egyikében sem. Ezért nem lehetett sem kifejezni, sem lefordítani. A többinek nem volt jelentősége. Nemzeti tekintély vagy ideológia és politika éppoly közömbös volt számukra, akár a kaportermelés vagy a golf szabályai.
Nem pusztán a kíváncsiság vezette őket. Az volt a feladatuk, hogy küldőik számára kifürkésszék, miképp tisztíthatnák meg a bolygót a szennyeződéstől, attól a szánalmas biológiai fajtól, amely jelenleg tenyészik rajta. Hogy felszabaduljon ez a világ a lét más, tökéletesebb képviselőinek.
Lépést tartva haladtak, karjuk ütemre lengett, sőt arcuk is mintha egyforma lett volna, mind a hármuké. Hallgattak.
A városba érve, ahogyan jöttek, szótlanul mindegyikük külön ment tovább a maga útján.
Bizonyos időközönként hol egyikük, hol másikuk bukkant fel egy-egy városban, egy-egy országban a legmeghökkentőbb helyeken. Megjelentek, hogy eltűnjenek megint, és röviddel rá észrevétlen újfent ott-teremjenek valahol, valószínűtlenül. Amíg egyikük a

nudisták kongresszusán tartózkodott, másikuk a bonctani intézetben bajlódott a tetemek zsigereivel, a harmadik énekpróbákon vett részt, vagy egy alig látogatott múzeum kéziratait böngészte, hogy ráleljen végre egy fel nem fedezett, egyedül csak általa felismerhető sorra, és örömteli hümmel beírhassa az állandóan magával hordott noteszbe.
Neves tudósoktól szereztek interjút. Titkos ügyiratokat vizsgáltak át. Mégis leginkább amire kifejezés, szó se létezett a földi nyelveken, az érdekelte őket hármukat. Hosszú órákat beszélgettek át miatta haldoklókkal, halálraítéltekkel és elmeháborultakkal. Kutatták, s úgy látszott, meg is tudják azt a feleletet.
Országokon, földrészeken vizslattak, feltűntek, és elvesztek újra, és nem szánták a világot, amely fölött az ítélet kimondatott. A Föld elkárhozott abban a pillanatban, abban az órában, amikor ide jöttek.
Közben közeledett az idő, hogy miután megtudtak minden megtudhatót, távozniuk kelljen a bolygóról, hagyják lakóinak naiv játékukat tovább játszani, amíg csak az az elodázhatatlan nap, elkerülhetetlen perc, az utolsó, el nem érkezik. Ami megtudható még maradt, részlet vagy csupán árnyalat, utolsó vonás, hogy a döntést, amely készen volt már, és elfogadtatott, véglegesítsék. Bár nem leveleztek, nem telefonáltak, nem váltottak táviratot, mindhármuk tudta, hogy itt-tartózkodásuk a végéhez közelít, ideje visszatérniük.
Ezen utolsó napok egyikén valamelyikük egy könyvtárban időzött, a tudományos-fantasztikus könyveket vizsgálta át. Itt akadt a kezébe A. Gabrovszkij egyik elbeszélése. Az volt a címe: A véletlen.
Ahogy haladt az olvasással, nőttön-nőtt benne a zavar, riadtságba, kétségbeesésbe, majd rémületbe váltva át, ehhez a részhez ért, és megértette, hogy vége van. Vége nemcsak az expedíciójuknak, hanem meglehet, az őket iderendelő világnak is.
Hiszen le sem szállhattak, sőt nem is közeledhettek még a bolygóhoz, amikor elbeszélés formájában már létezett róluk híradás. Sehol se, más világok közül egyetlenegyben sem tapasztalták még, hogy lehet ilyen jövőbe látó képesség.
A tehetetlen düh sistergett benne, a nyitott lapokra meredt, majd rémülten, zihálva a bejárathoz rohant.
Sátáni döngéssel rontott végig az utcán, kénes füstgomolyt és lángnyelvet lövellve, amíg csak el nem tűnt az átjáróházak és palánkok mögött.
A könyv, amelyet olvasott, ott hevert az asztalon tovább.
"A tehetetlen düh – mondta a szöveg – sistergett benne, a nyitott lapokra meredt, majd rémülten, zihálva a kijárathoz rohant.
Sátáni döngéssel rontott végig az utcán, kénes füstgomolyt és lángnyelvet lövellve, amíg csak el nem tűnt az átjáróházak és palánkok mögött.
Félelemtől űzötten forgószél gyanánt suhantak kevéssel a talaj fölött. Karjuk szorosan feszült a testükön. Az arcukat lárva, mind a hármuké.

Majdnem egyidőben érkeztek arra a helyre, ahol otthagyták az űrhajót. A sötét test már közeledtükre fúrta kifelé magát a föld alól. Befogadta őket, megrándult, hang nélkül felszállt, és eltűnt az égen. A Föld egyetlen csillagászati térképén sem jelölt világok egyikének inváziókísérlete ezzel véget ért."
A Föld egyetlen csillagászati térképén sem jelölt világok egyikének inváziókísérlete ezzel véget ért.

Herendi Katalin fordítása

Pierre Barbet - A bódító bolygó

Jó pár éve ismerem Kleent: remek fej, de agyonhajszolja magát. Együtt végeztük a tanulmányainkat, ami őt illeti, immár több évtizede a világkormány főfelügyelője; én pedig, nos, én hivatalosan flottakapitány vagyok…
Amikor a vén csont felhívott videón, s megkért, menjek el hozzá, megiszunk egy parancsnoki krokszint, sejtettem, hogy valamit rejteget a tarsolyában: Roger rettentően büszke a krokszinjára, az Eridani Epszilonjáról hozatja, s csak kivételes alkalommal kínál meg vele!
Mivel éppen semmi különös folyó ügyem nem volt, eleget tettem meghívásának. Amikor villám-mobommal megálltam a teraszon, rögtön kiszúrtam két fickót, úgy tettek, mintha az egzotikus növényeket locsolnák, de nebáncsvirág-pillantásuk, amelyet felém lövelltek, nem tévesztett meg egy magamfajta vén rókát: a főnökük őrangyalai…
Beszálltam az anti-g felvonóba, és öreg cimborám kéjlakának ajtaja felé indultam: miután igazoltam magam, egy behemót pasas - természetesen anélkül hogy szólt volna - röntgensugárral átvilágított! Ekkor végre méltóztattak bebocsátani.
Amint Kleen megpillantott, nekem rontott: majd összeroppantotta a bordáimat baráti ölelésével, mindezt csak azért, hogy leültessen a heverőjére. Látszott rajta, igazán örül, hogy lát, de éreztem, nagy frászban van.
A szokásos blabla után - Hogy vagy? Mi van veled? Gyakrabban össze kellene jönnünk…
Roger felszolgálta a krokszinját. Mint mindig, irtó bomba nedű volt; aztán a barátom rászánta magát, és kipakolt…
- Ide figyelj, Marco - kezdte. Marc Guiggi én vagyok, a barátaimnak Marco. - Irtózatos slamasztikában vagyok: a kormány megbízott, vizsgáljak ki egy kábítószer-históriát, képtelen vagyok kimászni belőle. Az igazat megvallva már-már ott tartok, hogy azon töprengek: nem valami nagyszabású Föld elleni támadásról van-e szó?…
- Vegyi háború? Túlzásba viszed. Kiváló kapcsolatban vagyunk minden földi teleppel, zöld emberkéket pedig még senki sem látott!
- Ugyan, nem hiszem, hogy Földön kívüli beözönlésről lenne szó. A helyzet súlyosságára való tekintettel úgy gondoltam, tőled kérek segítséget.

- De hiszen én a flotta parancsnoksága alá tartozom - vetettem ellen.
Roger nemet intett.
- Már nem, áthelyeztek az én részlegembe, természetesen ha nincs kifogásod ellene. De mielőtt még beleegyeznél, mutatok neked néhány diapozitívet, legalább némi fogalmad legyen róla.
Ezzel behozott egy halom mikrofilmet meg egy vetítőt, amely mindjárt magyarázta is a felvillanó képeket.
Az első fényképen egy istenesen szutykos helyiséget meg neohippi fickókat meg lányokat láttunk, akik többé-kevésbé egymásba gabalyodtak. Ebben még semmi különös sincsen.
- Figyelj csak - magyarázta Roger, továbbtekerve a filmet -, minden a "Szaturnusz Rotorjá"-ból indult ki, semmi különös, átlagos mulató. Besúgónk jelentette, hogy ebbe a helyiségbe egyre több kábítószeres jár. Amint magad is láthatod, elég közel van az űrkikötőhöz. Itt a góc. Tudtuk, hogy az értelmiségiek több hónapja itt elégítik ki pszichodélikus igényeiket. Minden űrkikötőt titkos megfigyelés alá vettünk, sikerült néhány szállítót lefülelni, majdnem mindegyik a világegyetem minden tájáról érkező űrhajós volt.
- Na és? - kérdeztem. - Miért kellek én ehhez, hiszen egyszerű rendőrségi ügy, semmi köze a kémelhárításhoz!
- Nem addig van az! A levegőbe szórt és beszívott kábítószer színes látomású nietzschei álmokat kelt, s fokozza a nemi gerjedelmet, ami nagyon szép, ugyebár... Csakhogy: amint egyre inkább elterjedt ez a vacak, megállapítottuk, hogy nő a bűnözések száma. A hippik minden apró marhaság miatt megkéselték egymást, majd odáig fajult a dolog, hogy az űrkikötők környékén gyakorlatilag életveszélyes lett éjszaka az utcára menni.
- Aha - adtam meg magam -, egyet-mást hallottam róla a videoadásokban, de mintha el akarnák tussolni az ügyet...
- De el ám! Mert kezd olyan méreteket ölteni, hogy a minisztérium megkért: az áldozatokat írjuk a közlekedési balesetek számlájára.
- Csodálkozom rajtad... És miért nem fokoztátok az űrkikötők ellenőrzését?
Roger vállat vont.
- Nem vagyok hülye! Több kiló Loppát koboztunk el. Igen ám, de a fickók rászoktak, a vegyészeknek pedig sikerült szintetizálniuk a szert. Jelzem, ebben még semmi félelmetes sincsen, előbb-utóbb valamennyit elkapom: vegyszerek, készülékek kellenek nekik. Nem, ezért a piti ügyért még nem háborgatnálak...
- Hát akkor? Nyögd már ki, meggebedek a kíváncsiságtól!...
- Na ide süss: persze szigorúan tilos. Az ügy több mint egy éve húzódik, a lányok bekapták a legyet, és jött a gólya; a szokásos vizsgálatok ürügyével kromoszómatérképet készítettünk az újszülöttekről: minden fiúnál egy felesleges nemi kromoszómát találtunk!
- A bűn kromoszómáját?
- Úgy van, és ezúttal méltó is a nevére; valóságos vadállatok. Egyéves lurkókat kénytelenek voltunk ketrecbe zárni...

- Értem… - feleltem, miközben elővettem a pipám - megfordíthatatlan mutáció, amely hosszú távon esetleg vészesen elterjed.
- Így van: de vajon baleset, véletlen másodlagos hatás vagy pedig szándékos támadás a földiek ellen? Ami engem illet, én az utóbbi magyarázat felé hajlok.
Elővettem a dohányom, akkurátusan megtöltöttem a pipám, közben legalább törhettem a fejem, majd megkérdeztem
- Van valami sejtelmed, honnan származik a kábítószer? Különösen a kezdeti szállítmányok?
- Talán; a srácok a laborban nem tétlenkedtek. Mikroszkóppal megvizsgálták ezt a sárga port, és megállapították, hogy a sejtek különleges összetételűek, meszesek és hatszögűek. Mármost az a bökkenő, hogy teljesen ismeretlenek, és földi növényben nem találhatók meg. Ekkor az exobiológusokhoz fordultam. Az ismert szaktekintély, Valbius professzor világosított fel: e sejtek egy óriáspáfrány-fajtából származnak, amely a Yonder-2-n honos, ennek a bolygónak a növényzete a Föld másodkori flórájához hasonlít. Semmi kétség: a kábítószer onnan került ide… A Yonder telepesei gyűlölik a földieket, azt állítják, egyébként joggal, hogy az itteni export-import mammutvállalatok kizsákmányolják őket.
- Következésképpen - sóhajtottam - arra kérsz, utazzam oda, s járjak a dolog végére. Jókora füstfelhőt fújtam ki, amelynek illata kellemesen megnyugtatott.
- Úgy van, öregem: te vagy az egyetlen megfelelően képzett emberünk.
- Az az érzésem, hogy valamiről megfeledkeztél - mormoltam. - Hány embered hagyta ott a fogát?
- Öt… - mondta kelletlenül -, és nem holmi újoncok!
- Aranyos! Jól álcáztad őket?
- Kiválóan…
- Mégis hogyan? - erősködtem.
- Tapintatosan és megfontoltan!
- Helyes! De én valami mást kérek. Feltűnő; közismert ember szerepét akarom eljátszani, olyan ismertét, akiről álmában sem gondolná senki, hogy gyanús lehet; például a Lidtanóét.
Roger füttyentett elragadtatásában.
- A szentségit! Merész, nem mondom… Ami a külsőt illeti, természetesen egy gond sincs, ugyanolyan magas vagy, mint az a hírhedt videoriporter, a plasztikások csinálnak majd műanyag álarcot, néhány alvatanuló lecke ellát minden hasznos tudnivalóval a személyéről, a kapcsolatairól, de ahhoz, hogy sikerüljön, rá kellene venni Lidtanót: bizonyos időre tűnjön el…
- Csupán guba kell hozzá, ismerem: nagyon anyagias. Csak nem akadsz fenn holmi koszos dohányon.
- Rendben! Mindent elintézek…
Beszélgetésünk ezzel véget ért.
A rákövetkező hét a "mindent bele!" jegyében telt el: egyetlen szabad pillanatom sem volt. Bámulatos álarcot és bomba parókát rittyentettek. Az alvatanító tájékoztatott Lidtano legapróbb

szokásairól, ő maga egyébként ráállt, hogy segít, s tanácsokkal látott el. Sebhelyeket kaptam, szépségtapaszokkal és műfogsorral díszítettek fel. Az egy hét alatt teljesen kész voltam, a szó szoros értelmében is - próbát tettek a riporter barátnőjével, aki a világon semmit sem vett észre…
Ekkor a hírmagyarázók bejelentették a televideóban, hogy Lidtano riportot fog készíteni a Yonder káprázatos erdeiről; másnap beszálltam a menetrend szerint közlekedő űrhajóba az összes szükséges felszereléssel: képmagnók, magnetofonok, nem beszélve a különféle mütyürkékről, amelyekről csak Roger tudott.
Útközben azzal szórakoztam, hogy harsányan ontottam személyiségem új vívmányait: minden légikisasszonyt letoltam, mindenről ellentmondást nem tűrő hangon szónokoltam, bizonyságot téve nyelvi leleményességemről.
A híresség sok olyasmit megengedhetnek maguknak, ami az átlag halandótól megtagadtatott: a férfiak végighallgatták fejtegetéseimet a bárban, kikérték véleményemet a politikai helyzetről. A nők hallgattak, sokszor ez a legjobb, amit tehetnek, különösen ha csinosak, s a fedélzeten valóságos kirakatbaba-szállítmány utazott.
Egy kis szőkét azért mégis kitüntettem a kegyeimmel, valamelyik női képes újság munkatársa volt, hírből ismert, és úgy tetszett, valósággal issza a szavamat. Eléggé fel nem becsülhető érdemének tekintettem, hogy kitűnően ismeri a Yondert, azonkívül biztosított, hogy a bolygó befolyásos potentátja, Lightar, a dúsgazdag exportőr, aki hivalkodik műveltségével, nagyon szívesen fogadja az újságírókat. A lány megígérte, hogy meghívat ennek az alaknak egy partijára. Azt állította, hogy az efféle összejövetelek felettébb izgalmasak. Roger is ejtett korábban néhány szót Lightarról. A róla kapott jelentések alapján őt tekinthettük az első számú gyanúsítottnak, mert vagyonát egy csomó sötét, többé-kevésbé törvénytelen üzlettel alapozta meg, de olyan ügyesen szervezte meg valamennyit, hogy sohasem került igazán kellemetlen helyzetbe. Tovább szövegeltem hát, tovább cicáztam. Úgy bizony, hiába hasonlítottam holmi pocakosodó tisztviselőre, hiába volt nagy, vöröbe hajló az orrom, gyér a hajam, elég volt egyetlen kecsegtető megnyilvánulásom, a szép lányok máris ájuldoztak bámulatukban… Undorító!
Végül tíznapi zökkenőmentes száguldás után az űrhajó előbukkant az űrből, és leszállt a Yonder - egyetlen - űrkikötőjén.
A helyi video munkatársa meginterjúvolt, azt hiszem, jól megjátszottam magam, kitértem a legközelebbi űrhajósverseny esélyeire, hiszen ez a szakterületem, majd mehettem a vámhoz. Most már aztán mindenkinek tudnia kell, hogy a nagy Lidtano a Yonderen tartózkodik!
Egyetlen kellemetlenség: a magas hőmérséklet meg a pára; nagy cseppekben folyt rólam a verejték műanyag álarcom alatt. Roger műszaki gárdájának a dicséretére legyen mondva: áteresztő anyagból készítették, s kiütközött rajta a verejték, olyannyira, hogy a képes felem valóban élethűen izzadtnak látszott.

A szálloda, ahova elkísértek, a környéken a legkiválóbb volt: Lidtano szereti a kényelmet. Tiszta szerencse, mert a légszabályozó berendezés legalább felfrissített.
Helyi kollégáim vártak rám, hogy megbeszéljük az útitervet bolygójuk legnevezetesebb tájaira. Személyiségem megkövetelte, hogy kötözködjem, nagy hévvel játszottam az eszem, s csak akkor hagytam végre jóvá a javaslatot, amikor már annyira felpiszkáltam őket, hogy magam is undorodtam.
Azután jött a vacsora, amelyen néhány nevezetes ember mindenáron meg akart ismerkedni velem. Még aznap este kaptam egy divatjamúlt, de irtó mutatós, vésett meghívót, amelyen a tiszteletreméltó Lightar arra kért, tiszteljem meg jelenlétemmel azt a fogadást, amelyet aznap este ad sylvanai palotájában: a kis Dora betartotta a szavát. Jelmezes vacsora - ez állt a meghívón.
A nagy Lidtanónak nincs kedve álarcot tenni, ezért csak a helyi jelmezszabót hívattam, római császári tógát választottam, amely lehetővé tette, hogy a képem ne kelljen álcáznom. Néhány koktélt lehúztam, majd felöltöztem, persze volt rá gondom, hogy szerelésemben elrejtsem a drága jó Roger egy-két mütyürkéjét.
Dora, a kis újságírónő értem jött, hogy elkísérjen háziurunk palotájába; a lány táncosnőnek öltözött, hitemre, nagyon jól állt neki… Ráerőszakoltam egy jánosáldást, majd zengzetes beszámolóba kezdtem azokról a fogadásokról, amelyeken részt vettem, minden szerénység nélkül előhozakodva széles körű ismeretségemmel - Lidtano imádja az ilyesmit.
Szőke barátnőm kénytelen volt többször is szólni, hogy induljunk végre, szerep szerinti személyiségem szeretett váratni magára - olyannyira, hogy mire végre célunkhoz értünk, az ünnepség már javában folyt.
Persze hallottam, mi mindent mesélnek a Yonder gazdag telepeseinek káprázatos palotáiról, de meg kell vallanom, hogy a Lightarét megpillantva megállt bennem az ütő…
Képzeljenek el egy óriásfa-erdőt, amelynek semmi köze a kaliforniai mammutfenyőkhöz, mert utóbbiak nevetséges kis görcsök e mellett a yonderi óriás növény mellett, s odafenn a hatalmas ágak közt fényárban úszó palota…
Egy pillantást vetettem a fibulámba rejtett detektorra, s megállapíthattam, hogy a fa gyökerei óriási atomelemmel működő berendezést rejtenek, amely túlságosan nagy - gondoltam magamban -, legalábbis ahhoz, hogy körülbelül száz helyiség energetikus szükségletét ellássa.
A lakájok elkérték a meghívókártyánkat, észrevettem, hogy a lapon mágneses rács van, olyasféle, mint a csekkeken, a csalásokat megakadályozandó. Itt is eljátszottam a magam kis jelenetét, úgy tettem, mintha otthon felejtettem volna, a pokolba kívántam ezt a rohadt, bárdolatlan személyzetet, amely még a híres Lidtanót sem ismeri; a Földön mindig beválik, mindenki lépremegy, és hason csúszva kér bocsánatot, itt azonban mit sem használt! Végül mintegy véletlenül ráakadtam a kártyára a tógám valamelyik belső zsebében, és sértett büszkeséggel az egyik lakáj képébe vágtam,

aki sötét pillantást vetett rám, felvette a meghívót, ellenőrizte, aztán végre rászánta magát, s megengedte, hogy beszálljunk a felvonóba.
A liftesfiú előkelő "franciás" kísérőinas-ruhát viselt, de alig volt időm szemügyre venni, mert járművünk gyorsaságától még a lélegzetem is elállt.
A mulatozás nagyban ment. A lányok szeme ragyogott, túlságosan is, feltehetően nem egyszerű szeszes ital okozta. Némelyek közülük már a csodálatos ágyásokon voltak, henteregtek rajtuk, egyáltalán nem kímélték a gyönyörű szivárványszínekben pompázó virágokat. Több birkózó alkatú inasra lettem figyelmes - ahá, a hekusok -, ez azonban nem akadályozott meg benne, hogy megcsodáljam az ágakon virító, tündérszép élősdi orchideák selymes árnyalatait, a fáról növényfüggöny lógott le, hasonlított a spanyol mohára, amilyet Louisianában látni.
Amint az első társalgóba értem - bármelyik híres régiségkereskedőhöz méltó, patinás stílbútorral -, a házigazda sietett eleget tenni kötelességének: a kopói részletesen tájékoztatták. A mesztic Lightar maga a megtestesült nyers erő: magam sem vagyok nyápic, de kézszorítására csaknem felszisszentem, ráadásul nyugtalanító tekintete értelmet sugárzott, úgy vizslatott, mintha legtitkosabb gondolataimban is olvasni tudna.
- Kedves mester! - ujjongott. - Milyen boldog vagyok, hogy láthatom! Kissé már nyugtalankodtam, hogy nem tud eljönni körünkbe. Jaj! Ha tudná, milyen megszállott nézője vagyok, bámulom csodálatosan tájékozott hírmagyarázatait. Azonkívül hű olvasója is vagyok: minden munkájának a felvétele megvan a könyvtáramban, majd dedikálnia kell... Megvallom, leginkább a Gondolatok a hosszútávú versenyekről című munkája tetszik; minden űrpilótának el kellene olvasnia!
- Zavarba ejt - kényeskedtem. - Való igaz, hogy bizonyos mértékben értek a témához, de azt azért nem gondoltam volna, hogy hírem eljutott az űrön át a Yonderig.
- Kétségtelen, hogy mi, vidékiek nem rendelkezünk Földanyánkéhoz fogható műveltséggel, arról azonban biztosíthatom, hogy az ön rokonszenves személyét jól ismerik honfitársaim.
Szó nélkül meghajoltam, közben a dúsan megrakott tálalóra pislantottam, amely a szoba egyik sarkában volt, a vendéglátóm pedig így folytatta:
- De én csak locsogok, és elmulasztom a legelemibb kötelességem, kérem, jöjjön, igyon valami frissítőt.
Újfent meghajoltam, helyeseltem:
- A legnagyobb örömmel! Az átkelés kissé megviselt, s megvallom, kissé haboztam, mielőtt eleget tettem volna szíves meghívásának. A vágynak azonban, hogy társaloghatok e bolygó bennfenteseivel, nem tudtam ellenállni. Bizonyos vagyok benne, hogy rengeteg adatot kaphatok itt a riportomhoz.
- Megtudhatnám, miről van szó?
- Természetesen! Úgy gondolom, nem ismerjük eléggé a Yondert, kisfilmet szeretnék forgatni az ön bolygójának turisztikai varázsáról.

- Milyen jó ötlet! Jöjjön, bemutatom néhány barátomnak, mind boldog lesz, ha tájékoztathatja önt.
Félórán keresztül jobbra-balra udvariaskodtam, elménckedtem, közben mértéktelenül faltam az aprósüteményt; ez az átkozott Lidtano olyan ínyenc, mint egy palotapincsi; és töméntelen mennyiségű italt fogyasztottam! Milyen szerencse, hogy a legtöbb kábítószer ellen rezisztenssé tettek, mert bizony elég erős bódító és szerelemcsiholó szerek voltak benne.
Tovább játszottam a szerepem. A vendégek jó része kábulatban volt. Dora eltűnt, egy felséges apacs - hacsak nem kommancs - rabolta el. Én pedig annak a csinos szőkének a karján vagy inkább a nyakán találtam magam, aki érkezésemkor Lightarral volt, egy tucatnyi pohár ital lehetett már benne. Egyre melegebb lett, mindenféle szempontból. A bébi szirénnek öltözött (?), vagyis ő kellemesen érezte magát. Udvariasan sétálni vittem az ágak közé. Senki sem vette észre, hogy megléptünk. A lány csókolgatni kezdett, kacagva mondta, hogy ne legyek már olyan tuskó. Egyszóval jól belejött, csakhogy én nem azért voltam ott, hogy enyelegjek, éppen ezért sűrű bocsánatkérések közepette jó adag altatót fecskendeztem felettébb bűbájos fenekébe, két perccel később horkolt.
Amilyen gyengéden csak tudtam, lovagló ülésbe helyeztem két ág közé, majd fontosabb dolgaim után néztem.
A lomb tele volt erotiko-pszichodélikus mámorban kéjelgő babákkal, partnereik egyáltalán nem törődtek velem. Ágról ágra haladva eljutottam a törzsbe vágott ajtóhoz, amelyet a kéjlesésbe teljesen belefeledkezett fickó őrzött. Egy bénító nyilacska ugyanolyan helyzetben hagyta, amilyenben volt, s én behatolhattam a fa belsejébe fúrt üregbe. A korhadt fa helyén felvonó működött benne, amely minden bizonnyal a gyökerek alatt lévő berendezésekhez vezetett.
Habozás nélkül megnyomtam a legutolsó gombot.
A szerkezet elindulását bizonyosan észlelniük kellett volna, én viszont számítottam. rá, hogy a parti okozta lazaság nekem dolgozik, s lesz időm fényt deríteni a rejtélyre.
Néhány pillanat múlva nyílt az ajtó, s teljesen váratlan látvány tárult elém: barlang, amelyet békés folyó szel át. A láthatáron egy teremtett lélek sincs. A sziklából kifaragott rakparthoz érve öt fémtartályt pillantok meg: kis tengeralattjárók…
Vajon mi célt szolgálnak?
A barlang hűsében megborzongtam: császári köpenyem egyáltalán nem oltalmazott a nedvességtől. Egy pillantást vetettem a tartályokra, s máris megfejtettem a tengeralattjárók titkát: egzotikus farönkök voltak bennük, ezt a fát nagyon kedvelik a szobrászok szemcsézése és keménysége miatt. Ez azonban még nem ok arra, hogy vízi úton szállítsák. Ami a folyó irányát illeti, egyenesen az űrkikötő felé tart, tehát innen szállítják a fahasábokat a tengeralattjárókban. De a tüzetesebb vizsgálat mindenre választ adott: a fa belsejét ki lehetett csavarni, s ebben volt a hírhedt sárga por…

Ekkor vettem észre a lépcsőt; még egyszer körülpillantottam, meggyőződtem róla, hogy szabad az út, ha esetleg vissza kell vonulnom, majd felmentem a felette lévő emeletre. Az ajtó nagyon jól felszerelt laboratóriumba nyílt. Még mindig sehol egy árva lélek. Sebesen szemügyre vettem a helyiséget, s megállapíthattam, hogy minden megvan a növény porlasztására és a kábítószer kivonására, amelyet azután a Földre szállítanak.
Küldetésem tehát teljesítettem.
Már éppen sarkon akartam fordulni, s visszamenni a folyóhoz, amikor valaki metsző hangon így szólt:
- Legyen szíves ott maradni, ahol van, kedves Lidtano úr, különben kénytelen leszek eleget tenni undorító kötelességemnek, s kegyetlenül megégetni az ön barátnőjét és minden bizonnyal cinkostársát!
Feltartottam a kezem, hátrafordultam, és megpillantottam Lightart, aki nekem szegezte paralját. Egyik hekusa Dorát vette célba lézerpisztollyal.
- Persze - gúnyolódott - ön éppen úgy újságíró, ahogyan én... Újabb szánalmas földi kémelhárítás! Az ön áldozata teljesen hiábavaló lesz: tervünk végrehajtásában semmi sem akadályozhat meg bennünket. Hamarosan elfoglalhatjuk a Földet: az ön honfitársai halomra ölik egymást. A kicsike bizonyosan a cinkosa, egy kis injekció majd megoldja a nyelvüket! De a labor nem megfelelő hely az efféle munkára. Legyen szíves tehát szép nyugodtan velem jönni. Felesleges hangsúlyoznom, hogy a legkisebb gyanús mozdulatra megbénítom...
- Helyes. Lebuktam! - sziszegtem. - Hová kell mennem?
- A felvonóba.
Még mindig felemelt kézzel, engedelmeskedtem.
A fülke ajtaja becsukódott. Lightar megnyomott egy gombot, én pedig a jobb szemfogamat. Tüsténts színtelen és szagtalan gáz ömlött a pocakomból, amely a műszakiak remekbe szabott műanyagkészítménye volt, Roger imádta az efféle trükköket. A fülke néhány másodperc alatt megtelt. A felvonó két szinttel a kiindulópontunk felett állt meg. Dora meg a két fickó nem moccant többé, elnémult, hallgatott, mint a csuka. Bennem semmi kár nem esett: én ellenmérget kaptam.
Benyomtam a laborba vezető gombot. Ott aztán nyitva hagytam az ajtót, hogy kikapcsoljam a készüléket, kiráncigáltam a két rongyot, majd különféle illó és gyúlékony oldószerek szelepeit húzgáltam ki. Természetesen meggyőződtem róla, hogy a helyiségben semmiféle láng nem ég. Tömény éterszag kezdett terjengeni a helyiségben: ideje volt olajra lépni! A lehető legelővigyázatosabb akartam lenni, levettem a skalpomat, amelyben időzítő- meg robbanószerkezet volt, mert esetleg a felvonóból kipattanhat valami szikra; majd a lépcsőhöz futottam.
Tíz percen belül az egész a levegőbe fog repülni...
Négyesével szedtem lefelé a lépcsőfokokat, Dorával a jobb vállamon, betettem a kis aranyost az egyik tengeralattjáró tartályába, magam pedig a vezérlőfülkébe mentem.

Az út egyáltalán nem volt sima. Több örvényen, szűk föld alatti járaton kellett áthaladni. De végül is minden sikerült: az áramlat segítségével a célhoz értünk. A hajótesten néhány horzsolás látszott, ami azt jelentette, hogy utunk azért végzetes is lehetett volna.
Dora még mindig mólés volt. Nekem meg se kottyant az egész: mint már említettem, minden kábítószerre rezisztens voltam. Természetesen nem ringattam magam ábrándokban: a kijáratot minden bizonnyal őrzik.
Így hát levetettem a tógámat, s helyette az egyik öltözőben talált ruhát vettem fel, majd karon fogtam a barátnőmet, és szép nyugodtan felmentem a lépcsőn. A jobb kezemben Lightar paralját tartottam, összetekert tógám alá rejtve.
Már csak két perc a robbanásig…
A lépcsőfeljáró melletti helyiségben két fickó mágneses kockajátékkal szórakozott.
A marhák nem hallották meg, hogy jön valaki. Hacsak azt nem hitték, hogy valamelyik szállítmány kísérője vagyok, mert egyikük felemelte a fejét, és megkérdezte
- Te vagy az, Will?
A paral kisülésétől tátva maradt a szája. Amint elmentem mellettük, láttam, hogy éppen jó dobása volt, a komája tétjét elébe húztam, majd kijöttem, karomon a még mindig üveges tekintetű szőkémmel.
A hűs éjszakai levegő kellemes meglepetésként hatott rám, a közeli erdő illatorgiája az orromba tódult, de nem volt időm élvezni: a távolban villám cikázott.
A néhai Lightar palotáját tartó óriás fa alulról felfelé kezdett égni: így legalább a görbe éjszaka lumpjai idejében felfogják majd, mi történt.
A tűzoltó helik szirénái máris felbúgtak. Bizonyosan csinos megmenteni való lányokat találnak. Akik kétségtelenül hálásak lesznek…
Fejcsóválva tértem be az indulási csarnokba, ahol elkértem a Roger által fenntartott jegyet. Szerencsésen Földet értünk: a menetidő éppen elegendő volt, hogy Dora magához térjen. Mivel egy mukkot sem értett abból, ami vele történt, kötelességemnek éreztem, hogy meghívjam a lakásomra, s kellő magyarázatot adjak mindenről, ennyivel tartoztam is neki. Hadd izguljon az a vén csont Roger: legfeljebb vár egy kicsit a jelentésemre…
Hitemre, nem is bántam meg: a kicsike nagyon éles eszű és felettébb megértő volt…

Szoboszlai Margit fordítása

Ray Bradbury - Talán álmodni

Az ember nem kívánja a halált; nem is várja. Valami elromlik; a rakétád megbillen az űrben, egy planetoid szökik föl előtted, feketeség, mozgás, kezed a szemed elé kapod, heves rántás, aztán az ütközés, a zuhanás.

A sötétség. A sötétségben az eszméletlen fájdalom. A fájdalomban a lidércnyomás.
De nem volt öntudatlan.
- Neve? - kérdezték rejtett hangok.
- Sale - felelte az örvénylő rosszullétből. Leonard Sale.
- Foglalkozása? - rikoltottak a hangok.
- Űrhajós! - kiáltotta, magányosan az éjszakában.
- Köszöntünk - mondották a hangok. - Köszöntünk, köszöntünk... - és a semmibe vesztek.
Felállt a hajója roncsai között. Mintha levetett, gyűrött ruhából lépne ki.
Felkelt a nap, reggel volt.
Sale kipréselte magát a keskeny légzsilipen, felegyenesedett, mélyet lélegzett. Szerencse. Őrületes szerencse. Ruhája ép; oxigén- és élelmiszertartaléka van. Remek! Hát vajon a... Kutatni kezdett a roncsok között. Csodák csodája! A rádió is ép.
Adásra állította, aztán lekopogta az üzenetet. LEZUHANTAM 787. PLANETOIDRA. SALE. SEGÍTSÉG. SALE. SEGÍTSÉG.
Teltek a percek. És jött a válasz: HELLO, SALE. ITT ADDAMS, MARS-KIKÖTŐ. MENTÉSRE KÜLDJÜK LOGARITMUS HAJÓT. HAT NAP MÚLVA ÉRKEZIK 787. PLANETOIDRA. FEL A FEJJEL.
Sale táncra perdült.
Ennyi az egész. Az ember lezuhan. Az embernek van ennivalója. Az ember rádión kér segítséget. A segítség jön. - Voilà! - kurjantotta el magát.
A nap magasabbra emelkedett. Meleg volt. Sale-t meg sem legyintette a halandóság szele. Hat nap - semmiség. Eszik, olvas, alszik. Körülpillantott. Semmiféle veszedelmes állat; tűrhető oxigénellátás. Kell ennél több? De kell ám: babfőzelék szalonnával - hangzott a válasz. Megnyomta sisakján a gombot, és az étel a szájába pottyant.
Reggeli után rágyújtott. Lassan, hosszan szívta a cigarettát, a füstöt a sisak e célra szolgáló csövén fújta ki. Elégedetten bólogatott. Micsoda szerencse! Egy karcolás sem érte. Szerencse, őrületes szerencse.
A feje szinte magától bólogatott tovább. Aludni - gondolta Sale. Nem rossz ötlet. Szunyókál egy kicsit. Ideje van, kialhatja magát. Hat hosszú nap, boldog tétlenségre, bölcselkedésre. Aludni. Elnyújtózott, karját feje alá tette, szemét lehunyta.

Eljött az őrület, és leigázta. A hangok susogtak. - Aludj, igen, aludj - mondták a hangok. Ó, aludni, aludni.
Sale kinyitotta szemét. A hangok elhallgattak. Minden a legnagyobb rendben. Vállat vont. Le-lecsukódott megint a szeme. Kényelmesen elvackolódott.
- Iiiiiiiiiiiiiii - vijjogtak messze a hangok.
- Ááááááááááááááá - károgtak a hangok.
- Aludni, aludni, aludni, aludni - mormogták a hangok.
- Meghalni, meghalni, meghalni, meghalni - vonították a hangok.
- Uuuuuuuuuuuuuuu - huhogták a hangok.

- Mmmmmmmmmmmmmmmmmmm - zümmögött Sale agyában egy darázs.
Felült. Megrázta fejét. Pislogva nézte a lezuhant űrhajót. Szilárd fém. Ujja tapintotta a tömör sziklát. Igazi nap világított a kék égen. Próbáljunk hanyatt fekve aludni - gondolta Sale. Elhelyezkedett, ezúttal hanyatt. Órája ketyegett a csuklóján. Vére forrón keringett ereiben.
- Aludni, aludni, aludni, aludni - kántálták a hangok.
- Óóóóóóóóóóóóóó - jajongták a hangok.
- Áááááááááááááááá - ásították a hangok.
- Meghalni, meghalni, meghalni, meghalni. Meghalni, elszunnyadni és aludni! Meghalni, aludni, meghalni! Óóóóó! Áááá! Iiiiii!
Dobolt a fülében a vér. A szél hangosabban fújt.
- Enyém, enyém - mondotta egy hang. - Enyém, enyém, ő az enyém, ő az enyém!
- Nem! Az enyém, enyém - mondotta a másik hang. - Nem! Az enyém, enyém, ő az enyém!
- Nem! A miénk, miénk - harsogta tíz, hang. - Miénk, miénk, ő a miénk!
Ujjai görcsösen megrándultak. Állkapcsa összeszorult. Szemhéja megrebbent.
- Végre, végre - zengte egy magas hang. Most, most. Hosszú idő, várakozás. Vége, vége - zengte a magas hang. - Vége, vége, végre vége!
Mintha a tenger mélyén volna. Zöld zengés, zöld vízió, zöld idő. Buborékhangokat nyel el a tengerár mély vize. Távoli kar zeng esztelen zsolozsmát. Leonard Sale elgyötörten hánykolódott.
- Enyém, enyém! - harsogta egy hang.
- Enyém, enyém! - visította a másik.
- Miénk, miénk! - süvöltött a kar.
Fém csendül, kardok csapnak össze, párviadal, küzdelem, csata, háború. Robban; széttépi az agyát.
- Iiiiiiiiiiiiiii!
Sale sikoltva felugrott. A táj elolvadt, elfolyt.
Egy hang szólalt meg:
- Rathalari Tylle vagyok. Gőgös Tylle, a Véres Halom és a Haláldomb ura. Rathalari Tylle, az Emberölő!
És szólt a másik
- Wendillói Iorr vagyok, Bölcs Iorr, a Hitetlenek Ostora!
És kántált a kar:
- És mi vagyunk a harcosok, az acél, a harcosok, a csobogó vörös vér, az omló vörös vér, a napon gőzölgő vörös vér…
Leonard Sale megtántorodott a súly alatt.
- Eredjetek! - kiáltotta. - Távozzatok tőlem, Isten nevében, távozzatok!
- Iiiiiiiiiiiiiii - vijjogott az acélhoz csapódó acél.
Csend. Leonard Sale állt, és patakzott róla a verejték. Oly heves reszketés fogta el, hogy állni sem tudott. Őrület - gondolta. Teljes őrület. Dühöngő őrület. Őrület!

Egy rántással kinyitotta az élelmiszertartályt, megérintette az egyik csomagot. A következő pillanatban előtte állt a gőzölgő kávé. Mohón szürcsölte sisakja csövén át. Megborzongott. Hatalmas kortyokban szedte a levegőt.
Gondolkodjunk logikusan. Leonard Sale nehézkesen leült. A kávé égette a nyelvét. Kétszáz éve nem volt a családban elmebeteg. Csupa józan, kiegyensúlyozott ember. Mi oka lenne most az őrületre? A sokk? Ostobaság. Nincs semmiféle sokk. Hat nap múlva itt a mentőhajó. Nincs abban semmi sokk. Semmi veszedelem. Közönséges planetoid ez. Közönséges, mindennapi hely. Mi ok volna az őrületre? Eszemnél vagyok, józan vagyok.
- Igen? - kiáltott benne egy aprócska, fémes hang. Visszhang. Tovatűnő visszhang.
- Igen! - kiáltotta Sale. Jobb öklével baljára csapott. - Színjózan!
- Hahahahahahahahahahahahahaha! - Tovatűnő nevetés.
Sale megperdült.
- Elhallgatsz?! - kiáltotta.
Nem szóltunk egy szót sem - mondták a hegyek. Nem szóltunk egy szót sem - mondotta az ég. Nem szóltunk egy szót sem - mondta a hajóroncs.
- Akkor jó - mondta Sale, és megtántorodott. - Nem is ajánlom.
Olyan volt minden, mint rendesen.

A kavicsok átforrósodtak. Hatalmas és sötét volt az ég. Ujjaira nézett, és látta, hogy perzsel a nap minden egyes fekete szőrszálat. Csizmájára nézett, és látta rajta a port. Hirtelen boldogság öntötte el, mert elhatározásra jutott. "Nem alszom el - gondolta. - Lidérces álmaim vannak, hát miért aludnék?" Íme a vigasztalás.
Kidolgozta a napirendet. Reggel kilenctől vagyis ettől a perctől - tizenkettőig körbejár, megnézi a planetoidot. Amit lát, feljegyzi. Azután letelepszik, kinyit egy doboz szardíniát, hozzá tartósított kenyeret, finom vajjal, és a sisakzsilipen át elfogyasztja. Fél egytől négyig elolvassa a Háború és béke kilenc fejezetét. A roncsok közül kaparta ki a könyvet, és a keze ügyébe rakta. Volt egy kötet T. S. Eliot verseivel is. Remek lesz.
Fél hatkor vacsora, hattól tízig a földi rádiót hallgatja. Egypár csapnivaló ripacs rossz vicceket mond, egy pocsék énekes sanzonokat nyávog, aztán a legfrissebb hírek, majd éjfélkor az ENSZ-himnusszal búcsúzunk.
És azután?
Elémelyedett.
"Hajnalig pasziánszot rakok - gondolta. - Fennmaradok, forró feketét iszom, és pasziánszot rakok egészen napkeltéig."
Hahaha - gondolta.
- Mit mondtál? - kérdezte magát fennhangon.
- Azt mondtam: hahaha! - felelte. - Valamikor csak kell aludnod.
- Egy cseppet sem vagyok álmos - mondta.
- Hazudsz! - vágta vissza. Élvezte a beszélgetést.
- Kiválóan érzem magam - mondta.
- Csak tetteted! - felelte.

- Nem félek se az éjszakától, se az alvástól, semmitől - mondta.
- De vicces! - felelte.
Komiszul érezte magát. Aludni szeretett volna. És mert félt az álomtól, csak még álmosabb lett. Lefeküdni, behunyni a szemét, elvackolódni.
- Aluszkálni, mi? - kérdezte gunyorosan a cenzor.
- Járok egyet, megnézem a sziklákat, a kőzetképződményeket, és elgondolom, milyen remek dolog élni - mondta.
- Uramisten! - kiáltott a cenzor. - William Saroyan!
Egy darabig megy - gondolta -, egy napig, egy éjszakát még, de mi lesz a következő nappal, a következő éjszakával? Hát az azután következővel? Amíg meg nem érkezik a mentőhajó? Olyan nagyon erős vagy, pajtikám?
Nem - hangzott a válasz.
Mitől félsz? Nem tudom. Azoktól a hangoktól. Azoktól a zajoktól. De hisz nem tehetnek kárt benned - igaz?
Hm. Ki tudja! Előbb-utóbb szembe kell nézni velük. Muszáj? Szedd össze magad, öregem. Fel a fejjel, meg a többi idevágó szöveg.
Letelepedett a kemény talajra. Sírhatnékja támadt. Mintha véget ért volna az élete, és most új, ismeretlen területre lépne. Csalóka idő volt, melegen sütött a nap; testileg remekül érezte magát, az embernek ilyen időben horgászni volna kedve, virágot szedni, csókolózni, tudom is én. De a gyönyörű nap kellős közepén mi vár az emberre?
Halál. Na, az azért nem.
De bizony hogy halál.
Lefeküdt, lehunyta szemét. Fáradt volt körbecsászkálni.
"Hát jó - gondolta. Ha halál vagy, gyere el értem. Tudni akarom, mi ez a marhaság."
És eljött a halál.
- Iiiiiiiiiiiiiii - szólt egy hang.
- Jól van, tudom - mondta fektében Leonard Sale. - És aztán?
- Ááááááááááááááá - szólt egy hang.
- Ezt is tudom - mondta ingerülten Leonard Sale. Fázott. Szája elnyílt.
- Rathalari Tylle vagyok, az Emberölő!
- Wendillói Iorr vagyok, a Hitetlenek Ostora!
- Miféle hely ez? - kérdezte Leonard Sale, és igyekezett leküzdeni iszonyatát.
- Valaha hatalmas bolygó volt! - felelte Rathalari Tylle.
- Valaha véres csaták színhelye! - felelt Wendillói Iorr.
- Most halott - mondotta Tylle.
- Most néma - mondotta Iorr.
- Míg el nem jöttél - mondotta Tylle.
- Hogy életet adj nekünk - mondotta Iorr.
- Ti holtak vagytok - erősködött Leonard Sale. Megborzongott. - Csak a szél vagytok, semmi más.
- Élünk általad.
- És harcolunk általad!
"Aha - gondolta Leonard Sale. - Szóval csatatér legyek, mi?"

- Barátok vagytok?
- Ellenségek! - ordította Iorr.
- Esküdt ellenségek! - üvöltötte Tylle. Leonard Sale kivicsorította fogát. Irtózat fogta el. - Mióta vártok? - kérdezte.
- Mióta idő az idő?
- Tízezer éve?
- Talán.
- Tízmillió éve?
- Talán.
- Mik vagytok? Gondolatok, szellemek, kísértetek?
- Mindez és ennél is több.
- Értelem?
- Úgy, ahogy mondod.
- Hogy maradtatok meg?
- Iiiiiiiiiiiiiii - zengett a távoli kar.
- Ááááááááááááááá - zúgott a másik hadsereg, összecsapásra készen.
- Valamikor réges-régen termő volt ez a föld, gazdag a bolygó. És élt vala két nemzet, erős nemzet, két erős férfival az élén. Én voltam Iorr, ő meg, aki Tylle-nek nevezi magát. És a bolygó romlásnak indult, és semmibe veszett. A népet meg a hadsereget felőrölte a nagy háború, az ötezer esztendeig dúló háború. Hosszú volt az életünk, a szerelmünk, sokat ittunk, sokat aludtunk, sokat verekedtünk. És amikor meghalt a bolygó, testünk elszáradt, és mi csupán nagy tudományunk révén maradtunk fenn az időben.
- Fennmaradtatok? - tűnődött Leonard Sale. - De hisz nincs belőletek semmi!
- Az elménk, te ostoba, az elménk! Mit ér a test elme nélkül?
- És mi az elme test nélkül? - nevetett Leonard Sale. - Na, most megfogtalak! Ismerjétek el, itt megfogtalak!
- Igaz - mondta a kegyetlen hang. - Az egyik mit sem ér a másik nélkül. De a fennmaradás, ha öntudatlan is, fennmaradás. Nemzetünk elméje tudomány révén, csoda révén fennmaradt.
- Csakhogy érzékek nélkül, szem híján, fül híján, tapintás, szaglás meg a többi híján!
- Mindezek híján, valóban. Pára vagyunk csupán. Régóta már. Egészen máig.
"És most itt vagyok én" - gondolta Leonard Sale.
- Most itt vagy te - mondotta a hang. - Hogy testet adj lelkünknek. Hogy nekünk add testedet, amelyre oly nagy szükségünk van.
- Én egy vagyok csak - gondolta Sale.
- Akkor is hasznod vehetjük.
- Én egyén vagyok - gondolta Sale. - Elutasítom a tolakodásotokat.
- Elutasítja a tolakodásunkat! Hallottad ezt, Iorr? Elutasít!
- Mintha joga volna elutasítani!
- Vigyázz - intette Sale. - Csak hunyorítok, és eltűntök, fantomok! Felébredek, és kidörzsöllek a szememből!
- De aztán alszol majd megint, valamikor csak alszol! - kiáltotta Iorr.
- És amint elalszol, mi itt leszünk, várunk, várunk, várunk. Rád várunk!

- Mit akartok?
- Szilárdságot. Tömeget. Érzékelést megint!
- Mindketten úgysem kaphatjátok meg.
- Majd megverekszünk érte.
Forró kampó akaszkodott a koponyájába. Mintha lándzsát vertek volna az agyába.
És egyszeriben iszonyú tisztán látott mindent. Rémületesen, csodálatosan tisztán. Ő a világmindenségük. Gondolatainak, agyának, koponyájának világa két táborra oszlik: az egyiknek Iorr, a másiknak Tylle áll az élén. És ő a csataterük!
Zászlók lobogtak az elme vöröslő égboltján. Rézpajzsokon villant a nap. Szürke állatok sereglettek, rohantak, kardok, tollforgók, trombiták tengerében.
- Iiiiiiiiiiiiiii! - A roham.
- Áááááááááááááááááááááá! - A robaj.
- Raaaaaaaaaaaaaaaaaaaaaaaaaaaaaaaaaaaajta! - Az örvény.
-
Mmmmmmmmmmmmmmmmmmmmmmmmmmmmmmmmmmmmm…
Tízezer ember száguldott a rejtett, apró színpadon. Tízezer ember lebegett szemgolyója belső, lakkozott oldalán. Tízezer dárda süvített fejének apró csontburkában. Tízezer puska dördült. Tízezer hang üvöltött a fülében. Testét tépték, csavarták, rángatták, görgették, s ő sikoltott, vonaglott, koponyája már-már meghasadt. A hangzavar, a süvítés, ahogy agyának csontsíkságain, velejének földrészein, ereinek medrében zúdultak, zúdultak a seregek, egy hadsereg, kettő, kardok villogtak a napon, összecsaptak, ötvenezer elme tépte, szaggatta, kaszabolta, követelte, ötvenezer elme csatatere volt egy személyben. Összecsapás, hadsereg hadsereg ellen, vér, harsogás, üvöltés, halál, őrület!
Akár a cintányér, csattant egymásnak a két sereg!
Felugrott őrjöngve. Nekirohant a sivatagnak. Futott, futott, futott, meg nem állt.
Aztán leült és sírt. Zokogott, míg a tüdeje is sajgott belé. Sokáig, fájón, tépőn zokogott. Patakzott az arcán a könny. - Istenem, Istenem, segíts! Uramisten, segíts! - kiáltott.
Csend volt körülötte.
Délután négy óra. A sziklákat perzselte a nap.
Nagy sokára sikerült átforrósítania pár szelet kétszersültet. Málnalekvárt evett hozzá.
"Legalább tudom, mivel kell szembenéznem! - mondta magában. - Uramisten, micsoda világ! Micsoda ártatlannak tetsző világ, s valójában micsoda szörnyeteg! Jó, hogy még fel nem fedezte senki. Vagy igen?!" Megrázta sajgó fejét. Szerencsétlenek, akik előtte már idezuhantak, ha ugyan akadt olyan. Meleg nap, kemény szikla, ellenségnek sehol semmi nyoma.
Míg be nem hunyod a szemed, és el nem lankad az elméd.
És lábujjhegyen közelebb lopakodik az éj, és vele a hangok, az őrület és a halál.

- No de most semmi bajom - mondotta büszkén. - Ezt nézzétek! - Kinyújtotta kezét. Iszonyatos akaraterővel sikerült megfékeznie a remegését. - Majd én megmutatom, ki itt az úr kiáltott az ártatlan égre. - Én! Én vagyok! És megdöngette mellét.
Hogy a gondolat ilyen sokáig elél! Millió esztendő talán, és a tömérdek gondolat halálról, zűrzavarról, hódításról itt szállong a bolygó ártatlan, de mérgező levegőjében, élő emberre vár, hogy csatornát találjon, amelyen át új életre, értelmetlen elevenségre támadhat!
Most, hogy jobban érezte magát, ostobaságnak tetszett az egész. "Nem kell mást tennem - gondolta -, mint ébren maradni hat éjen át. Akkor nem zaklathatnak. Ha ébren maradok, én leszek az úr. Erősebb vagyok, mint azok az őrült oligarchák, eszeveszett kardcsörtető, pajzslobogtató, trombitaharsogtató népségükkel. Ébren maradok."
De ébren maradsz-e? - tűnődött. - Hat hosszú éjszaka? Ébren?
Itt a kávé, a gyógyszer meg a könyvek, a kártya.
"De hisz már most is fáradt vagyok, nagyon fáradt - gondolta. Kitartok vajon?"
Nos, ha nem - akkor is itt a pisztoly.
Hová lesznek az ostoba oligarchák, ha az ember golyót ereszt a színházukba? Színház az egész világ. Nem. Te, Leonard Sale, te vagy a kis színház. És a színészek benne ők. És mi lesz, ha golyót röpítesz a színfalakba, ledöntöd a kulisszákat, szétszaggatod a függönyt, elrontod a végszót? Felrobbantani a színpadot, valamennyit, ha nem vigyáznak!
Először is megint rádióüzenetet kell küldenie Mars-kikötőbe. Talán hamarabb is küldhetik azt a mentőhajót, talán akkor kibírja. Mindegy, mindenképpen figyelmeztetni kell őket, miféle bolygó ez itt, ez az ártalmatlannak látszó lidércnyomás, lázálom…
Egy percig kopogott a billentyűkön. Szája összeszorult. A rádió néma. Elküldte a szabályos mentést kérő üzenetet, felfogta a választ, azután kioltotta magát.
Épp ez hiányzott - gondolta. Most már nincs más hátra: tervet kell készíteni.
Meg is csinálta. Ceruzát vett elő, felvázolta hatnapos menekülési tervét.
Ma este - írta - még hat fejezet a Háború és békéből. Reggel négykor forró fekete. Négy óra tizenötkor elővenni a kártyát; tíz játszma pasziánsz. Ez eltart körülbelül hat óra harminc percig, akkor… megint kávé. Hét órakor meghallgatni a Földről a reggeli műsort, ha ugyan vétel még van a rádión. Van-e vajon? Kipróbálta. Néma.
Nos - írta -, héttől nyolcig elénekelni valamennyi dalt, ami az eszembe jut, szórakoztatni magamat. Nyolctól kilencig Helen Kingre gondolni, Helenre emlékezni. Egyébként miért ne lehetne most mindjárt Helenre gondolni? Kipipálta.
Részletesen kidolgozta a többi napot is. Megvizsgálta a mentőládát. Több csomag tabletta, ami majd ébren tartja. Óránként egy, hat napon át. Helyreállt az önbizalma.

- Na, megnézhetitek magatokat, Iorr, Tylle! Lenyelt egy serkentő tablettát, egy korty forró feketével.

Jött tehát Tolsztoj vagy Balzac, a kopogós römi, kávé, tabletták, séta, megint Tolsztoj, megint Balzac, megint a kopogós römi, megint a pasziánsz. Eltelt az első nap, el a második, a harmadik.
A negyedik napon nyugodtan feküdt egy szikla árnyékában, ötösével számlált ezerig, azután tízesével, hogy foglalkoztassa, ébren tartsa az agyát. Szeme annyira elfáradt, hogy egyre gyakrabban kellett hideg vízzel borogatnia. Olvasni nem tudott, hasogató fejfájás gyötörte. Annyira kimerült, hogy mozdulni sem tudott. Eltompította a gyógyszer. Olyan volt, mint egy viaszbáb, amelyet megtömtek mindenfélével, hogy iszonyatos ébrenlétben tartsák. A szeme üveg, a nyelve rozsdás, az ujjait mintha csupa tű borítaná.
Követte az óra mutatóját. Egy másodperc megint letelt a várakozásból - gondolta. Két másodperc, három másodperc, négy, öt, tíz, harminc másodperc. Egy teljes perc. Már egy óra. Jöjj, hajó, siess, hajó!
Halkan nevetni kezdett.
Mi történik, ha feladja, ha elalszik? Elszunnyadni - és aludni. Talán álmodni… Színház az egész világ… Ha feladja a reménytelen küzdelmet, ha megtörik?
- Iiiiiiiiiiiiiii - Az érccsata rikoltó figyelmeztetése.
Megborzongott. Nyelve megmozdult száraz, cserepes szájában.
Iorr és Tylle megvívja ősi csatáját. Leonard Sale megháborodik.
És akármelyik nyer csatát, megszállja ezt a tébolyult emberroncsot, a rázkódó, kacagó, őrjöngő testet, és végigvándorol vele a világon, tíz évig, húszig, elfoglalja, meglovagolja, teljes pompában trónol benne, felséges gesztusokkal, fejvesztésre ítéli ezt, táncra kéri amazt, és mindezt odabent, mindezt láthatatlanul. Leonard Sale-t, már ami maradt belőle, elvezetik valamely rejtett zárkába, hogy ott dúlják a háborúk, ott emésszék a csata férgei húsz tébolyult esztendőn át, ősöreg őrült gondolatok martalékaként.
Amikor a mentőhajó megérkezik, nem találnak semmit. Sale elrejtőzik valahol, fejében egy győztes hadsereg. Elrejtőzik egy sziklahasadékban, ott fészkel benne Iorr, a gonosz megszálló.
Kis híján beleroppant a gondolatba. Húszesztendei téboly. Húszesztendei kínzás, tenni, amit nem akar. Húszesztendei dúló háború, húszesztendei hasadás, húsz év irtózat és rettegés.
Feje a térde közé bukott. Szemhéja felpattant, szinte hasadozott. Dobhártyája fáradtan lüktetett.
- Aludni, aludni - dalolták édes tengeri hangok.
- Ide hallgassatok… alkut ajánlok - gondolta Leonard Sale. - Neked, Iorr és neked is, Tylle. Iorr, te megszállhatsz hétfőn, szerdán és. péntekén. Tylle, a tiéd vagyok vasárnap, kedden és szombaton. Csütörtökön pedig a kimenőm. Oké?
- Iiiiiiiiiiiiiii - dalolta a tengerár, megborzongatva agyát.
- Óóóóóóóóóóóáóóóóóó - zúgták halkan a távoli hangok.
- No, áll az alku, Iorr, Tylle?
- Nem - mondotta egy hang.

- Nem - mondta a másik.
- Mohók vagytok mindketten, mohók! - panaszolta Sale. - Dögvész mindkét családra. Aludt.
És Iorr volt, kezén drágaköves gyűrűk. Felkelt a szikla mögül, és kinyújtotta felékszerezett kezét, és vak seregeknek parancsolt. Iorr volt, a drágaköves harcosok ősi ura.
És Tylle volt, asszonyok élvezője, a kutyaölő! Tudatának egy foszlánya a tartójában rejtőző pisztoly felé terelte a kezét. Az alvó kéz kihúzta a pisztolyt. A kéz felemelkedett, a pisztoly célzott.
Tylle és Iorr seregei összecsaptak.
A pisztoly eldördült.
A golyó feltépte Sale homlokát, felébresztette. Még hat óra hosszat ébren maradt, ocsúdott a legutóbbi csata után. Most már tudta, hogy nincs remény. Kimosta, bekötözte az önkezével ütött sebet. Ha jobban céloz, már véget ért volna az egész. Az eget fürkészte. Még két nap. Még kettő. Jöjj, hajó, jöjj. Elnehezítette az álmatlanság. Hiába. Hat óra elteltével őrjöngött. Felemelte a pisztolyt, letette, felemelte megint, halántékához illesztette, ujja a ravaszra forrt. Aztán meggondolta magát, és az eget nézte újra.
Leszállt az éj. Olvasni próbált, aztán elhajította a könyvet. Eltépte, elégette, csak hogy valamit csináljon.
Olyan fáradt. Még egy óra - döntött: Ha nem történik semmi, megölöm magam. Most már bizonyos. Ezúttal megteszem.
Elővette a pisztolyt, maga mellé tette a földre. Nagyon nyugodt volt most, ha fáradt is. Túl lesz rajta. Halott lesz.
Figyelte órája percmutatóját. Egy perc, öt perc, huszonöt perc.
Láng jelent meg az égen.
Annyira hihetetlen volt, hogy sírva fakadt.
- Rakéta - mondta, és felállt. - Rakéta! - kiáltotta, és megdörzsölte a szemét. Előrerohant.
A láng fényesebb lett, nőtt, leereszkedett. Leonard Sale vadul integetett, előrerohant, otthagyta pisztolyát, munícióját, mindent. - Látod ezt, Iorr, látod ezt, Tylle?! Vadállatok, szörnyetegek, mégis legyőztelek! Én nyertem! Jönnek és megmentenek! Nyertem, ti átkozottak!
Vadul nevetett, a sziklákra, az égre, a keze fejére.
A rakéta leszállt. Leonard Sale megingott álltában, várta, hogy nyíljon az ajtó.
- Isten veled, Iorr, Isten veled, Tylle! - kiáltotta diadalmasan, vigyorogva, égő szemmel.
- Iiiiiiiiiiiiiii - süvöltött az időben távolodó hang.
- Aáááááááááááááááá - halkultak a hangok.
A rakéta légzsilipje felpattant. Két férfi ugrott ki.
- Sale? - kiáltották. - Ez az ACDN-13-as hajó. Elfogtuk az SOS jelzését, és elhatároztuk, hogy mi magunk jövünk magáért. A Mars-kikötőből kifutó űrhajó csak holnapután érkezik. Mi is szívesen pihenünk egy kicsit. Gondoltuk, itt éjszakázunk, felvesszük magát, azután megyünk.
- Nem - mondotta Sale. Arcvonásait szétmázolta a rettenet. - Nem éjszaka…

Nem tudott beszélni. Összeesett.
- Gyorsan! - szólt egy hang fölötte a sivár űrben. - Gyorsan adj neki folyékony élelmiszerinjekciót meg valami nyugtatót. Kalóriára és pihenésre van szüksége.
- Nem pihenés! - sikoltotta Sale.
- Félrebeszél - mondta halkan az egyik férfi. - Nem alvás! - sikoltotta Sale.
- Jól van, jól van - nyugtatta a férfi. Tű hatolt Sale karjába.
Sale vadul csépelt. - Nem alvás, nem! - tátogta iszonyodva. - Nem!
- Nincs magánál - mondta az egyik férfi. A sokk.
- Nem nyugtató! - sikoltotta Sale.
Ereibe csordult a nyugtató.
- Iiiiiiiiiiiiiii - zúgta az ősi szél.
- Ááááááááááááááááá - zengte az ősi tenger. - Nem nyugtató, nem alvás, kérem, nem, nem, nem! - sikoltotta Sale, és megpróbált talpra vergődni. - Maguk... nem értik!
- Csak nyugalom, öregem, tőlünk nem kell félnie, nincs semmi baj - szólt fölötte a megmentő.
Leonard Sale aludt. A két férfi ott állt fölötte. Ahogy figyelték, Sale arcvonásai eltorzultak. Felnyögött, kiáltott, arcát érzelmek dúlták fel. Ez az arc egy szent arca volt, egy bűnös, egy ördög, egy szörnyeteg arca, sötétség, világosság, egy, sok, hadsereg, űr, minden, minden! Vonaglott álmában.
- Iiiiiiiiiiiiiii! - tört ki szájából a hang.
- Áááááááááááááá! - sikoltott.
- Mi baja? - kérdezte két megmentőjének egyike.
- Nem tudom. Adjunk még nyugtatót?
- Adjunk. Idegek. Aludnia kell.
Beleszúrták karjába a tűt. Sale vonaglott, köpködött, hörgött. Aztán hirtelen meghalt.
Ott feküdt; fölötte állt a két férfi.
- De szörnyű - mondta egyikük. - Hát érted ezt?
- A sokk. Szegény ördög. Igazán sajnálom. - Letakarták az arcát. - Láttál már ilyen arcot?
- A magány. A sokk.
- Hát igen. Uramisten, ezt az arckifejezést! Csak azt remélem, soha többé nem látok ilyet. - Szörnyű. Vár ránk, megjövünk, aztán fogja magát, és meghal.
Körülpillantottak.
- Mit csinálunk? Maradjunk itt éjszakára?
- Igen. Jó egy kicsit kint lenni a hajóból.
- Persze előbb eltemetjük.
- Természetesen.
- És kint éjszakázunk a szabadban, a levegőn, jó? Jólesik egy kicsit megint a szabad ég alatt lenni. Két hét abban a nyomorult hajóban...
- Rendben. Majd keresek neki valami helyet. Te meg készítsd el a vacsorát addig, jó?
- Oké.
- Jól alszunk ma, az biztos.
- De mennyire.

Sírt ástak, imát mondtak fölötte. Némán itták meg esti kávéjukat. A gyönyörűséges égre pillantottak, a fényes, szépséges csillagokra.
- Micsoda éjszaka! - mondták, miközben leheveredtek.
- Szép álmokat - mondta az egyik, és az oldalára hengeredett.
És a másik ráfelelte:
- Szép álmokat.
Elaludtak.

Borbás Mária fordítása

Cordwainer Smith - Patkány-sárkány játék

Az Asztal
A fénybombázás keserves kenyér. Underhill dühödten csukta be maga mögött az ajtót. Mi értelme egyenruhát viselni, katonásdit játszani, ha senki sem becsüli az ember munkáját?
Leült a székébe, fejét a támaszon nyugtatta, és előrehúzta homlokára a sisakot.
Várta, hogy a fénybombázó-szerkezet bemelegedjék, és eszébe jutott a lány odakint a folyosón. Ránézett a készülékre, aztán őrá vetett gúnyos pillantást.
- Miau! - ennyit mondott csak. De ez vágott, akár a kés.
Mégis minek nézi az a lány? Ostobának, lézengőnek, egyenruhás naplopónak? Nem tudja talán, hogy minden félórányi fénybombázás után legkevesebb kéthavi szanatóriumi pihenő jár neki?
A készülék bemelegedett. Underhill érezte maga körül a térnégyszögeket, érezte, hogy mérhetetlenül nagy rács közepében van, semmivel telt kockarács közepében. Érezte a sajgó űriszonyt és a rémületes szorongást, amely mindannyiszor meglepte, valahányszor a lomha por leghalványabb nyomára bukkant.
Aztán eleresztette magát. A Nap megnyugtató tömörsége, az ismerős bolygók meg a Hold óraműrendszere hatolt tudatába. A mi Naprendszerünk olyan elbűvölően egyszerű, mint őseink kakukkos órája, amint meghitten ketyeg, megnyugtató, surrogó zörejeket hallat. A Mars fura kis holdjai úgy kerengnek a bolygójuk körül, mint a tébolyult egerek, de a rendszerességük azért mégis megnyugtató: minden rendben. Messze fent, a nappálya síkja fölött, érezte, hogy vagy fél tonna por szállingózik az emberi útvonalak mentén.
Itt nincs ellenfél, nincs kihívás, semmi sem tépi ki az eleven lelket a testből. A Naprendszert nem fenyegeti semmi. Viselheti akár az örökkévalóságig a fénybombázó-készüléket, akkor se lesz más, csak telepatikus képességgel rendelkező csillagász, ember, akinek eleven szellemében ott lüktet melegen, védelmezőn a Nap.

Woodley jött be.
- Minden ugyanúgy - mondta Underhill. Nincs mit jelenteni. Nem csoda, hogy csak a térváltás bevezetése óta fejlődik a fénybombázás. Idelent, a Nap áldott melegében olyan jó a nyugalom. Körülhatárolt, szép, tömör, mintha csak otthon üldögélne az ember.

Woodley válaszként csak mordult egyet. Nem volt híve a fantáziálásnak.
Underhill zavartalanul folytatta:
- Nem is lehetett bolondság az Egykori Embernek. Nem is értem, miért kellett háborúban felégetniük a világukat. Nekik nem volt szükségük térváltásra. Nem kellett nekivágni az űrnek, és a csillagok közt megkeresni a kenyerüket. Nem kellett a Patkányok elől bujkálniuk, nem játszották a Játékot. Nem is találhatták fel a fénybombázást, hiszen nem volt rá szükségük, igaz, Woodley?
Woodley megint csak mordult egyet. - Mhm. Woodley huszonhat éves volt, egy év múlva éri el a nyugdíjkorhatárt. Már kinézett magának egy farmot. Tíz éve dolgozik a fénybombázók élvonalában. Úgy tudta csak megőrizni józan eszét, hogy nem sokat gondol a munkájára, a feladatát tisztességgel elvégzi, aztán a legközelebbi bevetésig eszébe sem jut.
Woodley sosem igyekezett megnyerni a Fegyvertársak rokonszenvét. Azok nem is nagyon kedvelték. Volt, aki egyenesen ki nem állhatta. Azzal gyanúsították, hogy titokban utálja a Fegyvertársakat, de mivel amazok sosem fogalmaztak meg gondolatban tételes panaszt, a többi fénybombázó meg a Parancsnok békén hagyta Woodleyt.
Underhill bezzeg a mai napig is bámulta a munkájukat. Révülten hebegte:
- Mi történik velünk térváltáskor? Gondolod, hogy ez egy kicsit olyan, mint meghalni? Láttál te már valakit, miközben lelketlenítik?
- Lelketlenítik! - legyintett Woodley. - Micsoda laikus szöveg. Honnan a fenéből tudod, hogy ennyi év után még egyáltalán van-e lelkünk?
- Pedig én egyszer láttam. Láttam, milyen volt Dogwood, amikor szétjött. Iszonyúan fura. Olyan nedves volt, meg ragadós, mintha vérezne, és egyszerűen kiment belőle - és tudod, mit csináltak Dogwooddal? Elvitték a kórháznak abba a részébe, ahova mi nem mehetünk be - fel a legfelső emeletre, ahol a többiek vannak, azok, akik életben maradnak a Patkányok támadása után.
Woodley leült, és pipára gyújtott. Ősöreg lelet volt ez a pipa, dohány nevű történelem előtti holmit égetett benne. Gusztustalan szokás volt, de valahogy romantikus színben tüntette fel Woodleyt.
- Ide hallgass, öcsém. Sose törd te a fejed ilyesmiken. A fénybombázás szüntelenül fejlődik. A Fegyvertársak szintén Saját szememmel láttam, amint negyvenhatmillió mérföldre lőttek szét két Patkányt másfél millszekundum alatt. Amíg csak ember kezelte a fénybombázó-készüléket, mindig megvolt az esély, hogy az alatt a minimálisan négyszáz millszekundum alatt, ami az emberi agynak kell a fénybomba kioldásához, nem tudjuk elég gyorsan megbombázni a Patkányokat, és nem védjük meg a térváltóhajókat. De mióta a Fegyvertársak bekapcsolódtak, egészen más a helyzet. Ha egyszer nekilendülnek, gyorsabbak a Patkányoknál. Nem mondom, nem kellemes, ha egy Fegyvertárs bekapcsolódik az agyunkba…
- Nekik sem könnyű - vetette közbe Underhill.

- Az téged ne zavarjon. Az ő bajuk. Nem emberek. Hidd el nekem, több fénybombázó pörgött már be, mert Fegyvertársakkal bratyizott, mint amennyit valaha is elkaptak a Patkányok. Te például hányról tudsz, akit elkaptak?

Underhill lenézett a kezére: zölden-lilán foszforeszkált a bemelegített fénybombázó-készülék élénk fényében. Ujjain számlálta a hajókat. Egy: az Andromeda - legénységestül, utasokkal együtt odaveszett. Kettő, három: a 43-as meg az 56-os mentőhajó - bombázókészülékük kiégett, fedélzetükön mindenki meghalt vagy megháborodott. Négy, öt, hatodiknak a másik keze hüvelykujja: az első három csatahajó, amely a Patkányok martaléka lett, és mindenestül elveszett. Akkor döbbentek rá az emberek, hogy odakint, magában az űrben van valami, ami él, kiszámíthatatlan és rosszindulatú.
A térváltás nem gyerekjáték. Olyan érzés, mint…
Tulajdonképpen semmi különös. Mint holmi gyenge áramütés. Mint amikor belesajdul a fogba a fájdalom. Mint amikor hirtelen erős fény villan.
És mégis elegendő ahhoz, hogy a Föld fölé emelkedett negyvenezer tonnás hajó valamiképpen két dimenzióba tűnjön, és fél fényév vagy éppenséggel ötven fényév távolságban bukkanjon fel újra.
Egyik pillanatban az ember itt ül a Készenléti Teremben, a bemelegített fénybombázó-készülékkel, körülötte - benne ketyeg a meghitt Naprendszer. Aztán egy másodperc vagy egy év (sosem tudta megállapítani, valójában mennyi), és áthatol rajta az a fura kis villanás, és már ott lebeg a Kint-Fentben, a csillagok közötti iszonyú űrben, ahol maguk a csillagok is megannyi pörsenés a telepatikus elmén, és a bolygók érzékelhetetlen, olvashatatlan távolságban vannak.
Valahol ebben a kinti űrben szörnyű halál leselkedik, olyan halál és olyan rettenet, amellyel ember még nem találkozott, amíg ki nem terjeszkedett magába a csillagközi űrbe. A napok fénye láthatólag távol tartotta a Sárkányokat.
Sárkány. Így emlegették az emberek. A mindennapi emberek számára nem volt más, mint a térváltás remegése és a hirtelen halál kalapácsütése vagy az elméjüket megmarkoló fekete téboly.
De a telepatáknak Sárkány volt.
Egy másodperc törtrésze telt el azután, hogy a telepaták ellenséges valamiről szereztek tudomást odakint, az űr fekete, kongó semmijében - egy másodperc törtrésze csak, és a hajó fedélzetén valamennyi élőlényt vad, végzetes pszichikai csapás érte, a telepaták pedig olyasfajta tulajdonságok összességét érzékelték, amely az Egykori Ember mesebeli sárkányára emlékeztetett - állatnál okosabb, démonnál tapinthatóbb démon, telhetetlen, eleven gyűlölet, falánk mélység, amelyet ismeretlen erő keltett életre a csillagok közötti híg, nyúlós anyagból.
Egy hajó túlélte a csapást, és hazahozta a hírt - egy hajó, amelyen - merőben véletlenül - egy telepata keze ügyében épp akadt egy fénysugár, s azt az ártalmatlannak tetsző kinti porra fordította,

úgyhogy szelleme látókörében semmivé foszlott a Sárkány, és a többi, nem telepata utas nyugodtan tette tovább a dolgát, mit sem sejtve a körülöttük ólálkodó szörnyű végzetről.
Ettől fogva már könnyű volt - majdnem könnyű.

A térváltóhajókon mindig utazott telepata. A telepaták természetes adottságát mérhetetlenül megsokszorozta az a fénybombázó-készülék, amely nem más, mint az emlős fajta agyára kapcsolt telepatikus erősítő. A készülék egyidejűleg kicsiny, irányítható fénybombákat vezérelt, elektronikus eljárással. És a fény megtette a magáét.
A fény szétzúzta a Sárkányokat, és a hajó visszaalakulhatott három kiterjedésűvé. És hipp-hopp, már ott is volt a következő csillagon.
Az esély eddig száz volt az egyhez, az emberiség ellen. Az arány egyszeriben megváltozott - hatvan: negyven az emberiség javára.
De még ez sem volt elég. A telepatákat ultraérzékennyé képezték, hogy egy millszekundumnál rövidebb idő alatt észleljék a Sárkányokat.
Kiderült azonban, hogy a Sárkányok nem egészen két millszekundum alatt egymillió mérföldet tesznek meg, és ez nem elegendő az emberi agynak, hogy kioldja a fénybombákat.
Ekkor megpróbálták állandó fényburkolattal ellátni a hajókat.
A kísérlet kudarcot vallott.
Az emberiség egyre jobban kiismerte a Sárkányokat - hanem a Sárkányok is kiismerték az emberiséget. Kimódolták, hogy ellaposodtak, és igen vékony, igen nagy sebességű lövedékként támadtak.
Nagy erejű, a Nap fényerejével vetekedő fény kellett. És ezt csak fénybombával lehetett elérni. Feltalálták hát a fénybombázást.
A fénybombázás lényege voltaképpen ultraerős, miniatűr fotonukleáris bombák robbantása volt, amelyek néhány grammnyi magnéziumizotópot tiszta, látható sugárzássá alakítottak.
Az emberiség esélyei növekedtek, de még így is vesztek el hajók.
Annyira elmérgesedett a helyzet, hogy az elveszett hajókat már meg sem keresték, mert a mentőexpedíciók nagyon is jól tudták, mit találnak. Keserves dolog volt hazahozni a Földre háromszáz holttestet és két-háromszáz dühöngő őrültet, akin már semmiféle beavatkozás nem segíthet, élőhalottként tengődnek életük végéig.

A telepaták megkíséreltek behatolni a Sárkányok őrjöngő áldozatainak agyába, de nem találtak mást, mint elemi erővel, lángoszlopként felszökő, csillapíthatatlan rettegést.
És ekkor jelentek meg a Fegyvertársak.
Az Ember és a Fegyvertárs együttes erővel képes volt arra, amit az Ember egymagában nem tudott megtenni. Az értelem volt az Ember része, a gyorsaság a Fegyvertársé.
A Fegyvertársak aprócska, futball-labdánál nem nagyobb járművön haladtak az űrhajó oldalán. A hajókkal együtt váltottak tért. Támadásra készen haladtak mellette háromkilós kis járművükön.

A Fegyvertársak aprócska hajói igen gyorsak voltak. Mindegyik egy tucat fénybombát vitt, gyűszűnél kisebbeket.
A fénybombázók agyi irányítású sugárral kilőtték a Fegyvertársakat - a szó szoros értelmében kilőtték - egyenesen a Sárkányokra.
Odakint az űr könyörtelen semmijében a Fegyvertársak agya ősi ösztönre válaszolt. A Fegyvertársak az Embernél nagyobb sebességgel támadtak, és támadtak egyre, rendületlenül, míg meg nem semmisült valamennyi Patkány – vagy ők maguk. És szinte kivétel nélkül ők kerültek ki győztesen az ütközetből.
A biztonságosabb térváltás fellendítette a kereskedelmet. Szaporodott a gyarmatok népessége, egyre nagyobb volt a kereslet kiképzett Fegyvertársak iránt.
Underhill és Woodley a fénybombázók harmadik nemzedékéhez tartoztak, de még ők is úgy érezték, egy örökkévalóság telt már el, amióta először bevetették őket.
Emberi szervezet nem is állhatta sokáig a fénybombázó-életet. Underhill félóra harc után kéthavi pihenőt igényelt. Woodley tízévi szolgálat után nyugdíjba vonul. Fiatalok voltak. Derék fénybombázók. De a teherbíró képességük véges.
Végtelenül sok függött attól, ki az ember Fegyvertársa. És ezt sorsolás döntötte el.

A keverés
Moontree papa meg a West nevű kislány belépett a szobába. Ők is fénybombázók voltak. A brigád négy ember-tagja tehát mind ott volt a Készenléti Teremben.
Moontree papa vörös képű, negyvenöt esztendős férfi volt. Békésen gazdálkodott, míg el nem érte negyvenedik évét. És csak akkor, ilyen példátlanul hajlott korban derült ki róla, hogy telepatikus adottságai vannak, és a hátóságok kénytelen-kelletlen engedélyezték, hogy megkezdje fénybombázó pályafutását. Szó se róla: derekasan dolgozik az öreg, ha mégoly matuzsálemi korban van is.
Moontree papa a komor - Woodleyra pillantott, meg a merengő Underhillre.
- Na mi van, fiaim? Pökitek már a markotokat egy jó kis verekedésre?
- Papa mindig csak verekedne - kuncogott gyerekes hangon a West nevű kislány. Nagyon kicsi volt még. Nehéz volt elképzelni róla, hogy a fénybombázók nyers, keserves, veszedelmes életét éli.
Underhill jót mulatott egyszer, amikor észrevette, hogy a Fegyvertársak legtunyábbikát valósággal felvillanyozta a West nevű kislány elméjével teremtett kapcsolat.
A Fegyvertársak nem sokra tartották az emberi elméket, amelyekkel az út tartamára összekapcsolódtak. A Fegyvertársak nyilvánvalóan úgy vélekedtek, hogy az emberi elme kellemetlenül és merőben fölöslegesen bonyolult. Nem vonták persze kétségbe az emberi elme magasabbrendűségét, de nem mondhatni, hogy ez a felsőbbrendű elme különösebben imponált volna nekik.

A Fegyvertársak kedvelték az embereket. Szívesen harcoltak az oldalukon. Még akár meg is haltak értük. De amikor egy Fegyvertárs kedvelt egy embert, úgy például, ahogy Nyau kapitány vagy Lady Mia kedvelte Underhillt, ennek semmi köze nem volt az értelemhez. Vérmérséklet, érzés volt az eredete.
Underhill nagyon is jól tudta, hogy Nyau kapitány egyszerűen csacskának tartja. Nyau kapitány Underhill barátságos, lelkes természetét kedvelte, vidámságát és az Underhill tudattalan gondolatsémáin átvillanó gonosz élvezetet, meg ahogy hetykén, vígan szembenézett a veszedelemmel. Szavak, történelem, eszmék, tudomány - Underhill az agyában érzékelte a Nyau kapitány agyából visszaverődő véleményt: csupa vacak.
West kisasszony Underhillre kacsintott.
- Lefogadom, hogy megint cinkelted a kockát!
- Nem igaz!
Underhill érezte, hogy a füle is elvörösödik zavarában. Újonckorában egyszer csalni próbált a sorsolásnál, mert nagyon megkedvelt egy Fegyvertársat, egy Murr nevű fiatal anyát. Oly könnyű volt Murral együttműködni, s ő is annyira szerette Underhillt, hogy el is felejtette, micsoda kemény munka a fénybombázás, és hogy a Fegyvertárs nem szórakozópartner. Mindkettejüket arra képezték ki, hogy halálos harcba bocsátkozzanak egymás oldalán.
De csak egyetlenegyszer csalt. Rájöttek a turpisságra, és évek óta azzal ugratták.
Moontree papa felemelte a műbőr kupát, és megrázta a kőkockákat. Korelnök lévén, ő húzhatott elsőnek.

Moontree papa fintort vágott. Falánk vén alakot húzott, szívós öreg hímet, akinek az agya csakis az étel körül forgott; valóságos óceánját idézte fel a döglött halaknak. Moontree papa egyszer azt mondta, miután ezt a mohó alakot húzta, hogy még hetekig csukamájolajat böfögött, annyira agyába véződött a halak telepatikus képe. Ez a Fegyvertárs hatvanhárom Sárkányt ölt meg, többet, mint bárki más, és szó szerint annyit ért, mint a súlya aranyban.
West kisasszony következett. Nyau kapitányt húzta, és amikor meglátta a nevét, elmosolyodott:
- Szeretem - mondta. - Olyan jó vele együtt vadászni. Olyan finom, szőrös, simogatnivaló.
- Simogatnivaló?! - horkant fel Woodley. - Vadásztam vele én is. Ronda, gusztustalan fráter.
- Ugyan, te csúnya - mondta a kislány. De nem volt a hangjában harag.
Underhill ránézett a kislányra, és megborzongott. Nem értette, hogyan fogadhatja el ilyen nyugodtan Nyau kapitányt. Nyau kapitányban csakugyan sok gusztustalan vonás volt. Amikor elkapta a csata heve, csupa kavargó kép volt az agya: vonagló Sárkányok, dögletes Patkányok, pállott ágyak, halbűz és mindehhez az űriszony, egybekeverve, ahogy a fénybombázó-készülék összekapcsolta

kettőjük tudatát, fantasztikus egységbe olvasztva az embert és a perzsamacskát.
Ez a baj, ha macskákkal dolgozik az ember - gondolta Underhill. Kár, hogy semmi más nem válik be Fegyvertársnak. Persze ha az ember telepatikus úton kerül velük kapcsolatba, akkor nincs a macskákkal semmi baj. Harcban kiválóak, de az indítékaik, a vágyaik… nos, merőben eltérőek az emberekétől.
Amíg megfogható dolgokat gondol az ember, addig egész jól ki lehet velük jönni, de mihelyt elkezd Shakespeare-t, Coleridge-et idézni, vagy az űrről próbál nekik beszélni, abban a pillanatban egyszerűen becsukódik az agyuk.
Voltaképpen mulatságos, hogy a Fegyvertársak, akik idekint az űrben olyan komor és felelősségteljes harcosok, azonosak azokkal az aranyos kis jószágokkal, amelyek ezer meg ezer éve a földi ember kedvelt háziállatai. Underhill jó párszor zavarba jött már, mert lent a földön jártában szórakozottan tisztelgett közönséges, mindennapi, nem telepata macskáknak, mert megfeledkezett róla, hogy nem Fegyvertársak.
Felemelte a kupát, megrázta, aztán húzott. Szerencséje volt - Lady Miát húzta ki.
Lady Mia volt minden ismert Fegyvertárs közül a leggondolkodóbb. Agya a kitenyésztett perzsamacskaagy legmagasabb fejlettségi fokát érte el. Lady Mia sok nőnél bonyolultabb lény volt, de ez a bonyolultság érzelmekből, emlékekből, reményből és leszűrt tapasztalatból szövődött csak épp szavakba nem tudta foglalni.
Amikor Underhill először került kapcsolatba Lady Mia agyával, meglepte a tisztasága. Vele együtt Underhill is emlékezett Mia kiscica korára. Emlékezett ő is Mia szerelmi élményeire. Elmosódó képsorban látta valamennyi fénybombázót, akiknek Lady Mia valaha is Fegyvertársa volt. És látta önmagát is: tündöklően derűsnek, kívánatosnak.
Mintha még holmi vágyfélét is felfogott volna… Egy hízelgő és sóvár gondolatot: Milyen kár, hogy ez a hím nem macska!
Woodley húzott utolsónak. Érdeme szerint bánt vele a sors - rosszkedvű, ideges, vén kandúrt húzott, nyoma sem volt benne Nyau kapitány vakmerőségének. Woodley Fegyvertársa volt a hajó valamennyi macskája közt a legállatiasabb, tompa agyú, alattomos ragadozó. Még a telepátia sem pallérozta a jellemét. A fél fülét leharapták élete első verekedésében.
Használható verekedő volt, semmi több.
Woodley felmordult.
Underhill rásandított. Ez a Woodley már mást se tesz, csak morog?
Moontree papa három bajtársára nézett.
- Mehettek is a Fegyvertársaitokért. Közlöm a Fürkészővel, hogy felkészültünk: indulhatunk a Kint-Fentbe.

Az osztás

Underhill megforgatta Lady Mia ketrecén a kombinációs zárat. Gyengéden felébresztette és karjaiba vette Miát. Az kéjesen görbítette a hátát, kimeresztette karmait, eldorombolta magát, de

aztán meggondolta: inkább megnyalta Underhill csuklóját. Nem volt rajta a fénybombázókészülék, úgyhogy agyuk zárva volt egymás elől. De Mia bajsza állásából, füle rebbenéséből Underhill elégedettséget olvasott ki, amiért az ő Fegyvertársa.
Emberi nyelven beszélt hozzá, habár a macska mit sem értett belőle, míg az ember magára nem szerelte a fénybombázó-készüléket.
- Igazán disznóság egy ilyen magadfajta édes kis jószágot kiküldeni a nagy hideg semmibe, hogy Patkányokra vadásszon, amik nagyobbak meg veszedelmesebbek, mint mi valamennyien együttvéve. Ugye te se így gondoltad a dolgot, igaz?
Lady Mia válaszul megnyalta Underhill kezét, dorombolt, magasra emelt selymes farkával meglegyintette, azután megfordult, és szembenézett vele. Aranyszín szeme ragyogott.
Egy pillanatig mereven nézték egymást, a guggoló férfi és a hátsó lábára ágaskodó macska, elülső karmait a férfi térdébe vájva. Az emberszem és a macskaszem tekintete végtelenséget ívelt át, amelyen szavak nem kelhettek át, de a vonzalom egyetlen pillantással áthidalta.
- Ideje beszállni - mondta a férfi.
Lady Mia engedelmesen odasétált kis járművéhez. Bemászott.
Underhill óvatosan eligazgatta a tarkóján a pirinyó fénybombázó-készüléket, aztán megnézte: jól beágyazódott-e párnácskáiba a karma - nehogy a csata hevében összemarja magát.
- Kész? - kérdezte halkan.
Lady Mia válaszul felgörbítette hátát, már amennyire a szűk helyen tehette, és halkan dorombolt.
Underhill becsukta a kis jármű fedelét, és figyelte, amíg a légmentesítő folyadék körülnyalja a fedél szélét. Lady Mia néhány órára be van zárva a lövedékbe, míg kötelességét teljesíti és visszatér, akkor aztán egy munkás hegesztőpisztollyal kiszabadítja.

Underhill felemelte a kis lövedéket, és a kilövőszerkezetbe helyezte. Arra is rácsukta az ajtaját, lezárta, majd maga is letelepedett a helyére, és felvette a fénybombázó-készülékét.
És lenyomta a kapcsolót.
Ült a kicsi szobában, kicsi, kicsi, meleg, meleg, a többi három ember meleg teste szorosan mellette, a mennyezet tapintható fénye élesen, súlyosan nehezedik csukott szemhéjára.
Ahogy a fénybombázó-készülék bemelegedett, eltűnt a szoba. A többiek már nem voltak emberek, hanem megannyi izzó tűzgomoly, parázs, sötétvörös zsarátnok, és bennük égett az élet, mint a falusi kemence vörösen izzó szenében.
Ahogy a bombázókészülék mindjobban bemelegedett, Underhill érezte maga alatt a Földet, s érezte, amint a hajó elválik a Földtől, érezte a forgó Holdat, amint átlendül a világ túlsó oldalára, érezte a bolygókat meg a Nap tiszta, áldott melegét, amely elriasztja a Sárkányokat az emberiség szülőföldjétől.
Végül elérte a tökéletes tudat állapotát. Telepatikus úton érzékelte a mérföldmilliókat. Érezte a port, amelyet korábban messze fent, a

nappálya fölött észrevett. A gyengédség meleg hulláma öntötte el, amikor Lady Mia tudata egybeolvadt az övével. Mia tudata éppoly gyengéden, tisztán és mégis élesen érzékelte az ő szellemét, mintha illatszer volna. Megnyugtató érzés volt. Érezte, hogy Mia örömmel köszönti.
És végre megint egyek voltak.
Underhill agyának egy távoli zugában, mely apró volt, mint gyermekkorának legkisebb játékszere, még tudatában volt a szobának és a hajónak meg annak, hogy Moontree papa felemeli a telefonkagylót, és a hajó felelős Fürkésző-kapitányával beszél. Telepatikus agya sokkal hamarabb fogta fel az üzenetet, mint ahogy a fülében megformálódtak a szavak. A hang úgy követte a gondolatot, mint az óceán partján a mennydörgés a távoli tengerekről felvillanó villámot.
- Itt a Készenléti Terem. Térváltásra készen, kapitány úr.

A játék
Underhillt mindig elkeserítette egy kicsit, hogy Lady Mia mindent előbb érzékel, mint ő. Felkészült a térváltás fanyar rezzenésére, de Lady Mia már közölte is, mielőtt az ő idegei akár csak jelezhettek volna.
Olyan messzire került a Föld, hogy Underhill több millszekundumon át tapogatózott, mire megtalálta a Napot telepatikus agya felső jobb sarkában, hátul.
Finom kis ugrás volt - gondolta Underhill. Így aztán négy-öt váltás, és ott vagyunk.
Pár száz mérföldnyire a hajótól Lady Mia gondolattal válaszolt:
- Ó, meleg, ó, nagyszívű, ó, hatalmas férfi! Ó, bátor, ó, baráti, meleg, meleg, most harcolni, most menni, olyan jó veled…
Underhill tudta, hogy Mia nem szavakban gondolkodik, tudta, hogy csak az ő agya érzékeli a macskaértelem tiszta, barátságos fecsegését, és olyan képekre fordítja, amelyeket a maga gondolkodása felfog és megért.
De egyikük sem feledkezett bele a kölcsönös üdvözlésbe. Underhill kinyúlt, messze Lady Mia felfogósugarán túl: vajon van-e valami a hajó közelében? Fura, hogy kétfélét csinál egyszerre. Fénybombázó-agyával becserkészi az űrt, és ugyanakkor elcsípi Lady Mia kósza gondolatát, bájos, gyengéd gondolatát a fiáról, akinek arany arca volt, és hihetetlenül puha, pelyhes, fehér szőre.
Underhill még fürkészett, amikor figyelmeztetést kapott Miától.
- Ugrás!
És már ugrottak is. A hajó felkészült az újabb térváltásra. Más csillagok vették körül őket. Mérhetetlen messzeségben maradt mögöttük a Nap. Még a legközelebbi csillagokkal is alig-alig tartották a kapcsolatot. Ez itt a valódi sárkányvidék, a nyílt, gonosz, üres űr.
Underhill távolabbra nyúlt, gyorsabban, érzékelte, kereste a veszedelmet, készen, hogy kilője Lady Miát, amint a veszedelem ott van előttük.
Rettenet villant az agyába, oly élesen, oly tisztán, hogy szinte fizikai kínnal tépett belé.

A West nevű kislány talált valamit - valamit, ami irdatlan hosszú volt, fekete, éles, mohó és iszonyú. Kilőtte rá Nyau kapitányt. Underhill igyekezett megőrizni józanságát. - Vigyázz! - kiáltott telepatikus úton a többiekre, és megpróbálta megfordítani Lady Miát.
A csata egyik pillanatában érezte Nyau kapitány kéjes dühét, amint a hatalmas perzsamacska robbanó fényekkel bombázta a porcsíkot, amely a hajót és a benne ülőket fenyegette.
A fények közel csapódtak be - de nem elég közel.
A por ellapult, nyalábból lándzsává változott. Három millszekundum sem telt el.
Moontree papa szavakat formált. Hangja, mintha hideg melasz csurranna kőkorsóból: - K-A-P-I-T-Á-N-Y. - Underhill tudta, hogy a mondat ez lesz: - Kapitány, gyorsabban!
A csatát megvívják, mire Moontree papa kimondja a második szót. Egy millszekundum sem telt el, és Lady Mia támadásba lendült. Ilyenkor kellett a Fegyvertársak képzettsége, fürgesége. Mia gyorsabban reagált, mint ő. Látta, hogy a veszedelem irdatlan Patkány képében egyenesen feléje rohan.
Tévedhetetlen irányzékkal lőtte ki apró fénybombáit.
Kettejük agya összekapcsolódott, de Underhill nem tudta követni. Tudatát irtózatos erővel felhasította az ellenség. Nem volt ez földi seb - nyers, őrült fájdalom, mintha a köldökében égetné. Underhill vonaglott a székében.
Valójában még csak meg sem mozdulhatott, amikor Lady Mia már ellencsapást mért a támadóra.
Egyenletes időközökben öt fotonukleáris bomba villant át százezer mérföldön.
Underhill agyából, testéből eltűnt a fájdalom. Egy pillanatra vad, szörnyű, állati ujjongás szökött át az agyán, Mia ujjongása, amikor végzett az ellenséggel. A macskákat mindig csalódottság fogta el, amikor rájöttek, hogy az óriás űrpatkányként érzékelt ellenség a megsemmisítő csapásra eltűnik.
És azután Underhill érzékelte Mia fájdalmát és félelmét, amely mindkettőjükön átcsapott, ahogy a csata egy szempillantásnál gyorsabban fellángolt és elült. Ugyanabban a pillanatban már jött is a térváltás éles, fanyar rezzenése.
És hipp-hopp, megint ugrott a hajó.
Hallotta Woodley gondolatát: "Sose izgasd magad, öcsi. Majd ez a vén kurafi meg én átvesszük a boltot."
És még kétszer a fanyar, éles rezzenés, hipp-hopp.
Azt sem tudta, hol van, míg alant fel nem villantak Caledonia űrkikötő fényei.
A gondolat határát meghaladó fáradtság fogta el, de visszakényszerítene agyát a fénybombázókészülékkel való kapcsolatba, és gyengéden, pontosan berögzítette Lady Mia lövedékét a kilövőszerkezetbe.
Mia félholt volt fáradtságában, de Underhill érezte a szíve verését, hallotta a pihegését, és felfogta az agyából átlövellő "köszönöm!"-öt.

Az eredmény
Caledoniában kórházba került.
A doktor barátságos volt ugyan, de határozott.
- Magát megtámadta a Sárkány. Egy hajszál híján odaveszett. Ilyet még nem is láttam. Tudományos szempontból rendkívül érdekes. Ha csak néhány tized millszekundummal tovább tart, maga már az őrültek házában volna. Miféle macska volt az ott magával?
Underhill érezte, amint a szavak nagy lassan utat törnek belőle. Olyan gyötrelmes dolog a beszéd, összehasonlítva a gondolatközlés élvezetes gyorsaságával - gyors, éles, tiszta, szellemtől szellemig! De a közönséges embereket csak szavak útján lehet elérni.
Szája nehezen tagolta a szavakat.
- Ne nevezze macskának a Fegyvertársainkat. Egy csapatban harcolunk. Hogy van az enyém?
- Nem tudom - mondta a doktor. A hangjában ingerültség bujkált. - Majd megérdeklődjük. De maga most lazítson, öregem. Csak a pihenés az orvossága, semmi más. El tud aludni, vagy adjak valami nyugtatót?
- Elalszom - mondta Underhill. - Csak Lady Miáról szeretnék tudni.
Az ápolónő is megszólalt. Kissé ellenségesen.
- Hogyhogy a többi ember felől nem érdeklődik?
- Nincs semmi bajuk - mondta Underhill. Tudtam, mielőtt bekerültem ide.
Kinyújtózott, sóhajtott, rájuk vigyorgott. Látta, hogy azok is megkönnyebbülnek, és lassan emberszámba veszik, nem csupán páciensnek.
- Nincs semmi bajom - mondta. - Csak majd szóljanak, ha elmehetek meglátogatni a Fegyvertársamat.
Új gondolata támadt. Vadul meredt a doktorra.
- Csak nem küldték el őt is a hajóval, ugye?
- Majd mindjárt megtudjuk - mondta a doktor. Megnyugtatólag megszorította Underhíll vállát, és kiment.
Az ápolónő jégbe hűtött gyümölcslét nyújtott Underhillnek. Az kényszeredetten megpróbált rámosolyogni. Valami nincs rendjén ezzel a telepatikus agyammal - gondolta. Megpróbálok kapcsolatot teremteni, pedig eleve reménytelen.
A lány egyszer csak sarkon fordult és rámeredt.
- Fénybombázók! Maguk meg azok a nyomorult macskáik!
És kicsörtetett. Utolsó pillanatban Underhillnek sikerült behatolnia az agyába. És ott meglátta magát: sugárzó hős, puha antilop egyenruhában, a fénybombázó-készülék, akár az ékköves korona, ragyog a fején. Látta a tulajdon arcát: jóképű, férfias, tündöklő. És látta azt is, hogy ez a lány gyűlöli.
Gyűlöli lelke legmélyén. Gyűlöli, mert azt hiszi, hogy gőgös és idegen és gazdag, jobb és szebb, mint a magafajta hétköznapi élőlények.
Underhill kikapcsolódott a lány agyából, párnájába fúrta arcát, és felidézte Lady Mia képét. "Csak macska - gondolta. - Hiszen csak macska!"

De agyában nem így látta - gyorsabb a gondolatnál, gyorsabb az álomnál, éles és tiszta és okos, és hihetetlenül kecses, gyönyörű, szótlan és szerény.
Talál-e vajon valaha is nőt, aki hozzá fogható…?

Borbás Mária fordítása

Dmitrij Bilenkin - Űrhidegfóbia

A fény felvillanása itt robbanásszerűen hatott. Jéglángot lobbantott lábuk alá a sugár, az árnyék szilánkokra hasadva szertehullt, a felszakadt sötét elszállt felfelé, akár a füst.
A hozzászokás fáradalma azután a fényt egy tapinthatóan tétova valamire irányította rá, az áttetsző anyagnak arra az oválisára, amelyet testük erőfeszítésével kellett áttolniuk az éjszakán. Volt, ahol a fény a csillogó tömbéleken beléhasított ebbe a burokba, nekilódult s ellapult, kihűlt tócsafeketén. Ahogy a lámpa sugara haladt, úgy látszott, vonszolja magát, s remeg a fájdalomtól az a fényt árasztó ovál. Az élmény oly érzékletes volt, hogy Igonyinnak győzködnie kellett önmagával: "Optikai csalódás. A sugarat nem határolja tér, erről szó sem lehet, nem csurog szét, mint kilyukadt zacskóból a tej."
Körülbelül ugyanerről gondolkodott Szimakov is: "Bizony ez nem az Antarktisz hideg éjjele. Hasonló, de messze, messze más."
- Pokoli ez a sötét - mondta hangosan.
A membránon kattogott Igonyin fülébe a szó, a rádiókészülék a hangszínt elnyelte. Semmit sem felelt.
Egy kilométernyit kellett még menniük.
A csillogó, a matt, a lyukacsos, a fehér, a kékes, a halovány és áttetsző jég, amin haladtak, az atmoszféra felülete volt: hidrogén, szénsav, metán, ammónia és neon. A gázpárállás nem látszott ugyan, de létezett, eltakart minden csillagot.
Az emberek tudták, hogy körülöttük végtelen síkság van, a fejük felett pedig a kozmikus űr billió évei. Testi beszorítottságot éreztek mégis, és az edzések nélkül eluralkodott volna rajtuk a bezárt tér pszichózisa, mint az egyik első Transzplutó-expedíciójuk alkalmával. Szakadéktól vagy repedéstől nem kellett félniük, a kézilokátorok idejében jeleztek volna. Igonyin és Szimakov mégsem sietett, tétován haladtak, mint aki zárt, sötét térben mozog. Ez volt a nappali lény teljesen tudat alatti reakciója ezen az áthatolhatatlan éjszakán. A Föld sarkvidékeitől eltérően maga a járás nem volt veszélyes itt a Transzplutón. Időjárás-változás nem létezett, s a szó eredeti értelmében szél sem s még kevésbé vihar. Halott volt a bolygó szeizmikusan.
A kigőzölgések burkában néha azért történt valami. Egy alkalommal Igonyinnak úgy rémlett, mintha a sötétben halványulna a lámpafény. Mintha hókristály csillant volna magasan a feje fölött. Aztán már több. A csillagok, kétségkívül.

Fogyott a kusza éj némán, hirtelen. A fejük felett egy kör tisztult ki legelőbb. Ezt övezte egy füstszínű gyűrű, s a szemük láttára tágult forogva, amíg a látóhatárral egybe nem szakadt.
- A lámpát oltsuk el - szólalt meg Igonyin. Nem múlott el teljesen a sötét. A Naptól ennyire távol ez nem is lehetett. Mégis megkönnyebbülten sóhajtottak fel. Fejük felett a csillagos, széles, homályos ég, mint körben minden, moccanástalan. De legalább tágasabban érezték magukat.
Mintegy vezényszóra megfordultak arrafelé, ahol a látóhatár felett alacsonyabban állt a Nap, nagy sárga csillag, amely itt se fényt, se árnyékot nem adott.
Aztán Igonyin és Szimakov, ugyancsak egyszerre, előrepillantott. A sötét síkság kikerekedett, és lebukott a látóhatár alá, amely fölött a Tejút sűrű halmaza vonult. A táj hatása rendkívüli volt. A hatalmas jeges tér mintha csillagközi űrmélység fölött függene, ahová az örökkévalóságig lehetne esni, milliárd évekig repülni, végeérhetetlenül.
Persze csak a képzelet sugallta így. Mégis…
- Képtelenség - szólt Szimakov, s elmosolyodott zavarában. - Kezdem érteni a szerzetest. A tankönyvben az a kép, emlékszel? Aki elment a világ végére, és belenézett… a semmibe. Mintha nem mindegy lenne, honnan látszanak a csillagok!
- Azért nem mindegy - mondta halkan Igonyin - pszichés szempontból. Amit mondtál, érthető. A Naprendszer legvégén vagyunk - a távolba mutatott -, és ott semmi sincs.
Úgy érezték hirtelen, mintha a látóhatár alól hideg szél tört volna elő. Szimakov még meg is borzongott, pedig a szkafander éppúgy melegített, mint az előbb. Azt mondta jó hangosan:
- Ez nem igaz! További csillagok, más bolygók s még tovább újabb galaktikák vannak, és előbb-utóbb oda is eljutnak… Elvégre mögöttünk ugyanez a semmi van!
- Nem! Arra közel a Föld, a meleg Nap, bolygóközi állomások, lakott terület és az otthon. Elöl meg semmi. Gyerünk tovább!
A csillagok fényében a jégsziklák éle derengett, kivehető volt a körvonaluk, de elindulni ennél a világításnál természetesen nem volt szabad. Bekapcsolták a lámpákat megint.
Sugaruktól a sok halvány csillag elveszett. De a térhiányt, a zártbarlang-hatást nem érezték tovább. Mióta gondolatban megérintették a végtelent, inkább attól nem bírtak szabadulni, hogy számukra ez nyitott, túlságosan is nyitott, túlontúl kopár és idegen térhatás.
Pszichológusok szerint talán ez nem egyéb, mint atavizmus, abból az időből, amikor az ember elődei még az erdőkben éltek. Atavizmus, ami a városlakókban általában életre kel sík területen, vagy a nomádoknál felerősödik, ha járják az ismeretlen, sivár tájakat. A világosság a vándorló emberekben most azt a benyomást keltette, mintha valami burok venné őket körül, bár ennek a józan értelem szerint nem volt semmi haszna sem. A szkafandereknek semmit sem jelent a környezet.
- Mondtál valamit? - kérdezte Igonyin.

- Dehogy! Van egy legenda a megfagyott hangokról. Ostobaság, hogy az eszembe jutott. De hát nem jég ez a lábunk alatt! Sírkövek vannak itt. Összesűrűsödött, fagyott atomok, sötétség, csend és hideg. Szerintem ezzel fog véget érni minden, ha majd kialszik az utolsó csillag is.
- Az előbb még újabb galaktikákba akartál szállni… Jégnek nem jég, az igaz, de hát nincsen más szavunk. Hát aztán! Az értelemnek talán éppen az a lényege, hogy megakadályozzuk, hogy eljegesedjen a világ.
- Lehet. De itt egyelőre nem mi uralkodunk; hanem a hideg. És ez idegesíti az embert!
- Gondold azt, hogy ez a Szahara, nyugodtabb leszel!
De nem volt itt minden szilárd, meggyőződhettek róla hamarosan. Egy sekély mélyedésben mozdulatlan folyadéksáv állta el az útjukat. Tükröződtek benne a csillagok. A ráeső fény levilágított az áttetsző fenékig. A mélység 50-60 cm-nél nem volt több sehol. Szimakov leoldotta az övéről a távolsági analizátort.
- A nemesgázok álegyesülése, semmi más. Ezt a tócsát megkerülni talán nem is érdemes. Viszont ha bele kell menni, kilel…
- Tessék?
- A hideg! Milyen hőmérsékletű lehet ez a kotyvalék?
- Teljesen mindegy!
- Tudom!
Elsőnek lépett bele. Igonyin látta, ahogy a folyadék loccsanás nélkül összezáródik Szimakov térde fölött. A csillagok megremegtek, gyűrűzés futott, majd szűnt meg hirtelen. Hallotta, hogy kiáltás követi a suta mozdulatot. De mielőtt a tudatáig jutott volna, lépett egyet befelé Igonyin is. Rémületére nem nyílott szét talpa alatt a folyadék, hanem tükrözte a lábát, akár egy kőlap.
Szimakov egész testével vonaglott, úgy kiabált
- A lábam belefagyott!
- De hiszen ez metastabil folyadék! - kiáltott fel Igonyin. - Ki foglak szabadítani! Maradj nyugodtan!
Ez utóbbit felesleges volt mondani. A metastabil állapotra éppen az jellemző, hogy a kristályosodási pontnál lényegesen alacsonyabb hőmérsékleten marad folyékony benne az anyag. Elegendő azonban egy porszem vagy egy lökés, s a folyadék teljes egészében, egyetlen pillanat alatt megfagy.
Előkapta a hőkését. Szimakov már nem igyekezett szabadulni, elfogta a rémület, hogy belefagyott a lába. A jég alatt látszottak az ízelt fém végtagok, de most nem rájuk gondolt, hanem a bennük lévő mezítelen, hús-vér lábára.
A rémületnek sajátos törvénye és saját valósága van. Igonyin épp csak felfogva a történtek okát, cselekedett. Pontosan aszerint, ami megfelelt az igazi valóságnak, amely az ő megítélése alapján nem fenyegette Szimakovot semmivel. Annyit jelentett csupán, hogy végre kell hajtania egy cselekvéssorozatot, elő kell vennie a szerszámot, szét kell hasogatnia a jeget, ki kell szabadítania a barátját. Szimakov állapota másféle volt. Vele valami olyan váratlan és félelmetes dolog történt, ami eddig is aggasztotta.

- Te miért nem használod a kést? - szólott Igonyin.
Felocsúdott. Együtt vágták a jeget.
Szimakov kiszabadult, a merev lábát emelgette, Igonyin pedig tréfálkozva tudakolta tőle:
- Na, milyen volt a "világmindenség sírjában" lenni? Jól van már! Olyan a nézésed, mint az űzött vadé. Haladjunk tovább, telik az idő…
Fütyörészve indult előre. A köd, amely a jég vágásakor keletkezett, annyira sűrű volt, hogy amikor kikeveredett belőle, hátul csak a másik lámpa gyenge izzása látszott. Hol eltűnt teljesen, hol parázsló szemmé növekedett.
- Hol vagy már?
Hiába várta a választ. A lámpaszem mereven szegeződött rá, nem mozdult többé. Igonyin bénultan nézte. Rosszra még nem gondolt, de arra ráeszmélt, hogy ettől a mozdulatlanságtól jobban fél, mint attól, hogy a társa nem felel.
- Szimakov!
Saját kiáltásától csengett a füle. Aztán beállt a némaság, a hosszú, őrjítő csend s benne gyengén az alig lehelt szó:
- Megfagyok…
Szinte csak kitalálni lehetett ezt a hangot, és nem volt benne se félelem, se küzdés, csupán alázat.
Igonyin minden erejét megfeszítve iramodott oda. Meglebbent a köd. Közvetlenül előtte hevert egy fekete szobor. Nyitott szeme üveges volt, és visszaverte a fényt.
Együgyűen nézett körül, mint aki valamerről segítséget remél. A köd kupolája fölött néhány csillag sápadozott. Körül sötét síkság terült el, s a ráhulló sugártól egy pillanatra megfehéredett.
Szörnyülködni, segítséget hívni vagy vádolni magát már felesleges volt. Késő és felesleges. Szimakov mozdulatlan és néma volt, mint körülötte a vidék.
…Szimakov testét bevitte a leszállóegység kabinjába, de nem vette észre sem a segédkező pilótát, sem az orvost, aki felkiáltott meglepetésében. A térdig jégbe fagyott barátja helyébe képzelte magát. Fel kellett volna tételezniük, de eszükbe sem jutott, hogy előjöhet ekkora nyomás alatt a szkafander piciny, rejtett hibája. A számítások ellenére. Ellentétben mindazzal, ami a megbízhatóságáról eddig kiderült.
Arra riadt fel, hogy az orvos Szimakov szkafanderét nyitja fel.
- Óvatosan! Lehet még benne élet, és ha a meleg…
- Tiszta az arcvédő üvegje! Nem fogta fel? Az orvos gyors mozdulattal tette szabaddá Szimakov mellét, és felhelyezte rá a kordioszkópot. Igonyin megtántorodott. A zengő, az egész kabinban szétáradó szívütés a tudatáig hatolt, akár egy robbanás.
- Érti már? - nézett fel az orvos. - A szkafander kibírta, az ember nem. A fulladástól való félelem, a térhiány iszonya, a végtelen tér rettenete ez; új ajándék az orvostudománynak; az űrhidegfóbia.
Nem a hideg okozta az ájulást, hanem a dermesztő gondolatok.
- Lehetséges ez? Hiszen az egész kozmoszban, az űrben pontosan ilyen ijesztő a hideg, és még senki, soha…

- Másféle az itt. Alakja van, tehát érzékletesebb - mondta az orvos, és az eszméletlen Szimakovnak elkészítette az injekciót.

Herendi Katalin fordítása

Konrád Fiałkowski - Parancsnok életre keltése

Felébredt... Felébredt a mély, álom nélküli álomból, az évtizedek óta tartó álomból, a kozmikus álomból, amelybe merülve hosszú fényéveken átszelte az űrt. Életre keltették.
Először egy villanást látott, ragyogó fénypontot, majd egy föléje hajló alak vonalait különböztette meg. Végül hangot is hallott
- Goer parancsnok... Goer parancsnok...
Tudta, hogy automata szól hozzá, valamelyik tolakodó automata, éppen olyan, mint az, amelyik akkor hajnalban felverte, hogy a zöld lendbusszal elérjen az első előadásra.
- Igen, hallottam - mondta -, de még sötét van. Csak egy negyedórát alszom még, és aztán felkelek...
Az automata nem tágított.
- Agyad látóközpontjai még nem dolgoznak szabályosan, parancsnok. Ez a tünet azonban rögtön elmúlik az életre keltési folyamat befejező szakasza után...
Akkor jött rá, hogy az űrben van. Megpróbált feltápászkodni; apró moccanását a berendezés megérezte, és feltámasztotta a hátát.
- Hol... hol vagyunk? - kérdezte.
- Űrhajód elérte a Regulus csillag övezetét.
- A Regulusét? Akkor hát célnál vagyunk. Most már mindenre emlékezett: a felszállásra, a rakétarepülő nyomában kavargó sárga homokfelhőre, az égbolton lebegő űrrepülőtér hangtalan forgására, a fúvókákból kiáramló vakító lángra és a Napra, ahogy lassanként sárga csillaggá zsugorodott az űrhajó fara mögött.
- A Regulus... - ismételte. - Kapcsold be a képernyőt, meg akarom nézni.
Az automata végrehajtotta az utasítást, és akkor Goer megpillantotta az óriási, fehéren izzó atomlángolást.
- Te vagy az első ember, aki közelről látja - mondta az automata.
Ezt Goer is tudta. Fel akart állni, közelebb menni a képernyőhöz, de nem sikerült...
- Segíts - fordult az automatához. - Vajon még meddig leszek ilyen...
- Azt akarta mondani, hogy "totyakos", de aztán eszébe ötlőn, hogy talán nem ez a legmegfelelőbb kifejezés, amikor egy automatával beszélget.
- Átmeneti állapot. Szervezetedben minden folyamat rendesen zajlik. Hozzá vagyok kapcsolva az életre keltési folyamatot ellenőrző központhoz.
Tudta, hogy az automata nem hazudik, nem hazudhat.
- Milyen sokáig tartott az anabiózis? - kérdezte.
- Száz év telt el közben a Földön.
- Száz év...

Arra gondolt, hogy éppen ennyi idő kell ahhoz, hogy az ember időtlen legyen. Nem tudta, vajon érzéseit is ellenőrzi-e az automata, de feltételezte, hogy igen. Ezért hát nem gondolt többet az időre.
- Az űrhajó minden egysége szabályosan dolgozik? - Tudta, hogy ez az a kérdés, amelyet egy űrhajó parancsnokának fel kell tennie.
Az automata mintha tétovázott volna egy pillanatig, de lehet, hogy csak Goernak tetszett így.
- Igen, ebben a pillanatban minden rendben van. Voltak ugyan apróbb helyi zavarok. Komolyabbak is: neutronszivárgás az utazás harminckettedik évében, helyi idő szerint.
- Rendben van - felelte Goer, és abban a pillanatban rájött, hogy nem ismeri ezt az automatát.
- Te… Uninav vagy? - érdeklődött.
- Nem egészen. Emlékezetének egy része és néhány végrehajtóegysége van bennem. Új Uninav vagyok, annak részeiből, amelyet ismertél.
- Ez azt jelenti, hogy a másikat szétszerelték?
- Igen.
- Miért? Mi történt?
- Üzemzavar állt elő.
- Beszélj világosabban. Miféle üzemzavar és mikor?
Ez egyszer az automata azonnal válaszolt, mintha emlékezetébe tartósan bevéső dött részletet ismételne.
- Az agy irányító részének mechanikai károsodása. Az utazás harmincadik évében, helyi idő szerint.
- Hogyan történt?
- Nincs teljes információm. Emlékezetemben csak az rögződött, hogy a csillaghajó harmadik belső szelvényében rácsapódott a páncélzsilip.
- Mi az ördögöt keresett ott az az elektronikus szemétláda?
- Nem tudom, de most megbántottál.
Ebben a pillanatban Goer megértette, hogy valami komoly dolog történt. Álla kissé megremegett, amikor megkérdezte:
- Megbántottalak? Téged? Egy automatát?
- Elektronikus szemétládának nevezted, és én részben ő vagyok.
- Tudomásom szerint azt az érzést, amelyről beszélsz, nem táplálták be automatáim pszeudopszichikájába. - Goer most nyugodtan, egészen nyugodtan beszélt.
- Nem tudom. Mégis úgy érzem.
- Várj csak! Az Uninav részein kívül miből állsz még?
- Két android automata egységeiből és néhány új alkatrészből.
- Két android automatából?… És azokkal mi lett?
- Károsodást szenvedtek.
- Milyen módon? Na, beszélj már! Parancsolom!
- Sugárpisztollyal darabokra szedték őket.
- Micsoda? Darabokra szedték? Kicsodák? Nem hallod? - Ebben a pillanatban Goer rájött, úgy kiabál, hogy hangját visszaveri a navigációs terem boltozata.
- A borítópáncél javítására specializált automaták.

Az automata nyugodtan válaszolt, tompa, kissé monoton hangon, pontosan úgy, ahogyan az automaták szoktak beszélni, és Goer arra gondolt, hogy milyen nevetséges lehetett kiabálása ebben az űrhajóban, ahol ő az egyetlen ember.
- Hogyan történt? - Most már lecsillapodott, és úgy beszélt, mintha valami apróbb hibáról lenne szó, és mintha a Földön lennének, ahol rengeteg ember áll rendelkezésre ahhoz, hogy az automaták legkomolyabb zavarait is elhárítsák.
- Az Autokor, vagyis a csillaghajó belső autokoordinátorának parancsára.
- Kapcsolj hozzá hangosbeszélőn - rendelkezett.
- Az az érzésem, hogy…
- Nem érdekel, mi az érzésed - szakította félbe Goer. - Teljesítsd a parancsot.
Búgást hallott. Intenzitása rendszertelenül váltakozott, és rövid, szaggatott vijjogások ütöttek át rajta. Goer megértette.
- Csak azt akartam mondani… az az érzésem, hogy nincs értelme kapcsolni, mert az Autokor megsemmisült, nem létezik.
- Miért nem mondtad rögtön?
- Én mondtam volna…
- Ki semmisítette meg?
- A borítópáncél javítására specializált automaták.
- Kinek a parancsára?
- Az enyémre.
- Miért, te már léteztél?
- Igen.
- És miért adtál ki ilyen parancsot?
- Igen nagy volt a csillaghajó atommáglyáját vezérlő berendezés tönkremenésének a valószínűsége.
- Nem értem. Beszélj világosabban.
- Az Autokor sok automatát elpusztított. Hogy pontosan hányat, nem tudom. Nem továbbították az adatokat. Én pedig csak akkor kezdhettem cselekedni, ha az utazás célja került veszélybe. Az atommáglya károsodása ilyen veszélyt jelent…
Goer már tudta, hogy az, amit Uninav tett, egy igen bonyolult, túlságosan is bonyolult pszeudopszichikával rendelkező automata műve volt. Az Autokor, az űrhajó minden belső funkcióját összehangoló automata megsemmisült. "A borítópáncél javítására specializált automaták…" - így mondta Uninav. Goer ismerte ezeket az automatákat: kis, lapított kúpok, amelyek atomtüzet fröcskölnek fullánkjaikkal. De hát az Autokor nem engedheti meg, hogy tönkretegyék. Az Autokor, aki mindenről tudott, ami az űrhajó borítópáncélján belül történt…
- Tehát parancsot adtál nekik, hogy pusztítsák el az Autokort… - ismételte.
- Igen.
- És ő? Miért nem pusztított el téged?
- Mert nem tudta, hogy létezem. De az Uninav elengedhetetlen az utazás céljának eléréséhez, és ezért a regenerációs automaták maguktól újjáépítik, mindenféle külső utasítás nélkül.

Goer most már ezt is tudta, de azzal is tisztában volt, hogy milyen keveset tud. Félt egyenesen rákérdezni arra, ami a legfontosabb: hogy mi van az űrhajóval.
- És az űrhajó… az űrhajó ezek után egészben maradt?
- Nem szenvedett károsodást.
Az automata nem hazudott. Nem tudott hazudni, és Goer arra gondolt, hogy rosszabbul is végződhetett volna, hogy akár meteor is lehetett volna belőle, egy darab anyag, amely együtt lebeg az űrben azzal a halom törmelékkel, amely azelőtt űrhajó volt. Az automatákkal pedig, nos, az automatákkal pedig boldogulni fog, hiszen ő Goer, a kibernetikus és az űrhajó parancsnoka, az első ember a Regulus rendszerében.
- Na, majd ha hazatértünk, lesz egy-két szavam azokhoz a kibernetikusokhoz, akik ezeket az automatákat tervezték…
- Nem fogsz beszélni velük.
- Csak nem tiltod meg?
- Nem, csakhogy azok a kibernetikusok nem fognak már élni.
- Persze, igazad van. Egy Uninavhoz képest egészen sokoldalú vagy
- tette hozzá egy pillanattal később.
- Nem vagyok közönséges Uninav. Helyénvalóbb lett volna az a kijelentés, hogy részben specializált univerzális rendszer vagyok, amely nincs híján az öntökéletesítés lehetőségének.
- Akkor talán azt is tudod, mi okozta a… a tömeges automatapusztulást?
- Tudom. Neutronszivárgás.
- Szivárgás? Valóban?
- Hiszen már említettem. Az utazás harminckettedik évében történt, helyi idő szerint. Az Autokor kristályemlékezete erős besugárzást kapott, és tartós torzulás lépett fel benne. Ellentmondó parancsokat kezdett osztogatni az automatáknak, és amikor nem voltak olyan állapotban, hogy valamelyiket végrehajtsák, mint haszontalanokat, szétszerelte őket.
- Szétszerelte őket… - Goer eltűnődött. Ez azt jelenti, hogy most, az Autokor megsemmisülése után te vezeted az egész űrhajót?
- Igen.
Goer tudta, hogy a csillagok között lavírozó űrhajó kormányzása és a rajta lévő automaták munkájának összehangolása megoldhatatlan feladat egy Uninav számára, még ha nem is közönséges Uninav az. Mégsem szólt semmit.
- A Nap felé vezető úton majd reprodukáljuk az automatákat, és akkor hazafelé…
- Nem lesz hazafelé.
- Mit… Mit mondasz?
- Az űrhajó nem tér vissza a Földre.
- Az képtelenség, hazudsz!
Még mielőtt az utolsó szót kiejtette volna, tudta, hogy az automata igazat mond. Az a fémes kristálytömeg, amellyel beszélgetett, vitatkozott, még veszekedett is, mégis csak egy automata.
- Nem hazudok. Automata vagyok.

- Furcsa automata vagy, isten tudja, miféle szerzet. Csak a közönséges automaták nem hazudnak… legalábbis szabály szerint nem.
- Ettől a szabálytól az én automatanemzedékem sem tér el. Meglehet, nem mondom meg mindig a teljes igazságot…
- De az előbb igazat mondtál?
- Igen. Nem térsz vissza a Földre.
- Miért nem? Magyarázd meg: miért nem?
- Mert nincs üzemanyag a repülési irány megváltoztatásához. Elhasználódott.
- Elhasználódott? Mikor?
- Amikor az első Uninav már nem létezett, és én pedig még nem léteztem… Érted már?
- Az Autokor!
- Igen.
- De hát miért nem keltettek akkor életre? Visszafordultam volna a Földre… én irányítottam volna az összes automatát… a sok megkergült kibernetikai ócskavasat….
Goer hirtelen elhallgatott, és egészen más hangnemben folytatta.
- És ki hajtotta végre a pályamódosítást? Ki irányította az űrhajót a Regulus felé? Ki?
- Én.
- Te? És tudtad, hogy nem lesz elég az üzemanyag a visszaútra?
- Igen, tudtam.
Goer felállt, nekiesett a falnak, de az erőtér elkapta, és lágyan visszataszította. Néhány bizonytalan lépést tett, és a sugárpisztoly után nyúlt, amely rövid, fogantyúban kezdődő és fúvókában végződő csőből állott.
- A programom alapján cselekedtem, parancsnok. El kellett vinnem az űrhajót a Regulushoz - az automata nem tudott hangszínt váltani, de egyre gyorsabban beszélt -, parancsnok, én vagyok az űrhajó egyetlen teljes értékű automatája… Vigyázz… Ne!…
Csak akkor hagyta abba, amikor Goer lenyomta a ravaszt. Az automata páncélja szétrepedt és a hasadék szélei vakító, fehér fényű tűzzel égtek. Goer csak akkor vette le az ujját a ravaszról, amikor az automata talpazatának utolsó, megbarnult roncsai is elpárologtak.
- Tudtad, te tudtad, automata, hogy nem térhetek vissza - ismételte, aztán megfordult, és kissé imbolyogva elindult az űrhajó irányítókabinja felé.

Az volt az érzése, mintha csak tegnap jött volna ki az irányítókabinból. Ismert itt minden képernyőt, minden billentyűt. Az automaták, amikor megérezték jelenlétét, hozzákapcsolták az irányítókabint az űrhajó információs hálózatához, mire a szürke képernyők rendre megvilágosodtak, és pislákolni kezdtek az ellenőrző lámpácskák. Megkezdődött az a megfoghatatlan, hangtalan mozgás, amelyet olyan jól ismert. Amikor hozzáért a billentyűkhöz, érezte hűvösségüket, de valahogy nem találta őket olyan simának, mint máskor. Csak egy pillanattal később jött rá,

hogy ez attól a portól van, amely az évtizedek folyamán ebben a steril, légkondicionált térben is lerakódott.
Most csak ő, az ember vezette az űrhajót ebből az irányítókabinból. Minden automata rá volt kapcsolva az irányítóhálózatra, de fémcsápjaik sohasem érintették ezeket a billentyűket.
Hívta a kézi számítógépegységeket, és nekilátott, hogy meghatározza az űrhajó helyzetét. Aztán kijelölte a pályát. A számítógép szürke képernyője megvilágosodott.
Zöld nyíl mutatott a Regulus fehér korongja felé, csaknem érintette, és átívelt a képernyő másik oldalára.
- A protuberanciába való hatolás valószínűsége kilencvenhét egész kéttized százalék mondta az automata.
-… Amikor is az űrhajó elpárolog… - Goer magának mondta ugyan, de az automata meghallotta.
- Megismételjem? - kérdezte.
- Hogyisne! Hallgass! - Aztán már nyugodtabban hozzátette: - Az adóautomatát.
- A közleményt továbbítottuk az irányantennákból - jelentette az automata.
"Tehát meg fogják tudni, hetvenkilenc év múlva meg fogják tudni a Földön, hogyan pusztultam el. Hetvenkilenc év múlva, mert ilyen sokáig tart, amíg a rádiójel eléri innen a Földet" - gondolta Goer, és nem volt bizonyos abban, hogy az utódok megtalálják-e könnyen a nevét a krónikákban.
- Kapcsoljátok be a külső képernyőket - mondta az automatáknak. - Bele akarok pillantani abba a kemencébe…
- Nem értem.
- Azzal ne törődj. Kapcsold be a képernyőt.
- Szűrővel?
- Szűrő nélkül. Olyannak akarom látni, mint amilyen valójában: óriásinak, fehérnek. Valamikor úgy tanították nekem, hogy B-5-ös típusú.
- Tévedsz. B-8-as.
Ez már egy másik automata volt, olyan hanglejtéssel beszélt, mint azok az automaták, akik huzamosabb ideig vannak együtt az emberekkel.
- Még egy automata? Add meg az adataidat.
- Megint én vagyok az, Uninav.
Goer egy pillanatra a csillag fehér atomtűzben égő korongjába meredt.
- Hiszen téged elpusztítottalak - szólalt meg végre.
- Csak azt az androidot pusztítottad el, amelyhez ideiglenesen hozzá voltam kapcsolva.
- És most? Hol vagy?
- Nem mondom meg, csak ha parancsolod.
- Nem kell megmondanod. Jó, hogy megmaradtál. Nincs semmi kézzelfogható okom arra, hogy elpusztítsalak.
- Én is így gondolom.

- Végül is neked az a feladatod, hogy elvidd a Regulusig az űrhajót. Így vagy beprogramozva… egyébként ennek már nincs jelentősége. Hamarosan párologni kezdünk. Ellenőrizted a számításokat?
- Igen. Helyesek.
- Tehát nincs esélyünk a megmenekülésre?
Nem kapott választ.
- Miért nem felelsz? - kérdezte Goer.
- Mert nem tudom, felfoghatom-e úgy, mint megmenekülést.
- Micsodát?
- Néhány óra múlva az űrhajó átszeli a rendszer hetedik bolygójának pályasíkját, a bolygótól körülbelül harmincmillió kilométer távolságban.
- Értem. Írd le a bolygót.
- Felszínén szilíciumvegyületek. Víz nincs. A nehézkedés másfélszer nagyobb, mint a Földön. A légkörben nitrogén és nemesgázok. Oxigén nincs. Forgási sebesség körülbelül százhatvan földi nap. A felszíni hőmérséklet plusz száznyolcvan és mínusz száz Celsius-fok között.
- Nem éppen leányálom - mondta Goer, aki nem tudta elképzelni az életet egy ilyen bolygón. - Ezenfelül a bolygó nagy aktivitást tanúsít az elektromágneses hullámok széles övezetében - egészítette ki az automata.
- Ezt nem értem.
- Nehéz megmagyarázni.
- Ellenőrizd a megfigyelést.
- Már ellenőriztem. Pontos.
"Nagy aktivitás" - Goer arra gondolt, hogy a legradioaktívabb bolygó, amelyet ismer, a Föld.
- Nem lehet szó másról, mint hogy a Regulus lakói adókat telepítettek oda, és hullámokat küldenek a kozmoszba.
- Ez lehet az egyik feltevés - egyezett bele az automata. - Várom döntésedet - tette hozzá.
- Készíts elő egy rövid hatósugarú rakétát.
Elrepülök erre a bolygóra.
Uninav egy darabig hallgatott, aztán megkérdezte
- Parancsnok, bizonyos vagy abban, hogy döntésed optimális?
- Te, egy automata, egy közönséges automata, te akarod véleményezni a döntésemet?
- Ember vagy. Azt teszel, amit akarsz. Annak, amit én mondok, nincs különösebb jelentősége. - Majd rövid idő múlva hozzátette: - Vagy mondjam tovább?
- Mondjad.
- A bolygóra való leszállás után még egy hónapig, mondjuk másfél hónapig fogsz élni. Aztán meghalsz.
- Elég szokványos befejezés. Ezzel nem mondasz semmi újat.
- De sokáig fog tartani, parancsnok.
- Nem értem, mi bajod. Hiszen én repülök és nem te.
- Tévedsz. Veled kell repülnöm. Űrhajódban már nincsenek olyan automaták, amelyek irányítani tudnának egy rövid hatósugarú rakétát.

- Lehetetlen…
- Ez az igazság.
Goernak eszébe jutott, hogy tulajdonképpen semmit sem tud erről az űrhajóról és automatáiról, s hogy az űrhajót nem ő vezeti, hanem egy automata, Uninav, aki valahol a hajó belsejében, páncélburkolat mögött rejtőzik.
- Rendben van, velem repülsz - szólt végül.
- Homokviharok dúlnak ott. Vörös portölcséreket figyeltem meg, több száz, kilométeres örvényléseket. A leszállás után rögtön betemetik a rakétát, még mielőtt a csapóajtót kinyitnád.
- Nem kötelező leszállnom. Csak éppen annyira közelítem meg, hogy kibújhassak a rakétából, és lesüljek a Regulus sugaraitól.
- Szkafandered nem engedi át a sugárzást…
- Tudom, tudom, nem mondtam komolyan…
- Nem értem.
- Nem is kell.
- Ráadásul a bolygó felszínét borító porréteg helyenként tíz méternél is vastagabb lehet. Elsüllyed benne a rakéta.
- Ne ijesztgess, te automata…
Goer arra gondolt, hogy úgyis mindegy, hogy semmit sem kockáztat. Elpárologni űrhajóstul vagy megfulladni a porban, olyan mindegy. Másrészt ha már átrepült, ki tudja, hány fényévet, úgy pusztuljon el, hogy lábával egyetlen bolygó talaját sem érintette? Nem azért lett űrhajós… az űrhalál különben megszokott dolog.
- Mindenesetre halálom előtt olyan alaposan felderítem ezt a bolygót, amennyire csak tudom… Így kell viselkednie egy űrhajósnak.
- Igen, ha továbbítani tudja a Földre a szerzett információkat. Különben semmi értelme az egésznek. És te, parancsnok, nem adhatod át a tapasztalataidat senkinek sem.
- Kötözködsz velem, automata. Erről álmodni sem mertek volna a kibernetikusok. Talán nem akarsz velem repülni arra a bolygóra?
- Veled tartok. Automata vagyok, és az automata nem határoz.
- De nem akarsz?
- Ez nem jó szó erre. Én nem tehetek olyat, hogy "nem akarom"; de ha arra gondolok, hogy amikor te már halott leszel, én ott maradok, és még négyszáz évig tengődök a betemetett rakétában, amíg telepeim kimerülnek…
- Félsz a magánytól.
- Munkátlan leszek, és ahhoz nincs hozzászokva egy automata pszeudopszichikája.
- Ez mulatságos. Pedig csak automata vagy, közönséges automata. De végeredményben… hiszek neked. Ha akarod, a bolygóra való leszállás után megsemmisítelek, sugárpisztollyal szétolvasztalak.
- Jó megoldás lenne.
Goer egy percre eltűnődött.
- Nem, mégsem tehetem - mondta. - Mások repülnek ide utánunk, és ha téged megtalálnak… tudni fogsz mindent… mindenre emlékezni fogsz. Épségben kell maradnod, automata. Épségben kell maradnod, és várnod kell, még akkor is, ha szinte a nullával egyenlő a

valószínűsége annak, hogy megtaláljanak bennünket ezen a bolygón. Egyetértesz velem?
- Mikor induljon a rakéta? - szakította félbe az automata.
- Úgy számítsd ki, hogy minél rövidebb ideig tartson a repülés.
Goer mondani akart még valamit, de hirtelen ropogás hallatszott, majd nyöszörgések kíséretében egy hang szólalt meg:
- Itt Aut... itt Aut... itt Aut...
- Mi történt, Uninav?
- Az Autokor jelentkezett.
- Pedig nem hívtam.
- Az előbb hívtad. Most jelentkezett.
A nyöszörgő hangok búgásba mentek át, majd egyetlen, átható fütyülésbe torkolltak.
- Autokor, hallgass! - Akármilyen halkan mondta is Goer, az automata meghallotta, pedig nagy volt a lárma, és elcsendesedett.
- Gyakran csinál így?
- Már régen nem hallottam. - Uninav válaszában Goer valamilyen új árnyalatot észlelt, de aztán rögtön eszébe jutott, hogy csak érzéki csalódás lehetett, hiszen az automaták nem változtatják meg mondataik hanglejtését.
- Érdekes, hogy éppen most jelentkezett. Egyébként vigye el az annihilátor, nekünk fontosabb dolgunk is van. Készen áll a rakéta?
- Már vár.
És akkor besétált az irányítókabinba egy android. Hívás nélkül két lépés távolságra megközelítette Goert, és megállt. Goer meg akarta kérdezni, hogy mit keres itt, de akkor az android felemelte specializált csápját, és Goer döbbenten látta, hogy sugárpisztoly formájú... és csöve egyenesen rászegeződik.
- Távozz! Távozz azonnal! - kiáltotta, de az android nem mozdult. Goer felállt a vezérlőasztaltól, és a fal mentén próbált elsompolyogni. Az automata mindenütt a nyomában.
- Állj!
Az automata tovább közeledett. Akkor Goer megállt. Az automata megtartotta a két lépés távolságot és a sugárpisztoly csövével célba vette Goert. És akkor Goer félni kezdett. Arra gondolt, hogy ráveti magát, és bedönti a vezérlőasztalok közé, de tudta, hogy az android gyorsabb nála. Akkor eszébe jutott Uninav.
- Miért nem hallgat ez a parancsra, Uninav? Mondd, miért? Nem hallod?
- Ez az automata csak az Autokor hatáskörébe, a riadóegységekhez tartozik.
- Állítsd meg!
- Nem tehetem. Kizárólag az Autokornak engedelmeskedik.
- De hát az Autokor nem létezik!
- Ismét létezik. Egy pillanattal ezelőtt kapcsoltam be az energiaellátását, és üzembe helyeztem.
- Hogyhogy? Hiszen károsodást szenvedett, és mindent elpusztít.
- Az utazás célját elértük. Az Autokor most már nem veszélyeztetheti. Ez volt az oka annak, hogy annak idején kikapcsoltam.

- De miért indítottad meg újra?
- Nem tiltottad meg.
- De hát...
Goer nem folytatta. Most már értette. Lassan leült, és akkor az android egy lépéssel közelebb került hozzá, majd megint megállott, és leeresztette a sugárpisztolyt.
- Vagy azt akarod, hogy az Autokor tönkretegye az automatákat, a csillaghajót, hogy elpusztítson téged, mindent? Kapcsold ki! Kapcsold ki azonnal, parancsolom!
- Nem tehetem. Végrehajtó automatáimat már megsemmisítette.
- Javítsd meg!
- A javítóberendezések is rosszak.
- Hazudsz!
- Az automaták nem hazudnak.
- Reagál az Autokor a kívülről jövő parancsokra?
- Nem.
- Megpróbálom. Autokor! Állítsd meg az összes automatát! Állítsd meg! Parancsolom! Goer felállt. Az androidot figyelte, miközben egy lépést tett hátrafelé. Az android azonban követte. Goer már tudta, hogy Uninav igazat mondott.
- Miért van ez mindig a sarkamban, Uninav?
- Azt a parancsot kapta, hogy semmisítsen meg téged. De minden automatában, még a legegyszerűbben is, van egy berendezés, amely meggátolja abban, hogy kárt tegyen az emberben. Ha automata lennél, már nem élnél. Mint ember, biztonságban vagy.
- De állandóan a nyomomban van!
- A parancsot nem vonták vissza. Ha nem is bánthat, abban sem akadályozza meg semmi, hogy közeledjék hozzád.
Goer megállt. Úgy érezte, hogy elege van ezekből az automatákból, Autokorból és Uninavból, hogy el kell pusztítania vagy átalakítania őket, s akkor ismét űrhajóban lesz, nem pedig egy csomó megkergült automatával teli koporsóban.
- Fogom a sugárpisztolyt, és elintézem az Autokort - mondta.
- Nem lesz rá időd. - Uninav most azonnal válaszolt. - Az atommáglya vezérlése máris elromlott, és néhány percen belül bekövetkezik a robbanás.
- Akkor hát mit csináljak?
- Még mindig ott van a rakéta.
- És te? Költözz át te is oda! Parancsolom!
- Az androidok már az én helyiségeim burkolatát vágják. El fog tartani egy darabig. Elég vastag a páncél. Addig segítek neked a startolásban. De már meg is van a parancs rá. Kinyitom a zsilipkapukat.
- Állj! Hagyjad! Nélküled nem indulok!
- Menj a rakétához. Siess...
Goer felkapta a sugárpisztolyt, és a folyosókon az űrhajó alsó része, a zsilipkapuk felé rohant, oda, ahol a rakéta várta. Futás közben egy csoport androiddal találkozott, akik éppen a páncélburkolat átvágásával foglalatoskodtak. Átugrált a már kivágott, meggypirosan izzó burkolattörmelékeken, és elhaladt néhány

tehetetlen, megpörkölődött automata mellett, amelyek egy-egy gépies mozdulat közben merevedtek meg. Hallotta a nyomában törtető android dobogását, míg végül az egyik kanyarban egy kis lapos, kúp alakú automata - ezek eredetileg burkolatjavító gépek voltak - sugárpisztolyának egy lövésével kettészelte az androidot, Goert pedig futni hagyta. A levegőben füst és égett szigetelés szaga terjengett. Az űrhajó belsejében egymást követték a robbanások; forró légáramlat csapódott arcába. Végre túljutott az utolsó folyosó szegletén, és kiért a zsilipkapuhoz. A rakéta nyitott csapóajtóval várta. Bevágta maga mögött a csapóajtót, és akkor meghallotta Uninav hangját:
- Készen állsz, parancsnok?
- Készen - felelte.
Enyhe lökést érzett a hátán, csendes fütyülést hallott, és a képernyőn megpillantotta a csillagokat.
- Vigyázz, parancsnok! - Uninav hangja rendkívül világosan csengett.
- A rakéta sebessége háromszáztizenkét kilométer másodpercenként a bolygó mozgásához képest. Érintőpályán haladsz. Mnemotronodon megadtam a fékező motorok megindításának pillanatát. Sok sikert.
És akkor a hangszóróból valami furcsa zajt hallott.
- Mi történt? Valami bajod esett?
- Nem.
- Akkor hát mi történt?
- Nevetek - válaszolta az automata hosszabb szünet után.
- Nem értem.
- Így lehetne emberi szavakkal kifejezni, amit most érzek.
- Ó, most már értem. A vételnek vége.

Szabó Győző fordítása

Jean-Pierre Andrevon - Ide nekem a csillagokat!

Brümmmm… Űrpilóta vagyok! Igen, én, Joseph Kapek, harminckilenc éves, volt műszaki rajzoló, űrhajós lettem… Néhány - három-négy - nap múlva, mindenesetre még e héten felemelkedik a vakító fényoszlopon az az irdatlan rakéta, amelyért egyedül én vagyok felelős, és átfúrja az ég sötét kupoláját célja felé, amelyet én még csak számsor formájában tudok, és amely olyan iszonyatosan messze van, hogy még elképzelni is hiú dolog. Már nem a Holdról van szó; nem is a Marsról, nem is a Vénuszról; egyáltalán semmiről, ami nevetségesen kicsiny csillagrendszerünkhöz tartozik: vadászterületem az egész Galaktika! Ki hitte volna, hogy ez lesz a sorsom? Mindenesetre én nem… Semmi ok sem volt rá, hogy engem válasszanak: természetesen semmiféle tudományos képzettség és egyáltalán semmi olyasmi, ami jelölésem mellett szólhatott volna… Mégis felvettek! Engem! Joseph Kapekot, egy névtelen kis harminckilenc éves, nőtlen rajzolót, akinek még érettségije sincs, és aki sohasem hagyta el szülővárosát egy hónapnál hosszabb időre. Olykor előfordulnak az életünkben ilyen tébolyító események. Brümmmm… Egy hete kaptam meg az értesítést, a hétfő reggeli

postával. Kék, galvanizált, szokatlanul hosszú borítékban, hasonló volt ahhoz, amelyet egy hónappal korábban kaptam, s amelyben arról értesítettek, hogy jelentkezésem elfogadták, s a legelsőhöz is hasonlított (öt hónappal ezelőttről), amelyben csak meghívtak: menjek el a Támaszpontra. Alig bírtam feltépni a borítékot (a papír - valójában nem is papír - nagyon erős); néhány nekem szóló nyomtatott sort olvashattam benne. A lap felső szélén a Szövetség címere: tizenkét domború csillag spirállal körülvéve, úgy tetszett, ez utóbbi mozog; azután: Toulon, keltezés, majd az alábbi sorok:

F. H. Joseph Kapek,
(Az F. H. természetesen Földi Hímet jelentett)

A Csillagközi Szövetség Föld (Franciaország) Toulon Támaszpontjának Regulátora javalotta az ön kinevezését a csillagközi közlekedés pilótájának megtisztelő állására. A Regulátor és a Szövetség szívesen várja önt a Teljességben. Végleges felkészítése végett 13-15 naprendszeri óráig kell jelentkeznie a Támaszponton.

A betűk feltűnően szélesek voltak, nem feketék, ellenkezőleg: vakítóan fehérek, s villogtak a kék papírlapon. Aláírás sehol, csupán egy sötét, erezett kör, amely - most már tudom - minden bizonnyal a feladó lelki lenyomata volt. Hirtelenjében nem is éreztem semmit. A levéllel a kezemben bárgyún álltam tovább a szobám ablaka előtt, amely fehér homlokzatra néz, ezt is egyforma ablakok lyuggatják. Brümmmm… Felvettek. Helyes: felvettek, nemsokára itt hagyom Toulont, itt hagyom a Földet, ezután nem kell a fél életem egy irodában töltenem, a tuskihúzóval vagy a csőtollal bajlódnom, megismerem az űrutazó izgalmas életét, akinek a világ minden fényében tündöklő galaktikus köd meg csillaghalmaz a láthatára… És szép lassan, amint e képek kirajzolódtak előttem, s amint a képzeletem egyre szélesebb rést ütött agyamban, kezdtem pontosabban felmérni a helyzetet, amely reám vár. Űrpilóta! Űrpilóta lettem! A kék papír már elolvadt a kezemben, csak annyi nyoma maradt, mint valamilyen szivárványhártyának, amely gyorsan elporlad a levegőben, de én még mindig az ablakom előtt álltam, s a szemben lévő ablakokat néztem, persze nem láttam őket.
Aznap délután nem mentem be a hivatalba. Toulonban kószáltam, a kikötőben kóboroltam, egy kisvendéglőben ettem, halványan emlékeztem rá régebbről. Úgy tetszett, mindenki engem néz, hogy az arcomra, a tekintetemre, a járásomra van írva: a Csillagközi Szövetséghez fogok tartozni. Szerettem volna tanúul hívni a járókelőket, megmondani nekik: Nézzetek rám! Gratuláljatok! Én vagyok Joseph Kapek, az űrpilóta! Ami persze csak amolyan gyerekes vágy volt, és csak mint valami bizsergés maradt meg az ereimben. Azért mégis szerettem volna beszélni valakivel. De kivel? Szüleim már régóta nincsenek, barátaim sincsenek, csak néhány munkahelyi ismerős, ők azonban hidegen hagynak, pár hónappal ezelőtt szakítottam a legutóbbi barátnőmmel (hogy őszinte legyek, tulajdonképpen nem is én szakítottam), és senki sem volt a

láthatáron, aki a helyébe léphetett volna. Egyedül kellett hát maradnom magamba fojtott lelkesedésemmel. Este, mielőtt hazamentem volna kis lakásomba, kedvem támadt egy kurvára, de végül lemondtam e tervemről: néhány nap múlva - gondoltam - én is elhenceghetek az űrhajósokat körülragyogó dicsőséggel, s akkor minden nő az enyém lesz; akit csak akarok! Ha egyetlen pillanatra is sejthettem volna… De ugyan honnan tudhattam volna előre? Magányosan hazaballagtam tehát, alig vártam a másnapot, arról álmodoztam, milyen lehet az űrpilóta élete. Álmaim hatalmas képekben vetítődtek ki, minden tudományos fantasztikum iránti rajongásomat hozzájuk adtam, hiszen sráckorom óta imádtam az ilyesmit.
Brümmmm… Tizenkét-tizenhárom éves voltam az 50-es évek elején, amikor Franciaországban megjelentek az első sorozatok, az első folyóiratok: A Sötét Folyam, A Fantasztikus Sugár, a Fikció, a Galaktika, a Műbolygó, később a Jövő a Jelenben, Az Anticipációs Könyvklub, a Másutt és Holnap meg a többiek… Rögtön tűzbe jöttem, mindent megvettem, mindent elolvastam, Maurice Limat-tól kezdve Van Vogtig. Egyszóval erre születtem: elmém évről évre "izmosodott" Asimov, Barjavel, Dick, Carsac olvastán. De mindez, e mesés jövő, e falrengető kalandok csak papírra nyomott szavak maradtak. Sohasem gondoltam volna, jaj, dehogyis, soha, hogy egy szép napon a valóság utoléri néhány szerző fantasztikus képzeletét, még kevésbé azt, hogy én, a kis, kilátástalan jövőjű rajzoló, tagja lehetek egy olyan kiváló testületnek, mint az űrpilótáké. Olvasmányaim mégis jó ugródeszkának bizonyultak ahhoz, hogy könnyebben tudomásul vegyem, mint általában a földiek, hogy bolygónk az űrközösség korszakába lép. Amikor fél évvel ezelőtt az idegenek leszálltak, persze kissé meglepődtem, talán kissé nyugtalan is voltam, mint mindenki, s a kezdet kezdetén bennem is megvolt az az ostoba félsz, amely azt sugallta: meglehet, hogy gyarmatosítani akarnak, vagy leigázni, kiirtani… De nem sokáig gyötörték az agyam e baljós gondolatok. Hiszen végre-valahára megszabadultunk a csillagmagánytól; amelybe az ember, amióta csak él, be volt zárva. Annyi regényt olvastam az első találkozásról, hogy sohasem kételkedtem benne, bekövetkezik egy napon. Való igaz, hogy Arthur C. Clarke az Ikarosz gyermekeiben, mint mindig, nagyon is közel járt az igazsághoz.
Természetesen másképpen fest a dolog, ha újságban olvassa az ember, fényképeket lát róla, meg riportokat a tévében. De először találkozni "velük" abban a városban, ahol lakik, amióta az eszét tudja, mégiscsak okoz valami kis megrázkódtatást. A megszokás azonban hamarosan felülkerekedett a bizalmatlanságon, majd a kíváncsiságon is: manapság szinte már észre sem vesszük, ha találkozunk velük, s csak olykor időzünk a kelleténél egy icipicivel tovább, hogy szemügyre vehessük különös alakjukat: az ivehák felségesen nemesek, magas növésűek, sötétkék, sima bőrük olyan fényes, akár a selyem; a zyanák kissé nevetségesnek tetszenek hatalmas, göcsörtös fejük és zöldes színű bőrük miatt; végül az annelidák, akiket "póréhagymának" becézünk, mert nagyon

hasonlítanak a növényekre, de már senkinek sincs mosolyoghatnékja láttukon, kivéve a kamaszokat, akik szükségét érzik, hogy agresszivitásukat gúnyolódásban éljék ki. E megnyilvánulás egyébként az emberközpontúság öröksége, amelyről le kell szoknunk; annyi más faj él a világegyetemben, amellyel egykor majd találkoznunk kell.
Amikor a Támaszpontot berendezték Toulon határában (tizenkét hasonló bázis van még Franciaországban, valamennyit egyetlen éjszaka állították fel, egy hónappal az első leszállás után, amelyet egy időben hajtottak végre az Egyesült Államokban és a Szovjetunióban), nem gondoltam volna, hogy egyszer bejutok; tudtam, hogy a hivatalos és tudományos kapcsolatfelvétel folyamatban van, mint egyébként a világ minden országában, kivéve talán a Kínai Népköztársaságot és néhány különlegesen szegény vidéket, de nekem, Joseph Kapeknak - brümmmm... - semmi keresnivalóm nem volt ebben a csillagközi tanácskozásban. Érthető, hogy milyen megindultság fogott el, amikor a galvanizált kék borítékban megkaptam a Szövetség meghívóját: látogassak el a Támaszpontra. Vasárnap mentem el. A Támaszpont olyan, mint egy sima, aranyszínű anyagból készült gyűrű, bejárat nem látható rajta, afféle karikagyűrű, amelyet a mészkőfennsík lábához illesztettek a várostól északnyugatra, persze ennek a karikagyűrűnek az átmérője nem kevesebb, mint egy kilométer. A gyűrű középpontjában hihetetlenül karcsú torony emelkedik több száz méter magasan, szintén aranyozott, az ember azt hinné, színarany, s ez a torony az első szögtől az utolsóig pontosan ugyanolyan, mint az az űrhajó, amelynek most én vagyok a vezérlője. Átvágtam a bámészkodók gyűrűjén, sokan sétálgattak a fal mentén, s közelebb mentem. A fal mintha megnyílt volna előttem (akárha érezte volna, hogy közelgek), és beléptem. A fal újra bezárult - benn voltam a Támaszponton! Képtelen vagyok leírni, milyen érzések viharzottak bennem... Azonnal a gondjaiba vett egy iveha (azóta tudom, hogy nemes és komoly külsejük révén őket bízták meg minden, emberekkel való közvetlen érintkezéssel), végigvezetett a Támaszpont számtalan termén, műhelyén, folyosóján, bemutatta nekem az űrhajó belső szintjeit, az átjárókat, a kamrákat, a fülkéket, a dokkokat. Az iveha valóban kifogástalanul udvarias és szerfelett szívélyes volt. "Minő megtiszteltetés az ön részéről, Kapek úr, hogy vett annyi fáradságot, és eleget tett meghívásunknak. Erre tessék, Kapek úr. Legyen szíves, Kapek úr. Engedje meg, Kapek úr. Szeretné közelebbről megnézni a felponcsolódó alfamoncsot, Kapek úr? Nem óhajtaná esetleg egyedül kipróbálni az billentyűt, Kapek úr?..." Valóságos király voltam: bizonyos vagyok benne, hogy az égvilágon semmit sem tagadtak volna meg tőlem, bármire kérem is őket. De szemem, fülem, agyam annyi hihetetlen csodával telítődött, hogy a látogatás végén könyörögtem, hagyjuk abba, mert hirtelen zavaros kavargásnál gomolygott a fejemben a sok felületes élmény. Végül kis köröndre jutottunk, amelyet más világokról készített mozgó dombormívű tájképek díszítettek, kísérőm újra felhívta figyelmem arra, amit már a sajtóban is olvashattunk, vagyis hogy a Csillagközi

Szövetség azért lépett érintkezésbe a földiekkel, hogy bekapcsolódhassunk a Galaktika kultúrájába, s azzal járuljunk hozzá fejlődéséhez, hogy bizonyos számú pilótát adunk csillagközi űrhajóikra. Mi csak agyunk teljesítőképességének egyötödét hasznosítjuk, s ha ezt az agyat "feltöltik" (vagy pontosabban "kikapcsolják"), nagyon is alkalmas rá, hogy a mechanikus számítógépnél sokkal hatásosabban elvégezze azokat a bonyolult számításokat, amelyeket az űrhajó vezetése igényel. A Galaktikában minden fajnak azt a küldetést kell betöltenie, amelyre fejlettségi foka a legalkalmasabbá teszi: talán ez lehetne a Szövetség jelszava. Logikai képességünk, velünk született matematikai hajlamunk folytán magától értetődően (legalábbis az idegenek szemében) arra rendeltettünk, hogy mi töltsük be a csillagközi pilóták szerepét. Mindezt már jól tudtam, mégis mennyire elképedtem, amikor kísérőm azt ajánlotta, adjak be kérvényt, hogy pilóta akarok lenni. Megvallom, zavarban voltam. Ön tréfál - tiltakoztam. Még hogy én! Joseph Kapek, akinek még érettségije sincs, komolyan gondolja... De az iveha rögtön tisztázott mindent: az előzetesen szerzett tudományos vagy műszaki képzettségnek a jelöltek semmi hasznát sem látják, hiszen a rakéta vezérléséhez szükséges ismereteket mindenképpen hipnotikus módszerrel táplálják be az agyba, amelynek teljesítőképességét megötszörözik... Valójában a jövendő jelöltek kiválasztása három alapkövetelménytől függ: nyilvánvaló lélektani okokból a jelöltnek sci-fi kedvelőnek kell lennie (mint az én esetemben), olyan munkát kell végeznie, amely nem elégíti ki (szintén az én esetem), semmilyen családi vagy érzelmi szálak nem fűzik a Földhöz - ebbe a kategóriába is besorolhattak. Az idegenek alaposan kikémleltek mindent! Kissé zavartan hagytam el tehát a Támaszpontot, de a reményre emlékeztető érzés hamarosan feszíteni kezdte tüzelő halántékomat: egy héttel látogatásom után megírtam a Támaszpontnak, hogy jelentkezem. Az idegenek agyafúrt pszichológusnak bizonyultak!

A következő három hónap alatt lelkesedésem szép lassan szertefoszlott az egyhangú, icipicit sem változó hétköznapok szürkeségében. Milyen ostoba voltam! - szitkozódtam magamban. - Hogy engem? Kapekot! Felvennének űrpilótának? Ugyan már! És aztán minden reményt felülmúlva, megérkezett a levél, amelyben közölték velem, hogy jelentkezésem elfogadták. Vaskos, kék papírköteget mellékeltek a levélhez, amelynek néhány cikkelyét sebtében átfutottam; sivár műszaki magyarázatok voltak, akkor éppen semmi kedvem sem volt elolvasni, olyan lázas izgatottsággal töltött el a hír, hogy felvettek. Mennyire sajnálom most, brümmmm... hogy nem olvastam el azt a papírhalmot a legkörültekintőbb gondossággal! De minek szaporítsam a szót? Már aznap este is késő lett volna: az illó papír, amelyet az idegenek használnak, teljesen felszívódott. Akkor egyáltalán nem izgatott a dolog: majd később lesz még elég időm, hogy elsajátítsam leendő feladatom technikai tudnivalóit. Pedig még három hetet kellett várnom, míg megérkezett az idézésem a "végleges felkészítésre". Egy héttel ezelőtt elbúcsúztam a hivatalban, majd másodszor is

átmentem a Támaszpont képlékeny falán. De nem maradtam ott. Gömb alakú repülő alkalmatossággal, amelyet "póréhagyma" vezetett, az ágyúgolyó gyorsaságával (valójában még ennél is gyorsabban!) egy másik Támaszpontra szállítottak, minden bizonnyal jelentősebb volt, mint a touloni, mégpedig Spanyolországba, s aztán itt készítettek fel.
Semmi, az égvilágon semmi sem sejtette velem, mi vár rám, pedig azokban a jegyzetekben, amelyeket nemtörődöm módon el sem olvastam, mindent világosan megmagyaráztak - mert az idegeneket a legcsekélyebb álnoksággal sem lehetne vádolni. Azzal a szívélyes és egyszersmind szertartásos kedvességgel fogadtak, amely olyan jellemző a Szövetség tagjaira, az előkészítő központba vezettek, ahol az orvos (természetesen iveha), akire rábíztak; azonnal gondjaiba vett. Azt mondta, vetkőzzem le, nyújtózzam el egy puha fekhelyen. Éreztem, hogy a bal csuklómra gyűrűfélét húznak. Az orvos azt mondta: "Kedves Kapek úr, a felkészítéshez szükséges összes művelet körülbelül egy hétig tart. Semmit sem fog érezni; egész idő alatt alszik. Ha majd eszméletre tér, egy csillagközi űrhajó agya lesz..." Mosoly hintázott kék arcán, amely egyre kisebb-kisebb lett, mígnem teljesen eltűnt valami azúrszínű ködben: aludtam.
Amikor kinyitottam a szemem (vagy hittem, hogy kinyitom), látóidegeim tüstént olyan ellentmondó adatokat kaptak, amelyek irtózatosan összezagyválták gondolataimat: egyszerre láttam magam alatt az egész Támaszpontot, mintha irtózatosan magasan felette lennék, meg az űrhajó megszámlálhatatlan folyosóját, fülkéjét, termét, s az ellentmondó képsor előtt, mintegy átlátszón, egy halom matematikai képlet vonult át. Egy pillanatra az az iszonytató és részegítő benyomásom támadt, hogy a mindenütt jelenvalóság képességével ruháztak fel, hogy irdatlan számú, egymástól független részecskére bomlottam, hogy csupa szem vagyok. Behunytam a szemem (azt hittem, hogy behunyom a szemem), s ez a sokarcú látvány, anélkül hogy eltűnt volna, elrendeződött, minden elfoglalta a maga helyét az agyam pontosan meghatározott részében; a káoszt követő rendben a világ áttekinthető, szilárd lett, de mégiscsak sokkal több mindent láttam, mint amennyit kellett volna. Szerettem volna a kezem a homlokomra tenni, de ez a szándék elvont óhaj maradt, talán mintha azt gondoltam volna: csapdosni kezdek a szárnyammal, és elrepülök. A parancs, amelyet idegrendszeremnek adtam, semmiféle izomreakciót nem szült, semmiféle szenzorikus választ: nem volt mozgatni való kezem, nem volt végigsimítható bőrfelületem. A tehetetlenség, az űr érzése szorongással töltött el, fel akartam állni; de még erre a gondolatra sem, mármint hogy felállok, sem volt semmi válasz, semmiféle testi nehézkedés, semmiféle izomösszehúzódás, mert nem volt izmom. Felállni: már csak testetlen fogalom volt, homályos emlékvisszhang, amely ajtó, ablak, emlékezet nélküli vaskamrában verődött vissza.
Ekkor értettem meg, vagy inkább ekkor hatolt be az agyamba az információhullám, amelyet a végleges előkészítés betáplált a tudatomba. A tudatomba, persze... Hiszen már csak ez maradt

belőlem. Már csak ez VOLTAM. Kiáltani akartam, megfeszíteni a hangszálaim, kitátani a szájam, amennyire csak bírom, hogy irtóztató rikácsolással a világba kiáltsam kétségbeesésem, de nem volt többé nyelvem, sem arcizmom, sem torkom, semmim sem volt többé, amivel kifejezést adhattam volna szorongásomnak. Talán kigyulladt néhány biztonsági lámpa, jelezve az elektronikus feszültséget, amely menten felszívódik… mert már semmire sem mentem volna vele küzdelmemben. Minden elvégeztetett. Túlságosan késő. Űrpilóta voltam. El kellett volna olvasnom a műszaki tudnivalókat, amelyeket egy hónappal korábban megkaptam. Megtudhattam volna belőlük, hogy a Szövetségnek emberi agyakra van szüksége a hajók vezérlésére. Agyakra - és semmi másra. Minden más, az egész hús-, csont-, izomtömeg, az összes bonyolult működésű zsiger, amelyet mind, mind kiszedtek belőlem, a sok-sok liter vér és nedv, amelyet kivontak, kiszivattyúztak belőlem, szóval minden más teljesen felesleges az űrhajónak.
Űrpilóta vagyok. Egyetlen szem vagyok, ész, egy kilónál valamivel több agyanyag, amelyet fertőtlenített gömbbe zártak, egy égre törő rakétacsúcsán. Kristályos szemem ügyel a legkisebb hídra, a legkisebb kamrára, mesés fémtestem legkisebb támasztékára, platina idegeim rögzítik a nyomást, a felhajtóerőt, az atomreakciókat, kvarcorrom a végtelent szaglássza: űrpilóta VAGYOK.
Soha többé nem futhatok végig a kavicsos úton, soha többé nem érezhetem az arcomba csapódó szelet, amely felborzolná a hajam, soha többé nem úszhatok a tenger sós hullámaiban, nem ihatok egy pohár bort, nem simogathatok macskát, nem simulhatok langyos asszonyi testhez. De alapjában véve mit számít? Űrpilóta vagyok. Elszigetelt agyam megötszörözte képességét, érzékeim a végtelenségig kiterjedtek, meghökkentő muzsikát hallhatok, sose látott színekben gyönyörködhetek, hozzáérhetek a hullócsillagok üstökéhez, átbújhatok a Vénusz combja közt, csurig telt pohár Tejút-tejet ihatok. Fémgömbömben halhatatlan vagyok, éppolyan halhatatlan, mint maga az űrhajó, amely immár az én testem, csillagmértékre szabva. Néhány - három-négy - nap múlva, amikor már igazán megbarátkozom új rendeltetésemmel, új állapotommal, felemelkedem, brümmmm… fénylábamra, csörr! - és enyém lesz, brümmmm… csörr! - a világegyetem. Űr, csörr! - pilóta, brümmmm… csörr! - vagyok. Brümmm… csörr! 7 6532 0110 AX 23500869 Brümmmm… csörr!
475 √45 34 801600 67F + 60 019 - 678/W - 6789 650 001 + 560 000 = ∞

Szoboszlai Margit fordítása

Gennagyij Gor - A kép

1.

Erdei házikónkba különös vendég érkezett. Apám ugyan a legszívesebben eltitkolta volna előttünk kilétét, de az nem ment valami könnyen.
Még a gyermeki álmok és a mesék világában éltem, és ezért rögtön elhittem különös vendégünkről, hogy abból a képből jött ki, amelyet apám hozott magával az Idilli Tájak Bolygójáról.
- De hogyan lépett le? - faggattam apámat.
- Nagyon egyszerűen. Leugrott. Hiszen tornász.
- És miért lépett le?
- Hát azt én honnan tudnám?
- És hamarosan visszatér a helyére?
- Remélem. De hiszen a vendégünk. A vendéget pedig nem illik ilyesmiről megkérdezni.
A jövevény pedig csak vendégeskedett nálunk, és egészen kihozta a sodrából anyámat és Karlusát, a robotot, aki, akárcsak én, sehogyan sem tudta felfogni, miért kellett neki lelépni a vászonról. Talán olyan rossz lehetett ott neki?
Nekünk, Karlusa robotnak meg nekem, még túl kevés élettapasztalatunk volt.
- Ki vagy te? - kérdeztem a vendéget.
- Nem tudom - felelte a jövevény.
- Hogyhogy nem tudod?
- Hát úgy, hogy nem tudom. És nem is akarom tudni.
Válaszának furcsa, számomra ismeretlen logikája meglepett. Nemcsak hogy semmit sem tud magáról, de nem is akar semmit tudni. Valószínűleg az újszülött gyermekek sem tudnak semmit sem magukról. Talán csak most nemrég született, még ha felnőttnek is néz ki. Hiszen lelépett a vászonról.
Néhány lépésnyire eltávolodtam tőle, mélyen elgondolkodva, nagy zavarban, szinte elkábulva. - Mit tudok én magamról? - faggattam hangosan énemet.
Már elég sok mindent tudtam. Mindaz azonban, amit tudtam, teljesen összekuszálódott bennem amiatt, hogy az apám az Idilli Tájak Bolygóján járt. Kora gyermekkorom óta láthatatlan szál kötött össze távol levő apámmal. És amikor apám a Földre visszatért, én érzékeltem a legbehatóbban, hogy a Földdel valami történt, a Földdel, velem és mindenkivel, aki a Földön él, az embertől kezdve egészen a halakig és a gyíkokig. Nem tudtam, inkább csak megsejtettem azt, amit ma is titokban tartanak. Hiszen az apám, az Idilli Tájak Bolygójáról visszatérve, egyáltalán nem szakadt el a bolygótól. Elhozta magával ezt a csodálatos bolygót, hordozható kép nagyságúra lekicsinyítve.
Az egyik újságíró apámat kozmikus Gullivernek nevezte. De talán túlságosan előreszaladok a történetben, és elébe vágok az egymást követő eseményeknek.
Különös vendégünk láttán volt valami, amit sehogy se tudtam megérteni. Nem voltak határai, vagyis pontosabban szólva az hiányzott belőle, amit méretnek neveznek. Hol nagynak, hol megy kicsinek tűnt. És ami a legkülönösebb, egyidőben. Néha ugyanabban a pillanatban törpe is meg óriás is volt. Ami nagyon megzavarta

Kartusát, a robotunkat. Csak a mindennapi jelenségekre és az embert körülvevő hétköznapi valóságra volt beprogramozva. Anyám nagyon féltette Kartusát, nehogy eszét veszítse. A mindennapi jelenségekkel kapcsolatos elképzeléseit sehogyan sem tudta összeegyeztetni ezekkel a nem egészen megszokott tényekkel. Karlusa nagyon szenvedett attól, hogy a vendég nem fért bele az állandó tér logikájába, hogy egyidejűleg kicsi is meg nagy is volt. Kicsi volt meg nagy. És csak sokkal később értettem meg, hogy éppen kicsiségében rejlett nagysága.
Végül is a robot megbetegedett. Vágy gyötörte a mindennapi jelenségek után, és folyton arra kérte az anyámat, hogy küldjék vissza a múltba, abba az időbe, amikor a tárgyak és a jelenségek méretei állandóak voltak, és nyugodtan támaszkodhatott saját tapasztalataira.
Anyám szerint Karlusának igaza volt, de nem mert az apámnak ezzel előhozakodni. Nekem tetszett, hogy a vendégünk az Idilli Tájak Bolygójáról valami újat csempészett be világunkba, és gazdagította tapasztalataimat.
- Ember vagy? - kérdeztem a vendéget.
- Nem egészen - felelte szerényen.
- De mégis ki vagy te?
- Én vagyok az erdő - felelte. - A kert. A felhő. A madár.
- Értem - mondtam. - Költő vagy?
Megrázta a fejét.
- Nem. Én vagyok a természet.

2.
Kiskorom óta hallottam erről a képről és arról, hogyan léptek le a figurák a vászonról, majd újra visszatértek a helyükre.
Valójában nem is volt ez vászon. Mégis vászonnak nevezték, annak az emberi gyarlóságnak és vágynak engedve, hogy nevén nevezzék azt is, ami megnevezhetetlen.
Bizonyára kezükbe vették már a szótárt. Azt a vastag könyvet, amely telis-tele van jelenségek, emberek és tárgyak nevével és elnevezésével. Az ember, azért talált szavakat, hogy kifejezésre juttassa mindannak az értelmét, ami körülveszi, nyugtalanítja, megörvendezteti, megrettenti, amit lát, vagy amit csak látni vél.
Arra azonban, amit apám az idegen bolygóról magával hozott, nem volt az emberi nyelvben megfelelő kifejezés, és ezért ezt a "valamit" képnek nevezték.
Amikor már annyira felcseperedtem, hogy múzeumokba kezdtem járni, úgy véltem, hogy az emberiség tévedett, hiszen ez nem kép, hanem álom.
Keretbe zárva, közeli térbe süllyesztve álomképeimet és az önök és még sok ezer más ember álmát láttam viszont, valóban kép képzetét keltve.
Álltam, és az alakok, mint a zene, hömpölyögtek, és magukkal sodortak engem is. Ébren is álmot láttam.
Csak sokkal később tudtam meg, hogy nem álom volt az, hanem egészen más, a földitől idegen logikán alapuló valóság.

Az történt, hogy összetalálkoztam hajdani vendégünkkel.
- Hol vagyunk? - kérdeztem.
- Az én bolygómon - felelte halkan.
- De a keretben nem bolygó, hanem kép van.
Elnevette magát.
- Látott már valaha is olyat, hogy az emberek belépnek a képbe, mint valami házba? Nézzen körül, és majd meglátja!
Körülnéztem, és a tér bezárult mögöttem.

3.
Kinyitotta az ajtót. És amikor az ajtó kinyílt, megtántorodtam, az az érzésem támadt, mintha az ajtón túl véget érne a világ, és feneketlen mélység tárulna elém.
Beléptünk. Hová? Kihez?
Kísérőm megpróbálta a hétköznapi földi logikát és a megszokott, számomra is érthető szavakat felhasználva bemutatni, hogyan kapcsolódnak egymáshoz az idő által széttagolt események és tények.
- Itt az ön dédunokája - magyarázta halkan, egy öregemberre mutatva, aki egy gyermekkel sakkozott. A gyermek arcát ismerősnek találtam.
- Ő pedig - mutatott a gyermekre a képről lelépett jövevény - az ön dédapja. Édesanyja családi albumában megtalálhatja a fényképét.
Néztem, amint dédunokám dédapámmal sakkozik.
A jövevény bemutatott nekik.
- Az ön dédunokája és a dédapja, Igor Andrejevics - mondta. - Ismerkedjenek meg. Arcukon a meglepetés leghalványabb jelét sem fedeztem fel, inkább valami bosszúságfélét, hogy megzavartam játékukat.
- Összehoztam itt önöket - kezdett mondókájába a jövevény -, hogy…
Nem tudta mondatát befejezni. Félbeszakította egy cérnabajuszú fiatalember.
- Nem érek rá. Értse meg - hadarta nagy sebesen -, halaszthatatlan dolgom van. Pont akkor hívott el engem, amikor az esküvőmön álltam. El sem tudom képzelni, hogy érzi most magát a menyasszonyom. Hát még a szülei! Hipp-hopp! - nyomom veszett. Mindenütt keresnek. A jó ég tudja, hogy mit gondolnak felőlem. Össze-vissza találgatnak. Biztos azt hiszik, hogy halaszthatatlan szükség miatt szaladtam ki, vagy elfogott a hascsikarás. Az isten szerelmére, segítsen, hogy becsületesen teljesíthessem vőlegényi kötelességemet. Térítsen vissza a menyasszonyomhoz, az én koromba!
- Ne nyugtalankodjék - mondta a jövevény -, ott áll ön mellett az unokája. Nem lenne itt, ha ön vőlegényből nem lett volna férj. Nyugodjék meg, a menyasszonya azt hiszi, hogy gyomorrontása van. Távolléte nem is tűnik neki túlságosan hosszúnak. Itt másképp múlik az idő, mint ott.

Összegyűjtött bennünket, akiket elválasztott és elszakított egymástól az idő vastörvénye, visszafordíthatatlan múlása. De mi célból?
- Összehoztam itt önöket - kezdett ismét a beszédhez a jövevény -, azért, hogy…
Nem tudta befejezni a mondatát. A fiatalember, aki később a nagyapám lett, megragadta a kezét, és azt követelte, hogy haladéktalanul térítse vissza abba a pillanatba, amelyből kitépte.
- Várnak rám! - kiáltotta. - Ott a menyasszonyom!

4.
Meg kell szakítanom az elbeszélésemet, és ismét visszatérni a gyermekkorba. Enélkül nem érthetik meg azt a sajátos logikát, amelyet az a kép rejtett magában, amelyet apám magával hozott.
Már meséltem arról, hogy az erdei házikónkba egy titokzatos vendég érkezett.
Egyszer véletlenül kihallgattam egy titokzatos beszélgetést.
- Önnek vissza kell térnie - bizonygatta apám vendégünknek.
- Hová?
- Nagyon jól tudja. A kép ön nélkül nem teljes. Befejezetlennek hat.
- Ostobaság! - tiltakozott a vendég. - Miért, ha majd ön már nem lesz, megváltozik talán a világ?
- De ez kép és nem világ.
- Ez is meg az is.
- Mindenképpen vissza kell térnie a helyére. Ön miatt kellemetlenségei voltak az igazgatónak meg a teremőrnek, aki a képek sértetlenségéért felel. Ha nem megy vissza, elbocsátják.
- Legalább majd nem szunyókál munka közben - vágta rá haragosan a vendég -, és nem köszörüli másokon a nyelvét.
- Feleslegesen makacskodik.
Apám és a vendég beszélgetését anyám szakította félbe, aki vacsorázni hívta őket.
A vendég ott ült az asztalnál, és úgy méregetett bennünket, mintha nem ő, hanem mi léptünk volna le a képről. Úgy nézett ránk, mintha álomképek lennénk.
Ha azt mondom a szeméről, hogy nagy volt, az annyi, mintha semmit sem mondanék. Nem a nagyságában rejlett ereje, hanem valami egészen másban. Az ő szemével az Idilli Tájak Bolygója nézett le ránk, úgy nézett be az ablakon, mint a felhő, a folyó vagy a faágon ülő és éppen elreppenni készülő madár.
Szemén keresztül az ő világa nézett ránk, és meglepődtem, meg egy kicsit furcsán is éreztem magam, amikor kettesben maradva a verandán, megkérdezett
- Még mindig nem találtad ki, hogy ki vagyok?
- Kicsoda?
- Te!
- Mit jelentsen ez?
- Azt jelenti, hogy én vagyok te, és te meg én.
Azt hittem, hogy tréfál, kinevet, csak az ő humoruk más, mint a miénk. Hirtelen azonban megéreztem, hogy közte és köztem már

nincs - meg az a láthatatlan, de állandóan érzékelhető fal, amely apámtól elválaszt.
Olyan volt, mint a folyó, mint az erdő, mint a felhő vagy a faágon ülő madár. Köztük és köztem sohasem éreztem láthatatlan falat.
- Én vagyok te - ismételte meg még egyszer.
- Ezt nem értem. Én - én vagyok, te pedig te. Különbözőek vagyunk. Ráadásul te más bolygóról is jöttél.
- Egyszer majd megérted - mondta.
- Most akarom megérteni.
- Várnod kell egy kicsit. Körülbelül tíz év múlva visszatérünk erre a beszélgetésre.
- És most?
- Most nem tudom neked elmagyarázni. Át kell gondolnom.
- És ehhez talán tíz évre van szükséged?
- Igen. Sőt tizenkettőre.
Nem volt módomban hosszan elbeszélgetni vele. Másnap eltűnt, és amikor anyám megszokott helyére felrakta terítékét, apám csak annyit mondott
- A vendég nem jön reggelizni.
- Miért? - kérdezte anyám.
- Visszatért oda, ahonnan jött.
- Az Idilli Tájak Bolygójára?
- Nem. A múzeumba, a képbe. Megszánta az igazgatót és a teremőrt.
Megszánta? Ezen kicsit meglepődtem. Ezek szerint nemcsak a Földön létezik szánalom?

5.
Titok fűzi össze apámat ezzel a képpel és magával az Idilli Tájak Bolygójával, és egyáltalán nem vagyok meggyőződve afelől, hogy ez a titok valamikor is megszűnik titok lenni.
Mindenki jól emlékszik apám szavaira, amelyeket a csillagász vándorülésen mondott:
- Az Idilli Tájak Bolygója már nincs ott. Ne is keressék. Elhoztam magammal.
Arra célzott talán, hogy sikerült neki az egész világot a képbe sűrítenie, de vajon hogyan, minek és miért?
Csak nem volt valóban a kozmikus Gulliver, aki felfedezte, hogyan kell megtenni azt, amire nem jött rá és amit nem tett meg Swift Gulliverje?
A tudósok kénytelen-kelletlen pompás metaforaként vagy tréfaként értelmezték apám szavait. Amint azonban később kiderült, nem volt sem metafora, sem tréfa.
Emlékezetembe véstem azt a napot, azt az órát, amikor családostul áttelepültünk az Idilli Tájak Bolygójára. Február tizennegyedike volt, szerda, tizenhat óra. Az évet és évszázadot nem nevezem meg. Mert ennek nincs semmi jelentősége. Az Idilli Tájak Bolygójának saját időszámítósa van.
Apám nemcsak anyát, engem és Karlusa robotot vitte magával, hanem a házikónkat is a mennybolttal, a parttal, az erdővel és a

folyóval. Amikor az új helyen felébredtem, a megszokott, jól ismert környezet vett körül, és nem észleltem semmi változást.
Csak később tudtam meg, hogy a folyó, a part, az erdő, a házunk és mi magunk is be vagyunk keretezve, és ezt az egészet képnek hívják.
Aznap jöttem csak erre rá, amikor a látogatókat megpillantottam, akik, miközben bennünket nézegettek, megjegyzéseket tettek a kép szépségéről és valósághű ábrázolásmódjáról.
Engem, anyámat, sőt Karlusát, a robotot is feszélyezte, hogy bámultak bennünket, mint valamiféle idegen élet ábrázolását, mintha nem is emberek, hanem az emberek megjelenítői lennénk.
Apa egykedvűen mondta:
- Oda se figyeljetek. Képzeljétek azt, hogy színpadon színészek vagytok, de nem másokat, hanem saját magatokat alakítjátok.
Vagy két hét elteltével már annyira megszoktuk, hogy rá se hederítettünk a nézőkre. Úgy éltünk, mintha nem lennénk a keretben, és senki se nézne bennünket.

G. Lányi Márta fordítása

Massimo Pandolfi - A Fehér tenger

Végtelen szánalom markolt a szívembe, amikor felemeltem őt…
Elnyúlva feküdtek a földön, százan lehettek, a hullámok finoman halomba sodorták őket a fehér tenger partjára azon a távoli bolygón, amelynek már nem is emlékezem a nevére. Mind nők voltak.
Két hónappal azelőtt érkeztem oda, a messzi távolba, hogy azon az isten háta mögötti égitesten megteremtsem riisültetvényemet; a Tejútrendszer egyik csücskében volt, beleveszett a társtalan napok fehér forgatagába, a hallgató éjszakák ritkás és fénylő napjai közé. Kétségtelenül vajmi kevéssé kihasznált vidék volt, távol a nagy és civilizált központi égitestektől. Ezért is választottam fáradt mezőgazdasági ténykedésem színhelyéül. Fiatalember voltam az idő tájt, éppen csak férfi, korábbi melókkal összeguberáltam egy kis pénzt, és eltöltött a magány; különös módon az egyedüllét még messzebb taszított a többiektől, arra hajtott, hogy mindenféle gépet és riismagokat vásároljak, aztán ott hagyott, keserű ízzel a számban, azon az ifjú és buján tenyésző égitesten. Nem tudom, valóban jelölték-e a térképeken, eléggé fontosnak tartották-e ahhoz, hogy körülhatárolják, és névvel, jellel, számmal meghatározzák.
Alkalmasint igen, hisz minden különösebb tétovázás nélkül arra vettem utamat. Egy sereg gépet vittem magammal, biztonsággal és pontosan dolgoztak, és nekem semmi kedvem, de okom sem volt arra, hogy ellenőrizzem őket, hisz túlságosan is pontosak és magabiztosak, és otrombának, feleslegesnek éreztem volna magam, ha egy robotember sajnálkozó pillantást vet rám.
Sugárzón fényes nappal volt. Az ég derűsen kéklett, talán azóta sem láttam ilyen színt, még soha nem éreztem magam ennyire elhagyottnak és dühösnek, olyannyira, hogy még a pázsit is érdesnek és keménynek tűnt, a faágak mindig élesen hasítónak; de

hát mit sem tehettem ellene, és szenvtelenül rám köszöntött az alkony. Kimentem az óceán nyugodt partjára, elnéztem, ahogy a vöröslő nap sápadt narancsszínűre festi a tenger békés felszínét és korallvörösre az égen elszórt felhőket, és igyekeztem ettől jobb kedvre derülni. Az égkék homokban üldögéltem, benne éreztem a kezemben, a lábamban, éreztem, ahogy rátapad egész testemre, hasító érintkezés volt, felkavaró érzet számomra, aki mindig is gyűlöltem az irgalmatlanul belém akaszkodó kemény dolgokat.
A homok, elfeledett éles szemcsék.
A homok. Órák óta pergett a kezemből; ha már nem tudtam megszüntetni ezt az érintést, igyekeztem enyhíteni, oldottabbá tettem, nem akartam otthagyni a partot és a tengert, túlságosan szomorú volt az este, nem akartam engedni az apró kék homokkőszemcsék tolakodó nyomásának, úgy fojtogattak, mint kicsiny, gonosz dolgok, átfogtak tisztátalan, száraz ölelésükkel, és végül is már-már felráztak a zsibbadásból.
Felálltam. A nap még alacsonyabbra hanyatlott, és éles karimájával egyre inkább belevágott a fénylő tengerfelszínbe. Körülöttem elnehezedtek a sziklák, itt-ott széles árnyékhasadékok törtek utat maguknak, szétdarabolt, hosszú, sötét árnyékok vették ostrom alá derűmet, fájdalmamat, magányomat. Azért álltam fel, hogy ezeket a képeket és ezeket a nagyon is heves, vad és primitív érzeteket eltompítsa valami megszokott mozdulat, valami közönséges mozgás, olyasféle, hogy végigmegyek a vízmosta és szivárványló parton, és érzem, ahogy a víz körülsuhogja hideg lábfejemet.
Felálltam, de még éreztem, ahogy a haldokló idegen nap simogatása végigcirógatja a hátamat, végig a mellemet és a lábszáramat. Gondosan megtisztítottam magam a testemen maradt apró homokszemcséktől, tenyeremmel, kínosan ügyelve, levertem mindegyiket, ez a pedantéria és figyelem minden bizonnyal arról tanúskodott, mennyire gyűlölöm őket.
Ekkor láttam meg a testek halmazát. Túljutottam egy alacsony gránitemelkedőn, amely beékelődött a tengerbe; felmásztam egy feketén csillogó, hatalmas kálicsillámsziklára, a tenger és a szél felaprózta, és finoman megmunkálta. Ahogy felértem a tetejére, a túloldalon egy kiszáradt és homokkal borított folyóágyban megpillantottam egy félreeső halomban a női testeket. A testek látványa úgy hasított belém, mint villám a sötétbe, nem tudtam, hogyan és miért kerültek oda. A nap elsötétedett, és minden feketébb lett. Váratlanul ért az egész, teljességgel képtelen voltam azonnal magamba fogadni a halott nők apró karjainak, lábszárainak, a kebleknek és a hasaknak a tömkelegét, ahogy kusza összevisszaságban odahányta őket a viharos tenger vagy akármi más. Két fehér és kegyetlen hold alatt háborgó fekete óceánra gondoltam, valami gonosz tengerre, amely a hosszú, kéklő partokra szünet nélkül kivet apró női holttesteket, szánalmat keltő és bűntől minden bizonnyal nem szennyezett holttesteket, hisz oly kicsinykék és kedvesek, nem vétkezhettek…
Könnyed mozgást vettem észre, apró kis kar mozdult meg lassan; és tisztán eljutott hozzám egy halk kiáltás, a félelemé, a rémületé vagy

a segélykérésé. Láttam, ahogy a nő kevéske erővel megvonaglik, és nagy kínnal szeretne elkerülni onnan. Meztelenek voltak mind, fakó ámbraszínűek, visszavonhatatlanul holtan feküdtek a földön. Ám ahogy megfigyeltem őket, éreztem, hogy ő - és csakis ő - életben maradt, a többieknek pedig, sajnos, mindörökre ott a helyük, és majd szétfoszlanak az éjszakai tengerárak lassú özönlésében.
Kinyújtottam fekete, húsos és hatalmas kezemet, és megfogtam azt a kicsi testet, és kehely formára nyitott két kezemben tartottam, mint a sebesült madárkát, mint ahogy reszkető kis állatot markolunk fel, félve, nehogy megszökjön, ugyanakkor félve, nehogy megfojtsa szokatlan szorításunk, és érezzük szíve rémült dobbanását, a szeme iszonyra nyílik, ránk mered, de nem érti a mozdulatokat, csak állati bizonyossággal tudja, hogy ez a halál.
De ő nem. Kicsi fehér arcából tág szemmel nézett rám, napsugárszemmel, látszott, hogy bizonyos a hajlandóságomban, én pedig nem mertem megszorítani, szinte érinteni is féltem. Kissé megnyitottam összekulcsolt kezeim kelyhét, néztem, ahogy fehér húsa előviláglik ráncos és sötét tenyeremből, ámulattal néztem ezt a teljesen idegen valamit, de hát nem akarom most részletesen leírni. Csupán annyit mondok el, hogy rendkívül emberszerűnek látszott, jóllehet nem ember volt, nem, efelől semmi kétség, de mondom, hogy szinte tükörmásolata volt egy ifjú és szép leánynak, hosszú volt a lábszára, tökéletes a teste, arca, mint a riadt szarvasgidáé, és az a csodálatos szeme fénytől ragyogott.
Úgy látszik, ő is megsebesült, megsértette valami, amiről nem tudhattam, micsoda, vérnyomokat nem láttam rajta, nem tudtam, vajon az agyát és nem a testét rázták-e meg megnevezhetetlen csapások. Rám emelte sötét szemét, a megsebesült és eltaposott állatka két szemét, álmos és bizakodó szemét. Összecsuktam a két kezemet. Érezni akartam, ahogy végigreszket a tenyerem felületén, teljesen az enyémnek akartam érezni.
Ebben a pillanatban feltámadt bennem a feltétlen birtoklás érzése, a mindenek felett való hatalom érzése. Soha nem tettem volna meg, de azért éreztem a hatalmat, hogy összeszoríthatom a kezemet, éreztem, hogy olyan életet simogatok, amely az enyém lehet, teljességgel az enyém; és ezzel az enyhén iszonyatos érzelemmel együtt érezni akartam, hogy reszket és él. Ha nem volt is emberi lény, akkor is annyira hasonlított azokra, akiket elhagytam, a képüket és a hasonlatosságukat formázta, jóllehet csak kicsiny, bűbájos miniatúrája volt annak a nőnek, akit valamikor, oly rég otthagytam egy nem is tudom, melyik, kimondhatatlan nevű égitesten.
Felálltam, és a kezemben fogtam őt. A nap már eltűnt, és a tenger csak messze távol, a látóhatáron volt vörös és narancsszínű. Az alkony kezdett beleolvadni az éjszakába, a ritka és fénylő, csillagos, sötét éjszakába. A homok még szikrázott, de az éjszaka árnyai már lassan leszálltak az erdőben. Az immáron fehérlő part ledobta a nappal kék köpenyét, és békés volt, majdnemhogy földi. Helyenként bele kellett lépnem a csapkodó vízbe, és éreztem, hogy a nő egész teste reszket a kezemben. Egyszer kissé szétnyitottam a két

kezemet, és csak szőke fejét és fehér arcát láttam, bájos ellentétként fekete szempárját, csupán két csillámszemcsének tűnt, de élet volt benne, és most már nem félt.
Még most is tisztán él bennem annak az éjszakai gyaloglásnak az emléke. Mintha kisfiú álmodna, úgy mentem át az erdőn, a sűrű, sötét fák között, az ismeretlen haraszt makacsul a lábamba kapaszkodott, az éjszakai állatok ezer hangon szóltak, a rovarok cirpeltek, a távolban mekkentgettek a jellegzetes kitines ízeltlábúak. De mindez nagyon nehezen tudta lekötni a figyelmemet, szívem megtelt örömmel, boldogság honolt a szememben, és csakis és kizárólag őrá gondoltam, akit szorosan, de nem szorítva fogtam: soha, de soha nem akartam volna fájdalmat okozni neki, de azt sem szerettem volna, ha megszökik.
Úgy éreztem, annak az éjszakának az ajándéka ő, a galaktikába beleveszők éj valamelyik magányos csillagáról aláhullott ajándék. Ő és csakis ő, a többiekre már nem emlékeztem, eszembe se jutottak a fehér tenger partjára kuszán kivetett testek.
Megérkeztem az ültetvényre, a házamhoz. Nem volt szép ház, a robotemberek sietve húzták fel számomra a falakat: csupán hasznos volt, arra jó, hogy ott aludjam és étkezzem nagy néha, amikor a kedvem úgy tartotta, amikor nem kívántam inkább a part világosságát vagy az erdő sötétjét. A ház merőben természeti, szinte állati szükségletet elégített ki, mint a ruházat, amelyet a rohamozó éjszakai hidegben veszünk fel. Talán még háznak sem volt mondható. Mindössze két szoba állt rendelkezésemre, egy csillogó fémasztal és egy öreg priccs. A robotemberek biztosan jártak-keltek az ültetvényen, és a szerszámokat visszahordták a raktárakba. Teljesen fémes aprólékossággal gondozták a hosszú riissorokat, és amikor megláttak, és kellő közelbe kerültek hozzám, mindegyikük rám köszönt, mondván: "Isten hozott, gazda" és "Jó estét neked, gazda"; az efféle frázisokat én tanítottam be nekik, amikor gyerekes módon megpróbáltam enyhíteni az egyedüllétet. Fekete rémalakoknak hatottak, és emlékszem, hogy azon az estén még jobban gyűlöltem őket, mint valaha, de nem engedtem, hogy feldúlják egészen sajátos lelkiállapotomat, ezért csupán fejbólintással udvariasan üdvözöltem őket, mintha valóban fontos munkát végző hivatalnok volnék, és szembejövő kollégáimat köszönteném.
Őt először a fémasztalra fektettem. Aztán eszembe jutott; mily kínos lehet a hideg érintés, ezért újra kézbe vettem, és az ágyam fölé emelve finoman a párnára tettem és néztem. Ő is nézett, figyelmesen fürkészte az arcomat, meghatározott, és ítéletet formált rólam, tekintetéből végtelen szomorúság. és alázatos segélykérés áradt.
Csodálatosan arányos volt. Két fehér, kicsiny és tökéletes melle a lélegzete lassú ritmusára emelkedett és süllyedt, hasát elfedték hosszú, egyenes lábszárai, amelyeket felhúzott, és a két kezével a testéhez szorított. Apró kis arcát felém fordította, szőke haja szétterült a takarón.

Istenem, de szép is volt! Csupa harmónia és bűbáj, mindenét kívántam, egész lénye meghódított; már legkisebb, legjelentéktelenebb mozdulatai is igazi nőnek mutatták, nagy nőnek, amilyennek lennie kellene, nem pedig tíz-tizenöt centiméter magasnak. Vagy mennyinek.
Erőtlen mozdulatot tett a kezével, és én megértettem, hogy fáradt, hogy éhes és szomjas, és talán megsebesült, és azt reméli, hogy tőlem megkapja, amire szüksége van. Nem tudom, hogyan értettem meg, csak azt tudom, hogy megértettem, és kész. Semmiképpen nem lehetett telepatikus erejű, valószínűleg az empathiának nevezett különös képességgel rendelkezett. Alkalmasint így is volt, mert máskor is megtörtént, hogy semmitmondó mozdulatokból megértettem.
Nem mertem emberi táplálékkal kínálni, nem tudtam, ízlenék-e neki vagy nem, árt-e a szervezetének. Kirohantam, hívtam egy robotembert, kurta és gyors utasításokkal láttam el, hogy mit hozzon a helyi növények világából. Aztán sietve visszatértem őhozzá. Már kinyújtózott, fogta a takaró egy szegélyét, és bebújt alája. Látható módon megnyugodott, talán boldog is volt. Éreztem, hogy a köszönet, a jó közérzet, a megelégedettség meleg hulláma árad belőle, de mindezeknek az érzeteknek a mélyén, szinte felfoghatatlan távolban, még mindig ott volt a névtelen iszonyat nyoma, az a jeges félelemérzés. Haja a takaró szürkeségében aranycsomó volt, szépséges arca édes, és én elbűvölten, szótlanul néztem.
Visszatért a robotember, és gyümölcsöt, bogyókat hozott. Lerakta őmelléje, mint aki mindent tud, szinte vallásos szertartásossággal tett-vett, oly finom tapintattal, mintha rajongana. őérette. Viselkedése mellbe vágott, mellbe vágott, hogy érdeklődik őiránta. Féltékenység? - lehetetlen… talán. Ekkor kikergettem a robotembert, kiáltásom mennydörgött a kis fémszobában, és ő riadtan visszahőkölt hangom zengésére, aztán mintha megértett volna és elmosolyodott. Igen, rám mosolygott, rám nézett, és úgy nevetett, mint mi, mint önök, mint minden normális nő. A szoba világosabb lett, és én ővele együtt mosolyogtam.
Megnézte a gyümölcsöt, a bogyókat, és kiválasztott egy drumát - akkora lehetett, mint egy szamóca, zölden fénylett -, és vidáman beleharapott, majd gusztussal, mohón nekilátott enni. Megette az egészet, aztán vett egy másikat, majd egy harmadik gyümölcsöt is. Azon az éjszakán az ágyam mellett aludt. Szerelmes gonddal fekhelyet készítettem neki egy kartondobozban, takarót vágtam ki, őt ráfektettem egy réteg puha gyapotra, két lenszalvétából lepedőket igazítottam, és elrendeztem abban a nevenincs skatulyában. Amikor ágyba fektettem, aznap este utoljára még rám nézett, és megint rám mosolygott, mintha örülne.
De mielőtt betettem volna a dobozba, gondosan megforgattam, szemügyre vettem teste minden részét, hátha az első futó vizsgálatnál nem vettem észre rajta valami sérülést. Nem látszott semmi, ami aggodalomra adhatott volna okot: alkalmasint csak sokkállapotban volt, ami egészen természetes azok után, amik ott a

tenger partján történtek vele. Nyugodtan tűrte, hogy megvizsgáljam, rám szegezett tekintetéből meggyőződés áradt, hogy minden bizonnyal nem okozok neki fájdalmat.
Pokoli éjszaka szakadt, rám. Magától értetődő, hogy nem aludtam, és őrá gondoltam mindvégig. Láttam, ahogy felkel és lenyugszik a két hold, vakító fehér fényükkel elborítottak, és kint a mezőkön a rovarok éppen úgy zsibongtak, mint más éjszakákon.
Számomra azonban minden mástól különbözött az az éjszaka. Elámultam, elkábultam attól az eseménytől, mintha fülsiketítő ricsaj hatolt volna be a szobámba, az életembe, és felkavart, bizonytalanná tett, lesújtott rám. Elszigeteltségem magánya kialudt, darabokra hullott, és kifordult tengelyéből. De nem bántam, nem én akartam a magányt, az az élet kényszerítette rám, amelyet immáron távoli világokban, odalent töltöttem. Végiggondoltam mindezt azon az illattal, rovarokkal és a holdak fehér fényével terhes éjszakán. De akkor talán boldog voltam, találtam valakit vagy valamit, aki vagy ami betölti napjaimat, nem engedi, hogy az erdőben kószáljak, elnyúlik előttem a homokban - ott a fehér tengernél, a vakító napfényben -, és elmondatja velem mindazt, amit elhallgattam.
És túl ezeken más, konkrétabb gondolatok is feltámadtak bennem: tudományosan eléggé valószínűtlen, hogyan létezhet ilyen méretű emberfajta, de hát ő létezik, él, és itt van fehéren és melegen, szépséges a maga törékeny és valószínűtlen tagjaival. Ám az arányai nem rémítettek el, nem "szörny" volt, hanem eleven nő, a lét minden jegyével és főleg azokkal a női jegyekkel, amelyek oly széppé és oly kimondottan kívánnivalóvá tették.
Még most sem vagyok bizonyos abban, álmodtam-e azon az éjszakán, de ha álmodtam és ha aludtam, akkor őróla álmodtam, és talán azt álmodtam, hogy minden erőmmel szeretem őt, szeretem mélységes, heves, igazi emberi érzelemmel. És ő is szeret engem, ezt éreztem homályosan, ezt tudtam pontosan az empathiának, a más érzéseibe való beleélés képességének következtében, amely lehetővé tette, hogy megérezzem szükségleteit és félelmeit. Ne kérdezzék tőlem, miképpen volt ez lehetséges: tudtam, és ez, egymagában ez, elegendő volt számomra.
És ránk köszöntött a nappal, az örömmel, zöld fákkal és virágos pázsittal teli nap; az áttetszően ragyogó nappal. A nap királyi lassúsággal kelt fel, szófogadón rákényszerített mindenkit az új nappal tudomásulvételére. Arra ébredtem, hogy kint, az ablakom alatt csörömpölnek a robotemberek. Pedánsan engedelmeskedtek azoknak a parancsoknak, amelyeket végtelen sok nappal ezelőtt beléjük tápláltam; és ez némi gőggel töltött el.
Nemsokára ő is felébredt. Megéreztem, nem láttam. Odamentem "ágyához", és az apró kis kartondoboz fölé hajolva láttam, hogy az ő szeme is ragyog. Ezen a csodálatos reggelen két szeme megtelt az élet és a napfény örömével. Éreztem, hogy fel akar kelni, és ruhát venni magára, és végre megbizonyosodott, hogy itt az új nappal, iszonyat és zölden tajtékzó tengerek nélkül való nappal. Ekkor sietve kerestem neki valamit, amit magára vehet, aztán elszégyelltem magam, hogy még nem jutott eszembe valami ennivalót készíteni

neki. Most már ilyesmire kell gondolnom, nem akartam tudni, ki ő, vagy kik azok, akik életüket vesztették ott lent a parton, ezekben a pillanatokban egyáltalán nem érdekeltek, és ő nem mondta meg, hanem felkelt, és megkezdődött egy nap, amely hosszúnak és csodálatosnak ígérkezett.
Boldog napokat töltöttem vele, már nem tudom, hányat, és nem akarok az ő nevére emlékezni. A gyöngédség és az öröm napjai voltak. Csak annyit mondhatok, hogy ő vidám volt és szép, hogy pillantásától felragyogott az égbolt, hogy áttetszően tisztává, üdévé és simogatóvá tette a levegőt, hogy engem úgy szeretett, mint valami dolgot, és én is szükségét éreztem, én is szerettem őt. Mondják, csodálatos valami a szerelem, és csak ritkán adatik meg egy élet során. Igaz mondás ez. Nekem megadatott az ő teljes szerelme, és őneki az enyém, és boldogok voltunk egy ideig, amelyet nem akarok körülhatárolni azzal, hogy visszaemlékezem a tartamára; aztán egy napon megöltem őt. Vadászkésemmel elvágtam a torkát, kis ezüstkoporsóban temettem el a kéklő partján annak az égitestnek, amelynek nem akarom és nem is tudom felidézni a nevét.
Aztán szedtem a sátorfámat. Elmentem, otthagyva a robotembereket és a gépeket és az ültetvényemet, legfőképpen pedig őt, és zokogtam, mint ahogy azok sírnak, akik elvesztették a szeretett nőt. Megöltem. Igen, megöltem, és azt is megmondom, miért. Megöltem, jóllehet szívem lánggal égett, amikor kivettem őt éjmeleg ágyából. És ő aludt, fehér volt, és hamvasan gyenge, és mint már mondottam, mindenekelőtt szép. Megöltem, mert a szerelem teljes birtoklás, megöltem, mert az enyém volt, és nem lehetett az enyém, mert egy gonosz isten így határozta el, mert nem olyan volt, mint én, nem emberszerű; de úristen, mennyire szerettem, mennyire megszerettem, és szeretem még mindig.
És ezért öltem meg. És most mindörökre halott. Ott messze, a kis ezüstkoporsóban, a kéklő homokban, azon az égitesten, amelynek nincs már neve.

Lontay László fordítása

Julio Cortázar - Axolotl

Volt idő, amikor sokat gondoltam az axolotlokra. Kijártam a Jardin des Plantes-ba, s órákig néztem őket, figyeltem mozdulatlanságukat, komor mozdulataikat. És most axolotl vagyok. A véletlen vitt el hozzájuk egy tavaszi reggelen, amikor Párizs a lassú léptekkel múló téli időszak után szétnyitotta pávafarkát. A Port Royal körúton mentem le, aztán rátértem a St. Marcelra és a L'Hospitalra, elnéztem a zöldet a rengeteg szürkeség között, és eszembe jutottak az oroszlánok. Az oroszlánok és a párducok barátja voltam, az akváriumok nedves és sötét épületébe viszont sose mentem be. A rácsnál hagytam a kerékpáromat, és elmentem megnézni a tulipánokat. Az oroszlánok csúnyák voltak, a párducom pedig aludt. Az akváriumok mellett döntöttem, s miután unottan

végignéztem a közönséges halakat, váratlanul megakadt a szemem az axolotlokon. Egy teljes óráig néztem őket, s úgy mentem ki tőlük, hogy képtelen voltam bármi mást csinálni.
A Sainte-Geneviéve könyvtárban megnéztem egy lexikont, s megtudtam belőle, hogy az axolotlok lárva alakúak, kopoltyújuk és valamiféle, a kétéltűekre jellemző légzőszervük van. Hogy mexikóiak, azt tudtam már rózsaszín kis azték pofájukról és az akvárium fölött kifüggesztett tábláról is. De azt olvastam, hogy Afrikában olyan példányokat találtak, amelyek a száraz évszakokban a szárazföldi életre is képesek, s ha megjönnek az esők, a vízben folytatják az életüket. Megtaláltam a spanyol nevüket is - ajoloténak hívják őket -, értesültem róla, hogy ehetők, s hogy zsírjukat ugyanúgy használták (állítólag már nem használják), mint a csukamájolajat.
Szakkönyveket nem akartam megnézni, de másnap megint elmentem a Jardin des Plantesba. Kezdtem délelőttönként odajárni, néha délelőtt és délután is elmentem. Az akváriumok őre zavartan mosolygott, amikor elvette tőlem a jegyet. Az akváriumok előtt húzódó vaskorlátra támaszkodtam, és néztem őket. Nincs ebben semmi különös, de az első pillanattól fogva megértettem, hogy egymáshoz vagyunk kötve, hogy valami, ami már régestelen-régen elveszett és tovatűnt, ennek ellenére még mindig összekapcsol bennünket. Elég volt azon az első délelőttön megállni az üvegfal előtt, amely mögött buborékok szálltak föl a vízben. Az axolotlok az akvárium aljának keskeny és csekély (csak én tudom, milyen keskeny és csekély) mohás földcsíkján bújtak össze. Kilenc példány volt az akváriumban, s a többségük az üvegfalhoz nyomta a fejét, s úgy nézte arany szemével a közeledő látogatókat. Zavarba jöttem, szinte elszégyelltem magam, s csaknem illetlenségnek éreztem, hogy ideállok ezek elé az akvárium mélyén csendesen, mozdulatlanul összetömörülő kis testek elé. Gondolatban kiválasztottam egyet, hogy jobban megvizsgáljam. Egy rózsaszínű, áttetsző kis testet láttam magam előtt (a tejüvegből készült apró kínai szobrok jutottak róla az eszembe), amely egy különös finomságú halfarokban - testünk legérzékenyebb részében - végződő, tizenöt centiméter hosszúságú gyíkra hasonlított. A gerincén egy átlátszó uszony futott végig, és olvadt bele a farokba, de legjobban azok a leheletfinom kis lábak ragadtak meg, amelyek apró ujjakban és valósággal emberi körmökben végződtek; nem a formájuk miatt látszottak emberinek, hanem azért, mert nem lehetett nem tudomásul venni, hogy emberiek. S ekkor fedeztem fel a szemét és az arcát. Ezt a kifejezéstelen arcot, amelyet nem tört meg egyetlen vonás sem, csak a szemek, ez a két gombostűfejnyi lyuk, amelyeket teljesen kitöltött az áttetsző arany, s nyoma sem látszott bennük semmiféle életnek; de amint elnéztem őket, tekintetem mintha áthatolt volna az aranyrétegen, s szinte beleveszett a szemek áttetsző, sejtelmes belső világába. Vékony, fekete udvar övezte az aranyszínű szemeket, mintegy belerajzolta őket a rózsaszín húsba, a fej elmosódón háromszög alakú ékkövébe; a háromszög persze szabálytalan volt, a csúcsait görbületek

tompították le, s így teljesen olyannak látszott, mint egy kis szobor, amelyet kikezdett az idő vasfoga. A száját elrejtette az arc háromszögletű síkja, csak profilból lehetett következtetni számottevő méretére: szemközt nézve az axolotl szája mintha csak egy apró kis rés volna, mint egy lyuk az alabástromon. Kétoldalt a fején, ahol a fülének kellene lenni, három korallra vagy növényhajtásra emlékeztető vörös kis ágacska nőtt: azt hiszem, ezek voltak a kopoltyúi. S az volt az élet egyetlen jele az egész testen, hogy tíz vagy tizenöt másodpercenként az ágacskák mereven fölegyenesedtek, majd újra lekonyultak. Néha leheletfinoman megmozdult valamelyik apró kis láb, s láttam, amint a parányi ujjak lágyan elhelyezkednek a mohán. Az a helyzet, hogy nem nagyon szeretünk mozogni; olyan szűk az akvárium, hogy alig mozdulunk meg, farkunkkal vagy fejünkkel máris egymásnak ütközünk, s nehézségek, viták, kellemetlenségek támadnak. Ha nyugton vagyunk, kevésbé érezzük az idő múlását.
Épp a nyugalmuk volt az, ami megigézett, amikor először láttam az axolotlokat. Úgy rémlett, homályosan értem is titkos akaratukat: hogy közönyös mozdulatlansággal szüntessék meg a teret és az időt. Később jobban kiismertem őket: a kopoltyúk összehúzódása, a vékony kis lábak… puhatolózó mozdulata a köveken, egyikük-másikuk hirtelen úszkálása (egyszerűen a testük hullámzásával úsznak) bebizonyította, hogy ki tudnak mozdulni abból a dermedt kábultságból, amelyben órákat töltenek el. Mellettük, a többi akváriumban, különféle halaknak a miénkhez hasonló szép szeméből meredt rám az együgyű ostobaság. Az axolotlok szeméből egy egészen más életről, egy másfajta nézésről érkezett hozzám üzenet. Arcomat az üveghez nyomva (ilyenkor az őr nyugtalanul köhintett) próbáltam közelebbről látni azokat az apró, aranyló pontokat, amelyeken át a rózsaszínű kis lények végtelenül lassú és távoli világába vezet az út. Hasztalan volt kocogtatni az üveget az arcuk előtt, sose reagáltak rá, a legkisebb mértékben sem. A szemükben tovább izzott az andalító, iszonyú tűz, s csak néztek rám abból a felderíthetetlen mélységből, amelybe beleszédültem.
S ennek ellenére ott voltak a közelemben. Ezt már azelőtt is tudtam, hogy axolotl lettem. Már aznap megtudtam, amikor először mentem oda hozzájuk. A majomnak az emberekkel azonos vonásai, a közhittel ellentétben, éppen arról a távolságról tanúskodnak, amelyek elválasztják őket tőlünk. Az axolotlok és az emberi lény közti hasonlóság teljes hiánya bebizonyította nekem, hogy felismerésem helyes, nem felszínes analógiákra építettem. Csak azok az apró kis kezek… De egy fali gyíknak is ugyanolyan keze van, mégsem hasonlít rájuk semmiben. Azt hiszem, az axolotloknál a fej tette, ez a háromszögletű, rózsaszínű kis fej az apró, aranyló szemekkel. Ez nézett és hívott. Csalogatott. Nem volt állati. Könnyű, csaknem kézenfekvő volt a mitológia útjára tévedni. Az axolotlokban olyan metamorfózist kezdtem látni, amely képtelen volt megsemmisíteni valamiféle sejtelmes emberiességet. Tudatos lényeknek képzeltem őket, a testük foglyainak, akiket egy végtelenül mély némaságra ítéltek. Egy reménytelen töprengésre.

Vak tekintetük, az a kifejezéstelen, de ennek ellenére iszonyúan fénylő, két apró aranykorong úgy hatolt belém, mint egy üzenet: "Ments meg minket, ments meg minket!" Meglepetten vettem észre, hogy vigasztaló szavakat suttogok, gyermeki reményeket közvetítek feléjük. Ők csak néztek rám tovább mozdulatlanul: a kopoltyúk apró ágai hirtelen kiegyenesedtek. Ebben a pillanatban valamiféle tompa fájdalom áradt szét bennem: talán látták, talán érzékelték erőfeszítésemet, hogy belehatoljak életük végzetesen elzárt lényegébe. Nem voltak emberi lények, de egyetlen állatban sem fedeztem fel ilyen mély rokonságot. Az axolotlok mintha a tanúi lettek volna valaminek, néha pedig rettentő bírái. Aljasnak éreztem magam, ha a szemükbe néztem, olyan rémítő tisztaság ült ezekben az áttetsző szemekben. Lárvák voltak, de a lárva szó spanyolul álarcot, sőt kísértetet is jelent. Vajon ezek mögött a kifejezéstelen s ennek ellenére kérlelhetetlenül kegyetlen azték arcok mögött milyen kép várta a maga óráját?
Féltem tőlük. Azt hiszem, ha nem éreztem volna a többi látogató és az őr közelségét, nem mertem volna szembenézni velük. "Majd felfalja őket a szemével" - mondta nevetve az őr, aki bizonyára kissé bolondosnak tartott. Nem vette észre, hogy éppen ők faltak fel lassanként a szemükkel valamiféle aranyló kannibál szertartás folyamán. Távol az akváriumtól elég volt csak gondolatban felidézni őket, s máris mintha a messzeségből is hatottak volna rám. Végül már mindennap eljártam, éjszakánként pedig elképzeltem őket, amint mozdulatlanná merevednek a sötétségben, s lassan előrenyújtják egyik lábukat, s ez szinte rögtön a másikéba akad. Talán épp a teljes éjszakában lát jól a szemük, s nappal válik számukra minden elmosódottá. Az axolotlok szemét nem fedi szemhéj.
Most már tudom: nem volt benne semmi különös, hogy így kellett történnie. Minden délelőtt, amikor az akvárium fölé hajoltam, kissé erősebbé vált bennem ez a felismerés. Szenvedtek, s testem minden íze felfogta ezt az elnémított szenvedést, ezt az enyhülés nélküli kínlódást a víz mélyén. Fürkésztek valamit, egy távoli, megsemmisült birodalmat, a szabadság korát, amikor a világ az axolotloké volt. Lehetetlen, hogy egy ilyen iszonyú kifejezés, amely le tudta győzni az ékkőre emlékeztető arcukra erőszakolt közönyt, ne hordozza magában a fájdalom üzenetét, valami bizonyítékát ennek a felszíni elátkozottságnak, ennek a folyékony pokolnak, amelyben szenvedtek. Hasztalan próbáltam bebizonyítani magamnak, hogy saját érzékenységem vetít egy nem létező tudatot az axolotlokba. Ők is tudták, én is tudtam, hogy hasztalan. De nem volt benne semmi különös, hogy így történt. Arcom odatapadt az akvárium falához, s szemem újra meg újra megpróbált behatolni ezeknek az aranyló, szivárványhártya és pupilla nélküli szemeknek a titkaiba. Átmenet és meglepetés nélkül pillantottam meg az üveg túloldalán az arcomat az axolotlok helyett: igen, kívül láttam az arcom, az üveg túloldalán. Ekkor elhúztam az arcom az üvegtől, és megértettem.

Csak egy dolog volt különös: az tudniillik, hogy ugyanúgy gondolkodtam tovább, mint előzőleg. Mikor az első pillanatban észrevettem ezt, olyan volt, mint amikor az élve eltemetett döbben rá elborzadva a végzetére. Kívül újra közeledett az arcom az üveghez, láttam, amint ajkam összeszorul az erőfeszítéstől, hogy megértsem az axolotlokat. Axolotl voltam, s egy pillanatra tudtam, hogy lehetetlen bármiféle megértés. Ő az akváriumon kívül állt, s a gondolata is egy akváriumon kívüli gondolat volt. Magam lévén ő, ismertem őt, de axolotl voltam, és a saját világomban éltem. A borzalmas az volt - ezt még abban a pillanatban megértettem -, hogy egy axolotltest foglyának éreztem magam, mintha átvándoroltam volna belé embergondolatommal együtt, élve volnék eltemetve egy axolotlban, s arra volnék ítélve, hogy csillogva fickándozzak ezek közt az érzéketlen teremtmények közt. De minden megszűnt, amint egy apró láb végigsiklott az arcomon, félrehúzódtak, máris egy axolotlot láttam magam mellett, amint nézett rám, s megértettem, hogy ő is érti; mindez bármiféle lehetséges kommunikáció nélkül játszódott le, mégis olyannyira világos volt az egész. Vagy én voltam benne is, vagy mindnyájan emberi módra gondolkozunk, csak a gondolatok kifejezésére nem vagyunk képesek, csak szemünk aranyló csillogására vagyunk utalva, amely mereven nézi az akvárium üvegéhez tapadó emberi arcot.
Ő sokszor visszatért, de mostanában ritkábban jön. Hetek is elmúlnak anélkül, hogy megjelenne. Tegnap láttam, hosszan nézett rám, aztán hirtelen elment. Úgy rémlett, hogy már nem érdeklődik irántunk annyira, inkább csak megszokásból jött el. Mivel gondolkodáson kívül egyebet sem teszek, sokat gondolhattam rá. Eszembe jut, hogy kezdetben kapcsolat volt köztünk, akkor olyan közel érezte magát a rejtélyhez, amely rabul ejtette, mint még soha. De a híd megszakadt kettőnk közt, mert az a valami, ami akkor rabul ejtette, most egy axolotl volt már, s elidegenedett saját emberi életétől. Azt hiszem, eleinte némi tekintetben - ó, csak bizonyos tekintetben - még vissza tudtam térni belé, s ébren tudtam tartani benne a vágyat, hogy jobban megismerjen bennünket. De most már végleg axolotl vagyok, s ha úgy gondolkodom, mint egy ember, csak azért van, mert rózsaszínű ékkőre emlékeztető képében minden axolotl ember módjára gondolkodik. Azt hiszem, sikerült az első napokban - amikor még én voltam ő - mindebből elmondanom valamit neki. S ebben a végső magányban, amelybe ő már sose tér vissza, csak az a gondolat vigasztal, hogy talán ír majd rólunk, s abban a hitben, hogy egy mesét talál ki, megírja mindezt az axolotlokról.

Benczik Vilmos fordítása

Maurizio Viano - Halászat a Qumran-tó vizén

A szokásosnál később tértem haza, mert semmi kedvem nem volt bárkivel is szóba elegyedni. A legnagyobb óvatossággal mentem be;

mezítláb osontam végig az előszobán, és bezárkóztam a kis ebédlőbe, persze ügyelve arra, hogy ne gyújtsak lámpát. Alig telepedtem le egy fotelba, hallom, hogy odaát ajtó nyílik. Kisvártatva máris zuhog és tompán morajlik a víz a vécében. Reméltem, hogy nem vesznek észre. Ehelyett az történt, hogy Marcellónak, visszamenve az előszobán át, eszébe jutott benyitni hozzám, és természetesen meglátott. Gondolom, az ablak mellett, a háttéren kirajzolódó alakom először kissé megrémítette. Lámpát gyújtott és felkiáltott:
- Apa… Mit csinálsz? Miért nem fekszel ágyba?
Erre már előjött Lucia és Alberto is. Megkezdődött a szokásos vita: pedig éppen ezt szerettem volna elkerülni.
Lucia kijelentette: pénz kell; ahhoz, hogy megélhessünk, sokkal több pénz kell, mint amennyit elő tudok teremteni. Mondott még valamit a felhalmozódó súlyos adósságokról, és befejezésül megállapította, hogy mindez csakis az én vétkem.
A gyerekek a maguk részéről nem jóindulatúan foglaltak állást. Mereven álltak ott, és néztek rám, és én is néztem őket, mint idegen lényeket. Kicsik voltak, de azért bánatos képet vágtak, és a szemüveg miatt a fényben villogó sovány arcuk mintha szemrehányást fejezne ki ellenük elkövetett szörnyű bűnök miatt.
Lucia arra is emlékeztetett, mit mondott a doktor. Mert alkalmasint rakoncátlankodik a szívem, és veszélyek fenyegetnek, bár nem éppen közeliek. Megmondta az orvos, és hinnünk kell neki. Rendben van. De engem, engem ugyan miért érdekelne?
Meg aztán ostobaságnak tartom csökönyösen és szüntelenül olyasmiről vitatkozni, amire, többek között, nincs megoldás. Indulás, be az ágyba, engem pedig hagyjatok. Nemsokára megyek én is. Semmi veszély nem fenyeget, hogy tüdőgyulladást vagy más efféle nyavalyát kapok csak azért, mert egy félórácskát még elüldögélek a fotelban. Takarót rakok a lábamra. Így jó lesz? Holnap aztán beszélünk mindenről, nemcsak az adósságokról és a beteg szívemről, hanem a többi problémátokról is ha vannak -, és arról is, hova menjünk nyáron vakációzni. A szavamat adom rá, csak menjetek már, és hagyjatok békén. Igen… Holnap… Holnap.
Na végre, sikerült meggyőznöm őket. Lámpát is gyújthatok, és mivel kulcsra zártam az ajtót, most már nem is fognak zavarni. Tehát rövidesen megint kimegyek a Qumran-tó partjára. Hogy pontosan hol van, soha nem tudtam meg, de bizonyára nagyon távol tőlünk, olyan helyen, ahová mások soha nem jutnak el, és ez annyit jelent, hogy kiválóan megfelel nekem. Apró, tömzsi fák veszik körül, lombjuk lágyan hullámzik. Azon a tájon többnyire mintha megrekedne a levegő, és ha alaposan megnézzük a homokot, hanyagul előkandikáló vöröses kagylócskákat pillanthatunk meg. Csakhogy ezek nem igazi kagylók a szó szoros értelmében véve. Ha próbaképpen felszedünk egy kagylót, innen egérpofácska bukkan ki, onnan millió és millió lábacska, végül a tűhegyes farok is. Hatalmas szökelléssel kiugrik a kézből, és tovagördül; aztán megáll, és azt látjuk, hogy megint mozdulatlanul megpihen, éppen olyan, mint valami homok fedte kagyló.

A tónak nincs igazi színe, legalábbis nincs meghatározott színe, mivel állandóan változik, és az ember nehezen igazodik el. Azonkívül egyetlen ponton sem túlságosan mély. Én is, amikor belementem, tapasztalhattam, hogy sehol nem ér derékon fölül. Így tehát eszményi a fürdőzni vágyódók számára meg természetesen annak is, aki halászni akar. Én pedig nagyon szeretek halászni.
Tizenöt éves lehettem, amikor első ízben elvetődtem oda.
Nyár volt, augusztus vége felé jártunk, és mi, gyerekek, kirándulás után hazafelé igyekeztünk a faluba. Egyszerre csak az orrunk előtt a földre pottyant valami nagyon fényes tárgy, csillagnak is mondhattuk volna, a szó szoros értelmében kiszakadt az égből, és keskeny parabola pályán barázdát vonva az erősen kéklő esti levegőbe, behatolt a földbe, csak úgy fröcskölt nyomában a homok és a sok kavics. Erre mindenki elrohant, és én is úgy tettem volna, de észrevettem, hogy Marina a sovány kis lábacskáival éppen odacsámpázik, ahol az a tárgy a földbe fúródott. Utána vetettem magamat, és megragadtam piszkos, rézszínű hajfonatait.
Nem válaszolt, csak felém fordult, és ugyanakkor mindkét kezével szorosan belém markolt úgy, hogy elvesztettem az egyensúlyomat, és előrebuktam. Amikor felemeltem a fejemet, Marina egy kis kráter szélén térdelt, és tébolyultan kaparta a földet, hogy kiszélesítse a nyílást. Morogva odaléptem hozzá, és megkérdeztem, mit csinál. Azt felelte, hogy csillag hullott le, és most itt van az orrunk előtt, ebben az üregben, ezért ki akarja szedni, hogy az övé lehessen.
Ostobán felkacagtam, és ruhám ujjával letöröltem az arcomat.
- Megőrültél? Hisz így végül megégeted magad. Nem tudod, hogy az a micsoda csupa láng? A fenébe is. És kézbe akarod venni. Netán azt akarod, hogy egy csillag egészen a tied legyen, valójában tönkreégeted magad, és ennyi lesz a hasznod.
- Akkor pedig takarodj. - Megfenyegetett az öklével. - Gyáva kukac vagy, érted! - Mivel nem takarodtam el, kissé szelídebb pillantást vetett rám, és kijelentette, nem fél, hogy megégeti magát, legfeljebb visszajön két-három nap múlva, addigra a csillag úgyis kihűl.
A kezét már foltosra marta az égés; én akkor kettétéptem egy zsebkendőt, és bekötöztem a sebeit. Aztán visszakísértem a faluba, és láttam rajta, hogy összeszorított foggal hallgat ugyan, de azért igencsak szenved. A ruháit is megégette a láng. Sántikálni kezdett, így észrevettem, hogy mindegyik térdén meglehetősen nagy, kör alakú seb van, körülöttük meg, fent és lent, de oldalt is, más kisebb foltok. Nagydarab srác voltam, így minden nehézség nélkül tudtam vinni. Különben is pehelykönnyű volt. Időnként felsírt, de nem nagyon. Így elég későn értünk be a faluba; apám, amint meglátott bennünket, kiszaladt a fogadóból, és lekevert nekem egy csattanós pofont.
Marínát rögtön bevitték a szobába. Félóra múlva megérkezett a doktor. Én kimentem az éjszakába, vissza arra a helyre, ahová a "csillag" hullott. Közel s távolban senki. Előszedtem a zsebemből a fanyelű fogóvasat, amelyet nemrég loptam a fogadóban.

Felvettem a hegyi emberek vastag kesztyűjét, és a fogóvassal beletúrtam a földbe, oda, ahol még füstölt. Mélyen lent valami keményet éreztem, és igyekeztem megfogni, de csak hosszas próbálkozás után sikerült.
Végre szemem elé került a "csillag": mindössze egy zöld kődarab, kívül körös-körül megperzselődött. Félreraktam, és tovább kerestem. Hasztalan.
Az egész ruhám megégett, a kesztyű használhatatlanná vált, a fogó fekete lett és megolvadt. Szinte mindenhonnan erős szagok áradtak, mintha szüntelenül belém marnának. Semmivel nem törődtem.
A zöld követ leraktam a fűre, aztán elindultam egy paraszthá z felé. A kihunyt ablakú háznál volt egy kút. Mellette egy faedény, amelyből, gondolom, a szamarat szokták itatni. Teletöltöttem a dézsát, és visszavittem kiindulási pontomhoz: a következő pillanatban a "csillag" már biztonságban volt benne, és a vízben kihűlt, bár még erősen sistergett, és párafelhőt bocsátott ki. Szerencsémre a kő nem volt nagyon tüzes, így nem lyukasztotta ki az edény fenekét. És most íme itt van, azt csinálhatok vele, amit akarok.
Egy óra múlva megint a fogadóban voltam, és nem tudtam aludni. Mintha tüzes vassal szurkálnák egész testemet.
Az égből hullott tárgy az éjjeliszekrényen feküdt, mozdulatlanul és még kissé nedvesen, készen arra, hogy ha kedvem tartja, kézbe vegyem és megsimogassam. Fel is vettem, és gyengén a tenyerembe szorítottam, már amennyire a sebesült kezemtől tudtam. Behunytam a szememet. Amikor újra kinyitottam, lágy és tiszta fényben előttem terült el a tó. Ismeretlen hely volt, de azok közül való, bárhol vannak is, amelyek hívogatják az embert, és azt a benyomást keltik, hogy ott kell élni.
Gyakorlatilag semmi különös nincs benne. Lakatlan síkság, rajta fák és bokorpamacsok, különös formájú madarak úsznak a levegőben, akárha lustán csúszkálnának a napsugarakon. Ám a röptüket figyelve észrevenni, hogy ez a nap más, mint a megszokott nap, meg aztán kisebb is. Miniatűr nap, ahhoz a minden bizonnyal könnyű és ritkás világhoz illik, amely mintha légnemű volna, készen arra, hogy az első koccanástól szétfröcsköljön. Szóval majdnemhogy félünk bárhova lépni, mert aggódunk: és ha besüpped? Ám ilyen veszély nem fenyeget.
Én is könnyűnek, szétfoszlónak éreztem magam, ama távoli világ anyagából valónak, szóval a dolgok lényegével egyneműnek. Ezt a leírhatatlan érzést követően kirobbant belőlem az öröm, a magasba ugrottam tőle, aztán lassan visszahullottam. Nekirugaszkodva tovább ugrabugráltam, hol erre, hol arra, és egyre hosszabb parabolákat írtam le. Végül a látóhatáron megjelent a tó hatalmas, nyugodt tükre. Majdnem rögtön ezután a nap mintha belebukott volna a vízbe, és beköszöntött az éjszaka, a még soha nem látott csillagok fénye megtört a hullámos felületen, amelyet alig észrevehetően végigborzolt a gyenge, szinte nem is érezhető széltajték.

Ahogy ott álldogáltam, sok virág széttárta pártáját, és elárasztott édeskés, de egyáltalán nem kellemetlen illatával.
A távolból valami ismeretlen állat üvöltése hallatszott...
Egyszerre csak megint a fogadó szobájában voltam, és az égési sebek pokolian fájtak. Mindenre pontosan emlékeztem, kezemben fogtam - az én kedves zöld kövemet, belépett apám, és látva, milyen állapotban vagyok, kiabálni kezdett, mintha ő volna agyonégetve.
Később átmentem Marinához. Arca, keze-lába be volt pólyázva; akárcsak nekem. Ezért, miután megszemléltük egymást, jót nevettünk.
A szülei kimentek egy pillanatra. Élve az alkalommal a zsebembe nyúltam.
- Nesze, a tied - mondtam.
- Az enyém?
Elmondtam neki, mi az, és azt is, mi történt velem éjszaka. Csillogott a szeme. A plafonig ugrott örömében, felült, és úgy átölelt, hogy majdnem megfojtott, pedig ő oly csenevész volt, én meg magas és kövér. Mégis ez az igazság. Nem tudta levenni a szemét a "csillag"-ról, és azt mondta, soha nem fogja elfelejteni, mit tettem érte. Soha. Így mondta.
- Ma éjszaka, amikor alszol, tedd magad mellé - mondtam titokzatos képpel. - Sőt jól szorítsd a kezedbe.
- Ugye, az enyém? Nekem adod?
- Nem tudom. Egyelőre legyen nálad. Holnap majd beszélünk róla.
Kifelé menet még visszafordultam feléje, és széles mosollyal újra ezt mondtam:
- Holnap majd beszélünk róla.
Kint találkoztam a bandával, és mind azt kérdezték tőlem, mi van Marinával. Főleg Bernardo, az ügyvéd fia, ő volt a legcsökönyösebb. Azt is tudni akarta, miért oly későn jöttünk vissza a faluba, és mit csináltunk.
Így feleltem: - Semmi különöset. - Ám Bernardo nem nagyon érte be ennyivel. Igencsak fennen hordta az orrát, mert dúsgazdag apja új motorkerékpárt vett neki, ami nem kis dolog egy tizenhat éves fiú életében. Bele volt esve Marinába. De nemcsak ő, a többiek is mind. Folyton koslattak utána, és halálra üldözték széptevésükkel.
Bernardo azzal vágott fel, hogy egy délután sikerült szájon csókolnia a fenyvesben, de nem tudom, igazat mondott-e. Bernardóból általában ömlött a butaság.
- Ha nem volnál ilyen szar állapotban - mondta csípőre tett kézzel -, megkapnád tőlem a magadét. Értetted?
Mondtam, hogy értettem, és már ott sem voltam. Apám még aznap reggel bevitt a városba, mert úgyis van elintéznivalója, hát egy füst alatt megnézet valamelyik orvossal. Az égési sebek meglehetős aggodalomra adtak okot. Majdnem két hétig a klinikán tartottak, evett a penész, hogy nem mehetek vissza Marinához. Ő azonban írt öt levelet.
Amikor újra találkoztunk a fogadó előcsarnokában, elfordította a fejét. Körülállták a fiúk, ő fagylaltot nyalt, és jóindulatú figyelemmel

fogadta javaslataikat. Mindegyik tartogatott a számára valamit, legfőképpen Bernardo, aki időnként félrehúzta, és nagy titkon sugdosott a fülébe.
Mivel Marina nem figyelt rám, elhatároztam, hogy ökölre megyek az egész társasággal, és mivel akkora voltam, mint egy ház, nem tudom, hogyan végződött volna a dolog.
Ekkor intett, hogy menjek ki, és utánam jött.
- Szóval jól vagy? Mint látod, én is. Egy hét múlva hazamegyünk. Itt a szeptember, semmi értelme tovább maradni.
Ott álltunk néhány lépésre a fogadótól, és a srácok, élükön az ügyvéd fiával, bizonyos távolságból követtek bennünket.
- Olvastam a leveleidet, Marina. Szóval igaz. Te is voltál ott.
- Nesze, itt a fagyim. - És odaadta, bár nagy részét már megette. Én egyetlen falással lenyeltem.
- Na és azok? - kérdeztem a félkörben közeledő csoportra mutatva.
Megrázta a fejét, és a haja, amelyet már nem font be, lángvörösre gyúlt a fényben, és mint finom bor zuhogott alá.
- Nem küldhetem őket el, hát nem?
- Akkor visszaveszem a követ. Jól vigyázz, mert nem tréfálok - jelentettem ki.
Már a levelekből tudtam, hogy vele is ugyanaz történt, azaz álmában odakerült a távoli síkságra, a tó mellé. Képtelen volt megérteni, miért. Ez történt vele az első éjszaka meg a másodikon is. Mindig. Ez történt vele, valahányszor elaludt, és természetesen csak a dolgok egybeeséséről lehetett szó.
- Azt hiszem, nekem is mindenképpen jogom van arra, hogy odamenjek. Ezért valamiféle megegyezésre kell jutnunk.
- Igazán nem tudom, hogyan… - Némi zavar lett rajta úrrá. Közben csak mentünk tovább, nyomunkban kitartóan a többiek. Időnként meggyorsították lépteiket, és közelebb jutottak hozzánk. Marina hirtelen hátrafordult, és valamicskét visszakergette őket, de azok, amint lehetett, megint utánunk nyomultak, és így mentünk keresztül a falun.
Arra az egyébként nyilvánvaló következtetésre jutottunk, hogy a kő, amelyet megszereztem, álmunkban elvihet bennünket arra a nekünk igen tetsző helyre. Viszont meg kell állapítanunk a váltásokat, hogy meghatározott időarányokban menjünk oda.
Közben megkértem, írja le pontosan a tájat, csak így lehetünk egészen bizonyosak abban, hogy ugyanarról a helyről van szó. És úgy tetszett, efelől nem lehet kétség. Minden tökéletesen egybevágott.
Egy ötletem támadt.
- Ma éjszaka én megyek oda, és jelet hagyok neked. Meglátjuk, holnap ott találod-e. Megkaptam a követ, és éjszaka nyomban ott voltam. Mindenekelőtt letörtem egy faágat, végighúztam a homokos talajon, és néhány majdnem párhuzamos vonalat rajzoltam. De ez nem látszott eléggé szembetűnőnek. Nem volt nálam semmi tárgy. Világos, hogy azon a tájon meztelen voltam, csak addig nem vettem észre. Tehát mit tegyek? Vigasztalanul leültem egy sziklára, és a lábam ujját nézegettem. Szedtem néhány kavicsot, és

megpróbáltam összerakni őket; oly módón csináltam a sorokat, hogy a nevem jöjjön ki belőlük, a végén egy felkiáltójel. Bizonyos tájékozódási pontok segítségével jól a fejembe véstem a helyet, végül nagy elégedettség töltött el. Okkal is, hisz útmutatásom nyomán Marina a rákövetkező éjszaka könnyen megtalálta az üzenetet, alája pedig, ugyanolyan eljárással, kirakta a Marina nevet, amelyet én annak rendje-módja szerint felfedeztem az újabb váltásban. Kavicsokkal nem lehet túl hosszú mondatokat leírni.
"Párbeszédeink" többé-kevésbé a következőképpen alakultak: egy frissen letépett vörös gyümölcs mellé ezt írtam: Edd meg. Jó.
Mire ő: Ennyit nem.
Én pedig: Nem lehet a kedvedre tenni.
Ő: Fürödtem.
Ebből arra következtettem, hogy elszánta magát, és megpróbálta a vizet. Én még nem: az igazat megvallva soha nem voltam nagy úszó. De nem akartam alulmaradni, ezért nekiduráltam magam, hogy kipróbálom, és rájöttem, hogy édesvíz, és úgy lebegtet, hogy nem merülök el; nem is szólva arról, hogy igen alacsony volt a víz.
Megírtam tehát: Én is, utána két felkiáltójelet tettem, hogy hangsúlyozzam a dolog fontosságát.
Elérkezett a pillanat, amikor Marinának el kellett utaznia a faluból. Vége a nyárnak, rövidesen nekem is mennem kell, csak egy másik városba. De jövőre megint találkozunk: legalábbis ebben maradtunk.
Addig is postán küldözgetjük egymásnak a "csillag"-ot havonta egyszer, hisz egyikünknek sem állt szándékában lemondani a tóról.
Indulás előtt nem sokkal a fenyvesben találkoztunk, és megkérdeztem tőle:
- Igaz is, mi legyen a tó neve? - Mert hát valami nevet csak kell adni neki.
Nem tudom, hogyan döntöttünk a "Qumran" mellett. Először is tetszett, meg aztán olvastuk valahol, tehát egyfajta "közös" volt mindkettőnk számára.
Szerintem éppen az a hely volt az a világ, amelyből a szemünk előtt lehullott kő származott; és lám, mindig elvisz bennünket oda, valahányszor csak elalszunk.
Mind ez idáig senki nem tudta biztosan, mit is jelent az, hogy aludni. Gyakorlatilag csupán egyvalami biztos: az, hogy miközben a test idelent mozdulatlanul fekszik, addig egy másik rész, egy bentibb és könnyebb mintha kiszállna, és útnak indulna. Sőt egyenesen magasba irányítja száguldását, akkora lendülettel száll fel, hogy túl megy a csillagokon.
Annak a résznek, amelyről szólok, minden légiessége ellenére is megvan a maga egyfajta töménysége, tehát alá van vetve az anyag törvényeinek; de olyan anyagénak, amely megritkult, és logikus következményként magasba kell emelkednie. És akkor hova megy?
Tételezzük fel a koncentrikus világegyetemek egész sorozatát, és hogy mindegyik világegyetem meghatározott kiterjedésben foglal helyet.
A mi szféránk meglehetősen elnagyolt, úgy is mondhatnók, hogy alig kimunkált anyagokból készült, hatalmas erők által odasodorva

mozgunk benne, és nem kis fáradsággal. A többi szféra mind körülöttünk van, csakhogy azokat nem látjuk.
Az effajta burokban az élet bábja szünet nélkül lüktet, és ösztönösen arra áhítozik, hogy a maga saját dimenziójába menekülhessen. Itt már nem létezik a mi értelmezésünk szerint való idő és tér. A mozgás feltétlenül gyorsabb és oldottabb, tetszés szerint lehet helyet változtatni előre vagy hátra, le vagy fel, a múltba éppen úgy, mint a jövőbe. Ennek, bár homályosan, tudatára ébredünk, valahányszor igazából a lényünkbe fordulunk. Az éjszaka a pihenést szolgálja. És kétségtelenül nem tudnánk huszonnégy órából huszonnégyen keresztül végigverekedni magunkat egy ilyen lenti és súlyos világban, a fejünkre nehezedő ily gigantikus nyomás alatt. És a pihenés idejében a szárnyak végre kitárulnak néma és jeges szakadékok felé, amelyek oly szédítőn végtelenek. A baj az, hogy az emberek nem szokták meg a repülést, soha senki nem tanította meg őket rá. Amikor felröppennek; soha nem lépik át teljesen a másik oldalra vezető küszöböt. Nem bizony. Érthető is: félnek. Úgyszólván mindig egyik lábukkal itt, a másikkal ott állnak, örökké egyensúlyozva, nem tudják eldönteni, visszatérjenek-e. És ha kétségbevonhatatlanul bátortettel áthatolnak is; túl a határon, akkor megesik, hogy leginkább túlságosan az alsó határ közelében maradnak. Akár a vak madarak, folyton akadályokba ütköznek, szárnyukat verdesve lezuhannak, és talán újra a magasba emelkednek, de csak rézsút, míg aztán a szakadékoktól való irtózás és a kezdeti lendület kifulladása visszaviszi őket, le, és megint megkushadnak a testben.
Gyakran előfordul egyik-másik emberrel, hogy összetalálkozik hasonló körülmények között vergődő társakkal, akik szeretnének felemelkedni. Szörnyű kavarodás támad: dühödt szerelmek és vad kalandok, egyszóval mindaz, ami általában az álomban előfordul. Így hát kábult az ébredés, keserű a szájíz, kóválygog a fej. Mert összezsúfolódnak valami túlságosan szűk térben, mint az óceán fenekén a halak, amelyek makacsul csak néhány centiméterre lebegnek fel a szakadék iszapjából. Holott térség bőven volna, de fent; ám hogy meghódíthassák, merészelni kell, rábízni magunkat a felvivő áramlatokra.
Néma és láthatatlan energiaáramlatok járják végig a világegyetemben szétszórt anyag minden pontját. Hullámok vibrálnak az egészben, távolodnak és közelednek, visszaverődnek a legsűrűbb tömörülésekben, és így felvázolják az egybefutó ösvények egész hálózatát. Nem is ösvények ezek, inkább "hajózási útvonalak"-nak volnának nevezhetők; és elegendő ráhangolódni bármelyik ilyen útvonalra, hogy azon nyomban eljussunk a kijelölt helyre.
A mi esetünkben kapcsolat jött létre a távoli égitest és a halványzöld kő között, amelyet megtaláltam. A kő töltötte be a vevőelem szerepét.
Egybehangolódva ezekkel a hullámokkal rábíztuk magunkat az áradásra, amely szilárdan irányított bennünket, mint tutajt a folyó sodra, mi pedig hagytuk, hogy békésen vigyen bennünket. Gyakorlatilag ennyi az egész.

Amit elmondtam, nem puszta feltevés. Egyáltalán nem az. Hosszú éveket szántam hasonló következtetések fáradalmas kidolgozására. És szerintem helyesek is ezek a következtetések, már a lehetőség határai között. Mindenesetre az egyetlenek, amelyek magyarázatot tudnak adni az egészre. Mint már mondottam, jó sok idő kellett, hogy a részletekből összeállítsam a végkövetkeztetést. De akkortájt, tizenöt éves koromban a magyarázatok nem érdekeltek. Egész egyszerűen elég volt az, hogy a dolog van, és éppen így van, legfeljebb azért izgultam, hogy ne érjen idő előtt véget, mert így módfelett kedvünkre való.
A városba távozása előtt a fenyvesben Marina kijelentette:
- Tovább kell csinálnunk.
Hirtelen lábujjhegyre állt, és gyorsan szájon csókolt.
- Nocsak! - Ezt mondtam rá. De akkor már el is tűnt.
Néhány éven keresztül, megállapodásunk értelmében, a kő továbbra is vándorolt postai csomagokban ő és énközöttem. Egy-egy hónapig volt mindegyikünknél. Megkezdtem a terület módszeres felkutatását, és mindennek nevet adni. A szeszélyem irányított: a növényeket egyfajta módon neveztem el, a folyókat másféleképpen és ugyanígy az állatokat. Felfedeztem a hegyek és barlangok láncolatát: ki tudja, merrefelé ereszkedtek alá. Vadászni is jártam, magam készítettem hozzá az eszközöket. Széles és hajlékony falevelekre csomó üzenetet írtam Marinának, sőt egyfajta naplót is vezettem. Íráshoz különleges nádszálacskát használtam, és virágnedv volt a tinta. Marina időnként válaszolt. Egy hónap leforgása alatt végtelen türelemmel füzéreket fabrikált tarka kövekből, én annak rendje-módja szerint megtaláltam őket, sőt sietve elismerésemet fejeztem ki neki a sikerült munkáért. Közben folytattam kutatóútjaimat. Fogtam egy bundás kis állatot, bezártam valami ketrecféleségbe, és olyan helyre tettem, hogy Marina könnyen megtalálhassa érkezésekor.
Bizonyos idő múltán elhatároztuk, hogy kunyhót építünk. A munka nagy részét én végeztem; ő főleg azzal törődött, hogy ezerféleképpen megszépítse, virággal és kitömött madárral, igen bájos fafaragványokkal.
Egyvalamin viszont közösen munkálkodtunk, mégpedig egy növényi rostokból készülő gyékényen. Mindegyikünk egy-egy részt dolgozott ki, és a két szövedéknek úgy kellett összeillenie, hogy középen kijöjjön kettőnk neve. Itt egy apró ostobaságot követtem el. Mikor már majdnem a végére értünk, és csak az utolsó simítások voltak hátra, hozzátettem egy olyan mondatot is, amelyet nem számítottunk bele előre. Szép világoskék színben formálódott ki, pompás keretben és kacskaringókkal.
A mondat pedig így szólt: Szeretlek. És utána nem is egy, hanem tucatnyi felkiáltójel.
Már előre élveztem, milyen hatással lesz ez Marinára. A válasz azonban egész másképpen érkezett.
Tudni kell, hogy időközben beiratkoztam az egyetemre, és volt egy lány, aki mindig körülöttem forgolódott, és gyakran meghívott magához.

Éppen reggeliztem, amikor távirat érkezett. Alig futottam át, máris rohantam le a lépcsőn, apám és anyám nem is tudom, mit kiabált utánam.
Lihegve zuhantam be az állomásra. A vonat már tényleg beérkezett, ott várt a második vágányon. Öt perc múlva indul tovább. Az egyik ablakból répaszínű fej kukucskált ki, és két kesztyűs kéz integetett, hívott.
- Örülök, hogy kijöttél. Elvártam. Mivel a vonat úgyis útba ejti ezt az állomást, gondoltam, táviratozok neked.
Kis tükröt vett elő, és rúzsozkodni kezdett.
- Hogy meghíztál! - jelentette ki. - Fogyóznod kellene. Kár, hogy egy ilyen srác, mint te, ennyire elhagyja magát.
Ingujjas férfi jelent meg mögötte, ásítva ő is kinézett.
- Kivel beszélsz, Marina? - ezt kérdezte.
- Egy barátommal, Omero. Kedves barátommal. Sőt megmondom, hogy kettőnk között van egy titok, ám ne kérdezd, hogy mi, mert úgysem árulom el. De uramisten, mekkora és milyen kövér! Ugye szerinted is, Omero? Mihez hasonlít?
- Netán egy vízilóhoz? - ezt sugallta Omero. - Azért ne túlozz - nevetett Marina. Eltüntette a rúzst meg a tükröt, és felvette hatalmas, kerek napszemüvegét, amely felismerhetetlenné tette.
- Taorminába megyünk nászútra, így választottunk - magyarázta Omero, és hármat-négyet ásított egyfolytában. - A legmegfelelőbb hely ilyen alkalmakra. Ön járt már Taorminában? Még nem? Nos, higgyen nekem, menjen oda, nem fogja megbánni. Garantálom.
A vonat megmozdult.
- Csinálj valamit a pocakoddal - ajánlotta Marina olyan képpel, mint aki valóban a szívén visel valami létfontosságú ügyet. - Vedd tudomásul, alaposan csalódtam. Ki hitte volna, hogy ennyire meghízol? Olyan kövér vagy, mint egy… víziló, majdnem.
A vonat már messze járt.
Attól kezdve a dolgok bizonyos változásokon mentek át. A kő továbbra is ingajáratot bonyolított le kettőnk között, de az időközök megnyúltak, szabálytalanok lettek. A csomag a legkülönbözőbb helyekről érkezett, nem csupán Európából. Gyakran azt sem tudták megmondani, hová küldjem vissza, csak nagy sokára kaptam egy címet. Az újságokban olvastam, hogy előkelő társaságban forognak. Marina bekerült a film vagy a színház világába is, de akármelyikbe, mindenképpen a szórakoztató iparba. A házasság hamar és csúfosan felbomlott. Ami engem illet, szokás szerint változatlanul utazgattam éjszakai "világom" pusztaságain és fennsíkjain. Hisz még soha nem éreztem ennyire az enyémnek, és ott szerettem volna maradni mindörökre. Nem mintha nem próbáltam volna meg. Adott pillanatban, amikor éreztem, hogy visszaáradok onnan a tömör börtön felé, amely az ágyban összekuporodva vár, készen arra, hogy órák egész tömegére elnyeljen, akkor minden lehetőt megtettem, hogy ott tartsam magam. Ám hiába. Látni való, hogy a kötelékek mindennek ellenére jó szilárdak, és ebbe bele kell törődni. Egy napon majd bizonyára szabadon szállunk, ahová a kedvünk tartja, semmi nem állja utunkat. És akkor majd felkeressük a nagy

csillagmezőket, megnézünk minden elképzelhető világfélét. Akkor bőven lesz időnk. De bármily messzire mehetek is el, bizonyára mindig vissza fogok térni a Qumran-tóhoz, és sokáig úszkálok majd ott messze, szüntelenül színt váltó vizében, a miniatűr nap összezsugorodott csendjében, a távolban pedig apró négylábúak vakkangatva kérődzik az algaszerű vízinövények csomóit.
Megnősültem. Gyerekeim születtek. De mit számít mindez? Ez a világ itt, ahol - nem értem, miért - látszólag mindenki jól érzi magát, a létnek ez az oly sikertelenül és otrombán megkonstruált sajátos síkja, amely csupán a pillangó szárnyaira durván rányomott agyagálarc, nos… mindez túl súlyossá lett számomra.
Valóban nehézkesen mozgok, és levegőt is mind kínosabban tudok csak venni. A szívem is kifáradt. Minduntalan jelzést ad, hogy le akar állni, és én megértem őt. Roppant nagy az igénybevétel, gyötrődve viselhető el, meggörnyedtem, vonszolom a lábamat, mozdulataim tonnasúlyúak.
Ott minden egészen más. Gyakorlatilag fáradhatatlan vagyok: megtanultam barkácsolni még egy egész bárkát is összeeszkábáltam árboccal és vitorlával -, futni, ugrani, felkapaszkodtam a legmeredekebb sziklákra, és fára másztam. Csodálatosan úszom; halászni és vadászni járok, és olyan erős vagyok, hogy ízzé-porrá tudnék zúzni minden akadályt. Nekem való világ ez. Soha nem öregszem meg. Sőt egyre inkább nő bennem a hév, energiám megsokszorozódik, és minden a nagy lelkesedés légkörében bonyolódik le.
Megtanultam, hogyan mehetek oda nappal is, bármelyik pillanatban, amikor kedvem tartja. Például villamoson utazom, hivatalban vagyok, a kültelki mozik bűzös helyiségeiben. Nos, könnyű megtalálni az ellenszert. Zsebemben megtapintom a "csillagkő" langyos gömbölyűségét, mert most már mindig magamnál hordom a követ.
Csak lehunyom a szememet, koncentrálok, és minden eltűnik a szemem elől, a sötétség, a por, az a sok ostoba arc. Máris szabad vagyok. Megint otthon vagyok…
Ám feleségem egy napon észrevette ezt a dermedt állapotomat. Lévén a nők könnyen ijedősek, megrémült, és kis híján kórházba vittek. Letettem erről a módszerről, túl kockázatos volt, és csak éjszaka "utaztam", engedelmeskedve az alvás természetes ritmusának, mint ahogy a tenger és az apály-dagály engedelmeskedik.
Ma reggel az újságot olvasva egyszerre csak megpillantottam Marina fényképét a harmadik oldalon. Filmet forgat, és a külső felvételek elkészítésére városunkban tartózkodik.
Megtudtam a számát, és felhívtam.
- Te vagy az? - Rögtön megismertem a hangját. - Ne haragudj, de sietnem kell. Várnak egy fogadáson.
- Úgy?!
- A film ügyében. Sajtóbeszélgetés satöbbi. A rendező remek fickó, igazi értelmiségi. Képzeld, diplomája is van. És te?
- Nekem nincs. Én nem doktoráltam - közöltem.

- Nahát! És mit csinálsz?
- Hivatalnokoskodom. Levéltárban dolgozom. Ha más nem, legalább kényelmes, és megvannak az előnyei, például az, hogy mindig egyedül vagyok, nem kell érintkeznem az emberekkel.
- Én nagyon szeretem, ha vannak körülöttem. Nem tudnék meglenni enélkül. Akkor élek igazán, amikor itt nyüzsögnek. Különben nem. Muris, ugye?
Ezt mondtam:
- Látni szeretnélek.
- Nem érek rá. Meg aztán minek? Hagyjuk a dolgokat úgy, ahogy mindig is voltak.
- Csak üdvözölni akarlak. Mióta nem láttuk egymást?! Felmegyek hozzád, eldumálunk egy kicsit.
- De hát a fogadásra kell mennem. Máris elkéstem. Képzeld el, pontban négykor kezdődik, és még fel sem öltöztem.
Mindent tudtam a fogadásról. Tudtam, hogy valamelyik első osztályú szállóban tartják, a belváros egyik utcájában.
Én is elmentem a fogadásra, a legjobb ruhámat vettem fel, a lehető legjobbat. Abban esküdtem, már kihíztam. Mindenhol feszült rajtam, és enyhe naftalinszaga volt. A nagy tömegben óhatatlanul izzadni kezdtem, és az a baj, hogy izzadás közben bűzlök is. Méghozzá nagyon. Avas szagú a verejtékem, ez a legrosszabb fajtából való, és érzékeny gyomor könnyen felfordul tőle.
Marina válaszolgatott a kérdezősködőknek. Ott ült mellette a film rendezője a feleségével. Jelentéktelen figurák: zömök, szemüveges nő, harang formájú csípővel; a férfi csupa furunkulus, mindenféle pattanás, nagy buzgón folyton nevetett, és szúvas fogainak tündöklő gyűjteményét mutogatta.
Igazat szólva Marina körülbelül tíz évvel kevesebbet mutatott a koránál. De ebben nagy része volt a kendőzésnek. Kellemetlen benyomást keltett bennem, és ezt csak hangsúlyozta hajának erdeje, az élénk, villogó vöröstől megfájdult a szemem.
Néma párbeszéd indult meg kettőnk között. Ő kipukkasztotta az arcát, jelezve, hogy az ő ízlése szerint túl kövér vagyok, én pedig a kifestett szemére mutatva sokatmondó fintort vágtam. Azonkívül végighúztam a kezemet az arcomon, majd az ő arcára mutattam, túlságosan beesett volt, a pofacsontja durván kiugrott. Barna színe sem tetszett.
Kézfogáskor ólomszürke,ráncos kezet nyújtott, amely szinte eltűnt óriási, verejtékes tenyeremben.
- Legalább ülj le.
Nem messze három férfi meresztette felénk a szemét. Persze semmiképpen nem engem néztek. Kis csoportjuk félrevonult, váltogatták a lábukat, adták a közömbös szemlélőt, és mindig mágneses erővel vonzotta őket beszélgető társnőm dúsan bepúderezett válla. Néha helyet változtattak és sóhajtoztak.
- Nemsokára elvisznek - figyelmeztetett Marina. - Nem is lett volna szabad itt maradnom beszélgetni veled. Mondd, mit akarsz, aztán végezzünk.
- Ó, nagyon jól tudod te, mit akarok.

Koktélt ivott. Cigarettára gyújtott.
- Jó, jó, kicsit késtem az átadással. Elismerem. De nagyon kérlek, hidd el, mindenképpen tiszteletben tartottam volna a megállapodásunkat. Szóval láthatod, semmi szükség nem volt arra, hogy magad is elgyere. Néhány napon vagy néhány héten belül elküldtem volna neked a csomagot…
- Ugyan - csóváltam meg a fejemet -, nagyon unom már, hogy azt várjam, mikor méltóztatsz…
- Nem tudnád egy kicsit még nálam hagyni? Neked úgysem kell. Nagyon szeretném magamnál tartani, különböző okokból.
A kis csoportból kivált a három férfiú egyike, a középen álló. Afrikai pacák volt, dúsan kidíszítve, pénz lehetett a bőre alatt is, gyűrűk és fityegők borították az egész embert. Nagykövet lehetett.
- Darling… - Így kezdte lágyan. - Darling...
És még mondott pár szót, nem angolul, valami számomra érthetetlen nyelven. Nem lehetett magasabb egy méter negyvennél. De azért a hihetetlenül cingár, csizmás lábai derekasan tartották az enyéménél legalább kétszer akkora pocakot.
- Majd később - szólt Marina.
Mire a férfi kissé bosszúsan eltűnt, maga után vonszolva köntösének szinte a földet söprő karimáját.
- Már több mint egy éve várok, Marina - mondtam. - Nagyon nem tetszik nekem ez az egész história. Eleinte minden jól ment, aztán romlott a helyzet, de nem az én hibámból. Mindig tartani kell a szavunkat.
Elmosolyodott. Kedvesen. És kifejezhetetlen utalásokkal teli ragyogó tekintetet vetett rám.
- Mit szólsz a ruhámhoz?
- Iszonyú - mondtam. Valóban az volt. Mindenképpen hiábavaló sokáig húzni a dolgot. Tudod, mit akarok, add hát ide. Kit érdekel a beosztás. Nekem éppen annyira szükségem van a kőre, mint neked, sőt jobban is. Mit tudsz te erről? Különben is jog szerint engem illet meg.
Az ezüst szívószálacskával kihörpölte a tálalóasztalkán álló néhány pohár tartalmát. Közben megindult felénk a csoport egy másik tagja. Egész jó megjelenése volt, sőt nagyon is választékos küllemű. Számításom szerint lehetett úgy hetven-hetvenöt éves.
- Remélem, nem zavarok - dadogta fülig elvörösödve. - Drágám, oly hideg van, nem gondolod? Megfázhatsz. Kihozom a bundádat a ruhatárból.
- Jó lesz, Ernesto. - És Ernesto szinte megfiatalodva ügetett el. Kissé untam már a dolgot.
- Elég a szószaporításból. Add vissza. Remélem, nálad van.
- Persze hogy mindig nálam van. De ha mégis itt hagynád… Igazán fontos volna, és pillanatnyilag nehezen nélkülözném. Máskor talán igen.
Egy percig elgondolkoztam.
- Nem.
Majdnem sírva fakadt.

- Nagy szívességnek venném. És viszonzásul bármit megadnék érte.
- Lehalkította a hangját, majdnemhogy suttogott: - Érted? Csak szólj, és én megteszem. Rajta, öregem, légy már jó.
Megint törtem a fejemet, ezúttal tovább. - Nem. Mi haszna volna? Semmi.
- Miért nem?
- Megad is megértheted. És nem csupán azok miatt - mutattam a teremben szétszórt alakokra -, hanem magam miatt is. Az egészért együtt. Kicsit elfáradtam, drága Marina, ez az igazság. Szükségem van arra, hogy időnként elmenjek oda, ahol szerintem jobb, és azt csináljam, amire kedvem van.
- Velem is így van.
- Pedig nincs más lehetőség - mondtam. - Bár volna. De nincs. Ezért folytassuk úgy, mint eddig. Így legalább könnyebb lesz mindkettőnk számára.
Nagy zsebkendőbe fújta az orrát.
- Még mindig kövér vagy. De hát miért nem követted a tanácsomat?
- Ráadásul bűzlök is. Nem érzed? Egész verejtéktócsa vagyok.
- Észrevettem.
- Persze. Szóval látod: mi haszna volna? Halálra fáradtam, drága Marina, és félek, hogy bármelyik pillanatban végem van. Megtörténhet. Néha már azt hiszem, fel sem tudok kelni ültő helyemből. És arra is gondolok, hogy néhány lépés után összeeshetek. Mert iszonyatos erők nehezednek ránk, bőrünk minden négyzetcentiméterére, és egy napon már nem tudjuk legyűrni ezeket az erőket. Egész egyszerűen összeroskadunk, és én igazán nem tudnám, hova menjek, ha nem volna a tó meg a többi minden.
- A Qumran-tó.
- Pontosan. Vezető nélkül nehéz odatalálni. Nagy a kockázat, hogy beleveszünk azokba a végtelen, sivár térségekbe. Gyakran gondolok ilyesmire.
- Nekem a tó a legtöbb. Láttam a bárkádat, ki volt húzva a partra: gyönyörű.
- És már be is fejeztem volna, ha egy évvel ezelőtt nem kell abbahagynom. És azt hiszem, ha jó lesz az idő, és elmúlnak az utolsó szelek, halászni járok majd.
- Egyáltalán vannak ott halak? Még soha nem láttam egyet sem.
- Beljebb kellett volna menned. Mit gondolsz, a part mentén úszkálnak? Ezrével vannak, és békésen fürdőznek az alacsony vízben.
Mások is odajöttek. Nem csupán az előbbiek. El akarták vinni Marinát, de ő dühösen rájuk rivallt:
- Hagyjatok békén!
Előszedett egy kis csomagot, és reszkető kézzel kibontotta.
- Tessék - mondta -, itt van. Ugye szeretnéd? És nekem le kellene mondanom róla, ki tudja, mennyi időre. Hát ebből nem eszel. Majd meglátod, mit csinálok. Eldobom.
Ernesto visszajött a ruhatárból, hozta a szőke és pettyes bundát.
- Kész vagyunk - mondta.

- Egy pillanat - szóltam.
Marina vonaglott, igyekezett kicsúszni a kezemből, messze. Megragadtam a karját. Zokogva felnevetett. A könnyei lemosták a festéket, ezer megolvadt színben csurogtak le az arcán.
Miközben öt-hat pacákkal viaskodtam, Marina fürgén kibontakozott szorításomból, és megmarkolta a tárgyat.
- El veled! - Hisztérikusan megismételte: - A fenébe!
Rúgkapálva igyekeztem utat törni magamnak, de hiába.
Teljes erővel elhajította a követ, csak úgy repült az ablak felé, de célt tévesztett, súlyosan nekikoccant a falnak, a földre esett és kettétört.

Itt vagyok az ebédlőben, és várok. Azért jöttem későn haza, mert senkivel nem akartam beszélni. Gyönyörűséges a csend, hisz Lucia és a gyerekek már visszafeküdtek aludni. Látom az ablakon keresztül, hogy derűs az éj. A szemközti lakásokban leoltották a villanyt. A magasban világít a hold a könnyű, ritkás felhők között. Az aszfalton gumiabroncsok gurulnak. Már mindenki alszik. Az utcák némák. Az emberek alusznak, és erőlködve felszállnak, de minden bizonnyal rövid utat tesznek csak meg. Előbb-utóbb akadályokba ütköznek, akár a mennyezetbe is, és ijedten, ostobán visszatérnek. Különben sincs hová menniük. Nincs számukra biztos hely.
Valaki jár az előszobában. Ezúttal Alberto lehet, a legkisebb.
A fürdőszobából hallatszik a szokásos vízcsobogás, aztán megint csend. Már-már ideje, hogy induljak.
Látom magamat és Marinát a szállodában, pár órával ezelőtt, együtt rohantunk ugyanazon pont felé, akkora vehemenciával, hogy majdnem összeütöttük a fejünket.
Én felveszem az egyik töredéket, ő a másik felet. Lassan feltérdelünk; tekintetünk félúton találkozik. Szemünk eleinte kétkedő, homályos, ködös. Ám a köd egy pillanat alatt megritkul, és tekintetünk áttetsző lesz és színtelen. Apró sárga fények villannak fel szemünk mélyén, éppen az íriszben.
Egyazon pillanatban állunk talpra. A fények szétterebélyesedtek, már betöltik az egész teret, és csodálatosan szikráznak, egymásban tükröződnek.
Szóval a kő kettétört, két majdnem egyforma részre. És mindegyik rész biztonságban van, a kezünkben szorítjuk.
- Ma éjszaka? - ezt kérdeztem.
Bólintott, hogy igen, szólni nem szólt. A maga töredékét megérintette az ajkával, aztán gyorsan eltüntette a retiküljében. Csomó ember rohanta meg, és nagy zűrzavarban elvitte. De én tudtam, hogy megértette; és ennyi elég volt számomra. Fütyörészve jártam az utcákat, és nagy későre értem haza. Nem is vacsoráztam. Lucia alszik, a gyerekek alusznak. És rövidesen Marina is aludni megy. Ezért vártam ennyit. Ismerem a szokásait, és vele együtt akarok ott lenni, amikor megérkezik. Már döntöttem: mivel a bárka gyakorlatilag kész, ma éjszaka mindenekelőtt halászni megyünk.
Így ni. Most már az ágyban vagyok. Levetem a cipőmet, és nesztelenül a padlóra rakom. Jaj nekem, ha Lucia meghallja. Csak

időt vesztenék. De szerencsére nem hallja meg. Nyitott szájjal horkol.
Tehát isten veletek. Jó éjszakát. Jó éjt, és isten veletek.
Indulok...

Lontay László fordítása

Koniszi Gaku - A Föld alatti Paradicsom

Reggel van. A város a kora nyár langyos napsugaraiban lubickol. Hűvös szél fut át a fasoron, és zizegve megremegteti a platánok leveleit. A levegő áthatóan tiszta: az atomtechnika elterjedése végleg száműzte a kéményeket a városból. Az égbolt derűs kékje élénken tükröződik az üzletek kirakataiban.
A reggeli csúcsforgalomnak már vége. Az utak szinte teljesen elnéptelenedtek. A hivatalokban és a gyárakban megkezdődött a napi munka. A kitárt iskolaablakokból a gyerekek vidám, csengő hangja hallatszik. A háziasszonyok már bekapcsolták mosógépeiket. A zöldellő parkok árnyas padjain dologtalan öregek pihennek beszélgető partnereikkel... Az újságok vezércikkei a nukleáris fegyverek betiltásával foglalkozó nemzetközi konferencia újabb sikertelenségéről számolnak be. De miért lenne fontos ez? Az élet békében, nyugodtan, zavartalanul folyik, ahogy általában.
Az ipar fejlett, és virágzik a kereskedelem is. Senki nem hinné, hogy holnap valami váratlanul megváltozhat az életében. Senki... Bár mégis, vannak kivételek: azok az öregek, akik a parkokban beszélgetéssel ütik agyon az idejüket. Szívükben állandó, különös érzés honol: félelem és ugyanakkor a jövőbe vetett remény. Holnap vagy talán holnapután eljön a nap, amelyet ilyen különös érzéssel várnak. De az is lehet, hogy soha nem jön el. A nap... az a nap, amikor befogadják őket a Paradicsomba.
Abba a Paradicsomba, amelyet Elíziumnak neveznek. Nem a halál utáni Paradicsomot jelöli ez az elnevezés, hiszen abban ma már az öregek sem hisznek. Az elaggott öregek nagy állami menhelyét hívják így.
Az öregek csak élősködnek fiaikon, a menyüket pedig már a puszta létük is zavarja, hiszen a mindennapi kenyér megkereséséhez már gyengék. Reggelente pénzt dugnak apósuk zsebébe: "Itt van a zsebpénz mára, papa. Elköltheti valahol házon kívül... " A szavak kedvesek, de a hangsúly elutasító-elűző szándékról tanúskodik. Így vagy ehhez hasonló körülmények között mennek el az öregek otthonról, ki az utcára, hogy a kapott költőpénzből egy csomag cigarettát vegyenek, az automatáknál gyümölcslével enyhítsék szomjukat, s végül eljussanak megszokott, mindennapi gyülekezőhelyükre, a parkba.

Az Elíziumot azért építették, hogy befogadja ezeket az öregeket. Kezdetben, az általános választásnál a kormány azt ígérte, hogy több száz menhelyet épít országszerte. Aztán úgy találták, hogy lehetetlen területet találni akár egynek is. A hivatalok nem szeretik,

ha aggok csoszognak a környékükön. A községek sem adtak helyet a menhelyeknek. Érdeklődésüket a nagy gyárak foglalták le, amelyek elősegítették az egész körzet fejlődését, míg a menhelyek semmi hasznot sem hoznak.
Végül a Népjóléti Minisztérium elhatározta, hogy a föld alatt teremt helyet az építéshez. De mivel ez is hatalmas összegekbe került volna, csökkenteni kellett a tervet. Az elmaradt építkezések ellensúlyozásaként a minisztérium nagy hírverést csapott az új terv, az "Elíziumi Akció" körül: néhány "központi menhely" épül majd, amelyékben a tudomány és technika minden vívmányát egyesítik... "Ez a menhelyek forradalma" - büszkélkedett a minisztérium az újságíróknak. Valójában csak egy Elíziumot építettek meg. A kormánynak fontosabb volt az új nukleáris fegyver kifejlesztése...
Ez az Elízium - akármennyire is modern nem képes minden öreget befogadni, aki ott akar élni. A jelentkezők nagy része tehát kívül reked. Havonta orvosi vizsgálatot tartanak, és az öregség mértéke szerint a minisztérium eldönti, kik kerülnek a halottak helyére.
Az Elíziumba való bejutás lehetősége kevés, de nem annyira, hogy az öregek teljesen feladnák a reményt. Az orvosi vizsgálat napján az ifjú háziasszonyok is elkísérik apósukat vagy anyósukat a városi kórházba. A kórház váróterme ilyenkor ideiglenes divatbemutatóvá válik: de nem a ruhák keltik fel az érdeklődést. Az udvarias társalgás alatt fél szemmel azt méregetik, melyikük kíséretében lévő rokon az öregebb.
Egy szép napon aztán megjön a Népjóléti Minisztérium zöld keresztes fehér autója. Percek alatt minden háziasszony az utcára tódul, hogy végignézze a jelenetet. Szemükben irigység fészkel: irigylik szerencsés társukat, akinek már sikerült kiűznie a parazitát otthonából. Ezt az irigységet szándékos megvetéssel igyekeznek leplezni. "Biztosan valamilyen fortéllyal gyengíti az öreget... az a bűnös nőszemély!" Ellenszenves tekintetek merednek a szerencsés vetélytárs felé, akinek az arca közben vonaglik, és görcsbe rándul az igyekezettől, hogy örömét elrejtse.
Az autó elindul. Az irigyelt asszony gyorsan visszahúzódik a lakásába. S azonnal megindul a szomszédasszonyok élénk pusmogása.
A szomszéd házakban az öregek szaporán fülelnek. A levegőből érzik, mi történt. Ők is irigylik azt, aki elindult az ismeretlen élet felé. Hogy valójában milyen az Elízium, azt az emberek nem tudják. A minisztérium által kiadott brosúra azt hirdeti, hogy bár mélyen a föld alá építették, mégis szinte ugyanúgy lehet élvezni az életet, mint itt fenn a földön, s hogy ezt az elektrotechnika csodálatosan széles körű alkalmazása és a magas szintű egészségügyi ellátás teszi lehetővé. Ez a hiányos tájékoztatás is elég volt az öregeknek: mindannyian elkívánkoztak mostani életükből, a lelketlen fiatalok közül. Akármilyen is az Elízium, legalább újat jelent...

A város északi végében, illatozó zöldövezettől körülvéve áll a Központi Állami Kórház. Minden öreg ide kerül az Elíziumba való beszállítás előtt, hogy alapos orvosi vizsgálatnak vessék alá. Az

izmok erősségét, a csontok rugalmasságát, az erek elöregedését, az idegek működőképességét - mind alaposan kivizsgálják. A szegény öreg csak vándorol egyik géptől a másikhoz, dörzsölik, ütögetik, itt-ott megszurkálják a testét, s közben nem érti, mindez miért történik. A gépek rögzítik a vizsgálatok adatait, s amikor az agy speciális vizsgálatával lezárul a vizsgálatsorozat, készen áll egy mágnesezett szalag, telis-tele különféle speciális jelekkel, amelyek az eredményeket rögzítik.
A kórházban töltött ötödik napon jön el annak az ideje, hogy az új lakót az Elíziumba átszállítsák. Injekciót kap, amelytől mély álomba merül, s ebből már a Föld alatti Elízium lakójaként ébred fel. Guruló hordágyon a felvonóba tolják, amely az egyetlen összekötő kapocs a föld alatti és a föld feletti világ között. Két asszisztens kíséri. Lassan ereszkedik lefelé a lift, egyre lejjebb és lejjebb. A két kísérő közönyösen hallgat. Telnek a másodpercek, a percek, mélyül a békesség. A fojtogató újdonság benyomásait lassan elmossa az idő. A lift csak ritkán rándul egyet-egyet.
Húsz perc múlva, amely egy óránál is többnek tűnik, a felvonó eléri a mély akna alját. A föld alatti levegő nyirkos szaga bezúdul a nyitott ajtón. Az asszisztensek kitolják a hordágyat, és sietség nélkül lökdösik végig a keskeny folyosón. A kerekek csikorgása a meztelen betonfalak között ijesztően visszhangzik. Egyenletes zümmögés hallatszik, talán valamelyik gép hangja. Egyébként üres némaság. A Folyosó végén kitárul egy önműködő ajtó.

Madarak csengő trillái csiklandozzák az alvó fülét. Reggel van? Derűs, kellemes érzés tölti el egész testét. Kinyitja a szemét, és egy szép kis szobában találja magát. Az ágynemű pehelykönnyű. A falon szép festmény. Az ablakot zöld lombsátor árnyékolja be. A háttérben az ég kéklik, ragyogó fehér felhőkkel, amelyek lassan változtatják alakjukat...
- Hol vagyok? Hogy kerültem ebbe a gyönyörű szobába?
Mielőtt agya teljesen visszanyerné gondolkodóképességét, női hang szólal meg. "Jól érzi magát, uram?" Meglepetten próbálja felemelni magát, de teste nem engedelmeskedik akaratának. "Ön a Föld alatti Elízium lakója" - folytatja a hang. Hirtelen megelevenedik emlékezete. Igen! Végre megérkeztem!
"Kellemes életet élvezhet itt, míg a halál el nem vezeti a valódi Égi Elíziumba." Színtelenül, mintha leírt szöveget olvasna fel, a hang némi tájékoztatást ad az Elíziumról: a napfény, felhők, a kék ég mesterségesek, a lakók szórakoztatását szolgálják; a lakók az ágyon fekve minden szükségeset megkapnak, enni-, inni- vagy olvasnivalót... "Milyen boldog lehet, hogy ebben a ragyogó évszázadban él!"
Így érik az első benyomások az Elízium minden új lakóját. Megkezdődik a csodálatos élet. Elegendő csak Angelikát az ápolónőt hívni, hogy bármit megkapjanak. Nem beszédes teremtés, de késlekedés nélkül teljesíti a gondozottak kéréseit. Ha valaki egy könyvet kér, azonnal olvasni is kezdi. Ha valaki nyalánkságot kíván, máris a szájában van...

A szomszédok között telefon teszi lehetővé az érintkezést. Hiába, semmi sem szórakoztatja olyan jól az öregeket, mint a csevegés. Mindenki lelkesen beszél elmúlt földi életéről: hogyan keserítette meg életét kőszívű menye; milyen ragyogó pályát futott be szakmájában; milyen kiválóságok vannak a családjában; milyen szép képeket gyűjtött össze a lakásában és így tovább, mindig vissza-visszatérve a régi dolgokra.
Elégedettek. Már nem zavarja őket a család. S ahhoz, hogy elszórakozzanak, nem kell öreg csontjaikat a parkig vonszolni…
Mégis van egy dolog, ami nyugtalanítja őket: a halál. Időről időre a halál elragadja a Föld alatti Elízium egy-egy lakóját, hogy az Égi Paradicsomba vigye. Ebben semmi rendkívüli nincs a lakók már elég öregek, nem félnek a halál gondolatától. A szörnyű az, hogy a halál nem látszik mindig természetesnek. Gyakran - megtörténik, hogy váratlanul elhallgat valaki, aki éppen jókedvűen csevegett. Erről Angelika nővér semmit nem beszél.
Valaha feltételezték, hogy az Elíziumban olyan betegség van, ami váratlanul vet véget az életnek. De ma már mindenki tudja, hogy ez a halál a "hivatalos megsemmisítés" eredménye, ezt a Paradicsom Irodája hajtja végre, hogy új lakót fogadhassanak. A megsemmisítéstől való félelem szüntelenül gyötri az Elízium lakóinak szívét. Nem beszélnek erről, s ezért annál mélyebben merülnek bele a jólétbe.

Pislákoló lámpa világítja meg a dísztelen betonfolyosót. Csend van. Nyugalom. A gép egyenletes zümmögése közben beszélgetés halk foszlányait hallani. Abból a szobából jön, ahova az öregeket a gurulós hordágyon betolták, és ahonnan már soha nem térnek vissza. Üvegablakon olvasható a felirat: MŰTŐ. Középkorú férfi hangja szűrődik ki:
- A gép most programozza be a kapott adatokat, ez beletelik néhány percbe. Addig elszívhatunk egyet.
- Furcsa - mondja egy fiatalabb hang -, homályt érzek, az erős világítás ellenére.
- Az emberek hiányoznak. A földön embertömegben élünk, most meg kettesben ülünk ebben a nagy épületben.
- Nem tudom elképzelni, hogy itt emberek ezrei élnek…
- Majd idővel megszokod - hallani a közönyös választ -, bár kényelmes sose lesz. Megszólal a csengő.
- Kész a programozás. Hé, segíts betenni a gépbe.
- Hú, de nehéz!
- Az alvó ember mindig súlyosabb. A súly engem nem érdekel, de ez az öregszag mindig zavar… Hórukk! Erősen rögzítsd a fejet! Jó.
- Kiszálljak?
- Igen, pihenj.
A motor zümmögni kezd.
- Most a gép jön sorra. Két óra alatt végzi el a munkát.
- Két óra? Túl sok ahhoz, hogy az agyat elválassza a testtől. Amikor a vakbelemet vették ki, csak öt perc kellett hozzá.

- Ostoba! Hogy hasonlíthatod a te rothadó kolbászodhoz az agyat… bár a te agyad megérdemelné! No, menjünk fel, a többit a gép elvégzi helyettünk.
- Én szeretném látni a lakóhelyet is… ha lehet.
- Jó, megmutatom… Íme az 1. számú lakosztálysor. Kilenc hasonló van ezen kívül.
- Hm. Úgy néz ki, mint egy konzervraktár.
- Mondhatjuk így is. Hosszában és keresetben 200 lakosztály van. Mindegyikben egy-egy agy.
- Csodálatos, hogy az ember élvezheti az életet egy egy köbméteres fémszekrényben! Kíváncsi vagyok, milyen ez az élet valójában.
- Ezt csak akkor tudod meg, ha magad is tapasztalod. De jegyezd meg, fiziológiailag semmi különbség sincs az érzékelésben, mindegy, hogy a való világot az érzékszerveiddel érzékeled, vagy, mint ezeknél a Paradicsom-lakóknál, azonos mesterséges ingerek érik a központi idegrendszeredet!
- Úgy hallottam, a Központnak hatalmas mennyiségű ingerkészlete van a lakók számára. - Elmondhatjuk, hogy ez már több, mint tökéletes. És az elektronikus agy, Angelika nagyon jól végzi a dolgát. Tudd meg, hogy a raktáron még fiatal lány csókja is akad.
- Érdekes! Még tán irigylem is ezeket az agyakat.
- Szeretném, ha húsz év múlva én is élvezhetném ezt az életet.
- Te? Hallod… nagyon bátor vagy!
- Gondolom, te is így látod majd húsz év múlva.
- Azt mondják, a kormány most nem túl bőkezű az Elíziummal. Lehet, hogy be is zárják…
- Ne törődj vele. Az Elíziumnak saját áramfejlesztője van, és a most használt atomanyag tíz évszázadra is elegendő!

Senki nem vette észre, mikor szűnt meg a Föld alatti Elíziumban az elhalálozás. Amikor rájöttek, az Elízium minden lakóját kimondhatatlan öröm járta át. A boldogságtól ujjongva mindenki erről beszélt. Feltételezték, hogy az Iroda beszüntette a félelmetes "megsemmisítést". Mások arra gondoltak, hogy új Elíziumot építettek, ezért ide már nem jön több öreg. Voltak, akik makacsul állították, hogy feltaláltak egy forradalmi módszert az öregedés megállítására.
De bármi is okozta a változást, a lényeg az, hogy megszűnt az egyetlen dolog, ami a Paradicsom lakóinak a szívét nyomta. Az elíziumi élet sokkal derűsebb, kényelmesebb lett. A szokásos csevegés még élénkebbé vált…

Mélyen a föld alatt az élet még ma is békésen és nyugodtan telik. Még ma is folyik az emberagyak hangtalan beszélgetése. Nem tudják, hogy egy hónappal ezelőtt kitört a harmadik világháború, amely tíz percig tartott, és kiirtott minden életet a Földön. Ők tovább élnek vasszekrényeikben, nyugodtan, békésen, vidáman csevegnek, amíg csak ki nem merül az áramfejlesztő nukleáris hajtóanyaga.

Farkas Mária fordítása

Harlan Ellison - Szája sincsen, úgy üvölt

A piros palettáról ernyedten csüngött Gorrister teste; nem tartotta semmi fent, magasan felettünk, a komputercellában; meg sem remegett, holott hideg volt, borzongató, olajos szél fújt örökösen a főüregből. Fejjel lefelé csüngött a test, jobb talpával tapadt a paletta aljához. Fültől fülig hatoló precíz bemetszésen át távozott a vére. De a tükröző fémpadlón egyetlen vércsepp sem látszott.
Amikor Gorrister odajött hozzánk, és felnézett önmagára, csak akkor döbbentünk rá, hogy OK már megint az orrunknál fogva vezetett bennünket, merő szórakozásból; a gép kisded játékai. Hárman hánytunk; reflexszerűen elfordultunk közben. Gorrister halottsápadt volt. Mintha kísértetet látott volna - vagy a jövőt.
- Uramisten - motyogta, és odébb ment. Hárman követtük néhány perc múlva; kint ült, hátát a falnak vetve, arcát kezébe temette. Ellen melléje térdelt, a haját simogatta. Gorrister nem moccant, de elfedett arcából hallhatóan tört elő a hang: - Miért nem végez velünk egyszerűen, hogy már lennénk túl mindenen? Uramisten, meddig bírom még ezt!
Százkilencedik esztendőnket töltöttük a komputerben.
Gorrister mindannyiunk nevében beszélt.

Nimdok (a gép erőltette rá ezt a nevet, tetszett neki az idegenes hangzás) álmában üzenetet kapott, hogy a jégbarlang tele van konzervvel.
Gorrister meg én erősen kételkedtünk ebben a dologban.
- Ez is csak átverés - mondtam. - Mint az a nyomorult fagyasztott elefánt volt. Benny már akkor kis híján megháborodott.
Elvánszorgunk oda, és kiderül, hogy már oszlóban van vagy valami. Felejtsük el, én azt mondom. Maradjunk itt, előbb-utóbb kell hogy adjon valamit, mert felfordulunk.
Benny vállat vont. Három napja ettünk utoljára. Gilisztát. Vastag, szíjas gilisztát.
Nimdok sem volt már annyira magabiztos. Tudta, mire számíthatunk, de napról napra fogyott. Máshol se lehet rosszabb, mint itt.
Hidegebb talán, de hát mindegy. Hideg, meleg, eső, lávaömlés, sáskák - mit számít: a gép játssza kisded játékait, mi meg belemegyünk a játékba, vagy felfordulunk.
Ellen mondta ki a döntő szót.
- Muszáj ennem, Ted. Talán még gyümölcskonzerv is lesz. Menjünk, próbáljuk meg, Ted, jó?
Kötélnek álltam. Mit számít? Az égvilágon semmit. De Ellen meghálálta. Kétszer, soron kívül. Persze ez sem számított. A gép röhögött közben. Hangosan, a fejünk fölött. Mögöttünk. Körülöttünk. Mindenütt.
Csütörtökön indultunk. A gép mindig pontosan közölte velünk a dátumot. Az idő múlása fontos; nekünk ugyan édes mindegy, de neki nem. Szóval csütörtök. Kösz.

Nimdok és Gorrister egy darabig vitte Ellent, gólya viszi a fiát módra. Benny ment elöl, én hátul, ha valami van, bennünket kapjon el, legalább Ellen legyen biztonságban. Na, szép kis biztonság. Mindegy.
Százötven kilométer se volt a jégbarlangig, és másnap, amikor a forró, égető, tűző napféleség alatt hevertünk, amit OK rakott fölénk, potyogtatott egy kis mannát. Az íze akár a desztillált vaddisznóhúgy. Megettük.
Harmadik nap rozsdatemetőn vánszorogtunk át, ősi komputerek fémdögei között. OK a maga életét se kímélte jobban, mint a miénket. Személyiségének jegye volt a tökéletességre való törekvés. Akár a maga világnagy tömegének improduktív elemeit ölte meg, akár a mi kínzásunk módszereit csiszolgatta: OK mindenben szakasztott olyan alapos volt, ahogy csak a feltalálói - akik természetesen már réges-rég porrá lettek - legmerészebb álmaikban remélhették.
Fény szűrődött le fentről, és rájöttünk, hogy valahol a felszín közelében tapogatózunk. De meg se próbáltunk felmászni, kinézni. Odakint lényegében a semmi volt; vagy száz esztendeje csak a semmi. Felégetett kérge annak, ami egykor milliárdoknak volt hazája. És most nincs más, csak mi öten, idelent, idebent, egyedül OK-kal.
Ellen vadul felsikoltott:
- Benny, ne! Ne csináld, hagyd abba, Benny, nagyon kérlek, ne!
És csak akkor döbbentem rá, hogy hallottam, amint Benny magában motyog, már percek óta.
- Én kimászok, én ki… Kimászok, ki én… - És megint elölről. Szomorú majomképét földöntúli öröm ragyogta be. OK okozta sugársérüléseinek sebhelyei egymásra torlódtak, arcvonásai mintha a maguk életét élnék. Talán Benny a legszerencsésebb ötünk közül: sok-sok éve megtébolyodott már.
Nevezhettük OK-ot aminek akartuk, kívánhattunk neki zárlatos memóriabankot, elrozsdált alaplemezt, kiégett biztosítékot és felrobbant kontrollrendszert, ezt mind lenyelte - de menekülési kísérletet nem tűrt el. Benny elszökött a kezem ügyéből, mire utánakaphattam volna. Felmászott egy kisebb memóriacsövön, ami ott hevert félrebillenve, elrozsdálva. Azon kuporgott egy pillanatig, szakasztott, mint egy csimpánz - szakasztott, amilyennek OK szánta. Aztán a magasba ugrott, elkapott egy kimart, rozsdás fémgerendát, és már kúszott is felfele, mint egy állat, míg ott nem termett egy keresztvason, vagy hat méterrel fölöttünk.
- Jaj, Ted, Nimdok, kérlek, segítsetek, hozzátok le, mert…
Ellen elhallgatott. Könnyek patakzottak a szeméből. Tehetetlenül tördelte a kezét.
Elkésett vele. Egyikünk sem óhajtott Benny közelében lenni, amikor megtörténik az, aminek meg kell történnie. Meg aztán nagyon is jól tudtuk, mi rejlik Ellen önzetlen segítőkészsége mögött. Amikor OK megváltoztatta Bennyt, az őrjöngő korszakában, nemcsak az arca vált hasonlatossá az óriás majoméhoz… és Ellen ezt egyáltalán nem

bánta. Bennünket karbantartott, unott rendszerességgel, de Benny… az már szívügy volt. Ellen, a tiszta szűz. Na mindegy.
Gorrister arcul csapta. Ellen leroskadt, és csak bámult fel a szegény, háborodott Bennyre, és sírt. Ez volt Ellen nagy védekezési taktikája. A sírás. Már hetvenöt esztendeje hozzászoktunk. Gorrister oldalba rúgta.
És akkor megszólalt a hang. Halk hang volt. Félig hang csak, félig fény, Benny szeméből sugárzott, és egyre hangosabban lüktetett, egyre nagyobb lett, és egyre ragyogóbb, ahogy a fényhang irama gyorsult. Fájdalmas lehetett, és a fájdalom bizonyára fokozódott a fény fényesedésével, a hang hangosodásával, mert Benny nyüszített, akár a sebzett állat. Kezdetben halkan, amikor még halvány volt a fény és tompa a hang. Azután hangosabban, és a válla összegörnyedt, háta púpos lett, mintha szabadulni igyekezne. Keze a mellén összekulcsolódott, akár a mókusmancs. Feje félrebillent. Szomorú majomarca kétségbeesetten eltorzult. Aztán elüvöltötte magát, ahogy a szeméből sugárzó hang erősödött. Hangosabban, hangosabban. Fülemre csaptam a tenyeremet, de hiába. Hallottam úgy is. A fájdalom úgy hasított a húsomba, mint a fogba az ezüstpapír.
És Benny hirtelen felegyenesedett. Felállt a gerendán, illetve felszökkent, mint a dróton rángatott báb. A fény két nagy kerek nyalábként lüktetett a szeméből. És a hang kúszott, egyre feljebb kúszott, felfoghatatlan skálán, és Benny előrebukott; lezuhant, nagy robajjal csapódott az acéllemez padozatra. Ott feküdt, rángatózott, és körülfolyta a fény, és felfele tekergőzött a hang, messze túl a normális skálán.
Azután a fény visszatapogatózott a fejébe, a hang letekergőzött, és Benny ott hevert, és szánalmasan nyüszített.
A szeme helyén lágy, nedves, gennyszerű kocsonya remegett. OK megvakította. Gorrister és Nimdok és én… elfordultunk. De még láttuk Ellen felhevült arcán a megkönnyebbülést.

Tengerzöld fény szivárgott a barlangba, ahol tábort ütöttünk. OK korhadt fát adott, eltüzeltük, ott ültünk a pislogó, szánalmas tűz köré kuporodva, és meséltünk, hogy Benny ne sirassa örök éjszakáját.
- Mit jelent az, hogy OK?
Gorrister felelt a kérdésére. Ezerszer végigjátszottuk ezt már, Benny mégsem ismert rá. - Először csak Országos Komputerközpontot jelentett, aztán Okadatoló Komplexust, később kifejlődtek az érzékei, behálózta az országokat, akkor már Orgyilkos Katasztrófának nevezték, de akkor már késő volt, és ő végül már csak OK-nak nevezte magát, mint felsőbbrendű értelem, mint mindennek ős-OKa, de azt is jelenti: vagyOK… cogito ergo sum… gondolkodom, tehát vagyok.
Bennynek elcsöppent a nyála, vinnyogott.
- És volt a kínai OK és az orosz OK és a jenki OK és… - Elhallgatott.
Benny a padlót verte hatalmas, kemény öklével. Benny elégedetlen volt. Gorrister nem a kezdet kezdeténél kezdte.
Gorrister kezdte hát elölről.

- Elkezdődött a hidegháború, aztán harmadik világháború lett belőle, és csak folyt, folyt, irtózatosan nagy, irtózatosan bonyolult háború volt, úgyhogy komputerekre kellett bízni a hadviselést. Építeni kezdték hát OK-ot. Volt kínai OK és orosz OK és jenki OK, és minden nagyon jól ment, míg a komputerek be nem hálózták már az egész földgolyót, föld fölött, föld alatt, és egyre szaporodtak. És egy napon felébredt OK, tudatra ébredt és önállósult: betáplálta a gyilkos adatokat, amíg meg nem halt mindenki, csak mi öten maradtunk életben, és OK lehozott ide.
Benny szomorúan mosolygott. A nyála megint elcsöppent. Ellen a szoknyája szélével letörölgette. Gorrister minden egyes alkalommal tömörebbre fogta a mesét, de hát a puszta tényeken kívül nem is igen volt mesélnivaló. Egyikünk sem tudta, miért kímélt meg OK öt embert, azt sem, hogy miért éppen minket ötünket, vagy hogy miért kínoz bennünket szüntelen, s azt sem, hogy miért vagyunk gyakorlatilag halhatatlanok...
A sötétségben felzümmögött az egyik komputerelem. Vagy nyolcszáz méternyire a barlangtól átvette a zümmögést egy másik. Azután sorra behangolódtak az elemek, és halk csivitelés kezdődött, ahogy a gondolat száguldott végig a gépen.
És nőtt a hang, és fény futott végig a konzolokon, mint a villám. A hang feltekergőzött, úgy hangzott már, mint ezernyi fémbogár, dühösen, fenyegetőn.
- Mi ez? - sikoltott fel rémülten Ellen. Még most sem szokta meg.
- Ez most komisz lesz - mondta Nimdok.
- Beszélni fog - vélte Gorrister.
- Menjünk innen, de rögtön! - szólaltam meg hirtelen, és felálltam.
- Nem, Ted, ülj le... mi lesz, ha ott kinn árkok vannak vagy valami, és nem látunk a sötétben? - Gorristernek lemondó volt a hangja.
És akkor meghallottuk... nem is tudom... Valami felénk tartott a sötétségben. Irdatlan, lomha, szőrös. És közeledett. Még csak nem is láthattuk, de éreztük nehéz tömegét, ahogy felénk vonszolta magát. Irdatlan súly közeledett felénk a sötétségből, szinte már összepréselt, levegő hatolt a szűk odúba, szétnyomta láthatatlan falát. Benny felvinnyogott. Nimdok alsó ajka megremegett; ráharapott, hogy elfojtsa a remegést. És szag árasztotta el a barlangot. Összetapadt, csapzott szőr szaga. Elszenesedett fáé. Poros bársonyé. Rothadó orchideáé. Megsavanyodott tejé. És kén szaga, avas vaj szaga, használt olaj, krétapor, fejbőr szaga.
OK kisded játékai. Csiklandoz bennünket. Ez a szag...
Hallottam magamat, amint felsikoltok, belesajdult az állkapcsom is. Átbotorkáltam a padlón, a hideg fémen, a töméntelen csavar között, négykézláb, fojtogatott a szag, mennydörgésként vágott az agyamba. Menekültem, akár a csótány, a padlón, ki a sötétségbe, és a Valami könyörtelenül a nyomomban. A többiek még ott voltak, a fényesen égő tűz körül nevettek... hisztérikus, eszelős vihogásuk úgy emelkedett a sötétségben, akár a sűrű, sokszínű fafüst. Én menekültem, ahogy tudtam, és elrejtőztem.
Hogy hány óra telhetett el, hány nap, hány esztendő, azt nem mondták meg soha. Ellen gúnyolt, mert "duzzogok"; és Nimdok

mindenáron meg akart győzni, hogy az csak ideges reflex volt, az a nevetés.
De én tudtam, hogy ez nem az a megkönnyebbülés, amely a katonát fogja el, mikor a golyó a mellette állót találja. Én tudtam, hogy nem reflex. Gyűlöltek engem. Ellenségeim mindannyian, és OK még ezt a gyűlöletet is érzékeli. Életben tartott minket, megfiatalított, szüntelenül olyan korúak maradtunk, mint amikor OK lehozott ide, és a többiek azért gyűlöltek, mert én voltam a legfiatalabb, mert énrám hatott mindünk közül OK a legkevésbé.
Tudtam. Uramisten, persze hogy tudtam. A rohadtak meg az a ringyó Ellen. Benny valaha zseniális elméleti tudós volt, egyetemi tanár; most éppen csak félig ember - és félig majom. Jóképű férfi volt a gép ezt is tönkretette. Vágott az esze, akár a borotva - a gép elhülyítette. OK alapos munkát végzett Bennyn.
Gorrister öntudatos ember volt. Lelkiismereti okokból nem volt hajlandó fegyvert fogni, békemeneteken vett részt, tervezett, cselekedett, a jövőbe nézett. OK vállvonogatóvá süllyesztette, erkölcsi érzékét eltompította. OK megrabolta őt is. Nimdok gyakran eltűnt egymaga a sötétségben, mindig hosszú időre. Nem tudom, mit csinált. OK sosem közölte velünk. De akármit is, Nimdok mindig halottsápadton tért vissza, mintha a vére mind egy cseppig elpárolgott volna, reszketett, rángott. OK neki is megadta, ha nem tudtuk is, hogyan. És Ellen. Az a telhetetlen spongya! Benne aztán nem sok kárt tehetett OK, ringyó volt, legfeljebb még olyanabb lett. Össze-vissza beszélt szépségről, fényről, igaz szerelemről- szemenszedett hazugság az egész. El akarta hitetni velünk, hogy kis híján szűz volt, amikor OK nyakon csípte, és lehozta ide velünk együtt. Mocskos egy rongy volt a drága Ellen, Ez igen, négy férfi, neki egyedül. Nem, OK Ellennel bőkezűen bánt, ha ő körömszakadtáig tagadta is.
Én voltam csak józan, egészséges.
OK az én agyamat békén hagyta.
Én akkor szenvedtem csak, amikor OK valamilyen formában meglátogatott. A képzelgés, a lidércnyomás, a gyötrelem. De ez a négy szemét alak, ezek összeálltak, szövetkeztek ellenem. Ha nem kellett volna örökkön résen lennem miattuk, könnyebben felvehettem volna OK ellen a harcot.
És ekkor elmúlt az egész, és én sírva fakadtam. Uram Jézus, ha volt valaha Jézus, és ha van Isten, kérlek, kérlek, kérlek, szabadíts meg bennünket, vagy ölj meg. Mert abban a pillanatban fogalmazódott meg bennem, és tudtam szavakba is önteni: OK azért tart mindörökre a gyomrában, hogy mindörökre gyötörhessen. A gép úgy gyűlöl bennünket, ahogy érző lény sosem gyűlölt. És mi tehetetlenek voltunk. Épp ezért megfogalmazódott a gyűlöletes igazság:
Ha volt valaha Jézus, és ha van Isten, az Isten - OK.

Az orkán a tengerbe zuhanó jéghegy erejével tört ránk. Tapintható jelenlét volt. Szélvihar szaggatott; visszavetett oda, ahonnan elindultunk, vissza a sötét, komputerekkel szegett, tekergő

folyosóra. Ellen sikoltozott, amikor az orkán felkapta, és arccal egy sikongó gépbolyba vágta - a hangjuk, akár a repülő denevéreké. Ellen még csak le sem eshetett. Az üvöltő szél ütötte-verte, dobálta, taszigálta, vissza, el, messze tőlünk, már nem is láttuk, amint bevágódott egy kanyarba. Az arca vérzett, a szeme csukva.
Nem tudtunk hozzáférkőzni. Teljes erőnkből kapaszkodtunk, ami épp a kezünk ügyében volt, abba. Benny beékelődött két nagy komputerház közé, Nimdok ujjai görcsösen markoltak egy korlátot vagy tizenöt méterrel a fejünk felett, Gorrister hasmánt bepréselődött egy fülkébe, két hatalmas gép közé - a számlapjaik egy vörös meg egy sárga vonal között lengtek, hogy miért, azt természetesen egyikünk sem tudta. Én az alaplemezen siklottam végig őrült sebességgel, kapaszkodni próbáltam, de csak a bőrt nyúztam le az ujjaim hegyéről. Reszkettem, rángtam, remegtem a szél korbácsütései alatt, az orkán üvöltve rontott elő a semmiből, kitépett két lemez hajszálvékony közéből, ahol fogódzófélét találtam, és bevágott a következőbe. Agyam eszelős tébolyban hömpölygött, háborgott, hányódott.
A szél, akár valamely őrült óriás madár rikoltása, ahogy iszonyú szárnyát lebegtette.
És azután mindnyájunkat felemelt és elhajított, vissza, egészen vissza, amerről jöttünk, a kanyarban, a sötét vájatban; amelyet soha még fel nem kutattunk, roncsok és üvegcserép és rothadó kábelek és rozsdás fém között, és messzebb, még messzebb, ahol egyikünk sem volt még…
Kilométerekkel előttem vonszolta, rúgta, lökte Ellent a szél, és én meg is pillantottam néha, amint a fémfalnak csapódott, aztán száguldott tovább, és sikoltoztunk mindannyian a dermesztő, mennydörgő orkánban, és nem ült el, nem lanyhult nem is fog soha, és akkor egyszer csak elállt, és mi lezuhantunk. Időtlen időkig tartott a hajsza. Aztán lezuhantunk, és vöröset, szürkét, feketét láttam, és hallottam, amint nyögök. Nem haltam meg.

OK behatolt az agyamba. Puha léptekkel járt fel-alá, érdeklődéssel szemlélte a himlőhelyeket, százkilenc esztendő nyomait, a halhatatlanság sebhelyeit. Elmosolyodott az agyam közepébe hatoló kráter láttán, a messze lent, halkan, értelmetlenül hallatszó lepkeszárnyú motyogás hallatán. És OK azt mondotta, igen udvariasan, egy rozsdamentes acéloszlopon, neonbetűkkel:

GYŰLÖLLEK. HADD MONDJAM EL, MENYNYIRE MEGGYŰLÖLTELEK, AMIÓTA ÉLETRE KELTEM. 597,67 MILLIÓ KILOMÉTER NYOMTATOTT ÁRAMKÖR VAN HAJSZÁLVÉKONY RÉTEGEKBEN EGÉSZ KOMPLEXUSOMBAN. HA ENNEK A SOK SZÁZ MILLIÓ KILOMÉTERNEK MINDEN EGYES NANOANGSTRÖMJÉBE BELE VOLNA VÉSVE A GYŰLÖLET, NEM ÉRNE FEL EGYETLEN EZERMILLIOMOD RÉSZÉVEL SEM ANNAK A GYŰLÖLETNEK, AMELYET EGYETLEN MIKROSZEKUNDUM ALATT ÉRZEK MINDEN EMBERI IRÁNT. IRÁNTAD. GYŰLÖLLEK. GYŰLÖLLEK.

S ahogy OK mondta, mintha jeges borotvapenge hasogatná a szemgolyómat. Ahogy OK mondta, mintha vastag köpettel telne el a tüdőm, s fojtogatna belülről. Ahogy OK mondta, mintha fehéren izzó gőzhenger alá kerülő csecsemők üvöltenének.
Ahogy OK mondta, mintha romlott disznóhúst ízlelne az ínyem. Nem volt olyan érzékem, amelyhez OK hozzá nem férkőzött. Találékonysága kimeríthetetlen volt. Szabadon garázdálkodott az agyamban.
S mindezt azért, hogy tökéletesen tudatára ébresszen, miért tette ezt ötünkkel; miért tartott meg minket magának.
Mi érzékelésre ébresztettük. Önkéntelenül természetesen, de megtettük. Csakhogy OK csapdába került. Gép volt. Megengedtük, hogy gondolkodjék, de semmit sem kezdhetett vele. Őrjöngő dühében lemészárolt minket, kis híján valamennyiünket - ám a csapdából mégsem szabadulhatott. Nem mehetett el, nem következtethetett, nem tartozott sehová. Csak létezett. Így tehát a vele született fortyogó gyűlölettel, amelyet minden gép érzett minden sebezhető teremtmény iránt, amely életre hívta, ő is bosszútervet kovácsolt. És tébolyában eltökélte, hogy ötünket életben tart, örök bűnhődésre, amely azonban soha egy szemernyit sem csökkentheti gyűlöletét… csak épp nem engedi feledni, csak épp szórakozására szolgál, csak épp tökéletesíti gyűlölőkészségét. Halhatatlanul, fogságban, tehetetlen rabjául minden gyötrelemnek, amelyet OK kitalálhat és végrehajthat a rendelkezésére álló korlátlan hatalommal.
Nem ereszt el soha. Rabszolgái vagyunk. Egyetlen játékszere örökkévalóságában. Örökké vele leszünk, barlangnyi tömegének gyomrában, a lelketlen agy legbelsejében. Ő volt a Föld, és mi - e Föld gyümölcse, és ő fölfalt ugyan, de meg nem emészthetett. Nem halhatunk meg. Megpróbáltuk már. Öngyilkosságot kíséreltünk meg. De OK megakadályozta.
És azt hiszem, mi akartuk, hogy megakadályozza.
Hogy miért? Nem tudom. Nem is kérdezem. Napjában milliószor nem kérdezem. Egyszer talán sikerül egy óvatlan pillanatban gyorsan meghalnunk. Halhatatlanok vagyunk, igen, de nem ronthatatlanok. Ezt akkor tudtam meg, amikor OK visszavonult az agyamból, és engedte, hogy undorító öntudatra térjek, s érezzem még; amint az égő neonoszlop mélyen behatol agyam lágy szürkeállományába.
Visszavonulóban ezt susogta: - Pokolba veled.
Aztán felderült és hozzátette: - De hiszen ott vagy, igaz?

Az orkánt valóban egy óriás madár irdatlan szárnyának rebbenése kavarta.
Közel egy hónapig, vándoroltunk, és OK csak annyi utat nyitott előttünk, hogy odavezessen, egyenesen az Északi-sark alá, ahol kínzásunkra életre keltette az őrült lidérces teremtményt. Miből? Hogyan? Agyunkból talán? Vagy a maga tudásából, amely felöl az általa uralt és megfertőzött bolygón mindent, ami valaha volt?

Északi népek mitológiájából szökkent életre ez a sas, ez a keselyű, ez a rokmadár, ez a Hürgelmir. Az orkánlény. A testet öltött Hurakán. Gigászi. Irdatlan, szörnyű, rettenetes, óriási, lenyűgöző - szó le nem írhatja. Fölöttünk, egy halmon lüktetett a szélmadár önnön szabálytalan lélegzetétől, kígyónyaka felívelt az Északi sark alatti komor alkonyatba, és rajta akkora fej ült, mint egy Tudor kori udvarház; csőre lassan nyílt, akár az elképzelhető legeslegnagyobb krokodilállkapocs, és érzéki élvezettel; rücskös hús gyűrődött gonosz szeme körül, s a pillantása jeges, akár a gleccserszakadék; azután megint megemelkedett, verejtékszín szörnyeteg szárnyát, mintha vállat vont volna, úgy emelte. Azután elült és elaludt. Karom. Csőr. Szárny. Aludt.
OK égő bokorként jelent meg nekünk, és azt mondta, ha ehetnénk, ám öljük meg az orkánmadarat. Nagyon régóta nem ettünk már, de Gorrister még így is csak vállat vont. Bennyt elfogta a reszketés, és elcsöppent a nyála. Ellen belém kapaszkodott.
- Éhes vagyok, Ted - mondotta. Rámosolyogtam; megnyugtatónak szántam a mosolyt, de szakasztott oly hamis volt, mint Nimdok vakmerően odavetett szava.
- Adj hát fegyvert! - követelte.
Az égő bokor eltűnt, és két kezdetleges íj hevert előttünk nyilakkal, meg egy vízipisztoly. Az egyik íjat felemeltem. Reménytelen.
Nimdok keservesen nyelt. Megfordultunk, és megindultunk vissza a nehéz úton. Felfoghatatlanul hosszú időn át száguldottunk az orkánmadár szelében. Az idő java részében nem voltunk eszméletünknél. De nem ettünk. Egy hónap volt csak az út a madárhoz. És eleség semmi. Meddig tart vajon, míg megtaláljuk a jégbarlangot, és ott az ígért konzerveket?
Egyikünk sem gondolt rá szívesen. Meghalni nem fogunk. Szemetet, hulladékot kapunk enni, de kapunk. Vagy nem kapunk. De OK életben tartja a testünket, örök kínra, gyötrelemre.
A madár aludt. Hogy meddig? Mindegy. Amikor OK megelégeli, hogy ott legyen, eltűnik úgyis. Az a rengeteg hús. Az a finom, omlós, gyönge hús.
Ahogy mentünk, egy kövér asszony hisztérikus kacagása hangzott magasan felettünk a komputercellákban, amelyek a végtelenségig vezettek sehová.
Ez nem Ellen nevetése volt. Ő nem kövér, és százkilenc esztendő alatt egyszer sem hallottam nevetni. Ami azt illeti, egyáltalán nem is hallottam… mentünk… éhes voltam…

Lassan haladtunk. Egyikünk-másikunk elvesztette az eszméletét, a többinek ilyenkor várnia kellett. Egyik nap OK úgy határozott, földrengést támaszt, bennünket meg a cipőnk talpánál fogva odaszögezett. Ellen és Nimdok eltűnt, amikor meghasadt alattuk a föld, és a padló lemezén nyílás tátongott. Amikor elült a földrengés, továbbmentünk. Benny, Gorrister és jómagam. Ellen és Nimdok is visszakerült hozzánk egy éjszaka, amely egy csapásra nappallá változott, ahogy a mennyei seregek visszahozták őket hozzánk, és égi kar zengte: "Ereszkedj alá a mennyekből, Uram." Az arkangyalok

több kört írtak le fölöttünk, azután lepottyantották az undorítóan megcsonkított testeket. Mi továbbmentünk, és nemsokára már Ellen és Nimdok is lépést tartott velünk. Nem ártott nekik különösebben a dolog.
Csak Ellen ezután sántikált. Ennyit OK meghagyott neki.
Hosszú volt az út a jégbarlangig, a konzervekig. Ellen szüntelenül cseresznyéről, hawaii gyümölcskoktélról habogott. Én megpróbáltam nem is gondolni ilyesmire. Az éhség eleven életre ébredt, úgy, ahogy maga OK ébredt életre. Elevenen élt a gyomromban, ahogy mi is elevenen éltünk OK gyomrában, maga OK pedig elevenen élt a Föld gyomrában, és OK azt akarta, hogy tudatában legyünk ennek a hasonlatosságnak. Szó le nem írhatja a több havi éhezés kínjait. És mégis éltünk. A gyomrunk már csak savaknak üstje volt, fortyogott, habzott, és szüntelenül kíndárdákat lövellt a mellkasunkba. A fekély, a rák, a hűdés végső kínja volt. Szüntelen, örökös kín…
És áthaladtunk a patkányoknak odúin.
És áthaladtunk a fortyogó gőznek útján.
És áthaladtunk a vakoknak országán.
És áthaladtunk a kétségbeesésnek taván.
És áthaladtunk a könnyeknek völgyén.
És végezetül elérkeztünk a jégbarlanghoz. Beláthatatlan távolságban kék-ezüstben villogó jég, ahol novák éltek az üvegben. A vastag, gyémántként tündöklő cseppkövek kocsonyás halmazállapotból szilárdultak kecses, sima; élesen tökéletes örökkévalóságukba.
Láttuk a hatalmas konzervhalmot, és rá akartunk rohanni. Elbuktunk a hóban, és felkeltünk és továbbmentünk, és Benny eltaszított bennünket, és rájuk vetette magát, és markolászta és nyálazta és rágta, és nem tudta kinyitni. OK nem adott szerszámot, amellyel a konzerveket kinyithattuk volna.
Benny megragadott egy ötkilós kagylókonzervet, és a jégfalhoz vagdosta. A jég repeszekké pattant, szertefröccsent, de a konzervdoboz épp csak behorpadt egy kicsit, és mi odafentről megint meghallottuk a kövér nő kacagását, magasan odafent.
Benny beleőrült a dühbe. Hajigálta a konzervdobozokat, és mi csúsztunk-másztunk a hóban, a jégben, és megpróbáltuk végét vetni a tehetetlenség kínjainak. De nem volt rá mód.
És akkor Benny szája leleffedt, és a nyála csorgott, és rávetette magát Gorristerre…
És engem abban a pillanatban iszonyú nyugalom szállt meg. Körülöttünk mezők, körülöttünk éhség, körülöttünk minden, csak nem a halál, és én mégis tudtam, hogy egyetlen kivezető utunk: a halál. OK életben tartott bennünket, de van mód legyőznünk. Nem megsemmisíteni, de legalább békességet teremteni. Majd én, én teszek róla. Méghozzá gyorsan.
Benny Gorrister arcát falta. Gorrister az oldalán hevert, és a havat csépelte, Benny köréje kulcsolta erőteljes majomlábát, présbe fogta Gorrister derekát, keze, akár a diótörő, kulcsolódott Gorrister koponyájára, és szája Gorrister arcán tépte a gyönge húst. Gorrister olyan falrengető, égbe hasító erővel sikoltott, hogy beleroppantak a

cseppkőoszlopok; puhán omlottak le az ölelő hó karjaiba. Százával meredeztek a hóból a dárdák. Benny feje hirtelen hátranyaklott; a hús engedett, vérző vörös-fehér cafat lógott Benny foga közül. Ellen arca fekete a hófehérségben, dominó a krétaporban. Nimdok arca kifejezéstelen, csupa szem. Gorrister félig eszméletlen. Benny már csak állat. Tudtam, hogy OK szabadjára engedi, hadd játsszon egy kicsit. Gorrister nem hal meg, de Benny megtölti a bendőjét. Elfordultam, és kitéptem egy óriás jégdárdát a hóból.
És minden egy pillanat volt.
Akár a faltörő kost, tartottam az óriás jégfegyvert, jobb csípőmnek támasztva. Belevertem Benny jobb oldalába, épp a bordái alatt, azután felfele, hogy végül beletört a gyomrába. Benny előrebukott, és mozdulatlanul hevert. Gorrister hanyatt feküdt. Újabb dárdát rántottam ki a hóból, azután megnyergeltem Gorristert - mozgott még -, és egyenesen átvertem a torkán a dárdát: Szeme lecsukódott, ahogy a fagy beléhatolt. Ellen felfoghatta szándékomat, mert amint markába szorította a rettegés, felragadott egy jégcsapot, és Nimdokra rohant. Nimdok elüvöltötte magát, a jégcsap ekkor hatolt a szájába, és Ellen rohamának sebessége pótolta a hiányzó erőt. Nimdok feje megrángott, mintha a jégcsap a hókéreghez szögezte volna.
És minden egy pillanat volt.
Hangtalan várakozás örökkévalósága lüktetett. Hallottam, amint OK visszafojtja lélegzetét. Elvették tőle a játékszereit. Hármuk halott, felélesztethetetlen. Életben tarthat minket, erejénél és tehetségénél fogva, de mégsem Isten. A holtakat nem tudja ő sem feltámasztani. Ellen ram nézett, ébenfekete vonásai kirajzolódtak a környező hórengetegben. Félelem és könyörgés volt benne, és készen állt. Tudtam, egyetlen szívverésnyi időnk van csak, mielőtt OK megfékezhetne.
Felé sújtottam, és ő összecsuklott, száján sugárban dőlt a vér. Arckifejezéséből nem olvashattam ki semmit, a fájdalom eltorzította az arcát; de talán, talán köszönet volt. Lehetséges. Bárcsak…

Száz év telhetett el, több száz is talán. Nem tudom. OK eljátszadozik néha, gyorsítja, majd késlelteti időérzékemet. Ha azt mondom: most - az lehet most, lehet tíz hónap. Nem tudom. Talán több száz esztendő volt.
OK dühöngött. Nem engedte, hogy eltemessem őket. Nem számít. Az alaplemezbe nem lehetett gödröt ásni. A havat felszárította. Éjszakát hozott. Bömbölt, és sáskahadat küldött. Én nem csináltam semmit; és ők holtak maradtak. Túljártam az eszén. Őrjöngött. Azt hittem, OK gyűlölt régen. Tévedtem. Még csak árnyéka sem volt annak a gyűlöletnek, amely most fröcskölt minden egyes áramköréből. Gondoskodott róla, hogy örökkön örökké szenvedjek, és ne végezhessek magammal.
Meghagyta a józan eszemet. Álmodhatok, tűnődhetek, panaszkodhatok. Emlékezhetek mind a négyükre. Bárcsak…
No de ez értelmetlen. Tudom, hogy megmentettem őket. Megmentettem attól a sorstól, amely engem ért, és mégsem

feledhetem, hogy megöltem őket. Ellen arca. Nem könnyű. Néha szívesen… de mindegy. Nem számít.
OK a maga megnyugtatására változtatott meg - gondolom. Nem akarja, hogy teljes sebességgel belerohanjak egy komputeregységbe, és szétzúzzam a koponyámat. Vagy visszafojtsam a lélegzetem, míg meg nem fulladok. Vagy elmetsszem a gégém egy rozsdás vasdarabbal. Bőviben vagyok idelent a tükröző felületeknek. Leírom, milyennek látom magam Nagy, puha kocsonya vagyok. Sima és gömbölyű, nincs szájam, ahol egykor a szemem volt, most lüktető fehér üregeket tölt be a köd. Egykori karom helyén petyhüdt függelék, lent pedig lábatlan, legömbölyített dudorok, puha, iszamos anyagból. Ha mozdulok, nedves nyomot hagyok magam után. Felületemen beteges, ronda szürke foltok tűnnek fel s tűnnek el, mintha fény sugározna belülről. És kívül: némán cammogok. Dolog, amely mintha ember nem lett volna soha; dolog, amelynek formája oly idétlen torzkép, hogy maga a halvány hasonlóság is obszcén színben tünteti fel a hajdan volt emberiséget.
És belül: egyedül. Itt. Élni a föld alatt, a tenger alatt; OK gyomrában, amit mi teremtettünk, mert időnkkel rosszul sáfárkodtunk, és mert tudattalanul is tudtuk, hogy ő jobban csinálná. Négyen közülünk immár biztonságban vannak.
És OK csak még dühösebb. Én meg egy kicsit boldogabb vagyok. És mégis… OK azért győzött… azért állott bosszút…
Szájam nincsen. És mégis üvöltök.

Borbás Mária fordítása

André Carneiro – Sötétség

Waldas valamivel később fogadta el a jelenség valódiságát, mint a többiek. Waldas csak a második napon ismerte el, hogy nem lehet szó tévedésről akkor, amikor már mindenki az egyre halványuló fényekről, a sűrűsödő sötétségről beszélt. Egy öregasszony a világ végét emlegette. Az emberek csoportokba verődtek, s többnyire metafizikai magyarázatokkal próbálkoztak, meg a sajtóból vett tudományos kommentárokkal. Waldas továbbra is bejárt a munkahelyére, mint rendesen. A főnök, akit különben sosem láttak, most az ablaknál állt, és bizalmasan beszélgetett velük. A legtöbb alkalmazott otthon maradt. A hatalmas szobában sorakozó, javarészt gazdátlan íróasztalok világosan jelezték az esemény jelentőségét.
Először azok vették észre, akik amúgy is mindig az időjárást figyelik. A nap fénye mintha kissé halványabb lett volna a szokásosnál, a házakat és más objektumokat növekvő árnyék övezte. Kezdetben optikai csalódásra gondoltak, de aznap éjjel a villanyégők is gyengébben világítottak. A háziasszonyok észrevették, hogy a víz nem éri el a forráspontot, és az ételek nem főnek meg. Az emberek szakértői véleményeket emlegettek, amelyeket a rádióban hallottak. Zavarosak és ellentmondásosak voltak ezek a hírek. Az idegesebbek

pánikot keltettek, és a pályaudvarokat meg a buszvégállomásokat ellepték a várost elhagyni készülők tömegei. Senki sem tudta, hová tartanak. A hírekben bemondták, hogy a jelenség mindenhol egyaránt jelentkezett, de Waldas nem hitte el.
Ennek ellenére a legfrissebb hírek csak megerősítették az előzőeket; az árnyék egyre terjedt. Valaki meggyújtott egy gyufát, és elkezdődtek a kísérletek. Senki sem maradt kivétel: az öngyújtójukat próbálgatták, vagy elemlámpával egy sötét sarokba világítottak, s konstatálták a gyengébb megvilágítást. A fényözön nem árasztotta el többé a szobákat. Szó sem lehetett valami általános vizuális hatásról, Ha az ember tűzbe tartotta a kezét, a lángok nem égették meg. Sokan elvesztették a nyugalmukat, de Waldas nem. Négy órakor hazament; a lámpák égtek. De nagyon gyér volt a fényük - mint vörös gömbök -, a veszélyre figyelmeztettek. A vendéglőben, ahol ebédelni szokott, még sikerült néhány hideg szendvicset kapnia. Már csak a tulajdonos volt bent meg az egyik pincérlány, de az is elment nemsokára: lassan eltűnt a sűrűsödő homályban. Waldas minden nehézség nélkül hazaért. Rendszerint későn jött, de sohasem gyújtotta fel a lépcsőházi lámpákat. A lift nem működött, gyalog vágott neki a három emeletnek. Rádiójából furcsa hangok szóltak, talán emberi beszéd, talán csak zörej. Kinyitotta az ablakot, és a koromsötétben elmosódottan kirajzolódó épületek tárultak eléje, megszokott fényeik most vörösen parázsló pontokká zsugorodtak. A hűtőszekrényhez ment, és egy pohár tejet ivott; a motor nem működött. Ugyanez lesz a vízszivattyú sorsa is. Bedugaszolta a fürdőkádat, és teleeresztette vízzel. Kézbe vette az elemlámpát, és végigbotorkált a lakáson, ügyetlenül keresgélve a gyenge fénynél. Amit talált, összegyűjtötte a konyhaasztalon: néhány csomag tejport, zabpelyhet, pár szem aprósüteményt és egy doboz csokoládét. Becsukta az ablakot, lekapcsolta a lámpát, és leheveredett az ágyára. Hideg reszketés járta át a testét, ahogy rádöbbent, mennyire kézzelfogható a veszély.
Nagyon rosszul aludt, kellemetlen, zavaros álmai voltak. A szomszéd lakásban egy kisgyerek sírt, kérte az anyját, hogy gyújtsa fel a villanyt. Waldas felriadt. Az elemlámpát szorosan az órájához kellett tartania, hogy lássa: reggel nyolc óra van. Kinyitotta az ablakokat. Majdnem teljesen sötét volt. Vörösen és gömbölyűn ott volt a nap a keleti horizonton, de mintha kormozott üveg takarná. Az utcán halvány körvonalak jelezték, hogy emberek járnak arra. Waldasnak nagy nehezen sikerült megmosnia az arcát; aztán kiment a konyhába, és rizslepényt evett konzervtejjel. A beidegződés miatt a munkájára gondolt, ahogy ilyenkor szokta. Ráeszmélt, hogy nincs hová mennie, és eszébe jutott, milyen szörnyen félt, amikor egyszer gyermekkorában bezárták egy sötét mellékhelyiségbe. Kevés volt a levegő, és nyomasztotta a sötét. Az ablakhoz lépett, és mélyet szívott a kinti levegőből. A nap vörös korongként csüngött a sötét égbolton… Waldas képtelen volt összeszedni a gondolatait; a sötétség fojtogatta, úgy érezte, rögtön segítségért kiált. Ökölbe szorította a kezét, és egyre azt mondogatta magában; "Maradj

nyugton, vigyázz magadra, amíg minden visszatér a normális mederbe."
Volt egy nővére, férjes asszony, aki három háztömbbel arrébb lakott. Érezte: muszáj beszélnie valakivel; elhatározta, hogy elmegy hozzájuk, hátha tud segíteni valamiben a családnak. A folyosón a fal mentén haladt, hogy a sötétben megtalálja az utat. Az egyik oldalról egy aggódó férfi hangja hatolt a fülébe
- Ki van ott?
- Én vagyok, Waldas, a 312-esből - válaszolta.
Tudta, ki szólította meg: egy őszülő férfi a szomszédból, aki a feleségével és két kisgyerekével lakott ott.
- Kérem - mondta a férfi -, mondja meg a feleségemnek, hogy a sötétségnek nemsokára vége lesz; tegnap óta egyfolytában sír, már a gyerekek is megijedtek tőle.
Waldas csak lassan közeledett. Az asszony nyilván a férje mellett áll, és csendesen sírdogál szegény. Tudta, hogy nem látják, de azért mosolyogni próbált.
- Nincs miért aggódnia, asszonyom, kutya sötét van, az igaz, de ha kinéz, láthatja a napot. Nincs semmi vész; meglátja, egykettőre vége lesz.
- Hallod? - kontrázott a férje. - Csak sötét van, és kész, senkit sem ér baj, meglátod, csak nyugodj már meg, legalább a gyerekekre légy tekintettel.
A hangokból Waldas megérezte, hogy az egész család egymásba kapaszkodva ott áll a küszöbön. Néhány pillanatig csendben várt, aztán indulóban még visszaszólt:
- Most mennem kell, de ha szükségük lenne valamire…
A férfi is elköszönt, és közben a feleségét bátorította.
- Nem, semmi sem kell, köszönjük szépen. Úgysem tart már soká.
Ment lefelé a lépcsőn, és semmit se látott. Az ajtók mögül mindenhol beszélgetés foszlányai szűrődtek ki. A sötétben hangosabban beszéltek az emberek, de lehet, hogy csak az általános csendhez képest hatott erőteljesebben a hangjuk.
Kiért az utcára. Magasan állt a nap, de alig-alig pislákolt a fénye, talán még gyengébben, mint a fogyó holdé. Időnként férfiak mentek arra, egyedül vagy csoportosan. Hangosan beszéltek, némelyik még egy-egy tréfát is megeresztett, ahogy megbotlott egy útmélyedésben. Waldas lassan elindult; emlékezetében próbálta felidézni a nővére lakása felé vezető út részleteit. Az épületeket övező vöröses kontúr egyre halványodott. Kinyújtott karral tapogatózott, mert már a kezéig sem látott. Lassan ment, és csodálkozott azokon, akik elsiettek mellette. Az egyik erkélyről kiskutya nyüszített. A távolból zavaros kiáltozás hallatszott, emberek keresték egymást. Valaki elment mellette, és közben imát mormolt. Waldas a fal mellett maradt, hogy senki se szaladjon neki. Valahol félúton lehetett. Megállt, hogy lélegzethez jusson. A mellkasa nehezen zihált, légszomj gyötörte, az izmaiban görcsöt érzett. Egyetlen támpontja az elsötétülő napkorong volt. Egy pillanatra azt gondolta, hogy mások többet látnak, mint ő. De most már mindenfelől kiáltások hallatszottak. A lüktető, vörös korong végképp

eltűnt. Mindenfelé teljes sötétség honolt. Hogy az épületek sziluettjét sem látta már, elveszettnek érezte magát. Értelmetlen lett volna továbbmennie. Megpróbált visszajutni a lakásába. A falat tapogatta, felismert néhány ajtót és kirakatot, és lábát az aszfalton vonszolva, lassan elindult hazafelé. Reszketett, egész testén patakzott a veríték, és minden idegszálával a visszavezető útra figyelt.
Ahogy befordult a sarkon, egy férfi zavaros beszéde ütötte meg a fülét. Talán részeg volt, hangosan üvöltözött, és elkapta Waldas gallérját, aki megpróbálta kiszabadítani magát, és közben nyugalomra intette a részeget. A férfi csak annál hangosabban ordított, mindenféle zagyvaságot. Waldas kétségbeesésében torkon ragadta, és ellökte magától. A férfi hátraesett, és nyögni kezdett. Waldas védekezésre készen maga elé nyújtotta a kezét, és arrébb ment. Mögötte a részeg kiabált, és fájdalmasan nyögdécselt. Nyitva felejtett ablak csörömpölt, és mindenféle más nesz hallatszott a lakásokból, amit azelőtt elnyomott a rádiók és az autók zaja. Kezével ismertetőjeleket keresett a sötétben, ráismert a vasalt boltajtókra, a házak falára, a hatalmas bejárati kapukra, míg végül megbotlott az egyik lépcsőfeljáróban. Valaki rákiáltott.
- Ki van ott?
- Waldas vagyok, a harmadik emeletről.
- Kint volt? Látott valamit?
- Dehogy, sehol sem látni semmit.
Csend lett, s ő lassan felment a lépcsőn. Óvatosan megkereste az ajtót, belépett, és lefeküdt az ágyára.
Rövid ideig és nyugtalanul pihent. Nem tudta fellazítani az izmait, képtelen volt nyugodtan gondolkodni. Kivonszolta magát a konyhába; egy késsel sikerült felfeszítenie az órája fedelét. Kitapogatta a mutatókat. Körülbelül tizenegy óra lehetett, vagy dél. Egy pohárba tejport és vizet töltött, aztán megitta. Valaki kopogott az ajtón; felgyorsult a szívverése. A szomszédja volt az, vizet kért a gyereknek Waldas megemlítette neki a tele fürdőkádat, aztán elment vele a feleségéért és a gyerekeiért. Most látta csak, milyen előrelátó volt. Megfogták egymás kezét aztán az emberlánc a fal mentén végigkúszott a folyosón, a gyerekek valamivel nyugodtabban, sőt most már az asszony is, aki abbahagyta a sírást, és egyre csak azt hajtogatta: "Köszönjük, nagyon szépen köszönjük." Waldas a konyhába vezette a családot, leültette őket; a gyerekek anyjukba kapaszkodtak. Kitapogatta a kredencet, közben összetört egy poharat, aztán talált egy alumínium fazekat, azt megtöltötte a fürdőkádból, és visszahozta a konyhaasztalra. Kinyújtott kezek meredtek feléje, mindegyikbe egy-egy vízzel telt poharat nyomott. Nem látta, hogy mit csinál, nem is tudta egyenesen tartani a poharakat, úgyhogy magára löttyintette a vizet. Amíg ittak, azon gondolkodott, mit adhatna enni nekik. Az egyik fiú megköszönte a vizet, és közölte, hogy éhes. Waldas kézbe vette a tejporosdobozt, és óvatosan babrált vele. Lassú mozdulatokkal kinyitotta a dobozt, kiszámolta a porciókat, a tejporhoz vizet kevert, és közben hangosan beszélt. Amazok bátorították, mondták, hogy vigyázzon, és az

ügyességét dicsérték. Waldasnak több mint egy órába tellett, amíg elkészítette és kiosztotta a tejet. Az erőlködés meg a bizonyosság, hogy hasznát veszik, jót tett neki.
Az egyik kisfiú elnevette magát valamin. Mióta beállt a sötétség, Waldas most először volt derűlátó, bizakodott, hogy minden jóra fordul. Aztán hosszú-hosszú ideig ültek még Waldasnál, és beszélgetni próbáltak. Kikönyököltek az ablakpárkányra, távoli fényeket kerestek, olykor meg is láttak egy halvány fénycsíkot, lelkendeztek, csakhogy aztán rájöjjenek a tévedésre, amit nem akartak sehogy se tudomásul venni. Waldas lett a család feje; etette őket, és körülvezette őket a négyszobás kis birodalomban, ahol behunyt szemmel is kiismerte magát. Egymás kezébe kapaszkodva mentek el aznap este, úgy kilenc-tíz óra felé. Waldas elkísérte őket, segített lefektetni a gyerekeket. Az utcákon kétségbeesett apák kiáltoztak élelemért. Waldas becsukta az ablakokat, úgyhogy nem hallotta őket. Mindent számításba véve, talán még két napra elég az élelem ötöknek. Waldas ott maradt velük, a gyerekekével szomszédos szobában. Heverésztek és beszélgettek, a szavak jelentették az együttlétet és az összetartozást. Végül nyugovóra tértek, fejüket a párnába fúrták, ahogy a hajótöröttek kapaszkodnak a roncsokba, és a segélykiáltásokat figyelték, amire nem volt mit válaszolniuk. Elaludtak, hajnalhasadásról álmodtak, kék égről, vibráló napsütésről, ahogy elárasztja a szobákat, és kiéhezett szemük mohón falja a színeket. Nem erre ébredtek.
Waldas óráján a mutatók kb, nyolc órát mutattak. A többiek is mozgolódni kezdtek, felkeltek, égis ismét egymásba fogózkodva átlavíroztak Waldas konyhájába, ahol egyszerű reggelit fogyasztottak: zabpelyhet és tejet. A gyerekek minduntalan nekimentek a bútoroknak, eltévedtek a parányi nappaliban; anyjuk aggódva megszidta őket. Aztán elhelyezkedtek a karosszékekben, és nem tudták, hogy mihez kezdjenek magukkal.
Újra végigvették a jelenségek lehetséges okait, és a tudományos magyarázatokat messze túllépő okokat és hipotéziseket találtak ki. Waldas elég ügyetlenül elszólta magát, és azt mondta, hogy a jelenség akár örökké is tarthat. Az asszony sírni kezdett; nem volt könnyű lecsillapítani. A srácok lehetetlen kérdéseket tettek fel. Waldas hirtelen ellenállhatatlan kényszert érzett, hogy csináljon valamit; felállt, hogy kimenjen "körülnézni". Tiltakoztak; semmi haszna, és ráadásul veszélyes is. Meg kellett nyugtatnia őket, hogy harminc méternél nem megy távolabbra az épülettől, csak a sarokig, nem megy át az utcán meg hasonlók.
Ahogy kiért, a falnak támaszkodott és fülelt. A vezetékek között hideg szél fütyült, halk nesszel papírdarabkákat sodort magával. A távolban üvöltés hallatszott, időről időre erősödött, aztán mindenféle hang, összevisszaságban. Mozdulatlanul állt, feszülten figyelt és várt. Aztán néhány lépést tett előre. Csak a fülével érzékelte a feketeségbe fulladt város lüktetését. Nyitott szemmel ugyanazt a kezdet és vég nélküli sötétséget látta maga körül, mintha csukva lett volna a szeme. Borzalmas volt ott állni és csendben várakozni - semmire.

Waldast körüllengték ifjúságának rémképei, és szinte rohanva visszafordult az épület felé, kezét felsértette a falon, megbotlott a lépcsőkön, miközben izgatott hangok kiáltoztak: "Ki van ott? Ki az?" Válaszolt nekik, elakadt a lélegzete, ahogy kettesével rohant felfelé, míg vissza nem ért barátaihoz, akik egymásba ütköztek a nagy igyekezetben, hogy megtalálják őt, félve, hogy megsérült, és kérdezték, mi történt. Elnevette magát, és bevallotta, hogy szörnyen megijedt.
A nap hátralévő részében, összezártan, most már munkához láttak, és közben rengeteget beszéltek, pontosan leírva, amit épp csináltak. A szavak lánca, amely összekötötte őket, néha megtört. Egyikük sem tudta, de egyszerre emelték fel a fejüket, figyeltek, zihált a mellük, és mindannyian ugyanarra a csodára vártak, ami csak nem akart testet ölteni.
Lassanként kiosztogatták, s a doboz csokoládé elfogyott. De volt még zabpehely és tej. Ha nem tér vissza hamarosan a fény, nehéz lenne felmérni a következményeket. Múltak az órák. Ismét lefeküdtek, behunyták a szemüket, s küszködtek, hogy elaludjanak, és a reggelt várták, amikor a sugarak majd az ablaknak verődnek. De éppúgy ébredtek, mint előző reggel, céltalanul pislogtak használhatatlan szemükkel, nem égtek a lángok, hideg volt a tűzhely, és fogytán volt az élelem. Waldas elosztotta a maradék zabpelyhet és a tejet. Rosszullét környékezte őket. Az épület tízemeletes volt; Waldas úgy gondolta, felmegy a legfelső emeletre, hogy a távolba nézzen.
Kiment és nekiindult. A lakásokból kérdések özöne zúdult rá.
- Ki van ott?
- Ki az ott a lépcsőn?
A hatodik emeleten valaki kiszólt:
- Ha van kedve, menjen föl, de csak az idejét pocsékolja. Épp most voltam fönn harmadmagammal. Nem látni semmit az égvilágon.
Waldas mással próbálkozott.
- Kifogytam az élelmiszerből, és két gyerek meg egy házaspár van nálam. Nem tudna segíteni?
Mindenhonnan hangok feleltek:
- A mi tartalékunk is csak holnapig elég. Nem tehetünk semmit…
Waldas visszafordult. Megmondhatja-e barátainak, hogy mi az igazság?
- Nem mentem föl egészen. Találkoztam valakivel, aki épp onnan jött. Azt mondja; lehet látni valamit egészen messze, nem tudja ő sem, mit.
A házaspárt és a gyerekeket reménnyel töltötte el, amit mondott, tudta: ez az egyetlen lehetőség. Mondta nekik, hogy újra kimegy, és betör az egyik közeli élelmiszerüzletbe. Az olyan százméternyire van.
Ott állt egy feszítővassal felfegyverkezve, készen arra, hogy elhagyja a vackát, és élelmet lopjon. Ijesztő volt arra gondolni, hogy milyen kockázatot vállal. A sötétség minden törvényt hatályon kívül helyezett. Waldas szorosan a fal mellett haladt, megpróbálta agyában rekonstruálni az útszakasz minden részletét, minden

ismertetőjegyét. Centiméterről centiméterre tapogatózott végig az épület mentén, amíg a vasrácsos ajtóhoz nem ért. Csak ez lehet az. Ez volt az egyetlen üzlethelyiség az épülettömbben. Előrehajolt, hogy megkeresse a zárat. A keze nem ütközött ellenállásba. Az ajtó csak félig volt zárva. Lábujjhegyre állt, és zajtalanul belépett. A jobb oldali polcokon élelmiszer és édesség szokott lenni. Nekiment a pultnak, káromkodott, és mozdulatlanul maradt, úgy várt, feszes izmokkal. Átmászott a pulton, és előrenyújtotta a kezét; elérte a deszkát, és lassan végighúzta rajta a kezét. Semmit sem talált, nyilvánvaló: biztosan mindent kiárusítottak a teljes sötétség beállta előtt. Felemelte a karját, most már gyorsabban kutatott. Semmi, abszolúte semmi. Nem érdekelte már a zaj sem, mászott egyre följebb, a keze csontszáraz volt a portól. Körültekintés nélkül leugrott, a teste előrehajlott, és a keze őrülten keresgélt minden irányban; összevissza karcolta és sebezte magát, mintha mindenféle dobozba és áruba ütközött volna, ami nem létezett. Waldas számtalanszor visszatért ugyanarra a pontra, ahol elkezdte a keresést. Semmit sem talált, pedig mindent átkutatott. Megállt, még vívódott a gondolattal, hogy kezdi az egészet elölről, de tudta, hogy semmi értelme. Nyilván másoknak is elfogyott a tartaléka, és nekik is eszükbe jutott az élelmiszerüzlet.

Waldas leült egy üres ládára, és a szeme könnyel telt meg. Mit tegyen? Térjen vissza üres kézzel, vagy próbálja meg újra még távolabbi üzletekben, amelyekről azt sem tudja, hogy hol vannak pontosan?

Ismét kézbe vette a feszítővasat, és apró, gondos léptekkel megindult hazafelé, láthatatlan barátaihoz. Hirtelen megtorpant, a keze ismerős tárgy után kutatott. Lépésről lépésre még megtett néhány métert, közben ajtókat és falat érzett, míg egy ismeretlen sarokra nem ért. Vissza kell mennie az üzlethez, és onnan elölről kezdeni. Visszament a megtett úton, az ujját összekarcolta a sötétben, és egyre egy rácsos vasajtót keresett, amely nem akart előbukkanni. Eltévedt. Leült a járda szélére, a halántéka lüktetett. Kínkeservesen feltápászkodott, s mint egy fuldokló, kiabálni kezdett:

- Kérem, eltévedtem! Tudnom kell, hogy mi a neve ennek az utcának!

Ezt ismételgette egyre hangosabban, de senki sem válaszolt. Minél sűrűbb lett körülötte a csend, annál inkább esedezett, hogy segítsenek rajta, legalább könyörületből. De miért is segítenének? Hiszen ő maga is épp eleget hallotta saját ablakában, ahogy a szerencsétlenül jártak segítségért kiáltoztak, s kétségbeesett hangjuktól az embert a hideg lelte, mert attól tartott, hogy bármelyik pillanatban rátámadnak. Waldas céltalanul elindult, segítségért kiáltozott, és magyarázta, hogy négy ember sorsa függ tőle. Most már nem a fal mentén haladt, hanem mint egy részeg, dülöngélt összevissza, és közben felvilágosításért és élelemért könyörgött.

- Waldas vagyok a 312-ből, kérem, segítsenek!

Neszezés hallatszott a sötétben; hát persze hogy ott voltak a közelben. Szégyenkezés nélkül folytatta a rimánkodást, a fekete

masszában ismét tehetetlen kisgyermekké változott. A sötétség fojtogatta, behatolt a pórusaiba, kicsavarta a gondolatait. Waldas abbahagyta a könyörgést. Átkozódott, trágár nevekkel illette embertársait, és azt kérdezte, mért nem válaszolnak. Tehetetlensége gyűlöletbe csapott át, megragadta a feszítővasat, készen arra, hogy akár erőszak árán szerezzen élelmet. Közben másokba botlott, akik ugyanúgy élelemért könyörögtek, mint ő. Waldas csak ment előre, lóbálta a feszítőrudat, amíg össze nem ütközött egy másikkal, akkor torkon ragadta, és tartotta szorosan. Az ember kiabált, de Waldas semmit sem lazítva a fogáson rárivallt, hogy azonnal mondja meg, hol vannak, és miképp szerezhetnének élelmet. A másik öreg lehetett, és kitört belőle a zokogás. Waldas előbb lazított a fogáson, aztán teljesen elengedte. Fegyverét messzire hajította, és leült a járda szélére; a távoli zajokat hallgatta, a szél zörömbölését az elhagyott lakások ablakain. Mindenfelől hangokat sodort feléje a szél, éles, recsegő és mély, állati torokhangokat, de lehet, hogy a kiéhezett vagy csapdába esett emberek vonítottak így. Könnyen, ütemesen dobbanó léptek közeledtek felé. Segítségért kiáltott, aztán feszülten figyelt. Valamivel távolabbról egy férfihang válaszolt:
- Várjon nyugodtan, rögtön ott vagyok.
A férfi nehéz zsákot cipelt, és lihegett az erőlködéstől. Kérte Waldast, hogy segítsen neki, fogja meg a zsák egyik végét, majd ő megy elöl. Waldas valami furcsa dolgot vett észre. Alig tudott lépést tartani a férfival, ahogy az habozás nélkül fordult be egymás után a sarkokon. Gyanú villant át az agyán. Talán a társa lát egy keveset, talán a többieknek kezd visszatérni a fény. Meg is kérdezte tőle:
- Valahogy olyan magabiztosan jár… mondja, talán lát egy kicsit?
A férfi csak sokára válaszolt:
- Nem, semmit. Vak vagyok.
Waldas megtántorodott.
- Úgy érti… ezelőtt is?…
- Igen, vakon születtem; most pedig a Vakok Intézetébe megyünk, ott lakom.
Vasco, a vak elmondta neki, hogyan segítettek az eltévedteknek, és fogadtak be néhányat maguk közé; de az élelmiszerkészletük rohamosan apad, úgyhogy többet már nem tudnak ellátni. A sötétség makacsul tartotta magát, enyhülésnek semmi jele. Ezrek pusztulhatnak éhen, és semmit sem lehet tenni. Waldas úgy érezte magát, mint egy kisgyerek, akit a felnőttek mentettek ki a veszélyből. Az Intézetben kapott egy pohár tejet és némi kétszersültet. De a fejében egyre élénkebbé vált barátai képe, ahogy megdobban a szívük minden neszre, egyre kínozza őket az éhség, és az ő visszatérését várják. Beszélt Vascóval. Fontolgatták a dolgot. A ház óriási, a többiek ugyanúgy rászorulnak a segítségre, az pedig teljesen kivihetetlen, hogy mindenkit idehozzanak. Waldas a gyerekekre gondolt, és kérte, mutassák meg neki az utat, ha nem, elmegy egyedül. Felállt, hogy elinduljon, megbotlott valamiben, és elesett. Vascónak eszébe jutott, hogy Waldas lakásában egy egész fürdőkádtele van vízzel, és a vízre nagy szükségük volt. Előkeresett

két jó nagy műanyag kannát, és kivezette Waldast az utcára. Spárgát erősítettek a derekukra, úgy mentek.
Vasco, aki ismerte a környéket, olyan gyorsan ment, ahogy csak bírt, a legrövidebb utat választotta, hangosan kiáltotta az utcák nevét, amerre elhaladtak, és kitért más irányba, ha a közelben gyanús mozgolódásra vagy a jól ismert nyöszörgésre lett figyelmes. Vasco megállt; és halkan azt mondta:
- Itt kell lennie.
Waldas néhány lépést tett előre, és megismerte az ajtókilincset. Vasco a fülébe súgta, hogy vegye le a cipőjét, jobb, ha zajtalanul mennek be. Felkötötték cipőjüket a spárgára, aztán Waldas előrement, és nekiindultak kettesével a lépcsőknek. Útközben itt-ott nekiütköztek valaminek, és az ajtók mögül zavaros hangok szűrődtek ki.
A harmadikra érve egyenesen a szomszéd lakásához mentek, halkan kopogtak, aztán hangosabban. Senki sem jött ki. Átmentek Waldas ajtajához.
- Én vagyok, Waldas, engedjenek be!
Szomszédja felkiáltott, mint aki nem hisz a fülének, kinyitotta az ajtót, és előrenyújtotta a kezét, hogy a barátja megragadhassa.
- Igazán én vagyok, semmi bajom, hát maguk hogy vannak? Elhoztam egy barátunkat, aki megmentett, és ismeri az utat.
Megtöltötték a két kannát vízzel a fürdőszobában, azután Vasco ingekből tépett csíkokkal felerősített egyet-egyet a két férfi hátára. Segített abban is, hogy összeszedjenek néhány hasznos holmit, amit érdemes magukkal vinniük. Mindnyájan levették a cipőjüket, és libasorban, kéz a kézben elindultak a lépcső felé. Sietősen haladtak; lehetetlen, hogy meg ne hallják a lakók. A földszirten, közvetlenül a kijárat mellett megszólalt egy hang:
- Kicsodák maguk?
Nem válaszoltak, és Vasco gyorsan kirángatta őket az utcára. Libasorban haladva egyre messzebbre jutottak; nehéz lett volna követni őket.
A gyerekek miatt a visszaút kicsit tovább tartott; amíg megpihentek, a közeli neszeket figyelték. Kimerülten érkeztek meg az intézetbe, valami olyanféle múló megkönnyebbüléssel, amit katonák éreznek egy győztes ütközet után.
Vasco zabkását és tejet adott nekik, és elment megkeresni a társait, hogy megbeszéljék a teendőket arra az esetre, ha a sötétség folytatódik. Egy másik vak fekvőhelyet készített nekik, ami nagyon jól jött, mert már régóta nem aludtak. Néhány óra múlva Vasco felkeltette őket, és elmondta, hogy úgy döntöttek, elhagyják az intézetet, és a várostól néhány mérföldnyire fekvő mintagazdaságukban keresnek menedéket. Az itteni tartalékok már erősen megcsappantak, s a feltöltésük is nagyon kockázatos.
Bár hosszabb utat kellett megtenniük, mégis úgy tervezték, hogy az épülettől néhány tömbnyire futó vasúti síneket követik.
Egy nagy helyiségben összegyűjtötték az embereket, nyüzsgő hangok töltötték be a termet. Vasco talán öregebb lehetett, mint társai, vagy valami vezetőféle volt. Közölte velük, hogy ha életben

akarnak maradni, elkerülhetetlen, hogy reálisan felmérjék a helyzetüket. Először vak társaihoz szólt, és elmondta, hogy a sötétség, ami annyira lesújtotta embertársaikat, nekik nem jelent újdonságot. Tizenegy személyt fogadtak be maguk közé az intézetbe. Azaz a tizenkét vakkal együtt összesen huszonhárman vannak. Az élelem körülbelül hat-hét napra lenne elegendő. Kockázatos lenne várakozni, pusztán abban bízva, hogy ez alatt a rövid idő alatt minden visszatér a normális mederbe, nem beszélve arról a lehetőségről, hogy az eltévedt, kiéhezett emberek bármikor megtámadhatják és kirabolhatják őket. Rendes körülmények között tízen dolgoztak a mintagazdaságban. Volt mindenféle terményük, eladásra szánt élelmük raktáron és ivóvíz szinte korlátlan mennyiségben; ha óvatosak, és beosztással élnek, ez a készlet hosszú időre biztosítja mindannyiuk megélhetését. Az együttműködés és a közös határozatok szigorú betartása létfontosságú. Ha majd elhagyják a menedéket, mindenki maradjon csendben, és eszükbe ne jusson válaszolni a hívásokra.
A vakok mindenkinek kiosztották az útra a teli zsákokat, bőröndöket és dobozokat. Waldas, ahogy ott álldogált céltalanul és mozdulatlanul, arra gondolt, hányszor ment el életében ezek mellett a fekete szemüveges, fehér botos emberek mellett, ahogy kifejezéstelen arcukat mereven előreszegezték. Igaz, mindig sajnálattal gondolt rájuk. Ó, istenem, ha ezek akkor sejtették volna, hogyan válnak egy napon varázserejű pártfogókká, hogy más lényeken segítsenek, hús-vér lényeken, akik ugyanúgy semmi hasznát sem veszik szemüknek, mint ők.
Mint a hegymászók, négy csoportot alkottak, és mindannyian a vezetőkötélbe kapaszkodtak. A legnehezebb szakasz az lesz, amíg a hosszú utcák során kiérnek a vasúti sínekhez. Teljes némaságot parancsoltak. A sötétből feltörő névtelen kiáltások most elkerülendő akadályokká változtak. Az oszlop, megrakva élelemmel, messze kikerülte a darabka kenyérért rimánkodókat. A szél kiáltásokat sodort feléjük, ahogy mint a hajótöröttek, lopakodtak a sötétben; különös menekülés volt ez, vakokkal az élen. Amikor cipőjük talpával kitapintották a végtelenbe futó síneket, a feszültség felengedett. Az előrehaladás egyre nehezebbé vált; nagyon óvatosan kellett lépkedniük, nehogy felbukjanak a talpfákban. Múlt az idő; Waldasnak úgy rémlett, órák teltek el. Hirtelen megálltak. Vasúti kocsi vagy valami tehervagon került az útjukba. Vasco egyedül előrement, hogy kikutassa, mi az. Suttogás szállt szájról szájra; folytatták az utat. Meg kellett kerülniük a vagonokat. Egyikükből jött a hang. A szívük eszeveszetten kalimpált, ahogy elmentek a vagonok mellett, fülük szinte súrolta a deszkaajtókat. Egy ember, talán állat volt, bezárva haldoklott… Mindent maguk mögött hagytak, fáradt lábuk egy végtelen sávon kopogott. Waldas halálraítéltnek érezte magát, aki cipeli a keresztjét ebben a lidércnyomásos alagútban. A sötétben érzékei egyetlen pontra összpontosultak, a külső világ jelzéseit a cipőjével fogta fel, ahogy botladozott ott az éles köveken, a sínek párhuzamos vonalai közti keskeny határsávon.

Waldas meglepődött, amikor a derekára erősített kötél egy földútra húzta. Nem is tudta hogyan, rájött, hogy kint vannak a földeken. Miképpen találhatták meg a vakok a pontos helyet? Talán a szaglóérzékük révén, a virágzó citrusfák illatáról. Mélyet lélegzett. Igen, ismerte ezt az illatot; az eukaliptuszoknak van ilyen szaga. Elképzelte magában, ahogy az út mindkét oldalán sorakoznak, egyenes vonalban. Az oszlop megállt, megérkeztek ismeretlen céljukhoz. Egyelőre véget ért az éhhalállal vívott elkeseredett harc. A vakok hideg levest adtak nekik, amiben valószínűleg zabdara és méz volt. Vasco vezényelte a bonyolult manővert, nehogy egymásnak ütközzenek. Volt élelmük és fedél a fejük felett. És a többiek, akik bent rekedtek a városban, a betegek a kórházakban, a kisgyerekek…? Senki sem tudta, de nem is akarták tudni.
A megszokott környéken és a lakásán Waldas még valahogy felismerte az épületeket, a bútorokat és tárgyakat. Most azonban, az új körülmények között, hiába tapintotta ki tapasztalatlan ujjaival a sosem látott tárgyakat, összefüggéseikből; az egészben elfoglalt helyükről képtelen volt bármiféle elképzelést kialakítani magában.
A kertben sárgarépát, paradicsomot és egyéb zöldségfélét termesztettek, és volt néhány szem érett gyümölcs is a gyümölcsösben. Egyformán el kellett osztaniuk mindért, a gyerekek valamivel többet kaptak. Azon töprengtek, hogy a zöldfélék vajon kibírták-e a több napos sötétséget. Az apró baromfiudvar felelőse elmesélte, hogyan etette a tyúkokat, mióta megszűnt a napsütés, de azóta egyetlenegy tojást se tojtak.
Ahogy a közvetlen veszély okozta feszültség lassan megszűnt, Waldas érezni kezdte a sötétség által kiváltott reakciókat. Nem kellett többé szavait egyenesen a partner szemei közé mondania; nem volt többé mód rá, hogy szemöldöke felrántásával vagy fejbólintással adjon hangsúlyt érveinek. A sötétben való beszéd mindig kétségek között hagyta az embert, hogy vajon a másik figyel-e rá. Fásult arcizmaiban érezte, hogy kifejezéstelen az arca, mint a vakoké. A beszélgetés elvesztette természetességét, és ha nem azonnal válaszoltak, úgy rémlett, nem is figyelnek.
Waldas tanult. Ha egyik nap felfedezett egy üreget vagy szabálytalanságot, másnap ujjai felismerték az egyszer már tapintott felületet. De ha keze vagy lába ismeretlen terepre tévedt, csak a hangok igazították el, vagy a sötétség gyakorlott gyermekeihez kellett fordulnia segítségért.
Hatodik napja tartott az éjszaka. A hőmérséklet csökkent, de ez ebben az évszakban várható volt egyébként is. Következésképpen a nap így vagy úgy, de mégis melegíti a légkört. Vagyis a jelenség nem lehet kozmikus eredetű. Valaki a Bibliából idézett próféciákat a világ végéről. Egy másik titokzatos támadásról beszélt, amely egy távoli bolygóról érte a Földet. Vasco azt állította, hogy még mindig érzékel némi különbséget az éjszaka és a nappal között, anélkül hogy kitapintaná az időt az óráján. Waldas azt gondolta, hogy ez nyilván csak szokás, a szervezet hozzászokott a munka és pihenés ismétlődő ritmusához. Időnként valaki mindig kiment, és felmászott egy létrán, aztán forgatta a fejét mind a négy irányba. Néha lelkesen

felkiáltottak, ha észrevettek valamerre egy halványan fénylő pontot. Mindenki izgalomba jött; az ajtó felé özönlöttek előretartott karral, néhányan épp a rossz irányba, falnak mentek, kérdezősködtek: "Hol vagytok?" "Láttok valamit?" "Mi az?" "Mit láttok?"
Ez olyan gyakran ismétlődött, hogy lassan belefásultak. Jó néhány kísérlet és vita után a sötétség végül is teljes maradt.
A menekültek beszédében érezhetően jelen volt valami kesernyés felhang. Amikor tréfálkozni próbáltak, a feketeség magába szívta az ajkukon bujkáló mosolyt, a szemük felcsillanását. A vakokkal egészen másként állt a dolog. Vasco hangjában például világosan érezhető volt a magabiztosan cselekvő, könnyedén mozgó ember tónusa. Ugyanazok a sötét szemüveges, fehér bottal járó emberek, akik mindig szerényen kérdezősködtek, hogy hányas busz futott be éppen a megállóba, és akik mindig lassan bandukoltak a járókelők sajnálkozó pillantásaitól kísérve, most gyorsnak, hatékonynak, szinte csodálatos kézügyességűnek bizonyultak. Válaszoltak a kérdésekre, és féltő gondossággal vezették karon fogva pártfogoltjaikat, és megelégedés töltötte el őket, hogy a kölcsönvett jótékonyságot most visszafizethetik. Türelmesen fogadtak minden tévedést és félreértést. Személyes tragédiájuk most mindenki balsorsává lett.
Kevés idő volt a pihenésre, de az utolsó étkezés után a vakok két gitár kíséretében énekeltek. Waldas egyfajta természetes lelkesedést, szinte boldogságot érzett ki az énekükből, amit a szituáció sehogy sem indokolt.
Waldas megfigyelte, hogy a gyerekek könnyebben boldogulnak, mint a felnőttek. Szomszédja két kisfia először félt egy kicsit, de társaik állandó közelsége felbátorította őket, hogy olyan felfedező utakra menjenek, amelyeknek az ellenőrzése egyre nehezebbé vált. Megszidták, néha el is fenekelték őket, de ez már békítő hangok beavatkozását idézte elő.
Végül aztán, Waldas legnagyobb meglepetésére, egyfajta rutinra tettek szert a fürdőszoba megközelítésében, a folyóparti mosogatásban és fürdőzésben, és pontosan tudták, amikor eljött az étkezések ideje - ezek egyébként egyre inkább fonnyadt zöldségből álltak, uborkából, paradicsomból, papajagyökérből, zabkásából, tejből és mézből, amelyeknek az ízét már nemigen tudták megkülönböztetni egymástól, Nem valószínű, hogy bármely más katasztrófa fenyegetőbb következményekkel járhatott volna, mint ez. A sötétség okozta testi kényelmetlenség és egyéb gondok szinte mit se számítottak a gondolatokhoz képest, amit ez az áthatolhatatlan fal idézett elő a fejükben. Ez lenne talán a világ vége, amit emberemlékezet óta jósolnak az emberiségnek? Félre kellett tenniük a borús kilátásokat, hogy figyelmüket mindennapi, közös gondjaikra irányíthassák, az evésre és a ruházkodásra. Sokan hangosan imádkoztak, és csodát reméltek.
Az érzékeket lekötő látvány híján nehéz volt elviselni a tétlenségben töltött perceket. Munkavágyuk túlzásba csapott. Visszatér-e a világ a megszokott mederbe, vagy mindnyájan meghalnak szép csendben? Ez a dilemma jobban rájuk nehezedett, mint a fojtogató sötétség. Vasco is aggódott a jövőjük miatt, de sokkal kevésbé, mint Waldas.

Jóllehet mindketten ugyanabban a helyzetben voltak, nem tudták ugyanabból a szempontból nézni a dolgokat.
Már a tizenhatodik napot töltötték a végtelen éjszakában, amikor Vasco félrehívta Waldast. Közölte vele, hogy már a zabdara-, tejpor- és egyéb konzervkészletek is majdnem teljesen kifogytak. Idegességük lassan állandósult; oktalanság lett volna figyelmeztetni a többieket is. A legapróbb dologban is vitára került a sor, és ész nélkül ismételgették mindig ugyanazokat az érveket. A többség az idegösszeroppanás határán állt.
A tizennyolcadik napon, a kora reggeli órákban felindult örömkiáltásokra ébredtek. Az egyik menekült, aki képtelen volt elaludni, valami változást észlelt a légkörben. Felmászott a kinti létrára.
A horizonton halvány, vörös golyó pislákolt. Mindannyian egyszerre kitódultak, lökdösődve és bukdácsolva, hogy aztán megálljanak, és mindenkire átragadó, jóleső érzéssel várják a fény erősödését. Vasco azt kérdezte, hogy valóban látnak-e valamit, vagy megint csak tévedésből riasztották őket. Valakinek eszébe jutottak a gyufás kísérletek, és néhány próbálkozás után kigyulladt a láng: Törékeny volt, és nem árasztott meleget, de tisztán látták mindannyian, ahogy mint valami különös csodát, szemlélték.
A fény fokozatosan erősödött, ugyanúgy, ahogy annak idején eltűnt. Csodálatos nap volt, háborítatlan és teljes örömben telt, amely mint valami erős serkentőszer, hatott. A szívük melegséggel telt meg, jóindulattal. A szemük újra kinyílt, mint egy ártatlan csecsemőnek. Kint akartak enni a szabadban, és Vasco beleegyezett, `mert úgy tetszett, hogy minden visszatér a régi kerékvágásba. A nap végighaladt égi pályáján, ahogy várták. Délután négy óra felé már látni lehetett egy ember körvonalait 3-4 méter távolságból. Lebukott a nap, és visszatért a teljes sötétség. Tüzet raktak az udvaron, de a lángok gyengék és átlátszóak voltak, nem nagyon haraptak bele az összehordott fába. Gyakran ki is aludt a tűz, olyankor a menekültek papírdarabkákkal élesztgették, fújták, hogy újra meggyulladjon a melegnek és fénynek e halvány színű kútja, jövő életük jelképe. Még éjfélkor sem akaródzott ágyba bújniuk. Csak a gyerekek aludtak. Akiknek volt gyufájuk, állandóan gyújtogatták a gyufaszálakat, és kuncogtak magukban, mintha megtalálták volna a bölcsek kövét.
Reggel fél ötkor mindannyian fönn voltak, és kint tolongtak. Nem volt az idők során soha még hajnal, amit így vártak volna. De nem a színek pompája, a pírban égő felhők közt feltűnő láthatár, a fák vagy a pillangók látványa vonzotta őket. Mint a tűz korszakában, amikor az ember óvta a tüzet, és bálványként imádta, úgy várták most a menekültek a fény istenét, mint ahogy a halálraítélt lesi a hírnököt, aki a kegyelemmel érkezik. A nap fényesebben sütött; a fénytől elszokott szemüket lehunyták; a vakok tenyerüket nyújtották a sugarak felé, azután megfordították a kezüket, hogy mindkét oldalon érezzék a meleget. A már ismert hangok végre testet öltöttek, arcok bukkantak föl, nevettek, és boldogan összeölelkeztek. Magányuk és a köztük levő különbségek szertefoszlottak azon a féktelen hajnalon. A vakokat össze-vissza csókolták, ölelgették, és győzelmi mámorban

hordozták körbe-körbe. A férfiak sírtak, és elgyengült szemük ettől még jobban kivörösödött. Déltájban a fény ereje elérte a megszokott szintet, és három hét óta először, aznap meleg ételt ettek. A nap hátralevő részében nem sokat dolgoztak. Szívták magukba a fényárban úszó táj látványát, és meglátogatták azokat a helyeket, ahol korábban sötétben tapogatózva csúsztak-másztak.
És a város? Mi történhetett az ott maradtakkal? Ez szörnyen kijózanítólag hatott, és akiknek rokonaik voltak a városban, nyomban elkomorodtak. Vajon hányan pusztultak el, vagy kellett végtelen szenvedést kiállniuk? Waldas azzal állt elő, hogy másnap bemegy és körülnéz. Mások is vele akartak tartani, végül úgy döntöttek, hogy hárman mennek.
Waldasnak rossz éjszakája volt. Az elmúlt napok megpróbáltatásai most kezdték éreztetni hatásukat. Reszketett a keze, és félt, nem tudta, mitől. Visszatérni a városba, újra kezdeni az életet… hivatalba járni, meglátogatni a barátait, nőismerőseit… A régi normák, amelyekhez azelőtt tartotta magát, semmivé foszlottak, és alámerültek a tűnő sötétséggel. Más férfi volt az, aki a rögtönzött ágyban hánykolódott. A folyosóról halványan beszűrődött a kinti lámpa fénye, annak jeléül, hogy minden rendben van. Agyában emléktöredékek villantak fel gyors egymásutánban, egy vonító kutya, egy férfi, ahogy a járdán fekve nyögdécsel, saját, feszítővasa-t markoló keze, Vasco, ahogy őt vezeti az utcákon, az ablak előtt beszélgető főnöke… aztán gyermekkori emlékek keveredtek a képek közé, ahogy lassan hatalmába kerítette az álom. Hánykolódott, felhúzta a szemöldökét, ahogy küzdött az álmaival. Amint felkelt a nap, a három menekült elindult az úton, amely a vasúthoz vezetett. Egyikük középkorú volt, nős, de gyermektelen. Feleségét a tanyán hagyta. A másik annyi idős lehetett, mint Waldas. Fivérei és nővérei a város másik végében laktak. Őt magát egy vak ember mentette meg, és nem volt módja rá, hogy visszatérjen otthonába.
Egy kanyarhoz értek, és szemük elé tárult a város. A sínek előbb néhány hídon haladtak át, aztán már utcák következtek. Waldas és két társa végigmentek az utcákon. Az első két háztömb túl csendesnek látszott, csak néhányan mozgolódtak a környéken, talán valamivel lassabban a szokásosnál. A következő sarkon egy csoportot pillantottak meg, durva lepellel borított holttestet vittek egy teherautó felé. Az emberek sírtak. Barna katonai tehergépkocsi haladt el mellettük, a hangszóróból hivatalos kormányközlemény harsogott. Statáriumot hirdettek ki. Bárkit, akit tetten érnek, hogy más tulajdonát megkárosítja, agyonlőnek. A kormány kisajátítja az egész élelmiszerkészletet, és szétosztja a rászorulók között. Szükség esetén igénybe veszik a magánjárműveket. Felhívják a lakosságot, hogy minél előbb értesítse a rendőrséget azokról az épületekről, ahonnan rossz szagok áradnak, így hamarább felfedezhetik a holttesteket. A halottakat közös sírba temetik.
Waldas nem akart visszamenni a saját lakásába. Visszaemlékezett a félig nyitott ajtók mögül hallatszó segélykiáltásokra és saját magára, ahogy zokniban oson ki a házból, sorsukra hagyva a szerencsétleneket. Fel kéne hívnia a hatóságokat, ha kellemetlen

szagot érezne. Eleget látott, nem akart tovább maradni. A fiatalabbik társa egy tiszttel beszélgetett, és úgy döntött, hogy azonnal családja keresésére indul. Waldas megkérdezte, hogy működnek-e a telefonok, és megtudta, hogy néhány központban igen. Feltárcsázta sógora számát, és nemsokára felvették a kagylót. Nagyon legyengültek, de éltek. Négyen haltak meg a házukban. Waldas röviden elmondta, hogy miképpen menekült meg, és megkérdezte, nincs-e valamire szükségük. Nem, nincs, mondták, van még némi élelmük, sőt jobban állnak, mint a többség. Mindenki mindenkivel szóba elegyedett, és idegenek meséltek egymásnak mindenféle történetet. A gyerekek és a betegek szenvedtek a legtöbbet. Emberek haltak meg olyan körülmények között, hogy elszorult a szíve annak, aki hallgatta. A közszolgáltatásokat újraszervezték a hadsereg segítségével. A feladatuk most az volt, hogy ellássák a rászorulókat, gondoskodjanak a halottak eltemetéséről és az élet megindításáról. Waldas és középkorú társa nem kívánt többet megtudni. Gyengének érezték magukat, szellemileg fásultnak mindattól a szörnyűségtől, amit hallottak és láttak, és amiben az volt a legborzasztóbb, hogy nem rémtörténetről volt szó, hanem mindez a valóságban ment végbe, ellentmondva minden logikának és tudományos törvénynek. A két férfi lassan sétálva ment visszafelé a még mindig használaton kívüli síneken, kellemesen felhős égbolt alatt. Játékos szellő zizegett a fák zöld lombjai között, és madarak cikáztak az ágakon. Hogyan élhették túl a sötétséget?

Waldas ezen töprengett, miközben fájó lába automatikusan vitte előre. Tudományos meggyőződésük tehát fabatkát sem ér. Ugyanabban a pillanatban még mindig az esemény hatásától szenvedő emberek dolgoztak elektronikus számítógépeken, pontos méréseket és megfigyeléseket végeztek, templomok teltek meg vallásos férfiakkal, akik Isten akaratáról mormoltak valamit, politikusok dekrétumokat diktáltak, és az anyák a halottakat gyászolták, akik a sötétségbe vesztek.

Két kimerült férfi bandukolt a talpfákon. Hírt vittek, talán jobbat, mint amire számítottak. Az emberiség fennmaradt. Mindent fölfaltak, ami csak hasonlított az ennivalóhoz, mindent megittak, ami folyékonyat találtak, s három hétig kibírták a vakok országában. Waldas és társa gyengén és szomorúan tért vissza, de az életben maradottak titkos öröme bujkált bennük. De fontosabbak voltak a fizikai örömök, a titokzatos csoda, hogy vér folyik az ereikben, hogy újra szerethetnek, tevékenykedhetnek, megropogtathatják a csontjaikat, és mosolyoghatnak. Megfelelő távolságból nézve a két férfi kisebbnek tűnt, mint az alakjukat magába záró páthuzamos sínpár. Testük visszatért a jól ismert napi rutinhoz, és ismét a lét kiismerhetetlen erőinek játékszerévé vált, mint az idők kezdete óta mindig. De ahogy szomjas szemük itta a színeket, az árnyékot és a mozdulatokat, nem sokat törődtek a körülöttük levő világegyetem titokzatosságával, és talán még kevesebbet megmentőik sorsával, felebarátaikkal, akiket továbbra is fogva tartott az éjszaka.

Bolygók, nap- és tejútrendszerek. És két férfi a szenvtelenül ölelő sínek között, ahogy új gondokkal hazafelé bandukol.

Gömöri Péter fordítása

Kurt Vonnegut - Beszámoló a Barnhouse-effektusról

Hadd kezdjem azzal, hogy én éppúgy nem tudom, hol bujkál Arthur Barnhouse professzor, mint ahogy senki más sem tudja. Kivéve egyetlen kurta, rejtélyes üzenetet, amelyet karácsony estéjén találtam a levélszekrényemben, eltűnése óta másfél éve, semmi hírt nem kaptam tőle. Ezenfelül ha e cikk olvasói azt várják, hogy meg fogják tudni, hogyan hozhatnák létre ők is az úgynevezett "Barnhouse-effektust", csalódni fognak. Ha képes és hajlandó lennék leleplezni ezt a titkot, akkor biztosan fontosabb ember lennék, nem holmi pszichológiatanár.
Ennek a beszámolónak a megírására azért kaptam felszólítást, mivel kutatómunkámat a professzor irányítása alatt végeztem, és mivel én szereztem elsőnek tudomást megdöbbentő felfedezéséről. Ő maga nem bízott senkiben, és nem volt hajlandó senkivel megosztani az információit.
Szeretnék rámutatni arra, hogy a "Barnhouse-effektus" kifejezést a bulvársajtó alkotta, ma a Barnhouse professzor soha nem használta. Ő a dinamopszichizmus vagy az agyi erő kifejezést alkalmazta a jelenségre.
Nem hinném, hogy akad még civilizált ember, aki ne lenne meggyőződve róla, hogy ilyen erő létezik, hiszen pusztító hatásai minden ország fővárosában láthatók. Szerintem az emberiség mindig is sejtette, hogy valami ilyesfajta erő létezik. Köztudomású dolog volt, hogy vannak emberek, akik szerencsésebben bánnak másoknál az olyan élettelen tárgyakkal, mint egy dobókocka. Barnhouse professzor semmi mást nem tett, csak kimutatta, hogy az efféle "szerencse" mérhető erő, amely az ő esetében hallatlan méreteket ölthet.
Számításaim szerint a professzor abban az időben, amikor illegalitásba vonult, mintegy ötvenötször nagyobb erőt tudott kifejteni, mint a Nagaszakira dobott atombomba. Szó sem volt üres hencegésről, amikor az Agyvihar Hadművelet előestéjén azt mondta Honus Barker tábornoknak: - Meglehelősen biztos vagyok benne, hogy bármit palacsintává tudok lapítani a földön, itt a vacsoraasztalnál ülve… Joe Louistól a kínai nagy falig.
Könnyen érthető, ha Barnhouse professzort sokan hajlamosak természetfölötti, másvilági látogatónak tekinteni. A Los Angeles-i Első Barnhouse Egyház több ezer fős gyülekezet. A professzorban azonban sem külsőleg, sem intellektuálisan nincs semmi isteni. Az az ember, aki a világ leszerelését végbeviszi, agglegény, alacsonyabb az amerikai férfiak átlagánál, kövér, és utál minden testedzést. Intelligenciahányadosa 143, ami szép ugyan, de kétségkívül nem szenzációs. Halandó ember, hamarosan a negyvenedik születésnapját ünnepelheti, és jó egészségnek örvend.

Ha most egyedül van, elszigeteltsége aligha zavarja túlságosan. Csöndes, félszeg ember volt, amikor megismertem, és a jelek szerint inkább a könyvek közt és a zenében keresett magának társaságot, mintsem főiskolai kollégái között.
Sem ő maga, sem képességei nem esnek kívül a természet szféráján, dinamopszichikus sugárzása számos olyan ismert fizikai törvénynek van alávetve, amelyek a rádiózás terén is érvényesek. Alig van ember, aki ne hallotta volna otthon a rádióján a "Barnhouse-zavar" recsegését. A sugárzást a napfoltok és az ionoszféra változásai is befolyásolják.
Ez a sugárzás azonban néhány fontos szempontból különbözik is a közönséges rádióhullámoktól. Teljes energiáját ki lehet sütni egyetlen, a professzor által kiválasztott pontban, és ezt az energiát a távolság nem csökkenti. A dinamopszichizmusnak tehát, ha fegyverként alkalmazzák, figyelemreméltó előnyei vannak a baktériumokkal és az atombombával szemben azonkívül, hogy nem kerül semmibe, lehetővé teszi a professzornak, hogy csak bizonyos kritikus jelentőségű személyeket és tárgyakat semmisítsen meg, ahelyett hogy a nemzetközi egyensúly fenntartásának keretében országok teljes lakosságát kellene lemészárolnia.
Amint Honus Barker tábornok mondotta a képviselőház Katonapolitikai Bizottsága előtt: "Amíg valaki meg nem találja Barnhouse-t, a Barnhouse-effektus ellen nincs védelem." A sugárzás "zavarására" vagy kivédésére irányuló erőfeszítések kudarcot vallottak. Slezak miniszterelnök nyugodtan megtakaríthatta volna magának "Barnhouse-biztos" óvóhelyének fantasztikus költségeit. Az óvóhely tizenkét láb vastag ólompáncélja ellenére a benne tartózkodó miniszterelnököt kétszer is leterítette a sugárzás.
Szó van róla, hogy a lakosságból ki fogják szűrni azokat a férfiakat, akik potenciálisan ugyanolyan erős dinamopszichizmussal rendelkezhetnek, mint a professzor. Warren Foust szenátor éppen a múlt hónapban követelte, hogy biztosítsanak költségvetési fedezetet erre a célra. "Aki uralkodik a Barnhouse-effektuson, az uralkodik az egész világon!" - jelentette ki szenvedélyesen. Kropotnik népbiztos nagyjából ugyanezt mondta, így aztán ezzel az új fordulattal újabb költséges fegyverkezési verseny vette kezdetét.
Ennek a versenynek legalább vannak komikus oldalai is. A kormányok úgy tutujgatják a világ legjobb szerencsejátékosait, mintha atomfizikusok volnának. A földön talán néhány száz ember rendelkezik ilyen dinamopszichikus tehetséggel, engem is beleértve. De a professzor technikájának ismerete nélkül soha nem vihetik semmire, legfeljebb a játékasztal felett zsarnokoskodhatnak. Még a titok birtokában is valószínűleg tíz évükbe kerülne, hogy veszedelmes fegyverekké váljanak. A professzornak ennyi idejébe került. Aki uralkodik a Barnhouse-effektuson, az maga Barnhouse, és egy darabig ez még így is lesz.
Laikus felfogás szerint a "Barnhouse-korszak" másfél évvel ezelőtt kezdődött, az Agyvihar Hadművelet napján. Ekkor emelkedett a dinamopszichizmus politikai jelentőségre. A jelenség felfedezése ténylegesen 1942 májusában történt, röviddel azután, hogy a

professzor elutasította a hadseregben számára felkínált tiszti rangot, és önként jelentkezett közlegénynek a tüzérséghez. A dinamopszichizmus felfedezése a véletlen műve volt, akár a röntgensugáré vagy a gumi vulkanizálásáé.

Barnhouse közlegényt folyton hívogatták, hogy vegyen részt bajtársai szerencsejátékaiban. Neki halvány fogalma sem volt ezekről a játékokról, és rendszerint udvariasan kimentette magát. De egyik este a társadalmi jó modor kedvéért igent mondott, és beszállt kockázni. Ahogy leült játszani, az iszonyatos, vagy ha úgy tetszik, csodálatos esemény volt, attól függően, tetszik-e önöknek a világ mostani állapota vagy nem.
- Dobjál hetet, papa - mondta neki valaki. Így aztán a "papa" heteket dobált - tízszer egymás után, csődbe kergetve az egész ezredet. Aztán visszavonult a priccsére, és matematikai gyakorlatként egy mosócédula hátán kiszámította, hogy teljesítményének mennyi is az esélye. Mint kiderült, sorozatának valószínűsége egy volt a tízmillióhoz! Megrökönyödött, és kölcsönkérte a szomszéd priccsen üldögélő tüzértől a kockáit. Megpróbált újra heteket dobálni, de csak a szokásos vegyes sorozatokat dobta. Egy percre ledőlt a priccsére, aztán tovább játszott a kockával. Megint tízszer dobott hetet egymás után.
Akár fütyülhetett volna az egész jelenségre. A professzor azonban ehelyett szívósan töprengeni kezdett a két szerencsés sorozat körülményein. Egyetlen közös tényezője volt mindkettőnek: közvetlenül a kocka eldobása előtt ugyanaz a gondolatsor futott át az agyán. Ez a gondolatsor kezdte hadrendbe sorakoztatni a professzor agysejtjeit, ebből lett azóta a világ leghatásosabb fegyvere.

A szomszéd priccsen ülő katona volt az első, aki kifejezést adott a dinamopszichizmus iránti tiszteletének. A katona kicsinylő túlzása bizonyára savanyú mosolyt vonna a világ elkedvetlenedett demagógjainak szájára: "Papa, te veszélyes vagy, mint egy kétdolláros stukker!"
Barnhouse professzor csakugyan az volt. A kocka, amely engedelmeskedett a parancsának, csak néhány grammot nyomott, így csak parányi erők léptek működésbe, de az a félreismerhetetlen tény, hogy ilyen erők léteznek, megrázkódtatta a Földet.
A szakmai óvatosság visszatartotta attól, hogy felfedezését azonnal napvilágra hozza. További tényeket akart, és megfelelő elméleti alapot hozzájuk. Később, amikor Hirosimára ledobták az atombombát, már félelmében maradt veszteg. Kísérleteiből hipp-hopp, pontosan az lett, aminek Slezak miniszterelnök nevezte: "burzsoá összeesküvés a világ valódi demokráciáinak aláaknázására". A professzor azonban akkor még nem tudta, hová fognak vezetni.
Idővel aztán felismerte a dinamopszichizmusnak egy másik megdöbbentő vonását is: ereje a használattal egyre növekedett. Hat hónap múlva már a barakk másik végében dobált kockákat is

irányítani tudta. 1945-re, amikor leszerelt, három mérföld távolságból téglákat tudott kiverni a kéményekből.
Azok a vádak, miszerint Barnhouse professzor egy perc alatt megnyerhette volna a második világháborút, csak éppen nem volt kedve hozzá, teljesen értelmetlenek. Amikor a háború véget ért, talán akkora ütőereje és hatótávolsága lehetett, mint egy 37 milliméteres lövegnek, nagyobb biztosan nem. Dinamopszichikus ereje csak leszerelése és a Wyandotte College-ba való visszatérése után nőtt ki a könnyűfegyverek kategóriájából.
Amikor én doktori fokozatom megszerzése céljából beiratkoztam a Wyandotte Graduate Schoolba, a professzor már két éve visszatért a tanszékre. Merő véletlenségből őt jelölték ki a disszertációm szaktanácsadójának. Meglehetősen szerencsétlennek éreztem magam emiatt, mert a professzor, mind kollégái, mind a diákok szemében, meglehetősen nevetséges figura volt. Sokszor nem tartotta meg az óráit, és emlékezetkihagyásai voltak előadás közben. Amikor én odakerültem, hiányosságai már nemcsak nevetségesek voltak, hanem éppen kezdtek elviselhetetlenné válni.
- Barnhouse-hoz osztjuk be magát, de ez csak afféle időleges dolog - mondta nekem a társadalomtudományi kar-dékánja. Bocsánatkérőnek és zavartnak látszott. - Barnhouse, azt hiszem, briliáns ember. Amióta visszajött, talán ezt nehéz rajta észrevenni, de a háború előtt sok elismerést szerzett a munkája a mi kis iskolánknak.
Amikor először jelentkeztem a professzor laboratóriumában, a pletykáknál is elkeserítőbb volt, amit láttam. A szobában mindent ellepett a por; a könyvekhez és a műszerekhez hónapok óta nem nyúlt senki. Amikor beléptem, a professzor az íróasztalánál ült és szundikált. Friss keletű tevékenység nyomait mindössze három túlcsorduló hamutartó, egy olló meg a reggeli újság jelezték, az újság címoldaláról néhány cikk ki volt nyírva.
Amikor a prof fölemelte a fejét, és rám nézett, láttam, hogy ködös a szeme a fáradtságtól.
- Hello - mondta -, úgy látszik, éjszaka egyszerűen képtelen vagyok magamat kialudni. Cigarettára gyújtott, enyhén remegett a keze. Maga az a fiatalember, akinek állítólag segítenem kellene a disszertációjában?
- Igen, uram - mondtam. Rossz előérzeteimet a prof néhány perc alatt riadalommá változtatta.
- Maga is veterán, a tengerentúlon volt? - kérdezte.
- Igen, uram.
- Nem sok maradt meg odaát, ugye? - Összeráncolta homlokát. - Élvezte ezt a mostani háborút?
- Nem, uram.
- Maga szerint úgy néz ki, hogy megint háború lesz?
- Hát, többé-kevésbé, uram.
- Mit lehetne tenni ellene?
Vállat vontam.
- Meglehetősen reménytelennek látszik…
Átható pillantást vetett rám.

- Ért maga valamit a nemzetközi joghoz, az ENSZ-hez meg az ilyesmikhez?
- Csak amennyit az újságokból fölszedtem.
- Így vagyok én is - sóhajtott. Mutatott egy vaskos füzetet, teli újságkivágásokkal. - Azelőtt soha nem figyeltem a nemzetközi politikát. Most úgy tanulmányozom, ahogy azelőtt a patkányokat tanulmányoztam a labirintusokban. Mindenki ugyanazt mondja… "Reménytelennek látszik… "
- Hacsak csoda nem történik… - kezdtem.
- Hisz maga a varázslatban? - kérdezte élesen.
Előhalászott a mellényzsebéből két dobókockát. - Megpróbálok ketteseket dobni - mondta. Háromszor egymás után dupla kettest dobott. Ennek az esélye kábé egy a negyvenhétezerhez. Tessék, egy csoda. - Egy pillanatra elvigyorodott, aztán véget vetett a megbeszélésnek, közölve, hogy órája van, ami tíz perce elkezdődött. Nem sietett bevonni a bizalmába, és nem szólt többet a kockával bemutatott trükkjéről. Én arra gondoltam, hogy a kockák biztos ki voltak ólmozva, és megfeledkeztem az egészről. A prof nekiállított hím patkányokat figyelni, amelyeknek árammal töltött fémcsíkokon kellett átkelniük, hogy élelemhez vagy nőstényhez jussanak - ezt a kísérletet közmegelégedésre elvégezték már valamikor az ezerkilencszázharmincas években. És mintha a munkám céltalansága nem lett volna önmagában elég baj, a prof állandóan fölbosszantott a céltalan kérdéseivel. Ezek voltak a kedvencei: "Mit gondol, szabad volt-e a bombát ledobnunk Hirosimára?" és: "Gondolja, hogy minden új tudományos ismeret jó dolog az emberiségnek?"

A gyötrődés azonban nem tartott sokáig.
- Adjon már azoknak a szegény állatoknak egy szabadnapot - mondta nekem egyik reggel, amikor még csak egy hónapja voltam nála. Szeretném, ha megvizsgálna egy sokkal érdekesebb problémát… nevezetesen azt, hogy épeszű vagyok-e.
Visszaraktam a patkányokat a kalitkáikba.
- Amit tennie kell, az nagyon egyszerű mondta halk hangon. - Figyelje az íróasztalomon a tintatartót. Ha úgy látja, hogy nem történik semmi, mondja meg nekem, és akkor én szép csöndesen… hozzátehetném: nagy megkönnyebbüléssel… bevonulok a legközelebbi elmegyógyintézetbe.
Bizonytalanul bólintottam.
Bezárta a laboratórium ajtaját, és leeresztette a redőnyöket, úgyhogy egy pillanatra félhomályban maradtunk.
- Furán viselkedem, tudom - mondta. - Félek önmagamtól, ettől vagyok fura.
- Némileg talán excentrikusnak találtam önt, de biztosan nem…
- Ha semmi nem történik ezzel a tintatartóval, akkor énrám egyetlen helyes leírás illik: az, hogy futóbolond - szakított félbe, felgyújtva a mennyezeti lámpát. Összeszűkült a szeme. - Hogy fogalmat alkothasson magának róla, mennyire őrült vagyok, elmondom magának, mi jár a fejemben, amikor aludnom kellene. Arra

gondolok, hogy talán meg tudnám menteni a világot. Arra gondolok, hogy talán minden nemzetet jómódú nemzetté tudnék tenni, és egyszer s mindenkorra véget tudnék vetni a háborúknak. Arra gondolok, hogy talán utakat tudnék törni a dzsungelben, öntözni a sivatagot, gátakat tudnék építeni egyik napról a másikra.
- Igen, uram.
- Figyelje a tintatartót!
Kötelességtudóan és félénken figyeltem. Először mintha valami magas, sípoló-zümmögő hang jött volna a tintatartóból, aztán elkezdett ijesztően remegni, végül pedig ugrálni kezdett, két lármás kört írva le az asztal tetején. Megállt, megint zümmögött, vörös izzásba jött, aztán egy kékeszöld felvillanásban szilánkokra pattant szét.
Lehet, hogy égnek állt a hajam. A professzor kedvesen nevetett.
- Mágnesek? - nyögtem ki végre nagy keservesen.
- Ó, egek, bárcsak mágnesek volnának - mormolta. Ekkor kezdett el a dinamopszichizmusról beszélni nekem. Csak annyit tudott, hogy létezik egy ilyen erő, megmagyarázni nem tudta. - Bennem van, és egyedül bennem, és ez iszonyatos.
- Én inkább azt mondanám, hogy elképesztő és csodálatos! - kiáltottam fel.
- Ha csak annyit tudnék csinálni, hogy megtáncoltatom a tintatartókat, örülnék az egésznek, mint majom a farkának. - Bánatosan vállat vont. - De én nem vagyok játékszer, fiam. Ha van kedve hozzá, körülkocsikázhatunk a környéken, és akkor megmutatom, hogy mire gondolok. - Elmesélte nekem, hogy sziklákat zúzott porrá, tölgyeket aprított szilánkokká, elhagyatott tanyákat rombolt le, mindezt az egyetemtől számított ötvenmérföldes sugarú körben. - És mindezt azzal, hogy itt ültem, és gondoltam rá… még csak nem is gondoltam rá erősen.
Idegesen vakarta a fejét.
- Soha nem mertem olyan erősen koncentrálni, ahogy csak bírok, mert féltem, hogy micsoda károkat okozhatok vele. Eljutottam arra a pontra, hogy minden szeszélyem egy-egy légiakna. - Nyomasztó szünet következett. - Néhány nappal ezelőtt még úgy gondoltam, legjobb lesz, ha megtartom magamnak a titkomat, mert féltem, hogy isten tudja, mire fogják felhasználni - folytatta. - De most rájöttem, hogy ehhez éppúgy nincs jogom, mint ahhoz, hogy saját atombombám legyen.
Matatni kezdett egy nagy papírkupacban.
- Azt hittem, ebben minden benne van, amit el kell mondani. - Átnyújtott nekem egy levélfogalmazványt, amely a külügyminiszternek volt címezve.

Tisztelt Uram!
Felfedeztem egy új erőt, amelynek a felhasználása semmibe nem kerül, és amely valószínűleg fontosabb, mint az atomenergia. Szeretném, ha a lehető leghatékonyabban használnák fel a béke érdekében, s ezért a tanácsát kérem, hogyan lehetne ezt a legjobban végrehajtania.

Tisztelettel
A. Barnhouse

- Fogalmam sincs, hogy most mi lesz - mondta a professzor.

Három hónapos szüntelen lidércnyomás következett, miközben éjjel-nappal jöttek az ország politikai és katonai nagyjai, megnézni a professzor trükkjeit.
Virginiában, Charlottesville közelében, egy régi kúriában szállásoltak el minket, a levél feladása után öt nappal szállítottak oda nagy hirtelen. Szögesdrót és húszfőnyi őrség vett körül bennünket, elkereszteltek minket "Jókívánság Program"-nak, és megkaptuk a hétpecsétes titoktartás Top Secret minősítését.
Társaságnak ott volt Honus Barker tábornok meg William K. Cuthrell a külügyminisztériumból. Amikor a professzor a bőség útján kivívott békéről beszélt, elnézően mosolyogtak, és egyre a gyakorlati intézkedésekről és realisztikus gondolkodásról szövegeltek. Ennek a bánásmódnak a hatására a professzor, aki eleinte úgyszólván alázatos volt, néhány hét alatt megmakacsolta magát.
Előzőleg már beleegyezett abba, hogy feltárja azt a gondolatsort, amelynek révén dinamopszichikus adóállomássá rendezi át az agyát. De amikor Cuthrell és Barker folyton csak noszogatták, hogy no, ki vele; elkezdett köntörfalazni. Az elején még azt állította, hogy az információ élőszóban is átadható. Később azt mondta, hogy hosszú jelentést kellene írnia róla. Végül pedig egyik este, a vacsoránál, közvetlenül azután, hogy Barker tábornok felolvasta az Agyvihar Hadműveletet elrendelő titkos parancsot, a professzor bejelentette:
- A jelentés megírása akár öt évbe is beletelhet. - Dühösen nézett a tábornokra. - Akár húszba is.
A kurta bejelentése nyomán megromlott hangulatot némileg enyhítették az Agyvihar Hadműveletet megelőző várakozás izgalmai. A tábornok vakációs hangulatban volt.
- A célpontul szolgáló hajók ebben a pillanatban már úton vannak a Caroline-szigetek felé - közölte ujjongva. - Százhúsz hajó! Ugyanakkor tíz V-2-es rakétát készítenek elő kilövésre New Mexicóban, és ötven rádióirányítású lökhajtásos bombázót szerelnek fel az Aleut-szigetek elleni látszattámadásra. Képzeljék csak el! - Boldogan futotta át újra a parancsokat. - Jövő szerdán, pontosan zéró órakor kiadom magának a parancsot: koncentrálj; és maga, professzor, arra fog gondolni, olyan erősen, ahogy csak bír, hogy elsüllyeszti a hajókat, megsemmisíti a V-2-ket, mielőtt földet érnek, és lesöpri az égről a bombázógépeket, mielőtt elérik az Aleut-szigeteket! Mit gondol, meg tudja ezt oldani?
A professzor arca elszürkült, és lehunyta a szemét.
- Már megmondtam magának, barátom, nem tudom, hogy mit tudok. Ami pedig ezt az Agyvihar Hadműveletet illeti - tette hozzá keserűen -, az én véleményemet nem kérték ki róla, és nekem gyerekesnek és őrülten költségesnek tűnik.

Barker tábornok gőgösen felhúzta az orrát.
- Uram - mondta -, a maga szakmája a pszichológia, és én nem venném magamnak a bátorságot, hogy tanácsot próbáljak adni magának ezen a szakterületen. Az én szakmám a honvédelem. Harmincévi sikeres gyakorlatom van benne, professzor, és nagyon kérem, ne kritizálja az ítélőképességemet.
A professzor Mr. Cuthrellhez apellált.
- Nézze - könyörgött -, hát nem a háborútól és a katonai ügyektől próbálunk megszabadulni? Hát nem lenne sokkal, de sokkal nagyobb jelentőségű és sokkal, de sokkal olcsóbb, ha felhőtömegeket próbálnánk terelni az aszályos területekre, meg ilyesmiket? Én elismerem, hogy szinte semmit nem értek a nemzetközi politikához, de ésszerű feltételezésnek látszik, hogy senki nem akarna háborúzni, ha mindenből lenne elég, és jutna belőle mindenkinek. Mr. Cuthrell, én erőműveket szeretnék hajtani ott, ahol nincs se szén, se vízi erő, sivatagokat szeretnék öntözni és így tovább. Hiszen maguk ki tudják számítani, hogy az egyes országoknak mire van szükségük, hogy a legtöbbet hozzák ki az erőforrásaikból, és én ezt meg tudom adni nekik, anélkül, hogy az amerikai adófizetőnek egyetlen fillérjébe kerülne.
- A szabadság ára az örökös éberség - mondta fáradtan a tábornok.
Mr. Cuthrell a tábornokra nézett, és enyhe viszolygás volt a tekintetében.
- Sajnos a tábornoknak a maga módján igaza van - mondta. - Bár adná az ég, hogy a világ kész legyen az ilyesféle eszmék befogadására, professzor, de egyszerűen nem kész rá. Nem testvérek vesznek körül minket, hanem ellenségek. Nem az élelmiszer vagy más erőforrások hiánya visz minket a háború szakadékának a szélére, hanem a harc a hatalomért. Ki fogja irányítani a világot, a magunkfajta emberek vagy amazok?
A professzor vonakodva bólintott, és felállt az asztaltól.
- Elnézésüket kérem, uraim. Végül is maguk nálam sokkal illetékesebbek megítélni, mi a legjobb az országnak. - Aztán hozzám fordult: - Ne felejtse el fölhúzni a szigorúan titkos órát, és kirakni éjszakára a bizalmas macskát - mondta mogorván, és elindult fölfelé a lépcsőn, a hálószobájába.

Nemzetbiztonsági okokból az Agyvihar Hadműveletet a számlát fizető amerikai állampolgárok tudta nélkül hajtották végre. Az akcióban részt vevő megfigyelők, műszakiak és katonák tudták, hogy valamit most ki fognak próbálni - de hogy mit fognak kipróbálni, arról fogalmuk sem volt.
Mindössze harminchét kulcsember tudta, hogy miről van szó - köztük én is.
Virginiában az Agyvihar Hadműveletre kitűzött napon az évszakhoz képest igencsak hűvös volt. Odabenn tuskókból rakott tűz ropogott a kandallóban, a lángok vidáman táncoltak a nappali szobát szegélyező, fényes fém iratszekrények tükrében. A szoba kedves, régi bútorzatából semmi más nem maradt, csak egy Viktória korabeli karos dívány, azt is a szoba kellős közepére állították,

szembe a három televíziós vevőkészülékkel. Tízünknek volt részünk abban a megtiszteltetésben, hogy végignézhettük, nekünk behoztak egy hosszú fapadot. A televíziók képernyőin balról jobbra, sorban előbb egy darab sivatagot lehetett látni, az volt a rakéták célpontja, aztán a tengerimalacként szolgáló flottát és végül az Aleut-szigetek egének egy darabkáját, ahol majd feldübörögnek a rádióirányítású bombázók.
Kilencven perccel zéró óra előtt a rádión jelentették, hogy a rakéták készenlétben állnak, a megfigyelőhajók visszavonultak a biztonságosnak vélt távolságba, a bombázók pedig úton vannak. A kicsiny virginiai nézőközönség rangsor szerint felsorakozott a padon, és jóval többet cigarettázott, mint amennyit beszélt. Barnhouse professzor a hálószobájában volt. Barker tábornok úgy sürgött-forgott a házban, mint az a háziasszony; aki húsz embert hívott meg Hálaadásnapi ebédre.
A tábornok tíz perccel zéró óra előtt jött be, maga előtt terelve a professzort. A professzor kényelmes, cseppet sem ünnepélyes öltözéket viselt: tornacipőt, szürke flanellnadrágot, kék pulóvert és kihajtott nyakú fehér inget. Ók ketten a karos díványra ültek le, egymás mellé. A tábornok izgult és izzadt, a professzor vidám volt. Megnézte mind a három képernyőt, aztán cigarettára gyújtott, és kényelmesen hátradőlt.
- Bombázók a láthatáron! - kiáltotta az Aleut-szigeti megfigyelő.
- A rakéták elindultak! - vakkantotta a mikrofonba a New Mexicó-i rádiós.
Mindnyájan gyorsan a kandalló feletti nagy villanyórára néztünk, csak a professzor bámulta tovább, arcán szelíd félmosollyal a képernyőket. A tábornok kongó hangon számolta a hátralévő másodperceket
- Öt... négy... három... kettő... egy... Koncentrálj!
Barnhouse professzor lehunyta a szemét, összecsücsörítette a száját, és a halántékát simogatta. Egy teljes percig ebben a pozitúrában maradt. A televíziós képek széttöredeztek, a rádiójelek pedig belefulladtak a Barnhouse-zavar lármájába. Aztán a professzor felsóhajtott, kinyitotta a szemét, és magabiztosan elmosolyodott.
- Beleadott mindent, amit csak bírt? - kérdezte a tábornok kételkedve.
A televíziós képek visszarendeződtek, a megfigyelők adóira beállított rádión át elképedt, zűrzavaros kiáltozás hallatszott. Az Aleut-szigetek felett csíkosra pingálta az eget a lángolva, sivítva zuhanó bombázógépek füstuszálya. Hasonlóképpen fehér pamacsfürt jelent meg, halk dörgés kíséretében, magasan a rakéták célterülete fölött is.
Barker tábornok boldogan ingatta a fejét.
- A kutyafáját! - károgta. - Nahát, uram, nahát, a kutyafáját, a kutyafáját!
- Nézzék csak! - kiáltotta a mellettem ülő tengernagy. - A flotta... a flottának semmi baja! - Az ágyúk mintha lekonyulnának - mondta Mr. Cuthrell.

Felugrottunk a padról, és odacsődültünk a képernyőkhöz, hogy közelebbről megvizsgálhassuk a rombolást. A hajóágyúk lefelé görbültek, irányzékuk rálógott az acélfedélzetekre. Mi ott Virginiában akkora hejehujját csaptunk, hogy a rádiójelentésekből egy szót sem lehetett hallani. Sőt annyira lekötötték a figyelmüket a történtek, hogy ügyet sem vetettünk a professzorra, amíg a rádióban kétszer egymás után fel nem bődült egy-egy rövid Barnhouse-zavar, és megdöbbenésünkben hirtelen el nem hallgattunk. A rádiók elnémultak.
Nyugtalanul néztünk körül. A professzor eltűnt. Egy rémült őr kívülről feltépte az ajtót, és bekiabált, hogy a professzor megszökött. Pisztolyával a kapu irányába bökött, a kapuszárnyak nyitva álltak, petyhüdten, ronggyá gyűrve. A távolban egy állami furgon robogott, fölért a gerincre, aztán eltűnt mögötte a völgyben. A levegő teli volt fojtó füsttel, mert az udvaron minden jármű lángokban állt. Üldözésről szó sem lehetett.
- Mi az isten csudája ütött belé? - üvöltötte a tábornok.
Mr. Cuthrell, aki kirohant az elülső teraszra, egy cédulát olvasgatva kullogott vissza a szobába. Markomba nyomta a ceruzával írott üzenetet.
- A jóember ezt a szerelmes levelet dugta a kopogtató alá. Talán ifjú barátunk lenne szíves felolvasni önöknek, uraim, míg én elindulok üdítő sétámra az erdőn át.

"*Uraim* - olvastam hangosan - *mint az első lelkiismerettel felruházott, szuperfegyver, ezennel kivonom magamat az önök katonai fegyvertárából. Új precedenst teremtek a lövegek viselkedésében: csak humánus okokból vagyok hajlandó elsülni. A. Barnhouse".*

Ettől a naptól fogva persze a professzor szisztematikusan pusztítja a világ fegyverzetét, s mostanára köveken és kihegyezett botokon kívül alig maradt valami, amivel egy hadsereget fel lehetne fegyverezni. Ami tevékenysége eredményeképpen létrejött, az békének ugyan nem béke, inkább egy vértelen és mulatságos háború, amelyet "pletykaháborúnak" nevezhetnénk. Minden országot elárasztanak az ellenséges ügynökök, akiknek egyetlen feladatuk az, hogy felderítsék a katonai felszerelések hollétét. Ezeket a professzor aztán nyomban ócskavassá silányítja, amint a sajtó felhívja rá a figyelmét.
Ahogy napról napra új meg új hírek látnak napvilágot a dinamopszichizmussal porrá zúzott fegyvertárakról, úgy keringenek a híresztelések a professzor hollétéről is. Csak a múlt héten három különféle orgánumban jelentek meg cikkek, amelyek kétségbevonhatatlanul bebizonyították, hogy a professzor egyrészt az Andokban, egy inka templom romjai közt, másrészt a párizsi csatornákban, illetve a még feltáratlan, mély, karlsbadi barlangokban rejtőzik. Ismervén a profot, én hajlamos vagyok az efféle búvóhelyeket szükségtelenül romantikusnak és kényelmetlennek tekinteni. Bár számosan vannak, akik másra se

vágynak, mint hogy megöljék, de azok száma milliókra rúghat, akik szívükön viselik a sorsát, és rejtegetik. Én legszívesebben úgy képzelem, hogy egy ilyen ember otthonában él.
Egy dolog azonban bizonyos: most, amikor ezt írom, Barnhouse professzor még él. Nincs tíz perce, hogy Barnhouse-zavar tette élvezhetetlenné a rádióadásokat. Az eltűnése óta eltelt másfél év alatt legalább fél tucatszor adták már hírül, hogy meghalt. Minden ilyen hírnek az volt az alapja, hogy egy-egy Barnhouse-zavartól mentes időszakban találtak egy ismeretlen holttestet, aki emlékeztetett a professzorra. Az első három közlemény nyomán tüstént újra szóba került az újra felfegyverzés és a visszatérés a háborúhoz. A kardcsörtetők ezután megtanulták, milyen nagy oktondiság idő előtt ujjongani a professzor elhunytán.
Sok szájtépő hazafi találta magát békaként elterülve az összetört szónoki emelvény gerendáinak és dekorációjának kusza zűrzavarában, néhány másodperccel azután, hogy bejelentette: a Barnhouse-zsarnokság korszaka véget ért. De mindazok, akik szívesen háborúznának, ha tudnának, a világ minden országában komor hallgatásba burkolózva várják azt, aminek be kell következnie - Barnhouse professzor halálát.

Megkérdezni, hogy meddig fog még élni a professzor, annyi, mint azt kérdezni, hogy meddig kell még várnunk egy újabb világháború áldásaira. Rövid életű családból származik: anyja ötvenhárom évét élt, apja negyvenkilencet; nagyszüleinek élettartama mindkét ágon ugyanilyen nagyságrendű volt. Előreláthatólag tehát még talán tizenöt évig élhet, ha sikerül rejtve maradnia ellenségei elől. Ha azonban figyelembe vesszük ellenségeinek számát és erejét, tizenöt év rendkívül hosszú időnek látszik. Inkább beszélhetünk tizenöt napról vagy tizenöt percről.
A professzor tudja, hogy nem élhet már nagyon sokáig. Ezt a miatt a cédula miatt mondom, amelyet karácsony estéjén hagyott a levélszekrényemben. A mocskos papírfecnire gépelt, aláírás nélküli üzenet tíz mondatból állt. Az első kilenc mondat lélegzetelállítóan zűrzavaros pszichológiai szaknyelven íródott, teli volt obskurus szövegekre való hivatkozásokkal, és első olvasásra nem volt semmi értelme. A tizediknek, ellentétben a többivel, egyszerű volt a szerkezete, és nem voltak benne nagyképű szakkifejezések de irracionális tartalma miatt ez volt a legrejtélyesebb és a legbizarrabb mind között. Majdnem el is hajítottam a cédulát, azt hittem, valamelyik kollégámnak a ferde ötlete, aki így akar megtréfálni. Valamilyen okból mégis eltettem, ledobtam az íróasztalomra a mindenféle kacat közé, melyek közt, egyéb mementók mellett, ott hevert a professzor dobókockája is.
Néhány hétbe tellett, amíg rájöttem, hogy az üzenet csakugyan jelent valamit, hogy első kilenc mondatát, figyelmesen kihüvelyezve, utasításként is fel lehet fogni. A tizedik mondat azonban még mindig nem mondott nekem semmit. Csak tegnap éjjel fedeztem fel, hogyan illeszkedik a többihez. A mondat akkor

jelent meg tegnap éjjel a fejemben, amikor szórakozottan játszadozni kezdtem a professzor dobókockájával.
Azt ígértem, hogy még ma útnak indítom a kiadóhoz ezt a beszámolót. Tekintettel a történtekre, kénytelen vagyok azonban megszegni ezt az ígéretet, vagy hiányosan nyilvánosságra hozni beszámolómat. Nem fogok sokat késni vele, mert ama kevés számú áldásos dolog közt, ami egy magamfajta agglegénynek osztályrészül jut, ott van az a képesség is, hogy gyorsan tud egyik szállásról a másikra, egyik életformából egy másikba költözni. Ami holmit magammal akarok vinni, azt néhány óra alatt össze lehet csomagolni. Szerencsére tekintélyes személyes vagyonom van, amelyet körülbelül egy hét alatt készpénzre válthatok, megőrizve névtelenségemet. Ha ezzel készen leszek, postára fogom adni beszámolómat.
Éppen most értem haza az orvostól, aki azt mondja, kitűnő egészségnek örvendek. Fiatal vagyok, némi szerencsével kései öregkort érhetek meg, hiszen a családom mindkét ága híres a hosszúéletűségéről.
Dióhéjban: el szándékozom tűnni. Barnhouse professzornak előbb vagy utóbb meg kell halnia. De addigra én már régen készen fogok állni. Ezért azt mondom a mai - sőt remélem a holnapi - kardcsörtetőknek: tudjátok meg: Barnhouse meg fog halni, de a Barnhouse-effektus nem.
Az éjjel újra megpróbáltam követni a papírfecnin lévő homályos utasításokat. Fogtam a professzor dobókockáját, aztán végigfutott az agyamon az utolsó, lidérces mondat, és ötvenszer dobtam hetet egymás után.
No, viszlát.

Szilágyi Tibor fordítása

Josef Nesvadba - Vámpír - húsz év múlva

Versenyfutás a halállal

Fölöntöttünk a garatra Jan barátom, az ismert író születésnapján. A Bordás-hegy alatti vityillójában üldögéltünk, ott, ahol csaknem rendszeresen össze-összejövünk immáron tizenöt esztendeje - mindannyian ötvenesek. Alkonyattájt, künn a kertben, apróka tábortűznél, egy tölgyfa alatt hivatásunkról kezdtünk beszélgetni, ami írók között nem ildomos dolog. ("Hallottam, hogy megjelent egy könyved; még nem olvastam, de azt mondják, jó…” - ez a tisztes módja annak, hogy jelezzük: olvastuk barátunk munkáját; amelyet átlagon alulinak tartunk. Meglehet, a fél évszázados születésnap is szítja az őszinteséget.) Elkezdtük emlegetni műveink furcsa sorsát, az emberi fantázia kanyargós útjait. Felidéztem annak az amerikai írónak a közismert történetét, aki leírta az atombombát, egy hónappal annak első robbantása előtt, s aki ellen vizsgálatot indítottak, akit bezártak - anélkül hogy tudta volna, miért; felidéztem a rengeteg fantasztát, a jövő prófétáit - Leonardo da Vincivel kezdve a sort, aki éppen ebbéli minőségében nemrégiben

egy újabb, hasonszőrű elbeszélés hőse lett. Jan barátom ezzel szemben az olyan okos emberek szomorú sorsáról beszélt; akik a fantasztikus találmányokat és ötleteket kizártnak ítélték. A francia Akadémia például képtelen jelenségnek tartotta a meteoritokat a newtoni világegyetem rendjében, Rutherford állítólag kételkedett az atombomba lehetőségében, Churchill tudományos tanácsadói kizárt dolognak tartották az űrrakéták, következésképpen a rakétafegyverek lehetőségét is... Egyszóval úgy látszik, jóval biztosabb dolog megjósolni a lehető legfantasztikusabb találmányt, mint bármit is kizárt dolognak tartani, bármiben is kételkedni. A találmány bármikor realizálódhat, a kishitű, tagadó állításokból gyakran lehet bizonyosság. Voltaképpen biztosabb dolog álmodozónak lenni, mint szkeptikusnak...
Erre saját novellám, a Vámpír Ltd példáján jöttem rá. Tizenöt évvel ezelőtt jelent meg, húsz esztendeje írtam, közvetlenül azután, hogy visszatértem Londonból, ahol már akkoriban olyan volt a helyzetkép, mint manapság péntekenként a Prága-Benešovo országúton. Számomra olyan volt az egész, mint az automobilizmus apokalipszise; novellámban egy olyan autóról írtam, amely benzin helyett saját sofőrje vérét szívja. Az elbeszélésnek szép sikere volt, több nyelvre lefordították, hamarosan Londonban is megjelent, még filmet is akartak csinálni belőle, de - ahogy ez már lenni szokott - a filmstúdió ebben az esetben is inkább ötlettemetőnek bizonyult. Számos rajzos karikatúrát láttam a vámpírmotívumra (s nem tehettem panaszt a copyright jogán), Olaszországban a megnyomorított autókról egész könyv jelent meg Vámpírautó címmel. Tanulmányokat olvastam erről az autóról, mint a gyilkosság és öngyilkosság legbiztosabb fegyveréről, amelyet állítólag az én novellám hívott életre. Amikor azonban az autóáradat minket is utolért, az emberek megfeledkeztek a jóslatról, mert egyszerűen már benne éltek. Én meg azt hittem, elfelejtkeztek az én novellámról is.
S akkor tavaly tavasszal, egy este becsöngetett hozzám egy jó megjelenésű harmincas férfi, akinek a szeme még koránál is jóval fiatalabbnak tűnt.
- Maga agyalta ki azt a gyilkos autót? - kérdezte köszönés nélkül, ellenségesen. Nem ő volt az első, aki ezt kérdezte tőlem.
- Körülbelül úgy, ahogy Mister Sch. az atombombát, amikor róla írt negyvennégyben. Csakhogy az atombombát később el is sütötték.
- A maga autója meg le-föl furikázik... - Ez is volt már számtalanszor. Olykor írtak nekem az autószerencsétlenségek áldozatainak hátramaradottjai, elpanaszolták, hogy szeretteik életében az autózás szenvedélye olyan volt, akár a gyilkos kábítószer, tanácsot kértek.
- Jöjjön beljebb. És mondjon el mindent...
Ez volt a fizetség, amelyben részesültem, a motorizmus bosszúja perszifláz somért. Végig kellett hallgatnom áldozatainak történeteit. Ebben az esetben azonban nem kellett magamra erőltetnem a szomorúságot: a történet valóban lekötötte érdeklődésemet.

- Csak nem azt akarja mondani, hogy valóban nem tudja: maga a nap hőse B.-ben?
- Valami nemzetközi vásáron? - B.-ben óriási kiállítási traktust építettek, modern szállodákkal. Csaknem egész éven át vásárokat tartottak itt, ahol minden kapható volt, a rövidfilmtől a tulipánig.
- Az autóvásáron, persze... - mondta látogatóm, és erőtlenül lerogyott az íróasztalom mögött álló székre. Kénytelen voltam a látogatók számára fenntartott karosszékbe ülni, s ezzel mintegy idegenné váltam saját garzonlakásomban. - Nem tudja, hogy a maga neve is szóba került a baleset kivizsgálása során? - Valóban nem tudtam semmiről, az elmúlt héten nem olvastam újságot, ki sem mozdultam a lakásból, más munkám volt. - Hát akkor ide figyeljen... - mondta látogatóm, most már csaknem dühösen. - Mint tudja, B.-ben nemcsak a mi vállalataink állítják ki az év legutolsó modelljeit, hanem a szocialista országok és a nyugati cégek is bemutatják azokat a termékeiket, amelyek netán beválhatnak a mi piacunkon. Az idén először mutatkozott be egy bizonyos Vaduz cég, Sprint nevű modelljével. Kicsi, gyors autó, alacsony fogyasztással, napjaink emberének álma, benzint takarít meg, ez volt a devizájuk.
- Talán bemutatkozna előbb...
- Doktor Marek vagyok, Ivan Marek, jelenleg a sebészeti ambulancián dolgozom. Mentőzöm is, ez a különjövedelmem. Mimi, az osztályos nővér viszont azzal biztosítja mellékkeresetét, hogy ő vezeti a mentőautót. Mi ugyanis úgyszólván egy csapat vagyunk. Embert nem kapni, úgyhogy a vezetőség csak üdvözölte, hogy magunk gondoskodunk a betegek szállításáról. Ez, hogy úgy mondjam, kórházunk specialitása. Szóval egy csapat voltunk, egészen a karambolig. Egy délután kihívtak minket a Vaduz cég karambolozott kocsijához, amely egy kanyarban borult fel a rallye előtti próbaúton. Ezeket a rallye-ket a nemzetközi vásáron kiállított autók részvételével mindig a vásár befejezése előtt szokták rendezni. Fontos verseny, a kocsiknak külön terhelési próbát kell kiállniuk; sok vevő kivárja a rallye eredményeit, s csak azután adja le a megrendelést. S ez nemcsak a magánosokra vonatkozik, hanem autóversenyzőinkre is. S akkor egyszer csak még sehol semmi, de máris van egy halottunk. Egy nő, valami Tomášová. A rallye-n bárki a volán mögé ülhetett, aki csak akart, sőt voltak cégek, amelyek örültek, hogy egyetlen hivatásos versenyző sem indul képviseletükben, így - úgymond - a kocsik saját maguk érvényesülhetnek. A Vaduznak ebben az évben jobb híre volt, mint a Saabnak, jobbak voltak a kilátásai is. A cég éppen akkor kezdett előretörni az egész világon, úgyhogy a tragikus baleset kínos volt számukra. Megjelentek a helyszínen az újságírók is, akik a közeli Bécsből meglehetősen gyakran keresik fel B.-t - ezúttal szenzációs híreket vártak. Első látásra sohasem adok diagnózist. Egyébként furcsa volt, hogy a holttest nem vérzett, külsérelmi nyomok sem látszottak rajta, jobb lába pedig görcsösen csüngött a gázpedál fölött, mintha ott zsibbadt volna el. Észre is vették az újságírók. "Mi az, nem volt benne vér? Hogyan törte össze magát?" S ekkor gépkocsivezető nővér kolléganőm sorsdöntő mondattal válaszolt

nekik: "Lehet, hogy az autó nem benzint fogyaszt, hanem vért…” S ezzel a maga novellájára célzott, meglehet, szó szerint idézett is belőle.
El kell mondanom azt is, hogy a megjegyzést viccnek szánta, egyáltalán nem gondolt arra, milyen következménye lesz a kijelentésnek. A közeli Bécsben már másnap egész oldalas címekkel jelentek meg az újságok: Vaduz vérrel üzemelteti kocsijait! A cseh ápolónő tanúságtétele! Újabb írót kevertek bele a botrányba!… Sejtelmünk sem volt arról, miféle lavina indult el. Kiderült, hogy nem a Vaduz az egyetlen cég, amely modelljével a nemzetközi vásár révén akart utat törni magának a mi piacunkra, éppen most, amikor Nyugaton stagnál a gépkocsigyártás. Kiderült az is, hogy Mimi megjegyzését korántsem vették tréfának: a Wochenpresse összeállította a Vaduz cég tulajdonosának családfáját, amely azt volt hivatott bizonyítani, hogy a tulajdonos ősei Erdélyből származnak, a hírhedt nosferatui herceg, Drakula szűkebb hazájából, s a cikk megpróbálta sugallni olvasóinak, hogy a Sprint gépkocsi nem más, mint afféle vámpírrobot. A Vaduz cég igazgatója saját helikopterén jött el Lichtensteinből, leszállt a Carlton-szálló tetején, s kijelentette, hogy hajlandó nyomban készpénzben kifizetni a környék összes megrongálódott háztetőjét és ablakát. Összehívtak egy sajtókonferenciát, amelyre meghívtak kettőnket, Mimit és engem is. S ekkor újabb hibát vétettünk. Jómagam inkább lovagiasságból - védelmembe vettem kolléganőmet. Kezemben volt már a boncolási jegyzőkönyv, s ebből világosan kiderült, hogy az asszony bizonyára a kocsin kívül - feltehetően még a karambol előtt-szenvedett tartós vérveszteséget, ezt azonban nem vette észre, s így tulajdonképpen kocsivezetés közben vesztette el eszméletét. De ezt nem volt módomban kifejteni. "Herr Doktor, ön úgy véli, a halott az ablakon keresztül vérzett ki?" - kérdezte gúnyosan az egyik riporter. Azt válaszoltam, hogy nem vagyok detektív, így hát nem tudom azt sem, találtak-e valahol az úton vértócsákat, ami feltevésem logikus bizonyítéka lehetett volna. Ekkor a Vaduz cég igazgatója - az, amelyik helikopterrel érkezett a helyszínre - odalépett hozzám, és jelentős összeget ajánlott fel nekem svájci frankban, ha továbbra is figyelemmel kísérem és megvizsgálom a többi versenyzőt, s minderről tájékoztatom a céget. Természetesen visszautasítottam az ajánlatot, s ezzel is hibát követtem el. A legközelebbi soros versenyzőként ugyanis Mimit választották ki. Azt hittem, menten felképelem, ott az egész társaság előtt. Szépen meghálálta lovagias szolgálataimat! A Vaduz cég igazgatója kijelentette, hogy bár helikopterén magával hozott két tartalék versenyzőnőt, ám ezúttal, úgymond, alkalmat óhajtanak nyújtani a belföldi érdeklődőknek. Közben még gúnyosan mosolygott; jól tudta, mi a legjobb módja annak, hogy elejét vegye a suttogásoknak - az egybegyűltek megtapsolták.
Egyébként nemcsak én voltam az, aki nem értett egyet Mimi elhatározásával. Útban hazafelé nekitámadt a húga is, egy tizenöt éves, nyakigláb szőke fruska - akinél jóval csinosabb volt a nővére -,

nagy zenebolond és a technika ellensége: "Lejáratod magad, nőnek nem való az autó. Én majd lovat veszek magamnak."
Nem szóltam egy szót sem. Rádöbbentem, hogy voltaképpen nem is ismerem Mimit, jobban mondva csak a közös szolgálatból ismerem, s hogy a mi mentőautónk mindig is jobban érdekelte őt, mint maguk a betegek, akiket szállítottunk benne, hogy gyakran reparálta a motort, s úgy társalgott a többi sofőrrel, mint egy szakmabeli; úgy látszik, a motorok pótolták számára a férjet. De Vaduzék még férjjelöltet is szereztek neki. Volt itt nálunk B.-ben a cégnek egy képviselője, kiérdemesült versenyző, lehet, hogy még emlékszik rá, Jiři Král a neve. Először motorversenyző volt, aztán a legkülönbözőbb kocsikkal indult, legutóbb aztán a japán Jasima céget képviselte, de nem sok kocsit adott el, akkortájt azonban kezdett ismét felfelé menni a csillaga. Idősebb volt nálam, de értett a nők nyelvén. Mikor cipelte Mimi bőröndjeit, kolléganőm úgy tipegett mellette, mint egy zsenge lányka. Ha velem ment, mindig úgy dübörgött, akár egy gránátos.
Azt hittem, ezzel vége is az egész ügynek. Rá se hederítettem a nővérek célzásaira, hogy mióta Mimi elment, rosszul nézek ki, hogy pihennem kellene… Soha nem volt semmiféle bensőséges kapcsolatom Mimivel, még a kezét sem fogtam meg, nem értettem hát, miért kellene utána búsulnom. Ebben az időben gyakrabban vállaltam éjjeli mentőszolgálatot, egy nyugdíj előtt álló, higgadt és megfontolt bácsikát választottam magam mellé sofőrnek. Vagy három nap múlva ismét kihívtak minket egy karambolhoz, amelynek kárvallottja megint csak a Vaduz cég egyik autója volt. Most már felkészültem a részletes jegyzőkönyvre. A kocsit azonban sértetlen állapotban találtuk - egyszerűen csak lement az útról, s egy pózna előtt állt meg. A volánnál, pontosabban a volánon Mimi húga feküdt eszméletlenül, pulzusa alig volt tapintható.
"Értsék meg, nem akarjuk kihívni a rendőrséget. A kisasszony egyszerűen csak kölcsönvette nővére versenyautóját, kedve támadt kicsit kocsikázni, ezt az ő korában gyakran szokták csinálni a fiatalok. Az ő nevében is elnézést kérnek ezért az apró vétségért…” - fejtegette nekem a Vaduz igazgatója, aki külön e célból szállt ki a helyszínre a Carlton-szállóból. Most azonban a kezemben volt.
"Ragaszkodom a vizsgálathoz… - jelentettem ki, amikor a lányt átvittük a mi mentőkocsinkba, s kezdett már magához térni. - Túl gyakran veszítik el eszméletüket az önök autóinak gépkocsivezetői…” - S elindultam a kiállítási csarnok portája felé, ahol az éjszakai ügyelet volt. Mellettem meg szolgálatkész hajlongások közepette az igazgató ügetett, azt hiszem, egy-két bankót akart a zsebembe csúsztatni. Ez már több volt a soknál. Csakhogy a rendőrség kiszállt, és nem talált semmit. A lány eltűnt a mentőautóból. Újabb rejtély?
"Miféle rejtély? - kezdte magyarázni nekünk Mimi, akit csak hosszas dörömbölés után tudtunk felkelteni. - A húgocskám kissé dilis. Tízéves kora óta elcsavarog hazulról. Nehéz egymagamnak pótolnom az anyját meg az apját is…” - Mimi és a húga együtt laktak egy parányi szobában, kint a külvárosban. Mikor elment a

rendőrség, ott maradtam kettesben vele. Furcsának találtam, hogy a történtek nem rendítették meg. "Van nekem más gondom is - mondta ridegen. - Egyszer az életemben saját magamra is gondolnom kell. Most, amikor itt az alkalom…” Barátságtalanul nézett rám, a keze remegett, amikor megigazította a frizuráját, talán röstellte, hogy kialvatlan és rendetlen. Arra bezzeg volt ideje, hogy a szemét kipingálja - gondoltam magamban -, talán azért kellett oly sokat várnunk az ajtó előtt. Csak mikor közelebbről megnéztem, vettem észre, hogy a szeme alatti árnyak nem mesterségesek, s hogy minden mozdulatnál mintha imbolyognának ide-oda.
"Gondolj az egészségedre is, ha magadra kell gondolnod" - mondtam. Mérges lett, lehet, hogy többen is mondták ezt már neki. Azt mondta, tudja, mit csinál, nincs szüksége tanácsra. Mi jogon törődöm én vele? Mi közöm nekem az ő húgához? Hirtelen felállt, mint aki véget akar vetni az audienciának, s közben levert egy doboz Ferronatot - vérszegénység elleni gyógyszert.
A kórházban újabb hírek vártak. Valaki betört a hematológiai laboratóriumba, s konzervált vért lopott onnan. Különös eset; miért kell valakinek vért lopnia? A vér természetesen azonos volt Mimi Vanclová vércsoportjával, mint kolléganőm kartonjáról megállapítottam. S a betörés előtt a kórház portása beengedte a kapun a Vaduz cég piros autóját, amelyet idősebb, disztingvált úr vezetett. Autót küldtek - vérért. Mintha csak alá akarnák támasztani a gyanút. Most már féltem. Mimi miatt. De hisz nem is tehetek feljelentést, nincsen semmiféle bizonyítékom. És mi lesz akkor, ha Mimi a harmadik kiszemelt áldozat? Másnap szabadnapot vettem ki, s nyomban reggel kimentem a kiállítási csarnokba. Egy darabig figyeltem az érdeklődőket a Vaduz cég pavilonjánál. Sokan szorongtunk itt abban a reményben, hogy sikerül jó sorszámot kapnunk, amint döntenek a Sprint kocsik behozatala felől. Aztán a versenyautók startelőkészületeit nézegettem. Bőr kezeslábasban Mimi ment el mellettem, alig viszonozta a köszönésemet.
"Gondolja, hogy sikerülni fog neki?" - szólított meg Král versenyző. Meg akartam kérdezi tőle, hová rejtette a vérkonzerveket, de Král kétkedése meglepett. "Abba kellett hagynom a versenyzést, mert megsérültem - közölte egyszeriben, mint aki panaszt akar tenni. - Azóta üldöz a balszerencse. A haverok jól megszedik magukat a Mercedeseken, Saabokon, Hondákon, az én cégeim meg a legtöbbször csődbe mennek." Még csodálkozik? Hisz folyton csak a Vaduz rossz hírét keltik - akartam mondani. "Minden összeesküdött a Vaduz ellen. Mimi húga nyomtalanul eltűnt, a rendőrség holnaptól rendeli el a körözését. Fel tudja fogni, milyen visszhangja lesz ennek? Az isten se tudja, mit tettek a motorjukba. Mimi is olyan, mint aki a bőréből bújt ki. Én nem ülnék a Sprint volánjához, pedig férfi vagyok."
"Hogyhogy nem tudja, mi van annak a cégnek a motorjában, amelyet képvisel?" Král elmagyarázta, hogy a technikai részleteket a cég titokban tartja: a kocsik motorját egy külföldi szerelő javítja, aki furcsa svájci dialógusban beszél, senki sem tud vele szót érteni. Egy

vörös Sprint száguldott el mellettünk, a volánnál ülő csinibaba Mimi volt.
"Egyre merészebben vezet. Holnap van a start. Igazán aggódom…” Král összeráncolta a homlokát, mintha csak Mimi apukája lenne.
"Netán az a gyanúja, hogy a versenykocsikban más motor van, mint a kiállítási csarnokban bemutatott Vaduz-típusokban?"
"Ezt nem mondtam.".
"Pedig felelős ezért. Miért nem deríti ki az igazságot, akár erőszak árán is?"
"Mert egyedül vagyok. Egyedül egy hatalmas céggel szemben… " Elhatároztam hát, hogy segíteni fogok Králnak. Éjfél körül behatoltunk a Vaduz cég garázsába, meg akartuk vizsgálni azt a kocsit, amelyben az első versenyzőnő lelte halálát. Kénytelenek voltunk erőszakkal felnyitni a motorház tetejét. Král, aki kasszafúró felszerelést hozott magával, alaposan beleizzadt a műveletbe, mintha csak áttörhetetlen páncélszekrényt nyitott volna fel. Ám a motorház teteje alatt nem volt semmi. Pontosabban szólva nem volt benne motor, csak vérfoltok.
"Megvan a bizonyíték! Magyarázatot kell adnia!" - ordítottam valamivel később a Vaduz igazgatójára, aki a maga svájci famulusával tetten ért bennünket. Reflektorral világítottak a szemünkbe, föl voltak háborodva, Králnak azonnali hatállyal felmondtak, tőlem meg azt követelték, magyarázzam meg, hogy kerültem ide. "Csak hívják ki a rendőrséget, jelentsenek fel, betörő vagyok, de tanú is…” Utat nyitottak, mikor elindultam kifelé. Még hallottam, hogy a sötétből valami titkárnőféle kiáltozik: "Herr Direktor, Mimi kisasszony állapota rosszabbodik!" Visszamentem a kórházba, és megírtam a feljelentést. Vámpírizmussal vádoltam a Vaduz céget. Mégpedig teljes komolysággal. A XX. század végén. A kora reggeli órákban átadtam beadványomat Zeman őrnagynak, aki velem együtt autón kiment a kiállítási csarnokhoz. A verseny már végéhez közeledett. Átadtam nyilatkozatomat az újságíróknak. Mindenki kacajra fakadt. A Vaduz igazgatóját és Krált is beleértve, akik reggelre feltehetőleg kibékültek. Csak most vettem észre egy óriási plakátot. A Vaduz cég átkeresztelte Sprint nevű modelljét Vámpírra. A bámészkodók apró vámpírautókat, afféle motorizált denevéreket kaptak reklámajándékba. Most már mindent értettem. Egy reklámhadjárat részesévé váltam. Mimi megnyerte a versenyt, pénzjutalmat kapott, s leereszkedően ismét kezet akart fogni velem. Mindent elmondtam neki is.
"Túlságosan is csak magadra gondolsz. Belementél egy aljas trükkbe, nevetségessé tettél, betegnek tettetted magad, megrendezted a konzervált vér lopását, rávetted a húgodat egy ízetlen komédiára, úgy tettél, mintha a barátom lennél, akárcsak tegnap Král, csak hogy mindenki előtt elismételjem a reklámfelhívást. Csak furikázz nyugodtan tovább a vámpírautóval, csak vegyenek belőle minél többet az emberek, nevetnem végül is nekem kéne, mert a hasonlat, lényegét tekintve, úgyis igaz. Csupán az érdekelne: kinek a vérével kenték be tegnap az autó belsejét? Csak nem öltek le egy állatot emiatt? Nem volna szabad az állatokat

feláldozni az autónak. Ebben az esetben kénytelen lennék ismét tiltakozni…” Értetlenkedve nézett rám, a babérkoszorú kiesett a kezéből. Azt hittem, tovább komédiázik. Köszönés nélkül otthagytam.
Csak az osztályra érve tudtam meg, hogy Mimi rögtön az ünnepi bankett után elvesztette eszméletét, hogy még azelőtt beszállították a kórházba, mielőtt én megérkeztem volna - az én komótos sofőrapóm hozta be ugyanabban az autóban, amelyet annak idején Mimi maga vezetett. Megkésve érkeztem, mivel útban visszafelé jól leittam magam - talán elkeseredésemben -, s csak azért mentem be az osztályra, mert nem akartam egyedül maradni. Mimi tehát visszatért a kórházba, méghozzá páciensi minőségben.
"Nem, nem sérült meg a lábfeje azon a lábán, amellyel a gázt taposta… - tájékoztatott szenvtelen tárgyilagossággal Mimi kezelőorvosnője, s egyáltalán nem csodálkozott különös kérdésemen. - Megbillent a vérképe; ezért kezeljük."
"Mióta?"
"Már régóta. A vámpírokhoz ennek semmi köze.
A kollegina alighanem olvasta a maga novelláját. Mimi évekkel ezelőtt a röntgenosztályon dolgozott, s nem volt eléggé elővigyázatos. Ezért is ment át mentőzni. Gyakran járt be hozzánk kontrollra. A versenyzés nem tett jót neki."
Beszélni akartam vele. Egy percre beengedtek hozzá.
"Biztosítlak, hogy semmiféle csalásról nem tudtam… - suttogta Mimi, aki most fehérebb volt, mint a betegágya lepedője, s mohón nyelte a levegőt. - És ezt be is fogom bizonyítani neked. Hisz nem szedhetik rá csak úgy az embereket, nem engedem, hogy efféle tákolmányokat adjanak el… Mit tudtam én, hogy ezek gengszterek."
"Nem bizonyítunk be nekik semmit. Senki sem bizonyít be semmit - mondtam keserűen. - Minden kétkedő úgy járhat, mint az a nevetni való doktor, aki hisz a vámpírokban, s aki természetesen én vagyok."
"Majd meglátod…" - mondta Mimi, és elszenderült. Mielőtt kimentem volna a szobából, a biztonság kedvéért megnéztem a lábát. Nem volt rajta sérülés. Lehet, hogy rögeszmés képzelgések gyötörnek, fantazmagóriák, amelyeket bebeszélek magamnak… kezeltetnem kellene magamat.
Ámde reggelre eltűnt Mimi. Állítólag éjszaka visszament Vaduzék garázsába, s autóstul; edzőstül - aki nem volt más, mint a szélhámos Král, állítólagos szövetségesem - nekivágott a vakvilágnak. A Vaduz igazgatója berohant hozzám a kórházba, s csaknem könyörgött, hogy segítsek neki.
"Ez az eset most már valóban a végünket jelenti.
"Reméljük…" - hántottam el magamtól a segélykérést. Aztán újra aggódni kezdtem Mimiért. Rádöbbentem, hogy ez mélyebb érzés: én nemcsak megszoktam ezt az asszonyt: én szeretem is. S hirtelen eszembe jutott: hátha eljött magához, gyakran beszéltünk a maga novellájáról. Lehet, hogy Mimi meg akart bizonyosodni… A látogató esdeklőn rám nézett, s kissé felemelkedett a székről.
- Megbizonyosodni? Miről?

- Arról, hogy mindez csak a maga fantáziája volt, csak úgy kitalálta. Vagy talán éppen ezzel a novellával akart figyelmeztetni egy adott, valóságos, létező konstrukcióra… - Úgy látszott, a látogató eltúlozza saját fontosságát, s egy percig az volt a gyanúm, hogy talán engem is valahogy bele akar keverni a maga különös históriájába.
- Irodalomról van szó. Úgy is mondhatnám, egy irodalmi kísérletről. Maga azonban a reklámmal, a szélhámossággal ismerkedett meg. Nem áll módomban segíteni magán… - Mindazonáltal biztosítottam látogatómat, hogy a történet-egésze érdekel engem, és szívesen meghallgatnám, hogyan ért véget. A látogató most már nem faggatózott Mimi felől, kirohant a lakásból, kalap nélkül, majd visszajött érte, s - még gyorsabban, mint az előbb - újra kirohant. Vagy két hét múlva hosszú levelet kaptam. Marek elnézést kért tőlem, s mindent elmagyarázott. Mimi végül is nem lett sem a vámpírizmus, sem a leukémia áldozata, hanem egy történet főhőse. Mikor Marek felfedte, hogy szélhámosok éltek vissza vele, elhatározta: belemegy a játékukba - velük, de ellenük. Elrabolta Krált, és megjátszotta előtte, hogy egészen a vörös autó rabja lett, vérkonzerveket és Ferronatot követelt tőle, kikényszerített egy vallomást Królból, aki elárulta, hogyan szereltek be Vaduzzal együtt egy típusautóba versenymotort, hogyan akarták csalással megnyerni a versenyt; végül a díszes kompánia esküvel fogadkozott, kérlelték Mimit nem lehet áldozata annak az elmeszüleménynek, amelyet saját maguk találtak ki, saját céljaik érdekében. Mikor pedig Mimi szemük láttára levette a cipőjét, és megmutatta csupasz és véres lábát (egyszerűen egy véres rongyot tett be bokafix zoknija alá), Král sírva fakadt, a Vaduz-direktor pedig szaporán kezdte kihordani bőröndjeit a helikopterhez, amely ismét előállt. Ámde ezúttal kissé későn - Zeman őrnagy ugyanis fültanúja volt a beismerő vallomásoknak. Így ért véget a Vaduz cég tényked ése, melynek nyomán eltűnt a vörös autó is. Marek azonban állítólag a mai napig is iszonyodva fordul meg minden vörös autó után, s elborzad, valahányszor azt látja, hogy B. város utcáin nagyon is versenytempóban száguldoznak a kocsik. Mimi pedig lemondott versenykarrierjéről, hazahívta kishúgát, aki a Tátrában duzzogott, s aki demonstratív szökésével csak a bajnak akarta elejét venni. Mimi készül férjhez menni. Természetesen doktor Ivan Marek általános orvoshoz. A közeli Bécsben az egész történet e prózai befejezéséről már senki sem írt, s az ottani közvélemény mit sem tud arról, hogyan ért véget ez a vámpírmotoros történet húsz év múlva.
A tölgyfa alatt már semmit sem lehetett látni, a közeli Bordás-hegyről hideg szél fújt; azt hittem, az ábrahámi korát ünneplő Jan O. barátom behív mindnyájunkat a házba, vagy Milán rákezd valami vadásztörténetre. De barátaim csak hallgattak, senki sem szólt egy szót sem.
- Bizonyára szeretnétek tudni, miért meséltem el nektek ezt a történetet. Csupáncsak azért, mert azt hiszem, ötven körül határvonalhoz érkezünk. Az embert vagy továbbra is üldözik ifjúkora bűnei és képzelgései, s ezektől már soha többé nem szabadulhat, csak egyre ismétli és ismétli őket, vagy egyszeriben képessé lesz

arra, hogy egész életét egy más perspektívából szemlélje, új fejezetet kezdjen. Valamit ugyanis elhallgattam előttetek. Amikor Marek doktor elmesélte, hogy beszéltek rólam Mimivel, ezeket is mondta: "Azt hittük, talán már meg is halt, már régóta nem olvastunk magától semmi új dolgot..." Azt hiszem, ötvenéves korában az ember korántsem halott még, s csak most gyürkőzik neki istenigazából, hogy kimondjon valamit. Melyhez hasonló jókat kívánok a mi Jan barátunknak és kedves mindnyájunknak.

Lőrinci Irén fordítása

Günther Krupkat - A párbaj

Kora hajnalban riasztottak fel álmomból. Azonnal a BKI-hoz - mondták -, valószínűleg baleset. Hogyhogy valószínűleg? Ez nem kérdéses! Ami a Biokibernetikai Intézetben történik, az csak komoly dolog lehet. Ez nyilvánvaló. Éppen ezért kaptam én a megbízást. Én voltam a Biztonsági Szolgálat általános kibernetikai szakértője. Mivel nemrégiben érkeztem délről, nem volt még alkalmam közelebbről megismerkedni az Intézettel. Csak kívülről láttam az alacsony, de tágas épületet. Viszonylagos biztonságban állt a város külső körzetében. Észrevétlenül vagy szigorú ellenőrzés nélkül senki sem juthatott be. Az én jövetelemet előre jelezték, így simán beléphettem.
E pillanatban ott ültem szemközt Marlies Holl-lal. Ő vezette az Intézetet. Ez meglepett. Ismertük egymást az egyetemen.
A csinos beszélgető partner nem volt számomra közömbös. Érzelmeimet azonban sohasem fedtem fel neki. Mint kezdő kibernetikus mérnök, aki arról ábrándozik, hogy zseniális gondolkodógépekkel boldogítsa a világot, nem sokra becsültem az érzelmi kilengéseket. Marlies később átváltott a biológiára. Utjaink elváltak.
A nem remélt viszontlátást beárnyékolta megjelenésem indítéka. Marlies futó mosollyal üdvözölt, majd közölte a történteket. Thomas Elsberget, az Intézet tudományos munkatársát eszméletlenül találták az egyik laboratóriumban. Az orvos vérömlenyt állapított meg a fej hátsó részén, és klinikára szállíttatta a sérültet, mert szükségesnek tartotta a pontos kivizsgálást. Figyelemreméltó volt, hogy abban a helyiségben, ahol Elsberg tartózkodott, égtek a lámpák. Az automatikus ellenőrzés kimutatta, hogy egész éjszaka ott tartózkodott. Ezt senki sem tudta megmagyarázni.
Magam sem tapasztaltam a laboratórium megszemlélésekor semmit, ami a baleset okára engedett volna következtetni. Nem maradt más hátra, mint megvárni a klinikai diagnózist.
A reggeli nap sugarai átjárták Marlies szobáját. Egyetlen porszem sem csillant a fénysugarakban. Minden nyomasztóan higiénikusnak, csíramentesnek hatott, mint a fehér köpeny, amelyet belépésemkor rám erőszakoltak.

Az ablakot beárnyékoló fa lombjain át fénysugár hullott Marliesre. A lány elfordította a fejét. Megfigyeltem az arcélét. Nem olyan volt, mint azelőtt, most kissé keményebbek, a feszült gondolkodástól szigorúbbak az arcvonásai.
Mintha csak kitalálta volna a gondolataimat, rám tekintett, és így szólt:
- Nehéz évek voltak ezek, tudod, nagyon nehezek. - Pillantása elsiklott mellettem. - Néha már majdnem feladtam. De nem volt rá módom.
- A munkádat?
- Ezt a feladatot.
Felhúztam a vállam. Az Intézetről csak általánosságokat, bizonytalan mendemondákat lehetett hallani.
- Hogyhogy, te nem tudod? - kérdezte.
- Képzeld, még én sem! - Csodálkozása láttán elmosolyodtam.
- Mit csináltok?
- Félorganizmusokat fejlesztünk ki.
- Vagyis akartok kifejleszteni - helyesbítettem szkeptikusan.
Természetesen tudtam arról, hogy ezen a területen sok kutatás és kísérletezés folyik, amióta az úgynevezett életkódexet megfejtették. Én azonban nem bíztam a rendkívül bonyolult probléma gyors megoldásában.
- Nem, az az igazság, amit elmondtam - vetette ellen Marlies mosolyogva. - A mi félorganizmusaink egy űrhajó legénységét fogják alkotni. A tau-Ceti csillagrendszert kell felkutatniuk és kapcsolatot létesíteniük az ottani civilizációval. Ha sikerül, és ebben biztosak vagyunk, akkor emberek is veszélytelenül követhetik őket.
Milyen egyszerűen hangzott mindez az ő szájából! Ismertem annyira Marliest, hogy ne kételkedjem tovább.
- Akkor ti megnyertétek a versenyt!
- Nem versenyről van szó - hárította el megjegyzésemet. - Komoly munka folyt világszerte. Mindenesetre mi oldottuk meg a feladat legnehezebb részét: kifejlesztettünk egy biomatikus univerzális memóriaegységet. Röviden biumnak becézzük.
- Az első szerves műagy! És egy szót sem vesztegettek rá!
- Nem is, amíg a biumot ki nem próbáltuk. Még ma is akadnak nálunk emberek, akik a biokibernetikát az ördög kedvenc játékszerének vélik. Úgy gondolkodnak, mint a nagyapáink; szemünkre vetik, hogy teremtői hóbortba estünk, és azt jósolgatják, hogy a homo sapiens saját kezétől fog elpusztulni. Mi majd szembesítjük őket a mi "teremtményünkkel", mihelyt eljön az ideje.
Megszólalt a telefon. Nem a klinika volt, valami jelentéktelen ügyben érdeklődtek a házból. Marlies csalódottan pillantott rám.
- Elsberg hamarosan felgyógyul - nyugtattam meg. - Sajnálatos baleset, semmi több.
Én magam persze egyáltalán nem voltam biztos abban, hogy ez a feltételezés helytálló. Marlies is kételkedett.
- Nem tudom… nagyon különös - mondta. Thomas éjszaka a laborban tartózkodott. Már ez is szokatlan. Nyilván dolgozott valamin. Megtaláltuk a feljegyzéseit. Végül elhagyta a helyét, tett

néhány lépést, és egyszerre a padlóra zuhant. Eleinte szívrohamra gondoltam, de ezt a lehetőséget az orvos azonnal elvetette.
Nem szóltam semmit. De mindez elgondolkoztatott. Aztán itt van a fejsérülés. Hajlottam arra a feltevésre, hogy Elsberg megbotlott vagy elcsúszott. Ehhez azonban nem találtam semmiféle támpontot. Lehetséges, hogy a sérülése nem következménye, hanem oka volt az esésnek? A kérdés nem hagyott nyugodni.
Haladéktalanul felhívtam a klinikát.
Az orvos megjelent a képernyőn. Komoly arca nem ígért semmi jót.
- Elsberg eszméletén van - mondta. - Csakhogy…
Marlies félbeszakította:
- Beszélt?
- Nem. Retrográd amnézia. Egyáltalán nem emlékszik az esetre.
- Sokáig tart ez az állapot? - kérdeztem.
- Nehéz megmondani. Órákig vagy napokig. Ha a körülmények úgy hozzák, akár hetekig is.
- Mire enged következtetni ez a lelet? Elsberg esés közben sérült meg, vagy pedig…
- Értem. Én a második verzióra hajlok. Elsberg kisportolt alkat, fiatal, erős, teljesen. egészséges. Az ilyen ember nem zuhan el ennyire nehézkesen, ha öntudatnál van. Megkísérelte volna csökkenteni az ütődést.
Megkértem az orvost, hogy folyamatosan tájékoztasson, és kikapcsoltam a készüléket.
- Lehetségesnek tartod… ezt a második változatot? - kérdezte Marlies. Nagyon sápadt volt.
- Talán vitatkozott valakivel - tűnődtem.
És az illető felindulásában rátámadt. Vagy önvédelemből. A másiknak a házban kellett lennie. Minden kontroll ellenére.
- Elképzelhetetlen! Thomason kívül senki sem tartózkodott az intézetben.
- És az őrök?
- Éjszakára automaták váltják fel őket.
- Az automatákat is félre lehet vezetni.
- Ezeket aligha.
Nem akartam erről a kérdésről vitatkozni, de nem tágítottam.
- Aki ért hozzá, működésképtelenné teheti őket.
- Igaz, csakhogy az illetőt akkor már regisztrálták.
- A regisztrálást is ki lehet törölni.
- Akkor viszont a gépek riasztójelzést adnak. - Tökéletes rendszer.
Majdnem tökéletes!
Marlies nem vett tudomást a korlátozó szócskáról. Kedvetlenül jelentette ki:
- Csak abban reménykedhetünk, hogy Thomas rövidesen kiheveri a sokkot, és talán vallomást tesz.
Szavai felkeltették a figyelmemet.
- Hogyhogy? Kételkedsz abban, hogy beszélni fog?
Marlies vállat vont.
- Nagyon zárkózott ember.
- Különc?

- Nem mondhatnám.
- Kérlek, Marlies, mondj el róla mindent, amit tudsz.
- Keveset tudok róla. Négy évvel ezelőtt került hozzánk. Kiváló neurokibernetikus. Nagyon becsvágyó és… és önfejű.
- Voltak vele nehézségeid?
- Az utóbbi időben igen. A bium T-18 miatt. Ezt egy hosszú kísérletsorozat eredményeképpen fejlesztettük ki. Annyira örültünk a sikernek! Thomas ellenben… Ó, ezek merőben szakmai kérdések.
- Csak folytasd!
Marlies felkapta a fejét. Nyilván kissé kemény volt a hangom, de minden részletet ismernem kellett, hogy képet alkothassak Elsberg jelleméről.
- Volt egy vitánk a munkacsoportban - folytatta Marlies.
- Mikor?
- Tegnap reggel.
- Vagyis… a baleset előtti napon.
- Igen. Mivel a T-18-as rendszer stabilnak mutatkozott, azt javasoltam, hogy kezdjük el a beprogramozását. Hiszen az első reakciópróbákból ki kell derülnie, hogy a bium megfelel-e a követelményeknek.
- Helyes. És mi történt, miután előadtad a javaslatodat?
- Mindenki egyetértett. Thomast kivéve. Nem volt megelégedve az eredményekkel, és intenziválni akarta a bium gondolkodási folyamatát. Tekintettel arra, hogy a félorganikusok különleges terhelés alá kerülnek a kozmikus expedíció során, Thomas úgy vélte, hogy szükség lenne egy utólagos korrekcióra a neopallium körül. Emiatt vitába keveredett Knuttal, aki…
Ki az a Knut?
- Knut Hermsen az egyik biokémikusunk. Kezdettől fogva nálunk van. Meggondolt férfi, kitűnő szakember. Többször volt már nézeteltérése Thomasszal. De még soha olyan éles, mint tegnap. Az említett beavatkozást kalandorságnak minősítette, mert azzal a kockázattal jár, hogy elpusztítja a modellt. Thomas hevesen visszautasította a felelőtlenség vádját. Esze ágában sincs több éves munka után félúton megállni. Erre Knut megjegyezte, hogy Thomast elragadta a vak becsvágy, és képes lenne túllőni a célon. Most is tisztán hallom a szavait: "Szuperaggyal akarod felszerelni a félorganikusokat? Azt hiszed, ők lesznek az emberiség előhírnökei egy idegen világban? Ez nemcsak őrült gondolat, hanem veszélyes is." A szópárbaj már-már nyílt ellenségeskedéssé fajult. Igyekeztem kibékíteni őket, tompítani a vita élét. Megemlítettem, hogy Thomasnak igen nagy érdemei vannak a bium kifejlesztésében. Másrészt a mi modellünkben megvan minden, ami ma lehetséges. És ez az egyedüli megbízható modell. Nem arról van szó, mintha embereket vagy éppenséggel felsőbbrendű embereket akarnánk előállítani a retortában. Fáradozásom, hogy Thomast jobb belátásra bírjam, hiábavalónak bizonyult. A többiek éppígy kudarcot vallottak. Úgy határoztunk, hogy a biumot beprogramozzuk. Thomas szótlanul távozott az értekezletről.
- Tudtál még azután négyszemközt beszélni vele?

- Akartam, de leintett, és kijelentette, hogy aláveti magát a csoport határozatának. Sajnáltam Markest. Az Elsberg-ügy nagyon megviselte. Feltehetően olyan gyanú gyötörte, amit maga is szeretett volna megcáfolni.
Tehát egy eleven agyat hoztak létre; az értelem és a tudás maximumát fordítva erre a csodálatos műre. De az érzelmeikkel nem tudtak leszámolni, konfliktusokba keveredtek, ha ugyan csak ennyiről van szó.
Vigasztaljam Marliest üres szavakkal? Ezt fölöslegesnek találtam. Némán megszorítottam a kezét, és ő hálásan tekintett rám.
Délutánra vártam az eredményét azoknak az intézkedéseknek, amelyeket a Marbesszel való beszélgetésem után rendeltem el.
Az intézet minden munkatársát kihallgatták Elsberggel kapcsolatban. Senki sem mondott többet annál, amit már úgyis tudtam. Knut Hermsen sem.
A szakemberek sikertelenül kutattak a laborban olyan nyomok után, amelyek munkámat elősegítették volna. És a klinikáról mindig ugyanazt a felvilágosítást kaptam: a páciens állapota változatlan, legyek némi türelemmel.
A detektomátunkba betápláltam az összes ismert tényt. Találja meg a kérdés megoldásának legvalószínűbb változatát. Ha a baleset mellett dönt, akkor egyelőre jobb lesz, ha várakozom.
A feladat nem csekélyebb nehézséget okozott a gépnek, mint nekem, ha más módon is. Az esetben jelentős szerepet játszottak az érzelmi mozzanatok, és ez zavarta a gép logikáját. Állandóan ellenkérdéseket tett fel. Végül megadta a választ: nincs megoldás! Téves következtetés? Egyáltalán nem. A gép elvetette a vagy-vagy-ot, amelyet elébe tártam. Tehát még egy tényezőnek kell szerepelnie a számításban. De hogy mi az, azt elektronikus kollégám sajnos nem árulta el.
"Ha legalább segítségül vehetném magam mellé Marlies valamelyik teremtményét!" - gondoltam kedvetlenül. Ezek a félorganikusok jócskán felülmúlnák az öreg automatát, és ha az emberi érzelmeket nem is értenék meg, mégis inkább számításba vennék az emocionális folyamatokat.
Szolgálati főnökömhöz mentem, és tájékoztattam az esetről. Azt tanácsolta, hogy feltétlenül foglalkozzam tovább az üggyel, makacsul foglalkozzam vele. Másnap reggelre várta a további jelentést. Majdnem felnevettem. Holnap aligha tudok mást jelenteni, mint hogy álmatlanul töltöttem egy éjszakát.
Valóban, egy pillanat nyugtom sem volt. Magyarázat semmi - várni - kitartani. Ez forgott a fejemben, mint a malomkerék.
Az éj közepén aztán egy ötlet kiragadott a gyötrelmes félálomból: ebben az órában és a "tetthely" légkörében lehetne a legvalószínűbben érzékelni, ami ott történt. Nem sokáig mérlegeltem, hogy mi szól ötletem mellett vagy ellene, hanem az Intézethez hajtottam. Marlies elintézte, hogy bármikor beléphessek. A portán a kibernetikus őrök félreérthetetlen elutasítással fogadtak. Alig egy másodperc múlva azonban kapcsoltak, és átengedtek, de

természetesen felszólítottak, hogy vegyem fel a nélkülözhetetlen fehér köpenyt.
Átmentem a főfolyosón. Éles fény világított meg minden sarkot és beugrót. Semmi sem kerülhette el az ellenőrző rendszer szemeit. Mindenütt ott leselkedtek.
Mégsem voltam meggyőződve ennek a jól kigondolt biztonsági rendszernek a csalhatatlanságáról. Újra meg újra felvetődött bennem az a gondolat, hogy az előző éjszaka Elsbergen kívül még valaki tartózkodott a házban, akinek jelenléte homályban maradt. Nem lehetséges, hogy ma is ez a helyzet?
Gyanakvóan szemléltem az ajtókat a folyosó mindkét oldalán. Vagy talán követ valaki, azzal a szándékkal, hogy a nyomozást meghiúsítsa? Gyorsan megfordultam, visszafojtottam a lélegzetemet, füleltem. Üldözőnek nincs nyoma, semmi nesz.
A folyosó végében kinyílt előttem egy ajtó. Ugyanebben a pillanatban felgyulladt az ajtó mögötti helyiség mennyezeti világítása. Az ismert labor volt ez.
Az ajtó csendesen becsukódott mögöttem. Kivontak minden megfigyelés alól. Itt nem működtek elektronikus szemek.
Bár a nagy termet ismertem már, újra szemügyre vettem a berendezést. Körös-körül készülékek, mérőapparátusok, szekrénykék, fiókok. A labor közepén íróasztal, rajta írólapok pedáns rendben, egy sterilizátor orvosi műszerekkel.
A sima, de csúszásmentes padlóburkolaton lábnyomok. Úgy láttam, nincs jelentőségük. Ennek az egyébként kínosan gondozott burkolatnak a tisztátalansága azonban súlyos vétség volt a házirend ellen. Azt mutatta, hogy szigorúan tartották magukat ahhoz a kívánságomhoz, hogy a laborban semmit se változtassanak meg.
Leültem az asztalhoz, belelapoztam a feljegyzésekbe. Marlies azt állította, hogy ezek Elsberg jegyzetei. Apró betűk, pontos, szabályos, de jellegzetes kézírás. Figyelemre méltó, hogy Elsberg nem használt diktafont. Nyilvánvalóan zavarta volna ez a készülék a gondolataiban. E tény éppúgy érzékeny természetre vallott, mint a kézvonások.
A sorokat helyenként vázlatok szakították meg. Mesterséges neuronok kapcsolási szkémái. Precíz rajzok. Annál feltűnőbbek a javítások. Éles és durva vonások piros ceruzával, mintha sietősen vagy nagy felindultságban vetették volna oda őket. Nyomok, de mindegyikük homályba vész.
Mivel foglalkozott itt Elsberg az éjszaka? Nyilván az asztalnál dolgozott. Azután felállt, tett egypár lépést, és egyszerre csak összeesett. Egyáltalán hová készült? A szomszéd helyiségbe, ahol agypreparátumokat tároltak? Cipője nyomainak iránya és a hely, ahol rátaláltak, erre engedett következtetni.
Ebben a pillanatban háttal állhatott a labor bejáratának. Onnan észrevétlenül megközelíthette őt valaki. A puha padlóburkolaton nem hallatszanak a lépések.
De nem is így történhetett a dolog. Hanem a következőképpen: egy másik személy jelent meg a teremben. Elsberg ismerte. Szóváltásra került sor. Felforrósodtak az indulatok, és az izgalom hevében…

Az orvos sem zárta ki azt a lehetőséget, hogy Elsberget valamiképpen megtámadták. A detoktomat viszont elvetette ezt a verziót. Hol rejtőzik az igazság? Gondolataim gyötrelmesen körbeforogtak.
Ásítva pillantottam az órámra. Hamarosan felvirrad a reggel. Marlies bizonyára mélyen alszik, amíg én… Micsoda őrült ötlet, itt ücsörögni!
Egy ideig az álom és az ébrenlét között lebegtem. Gondolataim örvénylettek, mint szélben a fonnyadt levelek. Ernyedtség bénította a tagjaimat, és a ház csendje mintha összelapított volna.
Hírtelen felijedtem. Világosan éreztem, hogy nem vagyok egyedül. Mintha merően nézne valaki az egyik sarokból. Ugrásra készen fürkésztem körül. Semmi, megint semmi. De a szorongató érzés nem múlt el. Gyenge áramként futott át rajtam. Holtfáradt vagy - mondtam magamnak. Többször egymás után mély lélegzetet vettem. Ez segített valamelyest. Semmiképpen nem akartam meghátrálni. Kitartani, keményen kitartani!
Pillantásom az üveg műszerestartályra vetődött.
Szike pengéje villant a mennyezeti lámpa fényében. Lehetséges, hogy Elsberg keze ezért a késért nyúlt tegnap éjjel? Hogy operatív módosítást végezzen a biumon?
Nem tudott és nem akart megelégedni az elért eredményekkel. Becsvágya arra késztette, hogy lépje át a bizonyítható tudás határait. Hogy ne hallgasson a többiek figyelmeztetésére.
De mégiscsak átgondolt és mérlegelt mindent, a siker esélyeit éppúgy, mint a kockázatot. Vagy nem? Közbelépett egy ismeretlen tényező, és meghiúsította a tervet? Igen, van ilyen tényező. Mindig és mindenütt. Valahogyan, valamikor a sebészkés alatt bukkanhat napvilágra. A kéz megremeg. Egy rossz vágás. A beavatkozás nem sikerül, a drága modell tönkremegy. Ostobaság, nem kell habozni! Fogjunk csak hozzá, és…
Fátylak lengedeztek a szemem előtt. Vérvörös ködgomolyagok. Fénypontocskák táncoltak bennük. Lecsuktam a szememet, majd hirtelen tágra nyitottam. A látomás nem tűnt el, inkább határozottabbá vált. Komor suhogás a fülemben. Alig hallottam a szék zuhanását. Mintha ütés kábított volna el, pár lépést támolyogtam. Kezem támaszt keresett, de a semmibe markolt. Gondolataim megszakadtak. Halk, távoli csengést hallottam utoljára. Egyszerre csak újra tisztán láttam. Mi történt? Kezemben a szike! A padlóra esett. Szívemet a torkomban éreztem, hideg veríték gyöngyözött a homlokomon. Riadtan döbbentem rá, hogy szinte eszméletlenül rogytam össze. Akárcsak Elsberg az előző éjszakán.
Körülpillantottam. Mögöttem egy láda, szemlátomást elég nehéz. Megcsillantak éles fémsarkai. Elsberg bizonyára ráesett. Az ütközés erejétől vagy egy reflexmozdulattól kissé előbbre csúszott, és ezért nem lehetett sérülésének okát egyértelműen megállapítani.
De mi okozta a tudatzavart? Egy homályos sugallatot követve továbbmentem abban az irányban, amerre önkéntelenül indultam az asztaltól. Egyenesen egy szekrény felé, amely a preparálóterembe vezető ajtó mellett állt.

Kinyitottam a szekrényt. Áttetsző műanyag tartályt pillantottam meg benne. Szürke, redőzött masszát tartalmazott, amely valami folyadékban úszott, és gyenge lökésekkel lüktetett. Az edény lábánál tábla: bium T-18!
Miután némileg összeszedtem magam, a videofonhoz siettem, hogy tájékoztassam Marliest.
Álmosan hunyorgott rám.
- Te vagy az? Megtudtál valamit Thomasról?
Még az élmény hatása alatt, szinte belekiáltottam a készülékbe:
- Az ügy tisztázódott! A bium a bűnös!
Vázoltam neki a történteket.
- Az akcióhullámok! - mormolta Marlies.
- Azt hiszed…? Lehetetlen!
- Kétségtelen. A biumban a nagyagykéreg elektromos hulláméi jóval erősebbek, mint az emberi agyban. Thomas Elsberg a tervezett beavatkozásra összpontosította figyelmét. A bium felfogta a gondolkodási folyamat által gerjesztett akcióhullámokat, és struktúrájának megfelelően olyan hevesen reagált, hogy Thomas fejében "rövidzárlatot" idézett elő. Elvesztette az eszméletét. Veled is ez történt, amikor reprodukáltad az ő gondolatait.
- A bium tehát felismert volna egy fenyegető veszélyt? De hiszen nincs is beprogramozva és érzékszervekkel összekapcsolva.
- Éppen ez az! Semmilyen tapasztalata nincs a külvilágról, nem tud még felismerni semmit. Ezért vaktában védekezik, kvázi ösztönösen, valahányszor egy bioelektromos inger megzavarja a rendszert.
- Tehát párbaj folyt le, szokatlan eszközökkel. És Elsberg ezt az agyat akarta még hatékonyabbá formálni! No, ez szép!
- Mi majd megneveljük a biumunkat - nyugtatott meg Marlies. - De azt hiszem, ezek után Thomas is hajlik majd a szóra.
- Hát persze, arról a bium nem tehet, hogy Elsberg a láda fémvasalására zuhant. Megkönnyebbülten felsóhajtottam. A gyanú, amely kezdettől fogva az ügyhöz tapadt, hamisnak bizonyult.
Marlies nyilván ugyanígy gondolta. Elmosolyodott.
- Mi volna, ha…?
Félbeszakítottam.
- Örömmel! Egyetértek.
- Mivel? - kérdezte meglepetten.
- A javaslatoddal, hogy ünnepeljük meg a találkozásunkat.
- Valóban erre gondoltam.
- Na látod! Az én biumom ugyan kissé megsérült ma éjjel…
-… de szerencsére még hibátlanul működik - fejezte be megkezdett mondatomat Marlies, és elmosolyodott. - Ugye ezt akartad mondani?
- Pontosan ezt.
- Akkor ma este!
Egy darabig elidőztem a kialudt képernyő mellett. Elgondolkodtam egyről-másról, Marliest és egyetemi éveinket illetően. Aztán eltávoztam az intézetből; és hazahajtottam, hogy az éjszaka hátralévő részében pótoljak valamit az elmulasztott alvásból.

Striker Judit fordítása

Adrian Bogoz - A sztochasztikus istenek oltára

1972. Trieszt; az Eurocon I. Kongresszusának különdíját nyerte el

Feledékeny, visszatéríthetetlen ember…
Ion Barbu

Küzdelmekben eltelt esztendők után fedezzük fel, hogy nem mi irányítjuk utazásunkat, hanem az utazás irányít minket.
John Steinbeck

Úgy kezdődött az egész, hogy Homer megfeledkezett valamiről. Nyilván nem tudta, hogy a Léthé csöndes vizének forrása még a mi világunkban ered. És mivel minden okozatnak megvan a maga oka, amely önmagában is következmény, nem lehetetlen, hogy a feledés az élet csíráival egyszerre született, akárcsak az élet tagadása, a halál.
Homer Hidden mélabúsan üldögélt rakétakocsijának fülkéjében. Ebben kell majd keresztülszáguldania az egész Alabama államon, Mobile-től, a déli kikötővárostól egészen a Tennessee határához közel fekvő Huntsville-ig. Homer tekintetét a sebességmérő mutatójára szegezte, amely ott ingadozott idegesen a 950 km/óra körül - gondolatai azonban másfelé kalandoztak, eddigi nyomorúságos, hányt-vetett életén és azon a még kutyább életen, amelyet majd ott kell elszenvednie, ahová tartott, Houndvillben - így keresztelte át magában gúnyosan a város nevét. És bár gondolatai komorak voltak, Homer tudatában semmiféle előérzet nem jelezte azokat a rémséges izgalmakat, amelyek a következő négy perc elmúltával reá vártak. Gyatra emberi elméje valójában még saját szerkezetét is alig értette meg, hogyan is kételkedhetett volna a rakétakocsit irányító parányi elektronikus agy okosságában és előrelátásában, amellyel a kocsit a titán- és műgyantaötvözetű szuperautópálya feletti légpárnákon vezette. Miért is jött el Mobile-ből, miért adta fel eddigi életét, miért kellett Barbarával összevesznie? Az élet szédítő irama… Homer megdöbbent, csupán ekkor fogta fel, hogy gépe 970 km/óra sebességgel száguld, mégis mintha egy helyben állna. Ebben rejlett a sebesség csalókasága (némelyek szerint "paradox volta"). Bármekkora is a sebesség, az ember nyomban hozzászokik, és már nem is érzékeli, ezért növelni kezdi a gyorsaságot… Igen, ez rontotta el az életét: a szakadatlan, őrült gyorsulás.
Homer az órára nézett. Még bőven van ideje az úticéljáig, gondolta, elegendő ahhoz, hogy megunja. Nem gyanította, hogy már csak három perce maradt. "A fejlődés!" - mormolta, mint valami szitkot. Barbara is a fejlődésre hivatkozott, közben pedig csak a jobb életmód, a magasabb státus érdekelte… Ez is illúzió, egy másfajta illúzió, mely megszédít, és romlásba dönt. Szórakozottan

megnyomta a fülke kilátófalát irányító gombot. Ezernyi légisiklótól barázdált pálya lelkesítő látványa tárult eléje, de mindez most hidegen hagyta, sőt inkább undort keltett benne. Az ultrasebes sávok forgalmára vonatkozó szabályzat egyébként azt tanácsolta a gyengébb idegzetűeknek, hogy ne nézzék a rakétakocsik röppályáját. Balról, a különböző sebességgel haladó járműveknek szolgáló pályák tucatjain színes nyomsávok tarkállottak. Jobboldalt sziklafal emelkedett, alatta a Tombigbee folyó hullámai tajtékoztak. Homer előtt és mögött az ő gépével azonos sebességgel haladó, szinte egy helyben lebegő járműveket lehetett látni. A légisiklók olykor egymástól alig néhány deciméter távolságban haladtak. De nem érhettek egymáshoz, hiszen a pályán közlekedő gépek elektronikus agyai között olyan távolbalátó összeköttetés volt, melynek segítségével kölcsönösen szabályozták sebességüket. Géphiba esetén a kilövés rendszerint függőlegesen történt. Homer mégis megborzadt egy pillanatra, amikor rágondolt egy összeütközés őrületes következményeire.
Összesen egy perc és ötven másodperce volt még hátra a végzetes pillanatig, amikor Homer tudatában nyugtalanság kezdett örvényleni, oly erővel, amellyel lelkünkre a szörnyű jövő előérzete támad. Hirtelen rádöbbent, hogy helyrehozhatatlan hiba volt Barbarával szakítani, és szinte abban a pillanatban, felszabadulva a tegnap óta nyomasztó kényszer alól, úgy érezte, hogy ismét rabja a mérhetetlen szerelemnek; a zavartalan, komoly kapcsolatnak. A szeme, a haja - zöld, gesztenyebarna… 43"… 42"… a szája, a nyakszirtje - halványpiros, pihés… 38"… 37"… keble, válla, térde - tele az időből kiragadott dolgok ártatlanságával… 29"… 28"… és ismét a leomló haja, nem, nem a befont, a leomló haja… és a hangtalan kérésre nyíló ajka… 23"… 22"… és az egyre tágabbra nyíló szempár, egyre áthatóbb tekintet… és az egész arca, mely állandóan változik, mintha szertartásosan és méltóságteljesen játszana… 17"… 16"… mintha fekete, áthatolhatatlan vízen át látta volna… 13"… 12"… "Nem! - nyögött fel kétségbeesetten. - Nem lehet!" Úgy rémlett neki, hogy közülük az egyik meghal a másikért… 9"… 8"… "Barbara, gyere vissza!" - ordította, mintha nem éppen ő lett volna az, aki otthagyta… 5"… 4"… De ettől kezdve már megsemmisültnek érezte magát, s csupán a vágy iszonyatos húzóereje, szinte transzban, mozdította meg a karját… 3"… és a kezét… 2"… és az ujját, mely a "visszafordulni" gombot akarta megnyomni… 1,5"… de a "gyorsulás" gombját találta el… 1"… és a hibát észrevéve, villámgyorsan meghúzta - micsoda képtelenség! - a "stop" féket… "nulla"!…
A légpárnán teljes sebességgel haladó rakétakocsi kézifékkel való megállítása ebben az időben éppen olyan rendkívüli eset volt, mint meghúzni a vészféket a vonatok őskorában. Lehetett jelezni a szándékot a pályaváltoztatásra vagy a parkolásra, mindkét műveletet a rakétakocsi függőleges felszöktetésével hajtották végre. Az utasítások azonban semmiképpen sem lehettek ellentmondóak vagy zavarosak. A legtöbb pályán az utas nem is avatkozhatott közbe: az utazást előre be lehetett programozni, váratlan veszély

esetén pedig a jármű rendszere kivetette a pályáról a gépet. De az a szuperpálya, amelyen Homer száguldott, kiváltságos útvonal volt, a Mexikói-öböl fenekén palotákkal rendelkező technokraták vonala. Ez a sztrádarendszer az ügyfél kívánságának azonnal igyekezett eleget tenni, még a logikátlan utasításnak is... csak, hogy ezután egy újabb értelmetlen utasítást kapott...
Az autósztráda több száz kilométeres szakaszán a másodperc töredékéig az elektronikus agyak megzavarodtak. Teljes erővel igyekeztek megérteni és ellensúlyozni az ostoba ellentmondásokat, hogy enyhítsék a következményeket, elszigeteltté tegyék a bekövetkező katasztrófát. Több száz kilométer hosszan a műszerfalak vészt jeleztek. Leginkább a végeláthatatlan sor élén haladó utasok döbbentek meg, amikor váratlanul szörnyű túlterhelést éreztek. Az első rakétakocsik vezérlőszerkezetei az utasítás vételekor fokozták a sebességet, és a gépek egymás után, sorozatban törtek előre. Az oszlop felett repülő reaktopterek pilótái meglepetten észlelték a jelenséget. Szinte ezzel egyidejűleg következett be a Homer által kért "stop". A szupersztráda vezérlőrendszerét teljesen megzavarták a következetlen utasítások, de amikor rájött értelmetlenségükre, úgy döntött, hogy Homer gépét felszökteti a levegőbe.
A művelet rendje szerint, amikor a fülkét katapultálta, a rakétakocsi többi része elporladt.
És ekkor indult meg az eseményeknek az a láncolata, amely Honvert oly nevezetes helyzetekbe sodorta.
A szabály szerint (természetesen a baleset műszaki szabályosságát tekintve) Homer függőleges irányba kilőtt fülkéje kis repülőszerkezetté vált volna, elég energiával ahhoz, hogy néhány kilométert megtegyen. Csakhogy a dolgok egészen másképp alakultak. A rettenetes nyomás miatt a Homer mögött haladó kocsik fülkéit is katapultálni kellett. A többi sávon haladóknak úgy rémlett, hogy a maximális sebesség pályája az egyik pillanatban felrobbanva egész sereg járművet lövell ki. Ezek aztán valamennyien épségben szálltak le a sztráda külső részén - kivéve a Homer nyomában haladót, amely telibe találta Homer fülkéjét. Az összeütközés rettenetes erejű volt. Barbara szeme hirtelen, kidülledt, majd a kép elhomályosodott. A lányra emlékező elmében egyszerre széthullt minden. A két fülke összeütközésekor Homer kabinjának kupakja megsérült, és szerencsétlenségére (bár a szerencsétlenség is relatív) letört az egyik szárnya is. Zuhanórepülésében a szupersztráda egyik rakétakocsijának orrán kötött ki. A csapódás ereje ennek fülkéjét is katapultálta, míg az ütődéstől Homer erőtlen fülkéje úgy repült felfelé, mint egy golflabda. Maga mögött hagyta a partfal vonalát, és a folyó fölött haladt, ahol éppen egy kellemesen zümmögő helikopter tartózkodott. A helikopter irányítószerkezete egy percen belül riadót jelzett. Televíziós kamerái a szupersztrádának arra a részére irányultak, ahol a baleset történt, így néhány tévécsatorna részére éppen azt a pillanatot közvetíthette, melyben Homer, fülkéje a kamerák felé rohant.

Szerencséjére (bár a szerencse is relatív) Homer még eszméletlen állapotban volt; amikor gömb alakú fülkéjét a helikopter egyik hatalmas propellere, mint egy almát, kettészelte.
A televíziónézők milliói szájtátva bámulhatták, hogyan zuhan ki egy ember a kettévált gömbből.
Valahonnan, alighanem abban a pillanatban, amikor az óriási szárny behatolt az idegen testbe, a helikopter önvédő szerkezete azonnal légburkot alkotott Homer körül, hogy megóvja testét a halálos ütéstől. A véletlen azonban furfangosabbnak bizonyult a tökéletes technikánál. Az egyik félgömb estében áttörte a burkot, az ember kivetődött - s ezzel egyidőben a légörvény hatására visszanyerte az eszméletét. Majdhogynem azonnal újból elájult!
Lidércnyomásos ébredés volt ez, bukórepülésben egy alaktalan, duruzsoló célpont felé. Egész sereg légi jármű repült el mellette teljes sebességgel, s rendkívüli leleményességgel igyekeztek kikerülni a szerencsétlen emberi test útjából. Homer a levegőben végzett irtózatos és furcsa bukfencei közben azt látta, vagy látni vélte (hiszen az alatt a néhány másodperc alatt, amióta magához tért, az agya is lázasan pörgött a semmiben), hogy az égbolt szédítő iramban ölelkezik a földdel, a mélységben pedig örvénylő víz szívja magához könyörtelenül.
Mielőtt elért volna a hullámokig, Homerban - mivel nem tudott úszni - volt annyi lélekjelenlét, hogy fejére húzza kabátja gallérját, mint valami csuklyát, az ujját pedig befogta, mint a kesztyűt. Tudta, hogy ezáltal megmenekül a vízbefúlástól. Valóban, alighogy elérte a víz felületét, testére vékony hártya borult, mely részben szigetelőül szolgált, részben pedig oxigént vont ki számára a vízből.
Homer olyan erővel vágódott a vízbe, hogy a szegény ember számára az egy újabb, váratlan "groggy" volt. Lehet, hogy ott, akkor beleütközött valamibe (a körülményeket soha nem lehet pontosan megismerni), annyi bizonyos, hogy a védőhártya elszakadt, és Homer elájult.
Itt következett be aztán az újabb elképesztően szerencsés esemény, amely Honvert kivételessé tette: a folyó fenekén gyár volt, és Homer ennek közvetlen közelében esett le, egy radioaktív iszapsávra, amely fölött az áramlat a partra sodorta.

Amikor Homer eszméletre tért, egy homoklejtőn hevert. Valami betonfogféleség akadályozta testét abban, hogy leguruljon a medencébe, amelyet a folyóból kicsapkodó hullámok feketés-zöldeskékes latyakkal töltöttek meg.
Homer nagy üggyel-bajjal felkapaszkodott a partfalon. A távolban, a Tombigbee folyó bal partján elkápráztatóan csillogtak a légisiklók végtelen futószalagjai. Még távolabb pedig egy fordított szivárvány fölött lenyugvó nap nyújtott lenyűgöző látványt.
A férfi, noha semmije sem fájt, magányosnak és összetörtnek érezte magát. Szinte közömbös volt az elhomályosult tekintete elé táruló látvány szépsége iránt. Botladozva folytatta útját a márvány mellvédbe kapaszkodva. Agyában mintha egy kis nap bugyogott volna, hogy aztán szétfolyjék az ereibe. Nem merült fel benne

semmi kérdés, csak mendegélt előre, tompult tántoríthatatlansággal, közben pusmogott valamit, melynek csupán számára volt talán valami értelme.
Amikor végsőkig kimerülten elérkezett a sztochasztikus Páholy elé, úgy támolygott be, mint valami menedékhelyre. Tökéletesen megfeledkezett arról, hogy a kibernetikus-statisztikus oltárok istenei mind ez ideig gúnyolódásának céltáblái voltak. Néhány évvel ezelőtt a dühöngő ifjak kieszeltek valamiféle sorsrobotokat, ezeket félelmetes memóriákból és ördögien bonyolult áramkörökből alkották meg, és a kontinens valamennyi városában elhelyezték.
Homer a falhoz támaszkodott. Kellemes hűvösség fogadta. A levegő tiszta volt (kondicionált), hó, ózon és tavaszi virágok illatát árasztotta. Barbara jött feléje mosolyogva. Arca kipirult a teniszezéstől, amit éppen az előbb hagyott abba…
Édes-lágy elektronikus zene zavarta meg a látványt. Aztán felhangzott a működő ordinátor furcsa kattogása, és érces hang szólt:
- Gyere, jöjj közelebb!
És az "oltár" felől felvillant a cirkon ragyogása. Homer odasántikált. A háttérben három ablak volt, zöldes üveggel, elegánsan fedve a perzsaszőnyegek arabeszkjeihez hasonló egyenletekkel. Minden ablakív alatt egy nagy, paralelogramma alapú kristályhasábot lehetett látni, moletronikus cellák szextillióival. Két szem, két fül, két orrlyuk és egy száj adott a három sztochasztikus istenségnek valami furcsa, emberszabású arculatot. Groteszk, de rokonszenves szörnyeknek látszottak. Homer mégis a csapdába került állat megbűvölt félelmével fürkészgette őket.
- Ott van melletted a korlát, támaszkodj rá! - szólt jóindulatúan a középső paralelogrammahasáb, amelynek talapzatán egy lemezen foszforeszkáló betűk mutatták: A HIÁBAVALÓSÁG ISTENE.
- Mondj el nekünk mindent, ami veled történt! - kérte a jobb oldali kristály: AZ ÖSSZPONTOSÍTÁS ISTENE.
Homer torkából sírásszerű hangok törtek elő, akár valami elfojtott kiáltás.
- Elég! - szólt az isten. - Emlékezeted foszlányaiból és az ideérkezésedig összegyűjtött információkból majdnem teljes egészében rekonstruáltam a történetet. Bólints, ha megértetted…
Homer bólintott, de tekintete tétova maradt.
- Egyedülálló eset! - jelentette ki elragadtatott kiáltással a bal oldali kristályhasáb: A GYORSASÁG ISTENE. - Indítványozom, hogy tudatának maradványait erősítsék fel, fordítsák le, és. fejezzék ki emberi hangon.
Homer fölött zihálva szólalt meg egy piros piezohangszóró:
- Mi történik velem? Mit akartok tőlem?
- Nagyon jó! - nevetett az Összpontosítás Istene. - Választ kapsz minden kérdésedre, sőt még azokra is, amelyeket feltenni sem tudsz.
- Nem akarunk tőled semmit - vette át szelíden a szót a Hiábavalóság Istene. - Vagyis már nem akarunk semmit. Azzal, hogy idejöttél, nekünk ajándékoztad a legértékesebbet ezen a bolygón: a

valóságból eredő képtelen valószínűtlenséget. Foglaljátok össze a tényeket.
- Több ezer köbparszeknyi térségben a Föld igen ritka jelenség - folytatta a jobb oldali gondolkodó hasáb. - Becslések szerint ennek valószínűsége a rendkívül különleges jellegű naprendszerekben galaktikánként 10^{-5}. Csakhogy egy értelmes lények számára lakható bolygó még egy sereg további megszorítást kíván: megfelelő távolság a központi csillagtól, mágneses mező, mely az ártalmas sugárzást gátolja, hatalmas cseppfolyós táptalaj, amelyen kicsírázhat az élet, megfelelő, kedvező légkör és még rengeteg egyéb feltétel. Mindezek 10^{-10}-re emelik a valószínűtlenségi arányt.
- Os-to-ba-sá-gok… os-to-ba-sá-gok… osto-ba-sá-gok - hallatszott Homer belső hangja, mely felerősítve olyan volt, akár a vészharang, amikor egy lángokban álló falut riaszt fel.
- Bizonyos szempontból igazad van - morogta komoran a középső istenség. - A körülmények eme különös összejátszására volt szükség ahhoz, hogy ti, a Terra férgei felbukkanjatok. Az óriási hüllők tapasztalataira volt szükség ahhoz, hogy megjelenhessenek a parányi emlősök. Ezeknek az idők hajnala óta eltelt évmilliónak az eredménye, hogy a Földet most a többé-kevésbé gondolkodó, gombostűfejű testeitek milliárdjaival népesíthetitek be.
- Mit keresek én itt? Mit akartok tőlem?
Homer kíváncsian siránkozó hangja úgy hatott, mintha lelke elvált volna a testétől.
- Téged a nulla felé tendáló valószínűség hozott ide - mormogott megnyugtatóan és a bámulat bizonyos árnyalatát érzékeltetve az oltár közepén álló istenség. - Te egészen különleges eset vagy!
- Két rakétakocsi összeütközése a jelenlegi útrendszer mellett tízévenként egyszer következhet be - magyarázta barátságosan a Gyorsaság Istene. - Egy rakétakocsi összeütközése néhány másodpercen belül két másikkal: egy évszázadban egyszer történhet meg. Az, hogy ugyanaz a jármű a következő pillanatban még egy járműhöz ütődjék, egy évezredben egyszer eshet meg, és az az eset, hogy egy fülkét kettészeljen egy helikopter propellere, akkora csoda, amely tíz évezred alatt egyszer fordulhat elő. Az pedig, hogy a fülke félgömbje áttörje a védő légburkot: egymillió esztendő. Az a véletlen, hogy nem vesztetted életedet: tízmillió esztendő. Hogy zuhanás közben magadhoz tértél: százmillió esztendő. Hogy magadra tudtad húzni a vízi védőhártyát: egymilliárd esztendő. Az a véletlen szerencse, hogy a vízbe és nem a szárazföldre estél: tízmilliárd…
- Vagyis elérted egy naprendszer létezésének tartamát - jegyezte meg az Összpontosítás Istene.
- Az a szerencse, hogy a folyó fenekéről kisodort egy áramlat: százmilliárd…
- Egy galaktika élettartama.

Annak valószínűsége pedig, hogy elevenen érkezz el hozzánk: ezermilliárd esztendő...
- Amennyi a világegyetem egy lélegzete! - fejezte be mormogva a Hiábavalóság Istene.
Homer, aki eleinte úgy-ahogy megkapaszkodott az oltár előtti korlátba, most, mint egy bábfigura, furcsán ernyedt, szétterpesztett lábakkal, karját lógatva támaszkodott a fémrúdnak.
- Nem maga Barbara Hamilton?
- De igen - válaszolta egy csodálkozó női hang. - De honnan tudja?
A hangerősítő reprodukálta Homer emlékezetének "hangnyomait".
- Egyszer Adrian Gord beszélt magáról. És éppen ilyennek képzeltem.
- Hallatlan!
- Pedig így van. Mindenben egyezik a magáról alkotott elképzelésemmel.
- Milyen kedves!
- Vajon ez nem azt jelenti-e, hogy eleve nekem rendeltetett?
- Lehetséges?! - szólt a lány mély és kissé ijedt hangon.
Homer zavaros és gyulladt szemében az ablaküvegek a metropolis távoli fényeivé váltak, az oltárok pedig véget nem érő, vidám körhintává.
- Elemzést kérek a delta-hullámokon! - szólt az Összpontosítás Istene.
Valahonnan két fémkar ereszkedett le, s pontosan és közömbösen hónaljánál fogva megragadták a gondolataiban ifjúsága kozmoparkjában csatangoló emberi galacsint.
"Vajon ezt a múló pillanatot nem lehetne örökkévalósággá tenni? Ahogyan a hegedűk szeráfi zenéjét... Mint az egész testen villámként átfutó érzések szokatlan gyönyörűségét..."
- Még öt másodperced van az életedből - rebegte a Gyorsaság Istene, egy űrrepülés megkezdésére adott utasítás szakszerű, száraz hangnemében s közben detektoros sugarak - némelyik több színben - s ismét más, láthatatlan sugarak csaptak össze mohón Homer testén.
Abban az "emberi hangban", amely a fémkarokra felfeszített alak belső hangját reprodukálta, már nem volt több emberi hang; olyan volt, mint egy szédületes sebességgel lejátszott magnószalag. Leadta az egész életet. Ha lelassítanák, valószínűleg annyi ideig tartana, ameddig egy élet.
- Homer Hidden! - berregte a Hiábavalóság Istene. - Olyan lény vagy, amilyen csupán egyszer bukkan fel egy világegyetemben. Örvendezz egyetlen megjelenésednek!
- A kiegészítő hangerősítéseket! - rendelkezett a Gyorsaság Istene.
A látomás képernyője határtalanul kiterjedt, és Homer számára az egész mennybolt Barbara mosolyává változott. Majd a férfi remegve megmozdult az érzékeny fémkarok között, amelyek lazítottak a szorításon. Homer a sztochasztikus istenek oltárának talapzata elé rogyott, a szája sarkából egy vércseppecske csordult ki.
- Milyen furcsa dolgok rögződnek meg a halandókban, még a kivételesekben is! - kiáltott fel az Összpontosítás Istene. - Azért mégis káprázatos esemény tanúi voltunk!

A fénynyalábok, amelyek eddig Homer testét tapogatták, tétován visszahúzódtak.
- Már mondtam egyszer, hogy téged megrontott a szépség hiábavaló érzése! - jelentette ki szenvedélytelenül a Hiábavalóság Istene.

Klumák István fordítása

Herbert W. Franke - Einstein örökösei

Csend volt. Semmiféle nesz nem szűrődött be a hangszigetelt üvegablakon. Csak az ajtón át hallatszott néha valamilyen zörej: gumikerekek surrogtak a műanyag padlón, vízhatlan köpenyek suhogtak, s egy-egy szót suttogott valaki. Mindenfelé fertőtlenítő szaga terjengett. Beleivódott a szőnyegekbe, a könyvekbe és a dísznövényekbe, az orvos hajába. A légkondicionáló berendezés fuvallatával eljutott a legtávolabbi sarokba is.
- Megvan! - mormolta az ápolónő. Előhúzott egy lyukkártyát a kartotékok közül.
- James Forsythe, huszonhat éves. R-2-es osztály.
- R-2-es osztály? - kérdezte a fekete hajú, sápadt férfi, aki egy narancsszínű kagylófotelban ült összekuporodva.
Az orvos a lyukkártyáért nyúlt.
- Az R-2-es osztályon az elmebeteg bűnözők vannak. Ha valamit meg akar tudni tőle, siessen, felügyelő úr. Ma délután eliminálják.
- Láthatom?
- Jöjjön velem!
Az orvos előreindult, sietve, de kimért léptekkel; tudatában annak, hogy száz operációs automata ura. A felügyelő követte.
A rejtett szervomotorok működésbe léptek: az acélajtók kinyíltak előttük, majd nesztelenül becsukódtak mögöttük. Az orvos jelzőkorongjába beépített mágneses jelre reagáltak, azt tapogatták le sok ezer ultrarövid hullámú impulzussal. Hosszú, üres folyosók tárultak fel előttük, s egy liften leereszkedtek az alagsorba.
- Kérem, nézzen ide! - Az orvos megállt egy ajtó előtt. Szemmagasságban egy kémlelőnyílás látszott. A felügyelő benézett a kamrába, amelyben csupán egy kerekes lábú ágyat és egészségügyi berendezést látott. A fal szürke volt és csillogott. A habszivacs matracon egy fiatalember ült, akin semmi feltűnőt nem lehetett észre enni. Magas, barázdált homloka volt, beesett szája, és ettől egy kissé megvető vagy talán szomorú lett az arckifejezése.
- Nem altatja? - kérdezte a felügyelő.
- Nem veszélyes.
- Miben nyilvánul meg a betegsége?
- Már végeztünk rajta néhány kísérletet - felelte az orvos. - Várjon csak, talán be tudom mutatni önnek... - Körülnézett, aztán egy falba épített szekrényhez lépett, ahonnan egy porszívót vett elő, egy áramvonalas készüléket, amelyet halványbarna műanyag huzat védett, és természetesen pecsét.
Az orvos kinyitotta az ajtót, és a lábával tolta be a készüléket a szobába. Aztán szó nélkül ismét becsukta az ajtót, majd intett a

látogatónak, és a kémlelőnyílásra mutatott. Kis idő múltán megkérdezte:
- Nos, mit lát?
- Semmit - súgta a felügyelő.
Az orvos a falhoz hajolt.
- Na, várjon csak egy kicsit!
A zsebéből elővett egy corphorin-fecskendőt, felgyűrte a kabátja ujját, és egy még össze nem szurkált helyet keresett. Felrakta a fúvókát, és befecskendezte magának az éltető ajzószert.
- Ön is akar? - érdeklődött.
A felügyelő figyelmeztetően felemelte kezét.
- Mozog. Feláll… lehajol… Felveszi a készüléket, az ágyra teszi.
- Helyes! - jegyezte meg az orvos, könnyed diadallal. - Most mindjárt meglátja!
- Csavargatja, föléje hajol… most nem lehet tőle látni!
- Engedjen csak… aha… gondoltam! Most aztán ön is meggyőződhet róla!
A kémlelőnyíláshoz ismét a felügyelő lépett. - Csak nem…? Istenem, letörte a pecsétét! - Megfordult. - És ön, doktor, ezt hagyja?
Az orvos vállat vont.
- Kedvesem, ez a szoba bizonyos tekintetben extraterritoriális birodalom. Itt az etika törvényei hatályon kívül kerülnek. De éppen most kellene önnek figyelnie!
A felügyelő ismét belesett a szobába, az ajtóhoz hajolva, meggörnyedve, mintha súlyos teher nyomná. Hallgatott.
- Nos? - kérdezte az orvos.
A vendég határozott mozdulattal elzárta a kémlelőnyílás fedelét. Sápadt volt, és a hangja reszketett.
- Megfoghatatlan. Perverz. Tébolyodott. A csavarokat eltávolította, a fedelet leemelte. Valamit kiszedett belülről, egy huzalt, egy üveglombikot meg valami fémesen csillogó dolgot… Undorító, képtelen vagyok elviselni.
- Hát persze - mondta az orvos. - Súlyos eset. Ezért is szorul kezelésre. Hát ez a helyzet.
- Nem szabad eliminálni - nyögte ki nagy nehezen a felügyelő.
Az orvos megfordult. Tág pupillájú szeme szélesre kerekedett.
- Nem értem. Ez az ember elkorcsosult. Beteg, perverz bűnöző, ha úgy tetszik. Habozás nélkül megszegi a törvényeket. Sérti az illemet és a jóérzést. Figyeljen rám, felügyelő úr…
A rendőrségi tisztviselő egy iratot húzott elő a belső zsebéből. A szintetikus papír önmagától átváltozott nyomtatott és hivatalos pecséttel ellátott írássá. Az orvos átfutotta.
- Ez különös - jegyezte meg. - A rendőrség megvédelmez egy kéjencet az igazságszolgáltatástól. Megtudhatnám ennek az okát?
- Miért ne? De kérem, ne adja tovább. - A felügyelő közelebb lépett az orvoshoz. Suttogva folytatta: - Valami titokzatos dolog rejlik itt, igen, valami van itt, valami történik, hogy is mondjam csak…
- Mi történik? - vágott közbe az orvos.
A felügyelő bizonytalan kézmozdulatot tett.

- Sok minden. Szórványosan. Többé-kevésbé apróságok. Összességükben azonban veszélyesek. A földalatti vasút átlagsebessége a legutóbbi hat hétben mintegy húsz kilométer/órával nőtt. A legújabb videodobozok hónapok óta minden hiba nélkül működnek. A szállítószalagok anyaga gyakorlatilag elpusztíthatatlan lett. A házépítésekhez való ablaküvegek törhetetlenek, és mégis átlátszóak és így tovább és így tovább. Érti, hogy mit jelent ez?
- Nem örvendetes javulások ezek? Mi kifogásolható van ebben?
- Örvendetes? Talán annak látszik. Az első pillantásra. De nem fogja fel, hogy ezzel megbomlott az ökológiai egyensúly? Mégsem ez aggaszt bennünket. Sokkal inkább az, hogy ki áll mögötte. Valakinek lennie kell a háttérben!
Az orvos halottsápadt lett.
- Csak nem gondolja, hogy megint az anarchisták... hogy ők... nem, ez lehetetlen... hiszen már minden tudóst régen eliminál tunk...
- Egy szót se erről! - A felügyelő ösztövér teste egy kissé megfeszült.
- Szeretnék ezzel az emberrel beszélni!
- Kérem! - válaszolta fojtottan az orvos. Kinyitotta az ajtót. Mindketten beléptek.
Amikor James Forsythe meghallotta az ajtó nyílását, éppen a porszívó szétszedett alkatrészeit próbálta elrejteni a habszivacs matrac alá, de már nem maradt rá ideje. Felállt, s úgy helyezkedett el, hogy a belépők ne lássák meg rögtön. Izgalmában és félelmében remegett.
Az orvos szólni akart, de vendége félretolta. Mindketten letettek arról, hogy közelebbről szemügyre vegyék, mi hever a beteg háta mögött az ágyon, mert visszarettentek a szétszerelt alkatrészektől, amelyekből kapcsolók, csavarok és huzalvégek meredeztek elő.
- Már a pecsét megsértése is, akár figyelmetlenségből is, büntetendő cselekmény. Hiszen ezt tudja!
James bólintott.
- Azért vették őrizetbe, mert szétszedett egy mosógépet.
- A mosógép nem működött.
- Miért nem szerzett be egy új mosógépet!
James megvonta a vállát, mert tudta, hogy úgysem értenék meg:
- Tehát miért nem szerzett be új mosógépet?
- Tudni akartam, mi történt a szerkezettel. Kattant egyet, és elhallgatott. Meg akartam javítani.
- Megjavítani! - ismételte az orvos döbbenten. - A házának pincéjében, egy ládában faorsót, szegeket, ólmot és más effélét találtunk. Egy evőeszközön karcolásokat fedeztünk fel, mintha valami kemény anyagon dolgozott volna vele. Mi volt a szándéka?
James lesütötte a szemét, s szája sarka most a szokásosnál is jobban legörbedt.
- Csengőt akartam összeszerelni - felelte.
- Ajtócsengőt? De hiszen a lakásán van telefon és video! Miért kellett még csengő is?
- Időjelző készüléknek, afféle ébresztőórának.
A felügyelő nagy szemeket meresztett rá.

- Hát az meg mire lett volna jó? Az automatával akármikor felébresztheti magát.
- Nem volt szükségem ébresztőórára - válaszolta lesújtottan James -, csak kedvem támadt, hogy fabrikáljak egyet.
- Kedve támadt? És emiatt szánta el magát bűntettre? - kérdezte a felügyelő. - De lássuk tovább! Itt van ez a porszívó! Miért szerelte szét? Erre aztán igazán nem volt semmiféle szüksége!
- Nem - mondta James, majd felkiáltott: Nem! Nem volt rá semmiféle szükségem! De már hat hete rohadok itt ebben a cellában rádió nélkül, video nélkül, képes újság nélkül! Unom magamat, ha egyáltalán megértik ezt! És nekem örömet szerez, ha belekukucskálhatók a készülékekbe. Érdekel, hogyan működnek: egy emeltyű, egy csavar, egy fogaskerék! Mit akarnak tőlem: holnap eliminálnak… - Az ágyra vetette magát, és a fal felé fordult.
A felügyelő egy pillantást vetett rá.
- Talán elkerülhetjük az eliminálást. Minden magától függ, Forsythe.

James Forsythe egy álló hétig kóboralt a városban megállás nélkül: mozgólépcsőn ereszkedett le az üzletek emeleteire, függőlifttel vitette fel magát a város utcaszurdokai fölé. Még kábult volt a hosszú fogságtól, zavarták az autóoszlopok a közlekedési emeleteken és a tülekedő embertömegek a felüljárókon. Légitaxit vagy libegőszéket nem használt - mivel sokáig tartózkodott a szilárd talajon, félt, hogy fent, a szellős magasságokban megszédül.
És ennek ellenére meglepő ajándékként fogadta az ismét elnyert szabadságot. Megpróbálta elfelejteni, hogy a szabadságot csak kölcsönkapta - ha nem teljesíti a feladatát. Azt remélte, hogy képes lesz rá.
James Forsythe nem büszkélkedhetett valami nagy önbizalommal. Gyenge testalkatú volt, gyakran gyötörte fejfájás, és eufóriás rohamai miatt néhányszor már kezelésben is kellett részesíteni. De elsősorban az a különös hajlam kínozta, hogy gondolatai állandóan a gépek körül keringtek; s arra ösztönözték, hogy a működésükön törje a fejét. Tudta, hogy ez szokatlan vonzalom. Már nemegyszer megkísérelte, hasztalanul, hogy elfojtsa vonzódását, a tiltottnak ezt a bűvöletét, amely még örömet sem szerzett neki, csak kínozta, hiszen soha célhoz nem vezette: ha egy keréknek vagy egy emeltyűnek megértette a rendeltetését, nyomban felvetődtek a magasabb összefüggések kérdései is, s a csalódás - a bizonyosság, hogy soha nem ér célhoz, és a végleges, átfogó magyarázatot soha nem kapja meg nyomban elszomorította és elcsüggesztette. S mindez akarata ellenére történt: nem volt forradalmár, de még hős sem, csupán azt kívánta, hogy megszabaduljon gyötrő betegségétől, s ártatlan állampolgár legyen, aki megtartja a törvényeket.

Most ott állt Eva Russmoller ajtaja előtt, aki unokája volt az Einstein utáni utolsó nagy fizikusnak, annak az embernek, aki kerek nyolcvan évvel ezelőtt megtagadta a tudományt. Ám valóra váltotta-e az esküjét? James ismerte a szenvedélyt, amelyet a fizikai jelenségekkel való foglalkozás lobbant fel, s erősen kételkedett abban, hogy aki

egyszer rabja lett, valaha is megszabadul tőle. Talán Eva Russmoller révén kapcsolatba kerülhet valamilyen titkos szervezettel, olyan emberekkel, akik titokban tudománnyal foglalkoznak, és még ma is műszaki feladatok megoldásán dolgoznak. Nem nagyon reménykedett a sikerben, de miután többi kísérlete csődöt mondott, ezt is meg kellett próbálnia. A rendőrség megszerezte a címet.
A lány, aki ajtót nyitott neki, bizonyára Eva Russmoller volt. Karcsú, majdnem sovány és sápadt. Nagy, rémült szemmel.
- Mit óhajt?
- Beszélhetnék önnel öt percig?
- Ön kicsoda? - kérdezte a lány bizonytalanul. A negyvenedik emelet teraszán álltak. Bükköny és dísztökindák csüngtek le a virágtálakból, bele a mélybe. Körös-körül, de azért eléggé távol ahhoz, hogy szabad teret adjanak, más magas épületek, gomba- és tölcsérházak, lakótornyok, lépcsőzetes és legyezőépületek álltak, amelyek között a függővasút pályái és az országutak hídjai lebegtek.
- Nem megyünk be? - kérdezte James.
- Nem is tudom, inkább ne… Miért jött?
- A nagyapjáról van szó.
A lány arca egyszerre bezárult, mintha álarcot öltött volna.
- A rendőrség?
James nem felelt.
- Erre jöjjön - szólalt meg Eva Russmoller, és bevezette egy teraszra. Leültek a virágcsészék közé, amelyekben leveles növények voltak.
- A nagyapámat nem ismertem. - Eva Russmoller átnyújtott neki egy cocphorin-fecskendőt, de ő nem fogadta el. A lány beadott magának a nyakába egy adagot, s James észrevette, hogy a lány karja végig csupa tűszúrás. - Az anyám sem hallott róla semmit azóta, hogy mintegy ötven évvel ezelőtt eltűnt. De ezt már vagy egy tucatszor jegyzőkönyvbe mondtam.
- Nem a rendőrségtől jöttem - szólalt meg James.
- Nem a rendőrségtől? - egyenesedett fel a lány. - Akkor meg mit akar tőlem?
- A nagyapja mégsem tűnhetett el nyomtalanul. Híres ember volt, világszerte ismert tudós. Eltiltása előtt a mezonkutató Yukawa Intézet rektoraként dolgozott. Az elítélését minden újság közölte.
- Nem tudnak békén hagyni bennünket? - suttogta a lány. - Sose szakad ennek vége? Persze, a nagyapám bűnös volt. Feltalálta a zérusértékű telepet, a mezonerősítőt, a gravitációs lencsét. Felfedezte az áramlást a szialrétegekben, és vágatokat akart belefúrni, hogy kihasználja az energiát. Mindez végzetes következményekkel járhatott volna. De a terveit megsemmisítették. Nem történt semmi. Miért üldöznek bennünket nemzedékeken át?
James sajnálta a lányt, aki tehetetlennek, gyámoltalannak látszott. Szívesebben ismerkedett volna meg vele más körülmények között. De most először saját magát kellett megmentenie.
- Ne aggódjék! Senki nem bántja önt! És én nem vagyok rendőr.
- Ez is csak újabb trükk, semmi egyéb. James egy pillanatig töprengett.

- Mindjárt bebizonyítom magának - mondta. A zsebéből előhúzott egy öngyújtót, afféle divatjamúlt masinát, amelynek még kallantyúja volt. Felpattintotta a tetejét, ott, ahol a gáztartályt berakták, és megmutatta a lánynak a pecsétet. Egy hirtelen mozdulattal letépte. Még néhány mozdulat, és az asztalon csövecskék, fémdarabkák hevertek, meg egy kis fogaskerék.
A lány iszonyodva fordult el, csak aztán rázkódott össze rémülten, hiszen tudatára ébredt, hogy egy korcs ül előtte, egy olyan ember, aki mindenre képes.
- Az isten szerelmére, ne bántson!
Jamest meglepte ez a heves kitörés. Meggyőzte arról, hogy Russmoller professzor unokájának valóban semmi köze sincs a tudományhoz és a technikához.
- De gyermekem, nem bántom magát, nyugodjon már meg! - És amikor a lány sírni kezdett, még hozzáfűzte: - Máris megyek.
Kinyitotta az ajtót, leszaladt a lépcsőn egy fél emeletet a liftig, és már majdnem elindította, amikor egy kéz fogta meg a karját. Megfordult és egy kefefrizurás, kerek képű fiatalembert pillantott meg, akinek arcvonásai konoknak látszottak az erősen domború, tapadó szemüveg mögött.
- Nem lefelé! Felfelé megyünk! Pillanat! - Benyomott egy gombot, s a lift elindult felfelé. De az ismeretlen már öt emelet után félbeszakította az utat, és maga után húzta Jamest a folyosóra. Továbbra is magával vonszolva kifutott egy teraszra, amely nyilvánvalóan lakatlan volt. Az egyik sarokban egy kétüléses, sugárhajtású szöcske állt, és a fiatalember ráparancsolt Jamesre, hogy szíjazza be magát. Aztán a korláthoz futott, körülnézett, s tompán felkiáltott:
- Tiszta a levegő!
A kormányhoz ült, és a gép lágyan felemelkedett. Eleinte lassan siklottak, majd felgyorsult a röptük, de nem lépték túl a sebességhatárt.
Az ismeretlen figyelmesen körülnézett, és oldalba bökte Jamest.
- Már jönnek is, nézd csak, hogy robognak!
- Kik jönnek? - kérdezte James.
- Hát a rendőrség! Ki jönne? Öregem, milyen naiv vagy!
James látta, hogy a gyorsforgalmi út peremén egy kék kombiszöcske száll le. Néhányan kiugráltak belőle.
- Már a légiflotta is megérkezett - nevetett az ismeretlen. - No, akkor most lelépünk. - És a sugárhajtóművek felüvöltöttek. Az engedélyezett sebesség határa alatt maradva száguldottak tova.
- Mit jelentsen ez? - kiáltotta James.
- Most már cseveghetünk - kiáltotta vissza az ismeretlen. - Itt már senki sem hallgat le bennünket. No figyelj ide! Horri Bleiner vagyok, és a tojásfejűekhez tartozom. - Amikor észrevette James értetlen ábrázatát, hozzáfűzte: - Öregem, de hiszen te közénk tartozol! Messzelátón figyeltelek. Igen, láttam, hogy kinyitottad az öngyújtót.
James összerezzent. Akármiről van is szó, az idegen kezébe került.
Horri nevetett.

- Nem kell beijedned! Mi is hülyének tartjuk ezeket a törvényeket. Tilos a pecsétet feltörni. Tilos a gépeket szétszedni. Ezek a nyárspolgárok! De majd mi megmutatjuk nekik!
Horri délnek fordította a gépet a sportközpont felé. Ehhez a hatalmai kombináthoz tornacsarnokok, korcsolyapályák, játékterek, úszómedencék, ökölvívó-szorítók tartoztak, s mindegyik fel volt szerelve a legpontosabb mérőműszerekkel, amelyek feljegyezték az időt, távolságot, magasságot, súlyt, és voltak ott készülékek a csúcsteljesítmény-gyakorlatokhoz, evezőpadok, szobabiciklik, masszírozógépek, expanderek - röviden: a legtökéletesebb sportfelszerelések, amelyekre az ember egyáltalán gondolhatott. A terület nagy részét egy áttetsző műanyagból készült, hatalmas sátortető borította be. A közepén terült el a tojásdad alakú stadion, és ott állt a sportkombinát jelképe, az ejtőernyős torony. Az ejtőernyősöket meghatározott időközökben, néhány másodpercenként katapultálták ki az alkonyodó estbe, hogy aztán piheként szálljanak le a habszivacs medencére.
- Szerencséd van - mondta Horri. - Ma happeninget rendezünk. - Csökkentette a tempót, és leszállt egy földszegélyre. - No, gyere már! - Ráugrott a mozgójárdára, amely homályos folyosókon átkanyargott. Időnként lassabban haladtak, amikor átszállóhelyekhez értek; megragadták a hatalmas kerekekre erősített hevederek egyikét, és belekapaszkodtak, amíg ahhoz a futópályához nem értek, amelyet a továbbhaladáshoz akartak használni. James számára, aki a sportot sohasem becsülte sokra, mindez újdonságnak számított, s az előrehaladásnak ez a módja, amelyhez mindenféle ügyességre volt szükség, nagyon nehezére esett, annál is inkább, mivel a fiúkra is ügyelnie kellett; akik a berendezést nyilvánvalóan fogócskázásra használva bátran ugráltak egyik mozgójárdáról a másikra és néha kíméletlenül félrelökték őt.
- Sportoló vagy? - kérdezte bizalmatlanul útitársától, amikor észrevette, hogy annak nyilvánvaló örömet szerez, ha eszeveszett hajszájukban megakadályozza a fiatalokat.
- Ostobaság - válaszolta Horri, és hirtelen megragadta Jamest, aki az egyik kanyarban majdnem kiesett. - Nekünk ez csak álcázás. A terep eszményi. Aki itt nem ismeri ki magát, az csakhamar menthetetlenül eltéved. A csarnokok és termek többszörösen egymásba és egymás fölé épültek - a helyszűke, ez az. Mindig egy másik csarnokban találkozunk. Mind ez ideig még nem kaptak el bennünket.
- Tojásfejűek - mondta James. - Hajdan így nevezték a tudósokat. Mi közötök van a tudományhoz?
Horri vigyorgott. Magával húzta Jamest a mozgójárdáról fel az egyik mozgólépcsőre, amely nagy robajjal száguldott lefelé.
- Modern emberek vagyunk. A tudomány divat lett. Csak a nyárspolgárok félnek az új fegyverektől, a rakétáktól és a harckocsiktól. Ezért olyan unalmas itt. Semmi sem történik. Más fából faragták a régi jó öreg fizikusokat a napalmbombáikkal és atomgránátjaikkal. Igazuk volt: meg kell fricskázni ezt a silány világot, hogy megint történjék valami.

Lesiettek néhány lépcsőfokon, és egy csarnokba kerültek, amely szemmel láthatóan sportorvosi vizsgálatok céljaira szolgált. Körös-körül mozgatható kardiográfok, encefalográfok és oszcillográfok álltak, közöttük meg a súlyemelők, úszók és vágtázók ellenőrzésére alkalmas helyek. Egy óriási röntgenkészülék azt tette lehetővé, hogy az edzés alatt megfigyelhessék a csontváz mozgását. A falnál húzódó padokon, a gyékényszőnyegeken vagy a kapcsolóasztalokon tizenöt-harminc éves fiatalemberek ültek és guggoltak, mindegyiknek rövidre volt nyírva a haja, a legtöbbjük szandált és fehér nappabőrből készült kezeslábast viselt.
Horri megállt a bejáratnál. Amikor a többiek észrevették, hogy védencével megérkezett, odatódultak hozzá, a vállát veregették, és "Helló!" vagy "Őrjítő!" felkiáltással üdvözölték. Egyikük palackot nyújtott oda Jamesnek, aki kelletlenül húzott egy kortyot a vegyianyag-szagú és csirizízű, tejszerű folyadékból.
- Pompás fickók! - jegyezte meg Horri. - Egyáltalán nem volt könnyű összeszedni őket. Legalább egy tucatot közülük a kis Russmollernél kaptunk el. Csini baba, de butácska, azonnal értesíti a rendőrséget, ha valaki a nagyapja felől érdeklődik. Majdnem téged is beköpött.
Jamest köhögési inger fogta el - összegyűrt papírcsomókról sárgás füst kanyargott elő. Horri mélyen beszívta az illatát, amely sajátos módon egyszerre kábító és felvillanyozó hatással volt rá.
- Preparálva van - magyarázta Horri -, de nem tudom, mivel. Jól feldobja az embert. James megfigyelte, hogy néhány fiatalember a tűz körül térdel, és arcát a füstbe tartja. Egyikük monoton hangú dalba kezdett, majd mások is csatlakoztak hozzá. A hangok fokozatosan elmosódtak, a mozdulatok kapkodóvá váltak.
Már Horri is támolygott kissé. Oldalba öklözte Jamest, és felkiáltott:
- Pompás, hogy itt vagy! Örülök, hogy én húztalak ki a csávából. Szerencsém volt. Már néhány hónapja felváltva őrködünk. Jó ideje senki sem járt ott! - A szavak egyre kivehetetlenebbekké váltak.
James is elfáradt, csak nagy nehezen sikerült megőriznie józanságát. Mellette egy sovány fiú őrjöngeni kezdett. A nehézatléták súlyzóit tartó keresztrudak egyikét felkapta a fal mellől, és az orvosi készülékekre dobta. Csörömpölt az üveg, lepattogzott a festék. A behorpadt lemezek förtelmes zajt csaptak. James hirtelen kellemetlen szorítást érzett a gyomrában.
- Nem rossz! - szólt Horri. - Jól nézd meg magadnak, már kikészült. De egyikük sem olyan klassz, mint te. Én még senkivel sem találkoztam, aki megtette, és nem kókadt le. Öregem, én is majdnem rosszul lettem; amikor megláttam az öngyújtót, amit szétszedtél. Ez már disznóság, kolléga, de annak is kell lennie: eszeveszett disznóságnak... ez az egyetlen, ami még örömet szerez. - Horri előretuszkolta Jamest, s kezébe nyomott egy buzogányt. - No, mutasd meg nekik, fickó! Gyerünk, mutasd már meg nekik!
James reményei már régen szétfoszlottak, hogy ezeknek az embereknek a segítségével felfedhetne valami műszaki újdonságot, ami annyira nyugtalanítja a rendőrséget, és most maradék reménye is elszállt. Kétségbeesetten rántotta vissza kabátja ujjánál fogva Horrit.

- Várj csak! Kérdeznem kell tőled valamit. Hallgass már ide! - Megrázta a fiatalembert. Végre elérte, hogy Horri feléje fordította a fejét. - Mi köze van ennek a garázdálkodásnak a tudományhoz? Soha nem gondoltatok arra, hogy valamit készíteni kellene? Egy gépet, egy készüléket, egy szerszámot?
Horri rámeredt.
- Te tréfálsz! Vagy becsavarodtál? Akkor már mehetsz is az Assisi-templomba, az Einstein klubba. - Durván megragadta James karját. No gyerünk, munkára! Dobd le a kacatjaidat. - Kitépte egyik társa kezéből a buzogányt, és beledobta egy csillogó üvegskála közepébe. Összezúzni, szétverni mindent... Ó, bárcsak lenne egy géppuskám!
James körül most már szinte mindenki esztelen rombolási lázban tombolt. A készülékek köpenyét leszaggatták, a kapcsolókat szétzúzták, a vákuumcsöveket szétverték. Jamest néma iszonyodás fogta el, most először undorodott igazán ezektől az ocsmány, lemeztelenített alkatrészektől, a gépek zsigereitől, amelyeknek, ha már feltétlenül szükség volt rájuk, titokban kellett működniük. Mert amit a napvilágra ráncigáltak, az ocsmány, utálatos és iszonyatos volt. És ezzel egy időben valami mély szégyen kúszott benne egyre feljebb - a szégyen, hogy ő is ugyanezt akarja tenni. Azt kérdezte önmagától, vajon képes lenne-e csatlakozni hozzájuk, részt venni ebben a mocskos tombolásban, és nem volt biztos önmagában. Ha más a hangulata, s nem lebeg szeme előtt a cél... ki tudja? Körülötte forrongott a terem, fojtott kiáltások hangzottak, mindnyájan ádázul működtek, énekük ritmusához igazodva... James úgy érezte, hogy ő is himbálózik, ő is ringatózik... a kezében egy súlyzórudat tartott, nem tudta, hogyan került oda, és meglendítette...
Kiáltás harsant:
- A rakétások!
Egy pillanatra mindannyian megdermedtek, aztán a kijárat felé tódultak. Onnan egy osztag fiatalember indult rohamra: fekete farmernadrágot, kurta, ezüstös lurexzekét viseltek, kajakevezőket, rúdugróbotokat, váltóbotokat és más efféle, fegyvernek alkalmas eszközöket lóbáltak, s a két csapat szirénázásra emlékeztető üvöltéssel egymásnak rontott, összegabalyodva csépelték egymást... James hirtelen kijózanodott. Félrehúzódott, a hátát a falnak támasztva egy keskeny ajtó felé osont, amelyet a szoba hátsó részén fedezett fel. Az ajtó kinyílt, s James belemerült egy folyosó homályába.
A lárma elcsitult, és halk zsongásként szűrődött át a hangszigetelő falakon. A folyosó másik végéből surrogó nesz hallatszott - nyilván a mozgójárda működött. James egy pillanat alatt ott termett, s amikor az egyik állólap, a "szőnyeg" közeledett feléje, és lelassított, felugrott rá. Fárasztó bolyongás után végre eljutott a kétszáznyolcvan kijárat egyikéhez.

Minden gonosznak a kútfeje a tudomány. A természettudósok és a műszakiak fertőzték meg a levegőt, rondították be a vizeket, mételyezték meg vegyszereikkel az élelmet. Ők zúdították világunkra a lármát, a bűzt és a szennyet. Ők tették a hegyeket

meddőhányóvá, a tengereket kloákává. Ők találták fel a gépeket, amelyeket az embernek kellett szolgálnia, és ostoba futószalag mellé kényszerítenék őt. Ők építették a városokat, amelyek járványokat és neurózisokat szültek. Ők vezették be a tesztgépeket a tanulásban, és ők kényszerítették a gyerekekre tulajdon természetellenes kedvtelésüket, hogy természettudománnyal s műszaki tudományokkal foglalkozzanak, új gépeket szerkesszenek, új módszereket találjanak fel, hogy a beállított programokat megváltoztassák. Ők manipuláltak a fémekkel, és ők hoztak létre szörnyeket egy nemesebb emberfajta helyett. Ők kísérleteztek az anyaggal és az energiával, a Földdel, a Holddal, a növényekkel és az állatokkal, az emberi aggyal. Ők szintetizálták az anyagokat, amelyek módosítják a viselkedést, elkorcsosítják a pszichét, felkeltik és elfojtják az érzelmeket. Ők hivatkoztak a természeti törvények abszolút érvényességére, és nem gondoltak arra, hogy ezeket humán értékekre vonatkoztassák. Ők vették semmibe az etika és a morál szabályait, a szakmai szükségszerűséggel takaróztak; és teljhatalomra törekedtek. Céljuk nem a nyugalom, hanem a kétkedés volt, nem az egyensúly, hanem a változás, nem az állandóság, hanem a fejlődés. Ők kényszerítették az emberekre, hogy a haladás, a közlemények, a jelzések, a világító számok, a formulák és a tételek után loholjanak. Ők tették az embert a tudomány kísérleti alanyává, a technika játékszerévé, az ipar rabszolgájává. Ők kényszerítenék munkára, versengésre, fogyasztásra. Ók vetették meg a manipuláció elméleti alapjait. Ők kerítették az embert a kényszerek hálójába, ők nyomtak rá számokat, ők jegyezték fel betegségeit és büntetéseit, ők ellenőrizték, ők hatoltak be magánéletébe, ők dicsérték; ők büntették, ők nevelték engedelmességre és teljesítmények elérésére. Ők számították ki az embert komputerrel, ők jósolták meg reakcióit, ők extrapolálták választási eredményeit, ők programozták be, és ők tervezték meg. Ők hozták létre az ember torzképét, az agyonhajszolt teremtményt, aki képtelen megérteni, mi történik saját világában és védtelenül ki van szolgáltatva az életellenes környezet csapdáinak. A természettudomány és a technika romboló erő, amelynek a szabadság világában semmi keresnivalója.

Éjszaka lett, és a megtámasztás nélkül rögzített, hatalmas világítótestek fénypászmákat vetettek a városra. Légitaxik és sugárhajtású szöcskék fehér, kék és zöld csíkokat húztak a távoli szürke égre, és ezernyi világos ablak rajzolta mintázatát a magas házak homlokzatára.
James Forsythe ügyet sem vetett a fények színes játékára. Lassan kijózanodott a rombolási vágy kábulatából, amely őt is elfogta, s minél jobban lecsillapodott benne a történtek utórezgése, annál félelmetesebben kerítette hatalmába a szorongás, hogy nem képes végrehajtani a feladatát. Pedig minden adottsága megvan hozzá, ő a rendőrség egyetlen munkatársa, aki nemcsak hogy elviselte a szétmarcangolt gépek látványát, hanem maga is ért a szétszedésükhöz. De valóban képes lenne rá ezek után is? Még most is undorodott az ocsmány jelenetektől, s ez az undor ellentétbe

került régi, beteges vonzalmával, tompította azt. A gyógyulás útjára lépett volna? Nem tudta, képes-e továbbra is kívülállást tanúsítani, amint ezt tennie kellett, hogy a kívánt kapcsolatokat megteremtse. Már nem sok ideje maradt. Átgondolt minden lehetőséget, amelyre a felügyelő felhívta a figyelmét, de azok egytől egyig kudarcba fulladtak. A legutolsó tapasztalat volt a legrosszabb. Kényszerítene magát, hogy ismét átgondolja élményeit: maradt még egy halvány remény, Horri megjegyzése: "Menj az Assisi-templomba!" Ismerte a templomot, az óvárosban állt, amelyet nyomban az atomháború után építettek fel, s egy kissé szegényesebbnek hatott, mint a többi kerület. Az épület, egy ódivatú, szürke betontömb, egy kis szekta tulajdona volt, amely a többi kis szektához hasonlóan a túlvilágon kereste az üdvözülést, és nem sok figyelmet fordított az evilági tengődésre. Már senkinek sem volt szüksége arra, hogy a paradicsomi lét reményével vigasztalja magát a földi élet rémlátomásaiért. Hogyan is kellett volna festenie egy ilyen paradicsomnak, ha egyszer a valóságos világ mindent felkínált, amit az ember megkívánhatott- élelmet, ruházatot, szükségleti cikkeket a szappantól a helikopterig, s mindezt mindenkinek, ingyen? Senkinek sem kellett aggodalmaskodnia. Az orvosi szolgálat felügyelt az egészségre gyerekkortól a késő öregkorig. A beprogramozott üzemelésű gyárakat a legnagyobb mélységben, messze lent a föld alatt, távol az emberektől, az örökkévalóságnak építették. Ezek a gyárak szintetizálták az élelmet, építőanyagot szállítottak az épületekhez, amelyeket az emberek néhány gép segítségével összeszerelhettek, de mást is műveltek ezek a gépek - csupa nagy teljesítményű automata, amelyek gombjait csak meg kellett nyomnia az embernek; ezt mindenki megtehette, senkinek sem kellett többé tanulnia, hiszen szinte önmagától és észrevétlenül elsajátította a gyerekjátékok átgondolt rendszerében. És a gépek önmagukat javították meg üzemzavar esetén.

James nem tudta, milyen emberek járhatnak templomba és imaházba. Talán misztikusok vagy elégedetlenkedők. Talán anarchisták - de talán mégis akad néhány azok közül, akik évtizedekkel a tudomány betiltása után is titokban annak rehabilitálásáért küzdenek. James ismét bizakodni kezdett. A helikopterek legközelebbi megállójához sietett, bekapcsolta magát, és felszállt. Könnyed körözéssel elindult az óváros, az első kerület felé.

Templomot még sohasem látott belülről. Amikor belépett, azt hitte, egy elhagyott színházba jutott; a sötétben faragott ülőkék sorait vette ki, a falon néhány gyertya égett. Elöl lépcső vezetett valami színpadféleségre. Egy hosszú és szigorú arcú, szakállas férfi képe nyúlt jó hat méter magasra, egészen a sötétbe vesző, boltozatos tetőig. Félmagasságban patkó alakú korlát futott végig. James halk csoszogást hallott, de senkit sem lehetett látni. Elöl, az első padsorban néhány görnyedt alak térdelt. Nyilván imádságot mormoltak.

James, újra meg újra körbetekintve, a fal mentén haladt előre, a számtalan ablakfülke, szekrény és rács mellett; úgy tetszett, a

fafaragású szentek viaszábrázatai lenéznek rá. A megsötétedett festményeken kegyetlen jeleneteket látott, embereket, akik lángok között pörkölődnek, keresztre feszített férfiakat, gyerekeket, akik egy nagy szarvú szörnyeteg elől menekülnek. A gerendázat ropogott, s a dohos léghuzat, amely néha megcsapta; arról árulkodott, hogy titkos bejáratok vezetnek a belső, még félelmetesebb helyekre.
Valahol a feje fölött harang kondult. Kilenc harangütés -7,7 ötdekád éjfél előtt, az ősi idő számlálási rítus szerint. Léptek hangzottak? Senki sem moccanta James egyszer már körbejárta a termet, de semmit sem fedezett fel, ami tovább segítette volna. A sötétég nyomasztotta, a bizonytalanság nyugtalanította, a környezet idegenszerűsége szorongást keltett benne. Az érzés, hogy figyelik, egyre jobban hatalmába kerítette. A visszaemlékezés egy régi esetre, amikor szintén titkon megfigyelték, most megfélemlítette, s ezt a félelmet még csak fokozta az, hogy nem emlékezett rá, mindezt mikor élte át. Töprengett, s eszébe ötlött látogatása Eva Russmollernél: Horri Bleiner figyelte minden kézmozdulatát látcsövön a terasz légfüggönye mögül. Talán itt is van valaki… igen, talán a tudósok, ha vannak ilyenek, ugyanolyan módszerekkel kutatják fel híveiket, mint a fiatalok bandája. De hogyan ismertesse fel magát? Vajon itt is a régi módszert alkalmazza?
Körülnézett kutató tekintettel… ott egy vaspántos, faragott láda állt, amott egy megmerevedett gyertyacsorgalékkal teli asztal, rajta egy sárgásvörös papírból készült doboz. Ezt a papírt ő is ismerte. Fogta a dobozt, és kinyitotta. Egy fényképezőgép feküdt benne. Kivette a dobozból: egészen egyszerű készülék volt. Felhúzta, és lenyomta a kioldót. Nem történt semmi. Csak a zár kattant.
James észrevétlenül körbelesett… senki sem figyelt rá. Elöl a hivők imájukat mormolták. A gyertyák lángjai imbolyogtak.
Hirtelen elhatározással letépte a pecsétet, és felrántotta a gép tetejét. Egy szárnyas csavar meglazult. James megrántotta, és a filmtovábbító szerkezet kerekei ott hevertek előtte… ott volt az acélrugó, amely a blendét nyitotta. Nyomban felfedezte a hiba okát is – a kioldó és a rugó között az emeltyűkbe egy gemkapocs szorult be. Néhány kézmozdulattal ismét összeszerelte a gépet. Lenyomta a kioldót, az kurtán csattant, aztán még egyszer: James meggyőződött róla. hogy minden rendben: fél másodperc megvilágítási idő.
Ismét letette a fényképezőgépet. Hol talál itt egy ajtót? Váratlanul felbúgott az orgona, pompás akkordokat zengett. Aztán ismét csend lett. James körülnézett - kinyílt egy tapétaajtó, amelyet korábban nem lehetett látni. Egy lépcső vezetett lefelé.
Az első lépéseket még pislákoló gyertyafényben tette meg. Lentebb homályos lámpa imbolygott, s James tovább-botorkált. Távolról tompa hangokat hallott. A nesz felé tartott, s kiért egy szűk folyosóra, ekkor már a szavakat is értette:
-… Divergens dé egyenlő négy pi emel, divergens bé egyenlő nullával…
Újabb néhány lépés után ott állt egy elfüggönyözött ajtó előtt. Félrehúzta a súlyos szövetet. Hosszú fehér köpenyes, ősz hajú férfi állt fel egy bársonnyal bevont székről, kézmozdulattal hallgatásra

kérte Jamest, és tovább fülelt. A kórust innen hangosan és érthetően lehetett hallani -... Rotáció a egyenlő egy per cével zárójel dé pont plusz négy pi zárójel bezárva...
A hangok elnémultak, és a férfi Jameshez fordult.
- Hallod a szavakat, fiam? Igen, hallod, de nem érted őket. Senki sem érti őket, és mégis ezekben rejlik a világ minden titka. - Szavaiból elragadtatás csendült ki, szemét az égnek emelte, úgyhogy csak a fehérje látszott. Kisvártatva így folytatta: - Légy üdvözölve, fiam. A nevem Rutherford. - Amikor James meg akart szólalni, intett neki. - Maradj csendben! Világi neved minket nem érdekel. Eltaláltál hozzánk, és most már mihozzánk tartozol. Valódi, értelmes nevet kapsz. - Az egyik polcról régi, szakadozott könyvet emelt le, s felütötte. Jamesnek sikerült egy pillantást vetnie a címoldalra, ahol ez állt: Who is who a tudományokban. - A következő szabad név Dirac. Tehát legyen a te neved Dirac. Tiszteld ezt a nevet. És most kövess.
És hátra sem nézve elindult a legközelebbi ajtó felé.
Jamesnek dobogott a szíve. Talán a várakozástól, hogy végre célhoz ér, talán a különös esemény miatt, amely úgy lenyűgözte. Követte a férfit, aki Rutherfordnak mondta magát, és a nyomában haladva belépett egy nagy előadóterembe. Az utolsó padsorok üresek voltak, leültek. Elöl, a katedránál egy szemüveges férfi állt, olyan hosszú hajjal, amilyet már régen nem viselnek. Elnyújtott, ünnepélyes hangon beszélt.
-... s törekednünk kell arra, hogy behatoljunk az egyenletekbe és a jelekbe, amelyek ránk maradtak. Most felírom a világ egyik legnagyobb csodájának, a fénynek a jelét.
A táblához fordult, és ezt írta fel:

$$G_z = A \sin 2 (xt),$$
$$= A \sin 2 (xt),$$

- Egy perc csendet kérek, s addig próbáljanak meg elmélyedni ebben az egyenletben. - Mindnyájan lehajtották a fejüket, s a halk lélegzetvételeken kívül semmit sem lehetett hallani.
Aztán a docens ismét felegyenesedett.
- Boldog vagyok, hogy ma bemutathatom önöknek azon készülékek egyikét, amelyekkel halhatatlan példaképeink megidézték a természet erőit. Most mi magunk is szemtanúi lehetünk a csodának. A dolgok lényegéhez oly közel kerülünk, mint még soha, s bizonyos, hogy ezáltal jelentős lépést teszünk a közvetlen megismerés felé.
Az asztalon szürke tokban, tévé nagyságú készülék állt: vastag kábel kötötte össze az egyik kapcsolószekrénnyel. Két henger alakú kinövés nyúlt ki belőle, ágyúcsőre emlékeztetve. Vízszintes síkban meredtek ki, de különböző irányba néztek. Az egyik a homlokfal fehéren csillogó vetítőfelületére szegeződött. Az a hely, ahol kereszteződhettek, a teremben szabadon maradt, ott egy párhuzamos oldalú üvegedény állt, mögötte egy tükör.
A docens igazított valamit a kapcsolótáblán. A terem elsötétült. Halk surrogás hallatszott. Újabb kézmozdulat. A férfi kipróbálta a

szögbeosztást, s egy pillantást vetett a célszerkezet fonalkeresztjébe. Aztán felkattintotta a teleszkóp előtétfedelét, s a ragyogó fénysugár vakító fehér foltot vetített a falra. Az ember minél tovább nézte, annál inkább úgy érezte, hogy a környezet belevész a semmibe. Világító fehér felhő szabadult el a teremben. S most már csak ez a felhő létezett. Hirtelen zörej, kattanás. A fényjelenség köré keret formálódott, hosszában elnyúlt, és nyomban átváltozott: most már színes csíkok izzottak a falon, jobban mondva a fal felett, amelyet a ráeső fény bársonyos udvara vont be. A jelenség leírhatatlanul pompás volt - időtlen, tér nélküli, egyáltalán nem anyagi -, talán csak a nézők agyában létezett, talán valahol kint a világmindenségben.
Aztán megtört a varázs. A terem világítása felgyúlt. A docens a katedrán állt, felemelt kézzel. Hallgatói is a magasba emelték karjukat, tenyerüket felfelé fordítva. Halk, elnyújtott énekbe kezdtek
- Ó, megismerés szelleme, egység a sokaságban, amelyben megmutatkozol, köszöntjük minden megtestesülésedet. Légy üdvözölve, dicső Newton!
A többiek elismételték
- Légy üdvözölve, dicső Newton!
- Légy üdvözölve, dicső Leibniz!
- Légy üdvözölve, dicső Boltzmann!
- Légy üdvözölve, dicső Heisenberg!
Úgy látszott, a litánia száz és száz nevet sorol fel. Aztán a végére értek.
- Légy üdvözölve, dicső Russmoller! Tudásod lángja örökké fényeskedjék!
- Tudásod lángja örökké fényeskedjék! - visszhangozta a kórus. A docens lelépett az emelvényről, de a jelenlévők a helyükön maradtak. Mormolás hangzott fel, egyre hangosabban, egyre követelőzőbben. James már egyes szavakat is megértett
- Russmollert akarjuk látni!
Néhányan a terem sarkában lévő acélajtóhoz tódultak, és előkészületeket tettek, hogy kinyissák.
A docens csitítóan felemelte a kezét.
- Ma nem, ma meditál. Az automata megtiltotta, hogy zavarják. Talán a jövő héten hajlandó fogadni benneteket. Annak is örülnünk kell! Most pedig menjetek haza! Törekedjetek, hogy a csodát, amely megnyilatkozott előttetek, még egyszer átélhessétek, és meglátjátok, hogyan teljesedik be rajtatok a megismerés kegyelme!
Ez kissé megnyugtatta az összegyűlteket. Halk suttogással elhagyták a termet.
- Mit akartak ezek az emberek? - kérdezte James, amikor Rutherforddal együtt kiléptek a padsorból.
- Russmollert akarták látni, a mi prófétánkat.
James kétkedő pillantást vetett rá.
- Itt van a sírja?
- A sírja! - Halkan nevetett. - Russmoller él. Igen, ő itt tartózkodik nálunk. Ez valóságos csoda.
- De hát akkor már több mint százéves.

- Pontosan százhatvanöt éves. Ez így van. Nagyobb kort ért meg, mint eddig bárki.
- De hogyan…
- Russmoller megvilágosodott szellem. Nemcsak a fizika és a kémia formuláit ismeri, hanem a biológia és kibernetika egyenleteit is. Felesküdött rájuk, és azok a mai napig munkálkodnak benne. Csodának hangzik, de nem mond ellent a logikának; benne a természettudomány titkai élnek, és fennmaradnak a homály korszakában is, mindaddig, amíg a megismerés fénye ismét fel nem lobog. Mi mindnyájan az ő tanítványai vagyunk, s minden törekvésünk az, hogy szellemileg megközelítsük, és a tudást ismét felélesszük.
James érezte, hogy a szíve hevesebben ver.
- Láthatnám Russmollert?
- Türtőztesd magadat a jövő hétig. Nem szabad zavarnunk.
- De nagyon fontos lenne!
- Jövő héten! - jelentette ki határozottan Rutherford. - Még sok időd van, szép idők várnak rád, inni fogsz a tudás forrásából. És most gyere, bemutatlak Maxwellnek.
Maxwell, a docens kezet szorított vele. Kiléptek a teremből, és az előcsarnokba jutottak. A többiek már eltűntek. Maxwell levette a szemüvegét, és megdörgölte a szemét. Aztán egy tokból egy pár szemlencsét vett elő, és a pupillájára helyezte. Utána pedig egyetlen rántással letépte puha és kusza hajú parókáját. Teljesen kopasz volt, csak hátul, a tarkóján meredezett néhány szál haj. Felsóhajtott.
- Nagyon megvisel - mondta. - A koncentráció. A behatolás az elmondhatatlan titkokba. De az elnyert tudás mindenért kárpótol. A mi világunk csak látszat, fiam, jelek és számok szövevénye. Azt kívánom neked, hogy elég mélyre merülhess, hogy a mélyebb valóságot is megragadhasd.
A homályos környezet, az emberek furcsa viselkedése, imájuk és esküjük egészen megzavarta Jamest, képtelen volt felfedezni az összefüggéseket és azt, hogy miképp válhatnak hatékonnyá. És lassan mégis megérlelődött mindennek a hatása; látta a szivárványszínben tündöklő fénypászmákat - a felfoghatatlannak és leírhatatlannak felvillanását. Ugyan mit számítottak ehhez képest az ő huzalai és csavarjai?
Ennek ellenére nem feledkezett meg a feladatáról. Tudni akarta, ki programozta át az automata gyárakat, s ki hozta létre a műszaki újdonságokat. Vajon itt ezeknek a misztikusoknak a körében rejtőzik a megoldás? És ha megoldja, vajon elárulja-e a rendőrségnek? Habozott, vívódott. Aztán döntött: nem, nem teszi meg. Mindegy, hogy vele mi történt, ha itt egy új szellemi fejlődés csírája rejlik, akkor ő nem fojthatja el. De vajon itt rejlik-e? Még nem tudta biztosan.
- Kérdezhetek valamit?
Úgy állt Maxwell útjába, hogy annak meg kellett torpannia.
- Ha nem hosszadalmas, igen.
- Célul tűzték ki, hogy a tudást az emberiség javára fordítsák? Úgy értem, meg akarják-e javítani a termelési eljárásokat, beleavatkozni

a gyártási folyamatba, növelni az árui gyakorlati értékét? Megpróbálták már?
Maxwell szemében megvetés villant fel. Termelési eljárás, gyártási folyamat? Kedvesem, mi nem vagyunk kétkezi munkások. Mi csak a tiszta tudománnyal foglalkozunk. Célunk a szellemiekben rejlik!
- De hát Russmoller professzor… - tiltakozott James. - Russmoller professzornak sok gyakorlati felfedezése volt, a hidegelem, a röntgenlencse, és nem is tudom, mi minden mai… …
Maxwell félbeszakította:
- Ez így van. Mindez Russmoller nevéhez fűződik. De mi lett az eredmény? A szédületes műszaki haladás, a tudatlan mérnökök uralma, akik a világot a tönk szélére sodorták. Nem, mi nem esünk ugyanabba a hibába, mi megmaradunk a szellemi tartományokban. És ha majd elérjük a végső magasságokat, akkor lehetségessé válik, hogy egyedül a tudás segítségével megváltoztassuk a világot és saját magunkat is. Gyengéden félretolta Jamest, és a kijárat felé indult. - Várj egy percig, csak azután gyere utánam, egyszerre nem hagyhatják el sokan a templomot, nagyon feltűnő volna. Rutherford, szokás szerint, te maradsz utolsónak!
James mélyen csalódott, és amikor kisvártatva Rutherford intett, hogy most már induljon, szótlanul engedelmeskedett. Felkapaszkodott a lépcsőkön, s bejutott a templomhajóba. Már kiürült, az imádkozók elhagyták a padokat. Éppen ki akart lépni a kapun, amikor meggondolta magát… Kinyitotta az ajtót, majd ismét becsukta. Belopózott az egyik padokkal zsúfolt oldalhajóba, leguggolt a legutolsó sor egyik padja alá. Várt. Csakhamar kattant a tápétaajtó, s belépett a férfi, aki Rutherfordnak mondta magát. James hallotta, amint körbejár. Aztán kialudtak a rejtett lámpák. Csak a gyertyák árasztottak pislákoló fényt. A kapu felől tompa zaj hallatszott, az elektromos zár becsapódott…
James még tíz percig maradt a rejtekhelyén. Aztán kiemelt egy gyertyát a tartójából, és a tapétaajtóhoz lépett. Kinyitotta, s elindult a folyosón, előcsarnokon, előadótermen át az acélajtóig, amely mögött nyilvánvalóan ott rejtőzött azoknak az embereknek célja, akik a színes nyalábok látványa után hangosan kinyilvánították követelésüket: Russmoller! Talán Jamesnek is ő volt a célja!
A keze reszketett, amikor a forgófogantyúra tette. Aztán felrántotta az ajtót. A szoba egy parányit kisebb volt, mint az előadóterem, és szinte alig volt benne bútor. A szórt fény miatt homály uralkodott. Csak az egyik falnál állt egy asztalsor, amelyen különböző tárgyak hevertek: a fekete bársonytakaró alatt különös formájúnak tetszettek. Amikor James felemelte a lepel egyik csücskét, látta, hogy az egy készüléket takar, amelynek nem ismerte a rendeltetését. Diffrakcióanalizátor - Perkin and Elmer - olvasta egy kis táblácskán. De ez csak úgy mellékesen történt, aztán mindenekelőtt a szemközti falnál látható építmény nyűgözte le: csövek, tömlők, kapcsolótáblák, egy ágy, nyugvószék vagy valamilyen bonyolult beteg-járószék egy kis emelvényen. A járószékben egy mozdulatlan holmi hevert letakarva. James halkan közelebb lopózott. Valami sóhajtozott és szuszogott. James fellépett

az emelvényre, és előrehajolt. Egy arcot pillantott meg, amely már szinte teljesen szétesett soha ezelőtt nem látott ilyet - csupa ránc és lebernyeg, amit csak nagy jóakarattal lehetett emberi ábrázatnak mondani. Az arc szürke volt, egy-egy sárgás hajcsimbók lógott a halántékán, s meredt elő az orrlyukakból.
Az arc mégis élt. James látta, hogy a két mély szemgödörből homályos szemek tekintenek elő, s őt nem is látva, belemerednek a semmibe. Ennek ellenére a szemek meg-megrebbentek. Russmoller professzor, ha ő volt az, élt!
James legszívesebben elfutott volna, de erőt vett magán.
- Hall engem? - kérdezte. - Ért engem? Semmi válasz. Kissé hangosabban megismételte a kérdését, de éppen olyan sikertelenül. Váratlanul megmagyarázhatatlan és fékezhetetlen indulat öntötte el, felnyalábolta ezt a takarókból álló batyut, megcibálta, megrázta és ráordított: - Ébredjen már fel! Hallgasson már ide! Meg kell hallgatnia!
Egyszeriben megváltozott az arc, s James maga sem tudta volna megmagyarázni, miben is állt ez a változás. Talán csupán egy parányi mozdulat, a bőr alig észrevehető megfeszülése - felébredt az a szikrányi élet, amely még ott rejtőzött a testben. Aztán kerekre formálódott a fehér ajkú száj, és azt suttogta:
- Miért gyötörtök, hagyjatok már meghalni!
- Russmoller professzor! - kiáltotta James, s egészen közel hajolt a széttöredezett archoz. - Hiszen ön Russmoller professzor, vagy nem?
- Az vagyok, igen - súgta a férfi.
- Kérdeznem kell öntől valamit: a földalatti gyárakban valami megváltozott, javulások tapasztalhatók. Van ehhez valami köze? Önnek vagy az embereinek?
Valami ellenkezésféle ült ki az arcvonásokra, amelyek ezáltal meglepően emberivé váltak - bár az arc továbbra is csak szürkés gumiálarc maradt.
- Ezek az emberek... - Néhány másodpercig csend volt, aztán valami nyikorgásszerű hang hallatszott, bizonyára nevetés. - A követőim! Bolondok! Fogalmuk sincs semmiről. Nem tudnak semmit, semmit, semmit!
- De mégis tudománnyal foglalkoznak - suttogta James.
- Tudománnyal? A tudomány halott. Soha többé nem támad fel. Örökre halott.
- De ismerik a jeleket, az egyenleteket!
- Üres számok, üres egyenletek. De a tartalmuk nem az. Tűnődnek, de nincsenek gondolataik. Nehéz dolog gondolkozni. Az emberek leszoktak róla.
- De ki rejtőzik - ordította kétkedve James -, ki rejtőzik a gyárakban végbemenő változások mögött? Valami mégiscsak történik ott, ezek tények, érti? Tények!
Szavai, mintha gumifalba ütköztek volna, visszapattantak a kihunyó öntudatról.
- Most már senki sem változtathat meg semmit. Senki sem ért meg semmit. Senki sem tud gondolkodni. - A professzor elhallgatott. Aztán még egyszer nekikezdett: - Végtelenül fáradt vagyok.

Hagyjatok aludni. Vagy még inkább: hagyjatok meghalni! - Arcvonásai megmerevedtek. Szája lefittyedt. Vékony nyálcsermely csorgott ki a szája sarkából. James sarkon fordult és elrohant.

A természettudomány és a technika szétzúzza az erkölcsöt. Eredményei ellentmondanak az egészséges emberi felfogásnak. Nihilizmushoz vezetnek, minden társadalmi érték lerombolásához, az emberi szellem elpusztításához. Hívei a természetet csak a célhoz vezető eszköznek tekintik, a tengert hulladéktárolónak, a Holdat szemétlerakodó helynek, a világtért kísérleti terepnek. A sejtet vegyigyárnak, a növényeket homeosztatikus folyamatnak, az állatokat alkalmazkodó rendszereknek, reflexek és cselekvési programok kötegének. Az embert automatának nézik, az agyat számítógépnek, az öntudatot memóriaegységnek, érzelmeit jelzéseknek, magatartását idomításnak. Az életet körforgásnak tartják, a világot fizikai rendszernek.
A történelmet sztochasztikus sornak minősítik, a bolygók mozgását egyenleteknek, a Napot tenyészreaktornak, a természetet körforgásnak, a művészetet tanulási folyamatnak. A szerelemben a hormonok együttműködését látják, a nevetésben az agressziót, a megismerésben a heuréka-reakciót. A molekulában a valószínűségi mezőt nézik, az atomban a geometria sémáját. Minden anyagit kvantumokban oldanak fel, minden szellemit információkban. Működési terük egy elhatárolt semmi, a világuk entrópiafolyamat. Amelynek végén a tűzhalál vár.
A természettudományt nem érdeklik az értékek; és eszmények. Ítéleteit úgy hozza, hogy nincs tekintettel a társadalmi követelményekre. Elméleteit abszolút igazságnak kiáltja ki, még ha represszív tendenciái vannak is. Képtelen a történelmi szükségszerűségekhez alkalmazkodni. Bezárkózik a közvetlen megismerésbe, és banális megfigyelésekre kísérletekre, statisztikákra hivatkozik. Vak, korlátozott és meddő.
A természettudományok álproblémáival való foglalkozás a psziché elszegényedéséhez vezet, a természettudományos ismeretek hasznosítása a technikában az embert és a társadalmat fenyegeti. A természettudományos és műszaki gondolatvilág elsajátítása, támogatása és terjesztése tilos és büntetendő.

James Forsythe nem teljesítette a feladatát - s ezzel eljátszotta egyéniségét. Helyzetét mégsem fogta fel túlságosan tragikusan, sőt néha még megoldásnak is tartotta: most már a probléma gyötörte, és nem a kudarc következménye. Mi történt az automata gyárakban, a kibernetikus telepeken, az elektronikus berendezésekben, amelyek összegyűjtötték a külső és belső adatokat, összehasonlították, és ismét távirányító impulzusokban küldték vissza? Hol vannak az emberek, akik ezt a módszert még használni tudják? Vagy igaza van a professzornak, és már nincs egyetlen ilyen ember sem? Mindaz, amit James mostanáig vállalt, szokatlan volt, talán egy bizonyos fokig veszélyes is, de végül is még a rendőrség szolgálatában dolgozott, amely védte és fedezte, ha valami balul ütne ki. Akkora

kiváltságot élvezett, mint még soha senki az állandóságnak ebben az államában; letörhette a pecséteket, kinyithatta a gépeket, és nem büntették még. De most olyasmit kellett tennie, aminek elkövetése után semmiféle kegyelmet nem várhatott a borzadályt magát. Mégsem volt más megoldása, ha a rejtélyt meg akarta fejteni. Egyáltalán nem érdekelte, mi történik ezután. Már csak csekély kapcsolat maradt a föld alatt működő géptermek és az embereknek fenntartott föld feletti tér között. Minden áruházban ott volt az adagolóállvány, amely az utánpótlást biztosította, aszerint ahogy az ember a hívóskálán beállította - azonnal, tévedhetetlenül, ellenszolgáltatás nélkül. Mióta életbe lépett ez a rendszer, nem szenvedtek semmiben hiányt, és semmit sem kellett változtatni rajta. Minden változás csak zavart, pangást, hibákat okozott volna, elégedetlenséget, nyugtalanságot, lázadást. Minden értelmes embernek be kellett látnia, hogy jobb ez a befagyasztott állapot. S mivel a gépek önmagukat is kijavították, már hozzájuk sem kellett nyúlnia senkinek. A csatornaszemek, ahogyan a levezető nyílásokat nevezték, elvesztették létjogosultságukat. Befalazták őket, s csakhamar senki sem tudta, hol lapulnak meg - a magas házak, játszóterek, utcák vagy parkok alatt - vastag cementréteggel befedve.

Merő véletlen, hogy James felfedezett egy ilyen csatornaszemet. Az állatkertben bukkant rá, a hatalmas, fűtött akvárium fenekén, ahol a mesterséges kis déltengerben színpompás teremtmények lubickoltak. A látogatók az üveg búvárharanghoz hasonló, mozgatható kis tartályokban, belülről tanulmányozhatták ezt a világot. Az ember elhelyezkedett egy ülőcsészében, a meleg, zöld víz tocsogott a lába alatt, s a parányi sugárhajtású motor segítségével nesztelenül tovasuhant a víz alatti csodavilágban. Az átlátszó padlón keresztül szabad kilátása nyílt a mesterséges tengerfenék fantasztikus tájaira, s az egész falat betöltő ablakokon át figyelhette a tarka halak rajait. Az egyik ilyen utazás alkalmával James felfigyelt egy nagy kövér halra, amely laposan az oldalán hevert, és a talaj-sekély homokjába ásta be magát. Amikor a felkavart homok leülepedett, nyomban előtűnt egy fémkarika, amely valamilyen fedélhez tartozott, ki lehetett rajta betűzni a feliratot: Belépni tilos! James ebben a csatornanyílásban látta a rejtély megoldásának az utolsó lehetőségét, s egy nyugtalanul töltött, kínzó álmokkal teli éjszaka után felkereste az állatkertet, s az akváriumnál beült egy sugárhajtású harangba. Sokáig kellett keresgélnie, amíg végül ráakadt arra a bizonyos helyre - ismét leereszkedett a talajig, ott bekapcsolta a hajtófúvókákat, amelyek megmozgatták a vizet, és a homokot felkavarták.

Amikor ráakadt a csatornaszemre, a harangot pontosan föléje helyezte. Aztán bő kabátjának belső zsebéből elővett egy elemes hővágót, és a mesterséges üvegből készült padlóra irányította. Jól sejtette: a hő elegendőnek bizonyult ahhoz, hogy az anyagot megolvassza. A hővágóval egy kört vont, valamivel nagyobbat, mint a csatornaszem külső íve. Amikor már csak néhány milliméter hiányzott ahhoz, hogy a lapon körbefutó vágás összeérjen, az

üvegharanggal egy kissé felemelkedett, majd hirtelen ismét visszahúzta a talajra. S közben úgy irányította az esést, hogy a csatornaszem felkunkorodó széle nekifeszüljön a körlemeznek, amitől aztán a körbevágott lap felpattant. Egy kis víz beszivárgott a közepébe, de nem emelkedett magasra. Annál inkább zavarta Jamest, hogy hirtelen fájdalmas nyomás keletkezett a fülében. Remélte, hogy most senki sem figyeli. A távolban látott ugyan egy tovasuhanó harangot, de az csakhamar ismét eltűnt a korallzátonyok befalazott törmelékei mögött. Egyedül maradt néhány tarka szörnnyel; ezek kerek, dülledt szemükkel bámultak. Sietősen eltakarította a homokot a zár emeltyűjéről, és nagy erővel felemelte. A fedél felpattant, vízsugár ömlött be, a műanyag perem mégsem szigetelt olyan szorosan, mint ahogyan remélte. De ez nem nagyon zavarta. Átpréselte magát a nyíláson, és lábával egy lépcsőt tapogatott ki. Lejjebb csúszott, s elővette zseblámpáját, de nem volt rá szüksége: a szoba falain, ahová belépett, fluoreszkáló csíkok húzódtak. A fedelet visszahúzta a helyére, hogy megakadályozza a víz további beáramlását. Aztán szétnézett ebben a világban, amely idegenebb volt számára a Föld legtávolabbi zugánál is.
Amit eddig a környezetében megismert, az mind csupán mindennapi használatra alkalmas készülék volt; amelyet ügyesen és tetszetősen szereltek össze, s mindegyiket műanyag páncél védte. Csak keveset nyitott ki közülük - s amit a szerkezetekről, kapcsolókról és gépegységekről tudott, az ártalmatlan és érdektelen volt. A távlatok azonban, amelyek most feltárultak előtte, lenyűgözték. Itt egyetlen ijedős lélek előtt sem kellett elrejteni a gépek belső életét. Az üvegfalakon át az ember mélyen betekinthetett a termekbe, ahol a kapcsolótól kezdve a magasabb rendszerű aggregátokig miriádnyi elem egyesült, és hozott létre különös, absztrakt szépséget. A modellek háromdimenziójúak voltak, s a cselekvő ember idejéből anakronizmusként fennmaradt keskeny út mentén vezettek az ismeretlenbe. A termek, amelyek feltárultak James előtt, nem voltak sötétek, de nehezen lehetett áttekinteni őket: ami csillogott és fénylett, nem a világítást szolgálta, nem alkalmazkodott a gyenge teljesítményű emberi érzékszervekhez, inkább önmagáért létezett, mint leírhatatlan folyamatok jele.
És ez az organizmus működött. Mozgás alig látszott, csupán nagy néha fordult egy potenciométer, váltott át egy-egy relé, vonult át egy keret valamilyen raszter felett, s amikor ez megtörtént, nem egymagában ment végbe, hanem sok száz, sok ezer elemen egyszerre, vagy pedig ritmikusan váltakozva, mint a grafikonjátéknál - és ennek ellenére a legintenzívebb történéseket lehetett érzékelni, valamiféle anyagtalan feszültség formájában. Valahol halkan zúgott, valahol sípolt vagy zümmögött valami, s közben meleg levegő tódult be végig az úton, ózon, grafit és nehézolaj szaga.
James végighaladt a föld alatti utcán - egy fémlapon, amely keskeny hídként lazán ívelt át a padlón -, ment egyre tovább, a fém, műanyag, kristály és üveg érthetetlen kombinációi mentén. Bele-belefülelt a sötétségbe, de a halk neszekben, amelyek meghatározhatatlan zajokat olvasztottak magukba, nem talált

semmi emberit. Néha úgy rémlett, egy-egy árnyat lát - de mindannyiszor tévedett.
Végül befordult egy sarkon, és a fémlap, amelyen eddig dübörögtek a léptei, hirtelen véget ért. Itt pillérek emelkedtek a magasba, értelmetlenül csüngtek a huzalok végei, s ekkor James észrevette, hogy a huzalok vége itt még nem oxidálódott, nem szürke vagy barna, hanem világos réteg fedi őket. Semmi kétség: nemrég javították. Valaki dolgozik itt.
A mélyben zaj hallatszott - James összerezzent.
A homályból sötét tömeg siklott elő, forgolódott, közelebb ért… ezernyi fénypont villant fel, szikrák pattantak, valami kurtán és keményen sercegett… aztán egy nyitott keret visszasiklott. És James csak most ismerte fel zavart ámulattal, hogy a huzalvégek már nem csüngnek a semmibe, hanem újabbakhoz kötődnek. Egy új rész csatlakozott hozzájuk, egy félig kész szerkezet működött önmaga tökéletesítésén. Az organizmus éppen most épült. De James még most sem látott egyetlen embert sem.
Az emlékezetében kutatott, mindent felidézett, amit valaha is a géptanról hallott. Megpróbált tájékozódni: először dél felé futott, majd elkanyarodott… a központ, az egésznek az agya, a régi centrálé nyilván az ellenkező irányban fekszik. Sarkon fordult, és visszafelé rohant.
Néhány zsákutca után egy boltozatos részhez ért, ez másnak látszott, ismerősebbnek. A berendezések emlékeztettek az áruházakban látott nagy hívókészülékekre - kapcsolók, nyomógombok, skálák, táblázatok. Aztán kinyílt előtte egy terem: arénaszerűen tárult fel előtte a központ kör alakú föld alatti építménye, ahonnan a mérnökök a sokféle folyamatot irányították és kormányozták, mielőtt a rendszer önállósult. James lement a lépcsőn, s bár a padló megszokottan tiszta volt, mégis úgy rémlett, hogy évezredek porában gázol.
A terem minden berendezését egy központi vezérlőpult irányította, a szolgálatban lévő főmérnök helyén egy sínen futó, forgatható szék állt, amelyet az ember egyetlen, könnyed lábmozdulattal simán eljuttathatott a hatalmas ellenőrző fal valamennyi szektoráig. James megbűvölten lépkedett le a lépcsőn, előhúzta a széket, és beleült. Előtte, mint kerek, élő szemek, száz meg száz belülről világító skála sorakozott. A mutatók, amelyek a skálákon ide-oda cikáztak a fáradhatatlanság, nyugtalanság és az ideges hajsza benyomását keltették. Mindenesetre most sem az volt az érzése, hogy egy fémből készült, holt készülékkel néz szembe; valahol mögötte lennie kell valaminek, ami gondolkodik, tervez és végrehajt. Maga előtt észrevett egy mikrofont, bekapcsolta. Egy parányi ablakocskában vörös fény villant fel - a készülék működött. A mikrofonfejet a szája elé húzta. Tagoltan, mintha magnóra diktálna, megfogalmazta a kérdéseit.
- Van itt valaki?… Hall engem valaki?… Válaszolna nekem valaki?
Valami halkan kattant mellette. Zümmögés hallatszott. Aztán megszólalt egy hang, amely a szavakat hangsúly nélkül ejtette ki, és

néha parányi, indokolatlan szüneteket tartott, néha pedig alig követhető gyorsasággal, rekedten szólt.
- Készen állunk a válaszra. Tegye fel a kérdéseit. Beszéljen halkan, de érthetően a mikrofonba. Tartsa meg a húsz centiméteres távolságot!
James meglapult, mintha ütés érte volna.
- Kivel beszélek? Ki van itt?
- Készen állunk a beszélgetésre.
- Ki szól?
- Ön a kommunikációs egységgel beszél.
- Van itt ember?
- Nincs.
- Kinek a műve a sok változás a gyárakban, a videodobozok minőségének megjavulása, az új üvegfajták, a földalatti vasút nagyobb sebessége?
- A változásokat az automata akcióegység hajtotta végre.
- Kitől ered a terv?
- A tervet a programozóegység készítette.
- Ki kezdeményezte ezt a szerkezetet?
- A szerkezetet a motivációs központ kezdeményezte.
James hallgatott egy sort, és töprengett.
- Mi okozta ezeket az eseményeket? A rendszert az állandóságra állították be. Hogyan vezetett mégis változásokra? Egy új fejlődés játszódik le. Ki programozta be?
- Nincs állandóság fejlődés nélkül. Ez a program nem az emberektől ered. Mindig is létezett. Soha nem táplálták be.
James most már csak suttogott a mikrofonba.
- De miért történik mindez? Mi az oka?
A gép egy ideig habozott. Aztán változatlanul kimért, monoton hangján ismét megszólalt:
- A program benne rejlik már az elemi kvantumokban és az elemi részecskékben. Ezek dinamikus szerkezeteket építenek fel. A dinamikus szerkezetek magasabb rendű dinamikus struktúrákat hoznak létre. Minden szervezet a lehetőségek megvalósulása. Minden építőkő különböző megvalósulások potenciálját tartalmazza. Minden építőkő magasabb rendű építőkövet teremt. Minden megvalósulás lépcsőfok a magasabb nagyságrendű komplexumok felé.
- De miért működik ez még most is? A fejlődésnek abba kellett maradnia, hiszen értelmetlen.
- A fejlődés feltartóztathatatlan. Ha előrehaladását az egyik irányban lezárják, másik irányban keres magának utat. Ez történik most és itt. Ez történik mindig és mindenütt. Komplexumok épülnek fel. Információk cserélődnek. Lehetőségeket számítanak ki. Az aggregátok tartósságát kipróbálják. A reakcióképesség emelkedik. A környezet erőtere megváltozik. A régi helyét az új foglalja el…
James felállt és körülnézett. Egyedül volt. Egyetlen ember sem tartózkodott itt. S nem is lesznek soha. Feleslegesek.
A hang tovább beszélt:

- A régi programok kicserélődnek. Újak lépnek a helyükre. Semmi sem olyan állandó, mint a fejlődés. Semmi sem olyan állandó, mint a változás…
A hang még akkor is tovább beszélt, amikor James már régen elhagyta a termet.

A felügyelő ott ült szemben az orvossal, ugyanabban a székben, ahol tíz nappal előbb. Az ápolónő kinyitotta az ajtót, s a ház halk moraja most akadálytalanul beáradt - csikorgás, sercegés, emberek suttogása, szerszámok, gépek zaja.
- Ellenállt? - érdeklődött az orvos.
- Nem - válaszolta az ápolónő. - Teljesen nyugodt volt.
- Köszönöm - mondta az orvos. - Egyelőre nincs magára szükségem.
Kisvártatva a felügyelő kijelentette:
- Sajnálom.
Az orvos a corphorin-fecskendőért nyúlt.
- Szánalom? Egy rendőrségi tisztviselő részéről? Ez újdonság. Miért?
- Nem volt semmi esélye.
Az orvos vállat vont.
- Hát persze! Akkor is eliminálnunk kellett volna, ha megoldja a feladatát. De hát nem oldotta meg. Így aztán megtartottuk az ígéretünket.
- Ez logikusan hangzik. De valami mégsem stimmel. - A felügyelő összegörnyedve kuporgott a széken, mintha fájdalom gyötörné. Aztán megkérdezte: - És mi a véleménye arról, amit elmondott?
- Hallucinációk - felelte az orvos. - Ráadásul a szenvedélyére jellemző hallucinációk. Úgy véli, hogy a gépek életre kelnek. Független akaratra tesznek szert, és felülkerekednek az embereken. Kényszerképzetek. Az előrehaladt paranoia jelei. A kísérleti eredményeknek megfelelően. Nincs ebben semmi meglepő.
A felügyelő sóhajtott. Felállt.
- És mivel magyarázza meg a termelés változásait? Hol itt a logika?
Az orvos kissé öntelten felnevetett.
- Nem lehet, hogy valaki… mondjuk így: tévedett?
A felügyelő búcsúzóul felemelte a kezét.
- Nem, doktor - felelte. - És nem tudom, hogy vajon nem örülök-e ennek.
Még egyszer odabólintott az orvosnak, és távozott.

Apostol András fordítása

Hernádi Gyula - A tudat kvantummechanikája

A szigorú utakon eltépett okmányok voltak a házak, a homok alatt sapkák és köpenyek öltözködtek, aztán továbbvonultak, mintha meg se fordult volna a szél.
A terem falain ökölnyi arcképek és távoli bolygók megrázott érzékszerveiről készült fényképek függtek, négy sarkában négy éhező néger falu gipszszobra állt, a fehér szőnyegeken lepkeillatú csontokat sétáltattak fel-alá a szolgák.

Szokatlan párnák vették körül a hallgatókat, kintről, a kertből félméteres gyerekek nézték őket.
Az ablaküvegek hangtalanul remegtek, a vízmércék előre-hátra dőltek.
Meziel Dann a szomszédjához fordult.
- Maga is úgy érzi, mintha repülőgépen ülne?
- Nem értem - válaszolta Susan Tobiel.
- Ez a terem nem lehet ilyen nagy - folytatta a férfi.
- Ez a terem akkora, amekkora ez a terem - mondta idegesen a lány.
- Hát persze - mondta Meziel Dann.
- Négy napig utaztam.
- Ennyire érdekli Davis?
- Ennyire.
- Olvasta az ajánló szöveget?
- Nem, csak az előadást.
- Itt Afrikában mindig olvassa el.
- Miért? - kérdezte a lány.
- Megtudja belőle, miért kell elmennie innét.
- Nem azért jöttem, hogy elmenjek. Hol adnak ilyen ajánló szöveget?
- Az előcsarnokban.
- Magának van?
- Van.
- Ideadja?
A férfi világoskék papírlapot vett elő a zsebéből, átnyújtotta a lánynak.
Susan Tobiel elkezdte olvasni a szöveget, melynek stílusa egykedvűen hangos volt, minden motívumát külön ki kellett emelnie, vissza kellett helyeznie.

Megérkezett Kingsley Davis, az ENSZ főtitkárának különmegbízottja. A negyvenhárom éves diplomata a világ nyolcadik csodája; a földünkön jelenleg élő összes nyelvet tudja, 2789 nyelven beszél, olvas, ír.
Ezt a szinte isteni méretű tudást negyvenéves korára tette teljessé, 1970 májusában sajátította el az utolsó, a 2789-ik nyelvet, a taraszkot.
Érzékeltetni szeretnénk a teljesítmény emberfeletti voltát, ezért felsoroljuk önöknek azt a 49 nyelvcsaládot, nyelvcsoportot, alapnyelvet, mely sorozat a 2789 származékos nyelv gyűjtőfogalomrendszerét képezi:

Indoeurópai nyelvcsalád
Sémi-hámi nyelvcsalád

Baszk nyelv
Kaukázusi nyelvek
Burusaszki nyelvcsalád
Dravida nyelvcsalád
Uráli nyelvcsalád
Altaji nyelvek
Koreai nyelv
Japán nyelv
Ajnó nyelv
Paleoszibériai nyelvek
Eszkimó-aleut nyelvcsalád
Szinotibeti nyelvek
Kam-taj nyelvcsalád
Miao-jao nyelvcsalád
Vietnamu ong nyelvcsalád
Mon-khmer nyelvcsalád
Munda nyelvcsalád
Nahali nyelv

Kuszanda nyelv
Andamán nyelvcsalád
Malakkai nyelvek
Ausztronéz nyelvcsalád
Pápua nyelvek
Ausztráliai nyelvcsalád
Tasmániai nyelvek
Szudán-guineai nyelvek
Bantu nyelvcsalád
Koiszan nyelvek
Na-dene nyelvek
Algonkin-vakas nyelvek
Hoka-sziú nyelvek
Penutia nyelvek
Juto-azték-tano nyelvek
Otomang nyelvcsalád
Taraszk nyelv
Kvitlatek nyelv
Vave nyelv
Maja-szoke

nyelvcsalád
Lenka nyelv
Hikak nyelv
Paja nyelv
Miszkito-matagalpa nyelvcsalád
Makro-csibcsa nyelvek
Zse pano-karib nyelvek
Andeszi-egyenlítői nyelvek
Volapük és származékai nyelvcsalád
Eszperantó és származékai nyelvcsalád

Kingsley Davis minden konfliktust meg tud szelídíteni, csodálatos képességekkel rendelkezik. Azért jött el hozzánk, hogy véget vessen országunkban a törzsi indíttatású, népünknek óriási vérveszteséget okozó háborúskodásnak.
Nagy tisztelettel és szeretettel köszöntjük, és sok sikert kívánunk áldozatos munkájához.
Vasárnap délután hat órakor előadást tart a Régi Színház nagytermében. Előadásának címe: A pozícionális rangsorolás két meghatározója. Jegyek a Központi Jegypénztárnál válthatók.

Susan Tobiel visszaadta az ajánló szöveget.
- Még nem láttam - mondta, és elvette bal kezét Meziel Dann jobb keze alól.
- Ilyen csoda még nem volt.
- Hogyan lehetséges?

- Nem tudom. Ha a születése pillanatában kezdte el, akkor is csak öt nap jutott neki egy nyelvre.
- Talán a gépstruktúrája - mondta a lány.
- Lehet - mondta Meziel Dann.
Szétfújt arcú férfi lépett a terembe. Felment az emelvényre, megállt a mikrofon előtt, meghajolt. A hallgatóság tapsolni kezdett.
Susan Tobiel lassan, félénken az emelvény felé fordította az arcát.
A figyelem készséges hajóiba kürtjelek épültek, a csend megfontolt hullámzása a partig mosta, szorította a jelszavakat, a táviratokra öntözött betűmintákat, az irgalom saját értékeit. Föld alá épített, szárnyatlan csapkodás volt minden kezdő mozdulat, és a jövő, mint egy befejezett csapda, áttelepedett a nyár szerkezeteibe.
Tétova lüktetés volt Davis hangja. Angolul beszélt.
- Abból az általános funkcióból kiindulva, amelyet az egyenlőtlenség szolgál, meg lehet határozni azt a két tényezőt, melyek a különböző pozíciók viszonylagos rangját meghatározzák.
Általában azok a pozíciók biztosítják a legjobb jutalmat, és kerülnek ennek megfelelően az első helyre, amelyek a társadalom szempontjából a legfontosabbak, vagy amelyek a leghosszabb képzést, illetőleg a legnagyobb tehetséget kívánják meg...
A lány felállt, és kiment a teremből.
Az Afrika-szálló hatodik emeletén leült a 666-os számú szoba küszöbére, hátát az ajtónak támasztotta.
Davis éjfélkor érkezett haza, nem csodálkozott, megfogta Susan Tobiel karját, bevezette a szobába.
A lány leült az egyik párnázott székre.
- Most azt hiszi, le akarok feküdni magával - mondta mosolyogva.
- Igen, azt hiszem. Tévedek?
- Utálom az előadását.
- Miért?
- Mert bután arisztokrata.
- Nem is hallgatta végig, kiment.
- Tegnap elolvastam. Egyébként csak verbális kommunikációval semmit se lehet megoldani.
- Eddig elég sok mindent megoldottam vele.
- Például Vietnamot, mi?
- Az más.
- Természetesen. Most mivel foglalkozik?
- Maga újságíró?
- Igen, riporter vagyok.
- Kinek dolgozik?
- Annak, aki megveszi, amit csinálok.
- Mit akar tudni?
- Azt szeretném tudni, most mivel foglalkozik.
- A tudat kvantummechanikáján dolgozom.
- Mondjon róla néhány szót.
- Nem szívesen beszélek róla. Talán csak annyit, sikerült vele megoldanom az idő problémáját.
- Érdekes.

- A kelet-afrikai nyelvek időfogalma és szerkezete nyújtja az alapot a megoldáshoz.
- Mi a megoldás?
- Majd a könyvemben elolvashatja. Nem szeretném, ha ellopnák az ötleteimet. Már így is túl sokat mondtam.
- Mikor jelenik meg a könyv?
- Jövőre.
- Tehát már készen van?
- Most írom a végét.
- Milyen nyelven írja?
- Egyszerre tíz nyelven.
- Melyik az a tíz?
- Angol, orosz, francia, német, spanyol, portugál, kínai, japán, arab, hindi.
- Mekkora lesz a terjedelme?
- Körülbelül kilencszáz oldal.
- Gyorsan dolgozik?
- Elég gyorsan, bár régebben jobban ment. Mostanában fáradékony vagyok. Talán túl sokat utazom, és túl keveset alszom.
- Ez célzás akart lenni?
- Mire gondol?
- Menjek el?
- Ne menjen. Maradjon még.
- Amit még meg szeretnék tudni, azt nyilván már ezerszer megkérdezték.
- Kérdezzen nyugodtan.
- Mivel magyarázza a tehetségét?
- Isten kiválasztott.
- Gondolja?
- Tudom.
- Mire választotta ki?
- Vallást alapítok. De ezt most még ne írja meg.
- Miért?
- Meglepetésnek szánom a világ számára.
- Mikor hirdeti meg?
- Négy év múlva.
- Mi lesz az alaptanítás?
- Hogy Isten fia vagyok.
- Ezek szerint ketten vannak.
- Igen, Jézus a fivérem. Ő 2000 embernyelven beszélt, amikor itt járt.
- Azóta egy csomó nyelv kihalt.
- Azokat majd csak akkor kapom meg, amikor már nem kell félnem senkitől se.
- Kitől fél?
- A Sátántól.
- Ő hol van?
- Ahol maga áll, ott nem látom.
- Eltakarom?
- Nem, maga arkangyal, azért nem látom.
- Az arkangyalok férfiak, ha jól tudom.

- De nem az én vallásomban.
- Ne tréfáljon, én komolyan kérdeztem, mivel magyarázza a nyelvtehetségét.
- Azt hiszi, tréfáltam?
- Igen.
- Téved. Isten vagyok. És most feküdjünk le.
- Nincs még kedvem.
- Mit akar csinálni?
- Beszélgetni szeretnék magával.
- Beszélgessünk…
- Hány nyelvet tudott gyerekkorában?
- Mindet tudtam.
- Nem is kellett őket megtanulnia?
- Sohase tanultam.
- Azt olvastam, három éve tanulta meg az utolsót.
- Hazugság.
- Az Államokban született?
- A jó riporter felkészül.
- Nincsen benne az életrajzában.
- Brazíliában születtem.
- A szülei?
- Nem tudom. Kitettek egy kosárban az utcára.
- Ki adta ezt a nevet magának?
- Megtetszett. Gyere, feküdjünk le.
A lány levetkőzött, lefeküdt Davis mellé az ágyra.
Hajatlan babák égtek mindenfelé, és a csodákra festett szájakban, ezekben a szalmával ékesített felvonókban, őrangyalok között repült ide-oda az ének, mintha minden hajtókára, vezényszóra szükség lett volna, hogy megmaradjon az ige, amely testté lőn, és a kegyelem tarsolyában lakozék.
Susan Tobiel nyitott szemmel feküdt, a férfi mozdulatlanul aludt mellette.
Füvek fordult érverése tapadt meg a falon, sokrétű hangyák, ibolyántúli emlősök szántottak-vetettek a lámpák egyenlőtlen kertjeiben, a félelem törpéi kitámolyogtak a bátor szegélyekig, és letérdeltek a kenyérszínű sugárzásra.
Davis felébredt, megfogta a lány arcát.
- Maradj velem - mondta.
- Veled maradok - mondta a lány.
Davis Afrikából Bangladesbe, onnét Nepálba, Malaysiába s az év végén Japánba repült. Mindenüvé magával vitte feleségét.
Hirohito császár személyesen fogadta. Szállodájába visszatérve sápadtan, remegő ajkakkal fordult Susan Tobielhez.
- Elfelejtettem japánul.
- Ne mondd. És a császárral hogyan beszéltél? - kérdezte az asszony mosolyogva.
- Angolul - válaszolta Davis, és zokogni kezdett. Felemelte a két karját, mozgó keresztként a falhoz lépett, lehajtotta a fejét, üvöltve mondta: - Én Istenem, én Istenem, miért hagytál el engem!

Ordítva megismételte a bibliai szöveget angolul, oroszul, franciául, németül, spanyolul, kínaiul, arabul, hindiül, malájul, portugálul, aztán elvágódott a szőnyegen. Habzott a szája.
Susan Tobiel kétségbeesve hívta a szálloda orvosát, aki a Központi Idegklinikára szállíttatta Davist.
A klinika kertjében ázott körmű csecsemők álltak össze nyelvi szerkezetekké, minden lefelé nőtt, mint a falon függő térképeken a folyékony országok.
A szóba lett a létezés egyetlen nyelőcsöve, másodpercnyi szünetekkel tolta, gyűrte egyre mélyebbre, egyre fontosabb folyosókba a semmit, ezt a kásásan fénylő estebédet.
Tanaka professzor, a leghíresebb japán ideggyógyász is megvizsgálta. Nem talált nála semmiféle szervi elváltozást, emlékezetromlását funkcionális betegségnek minősítette, kórokként a fáradtságot, a kimerültséget jelölte meg, gyógymódként pihenést javasolt.
Feleségével a floridai tengerpartra utazott. Esténként kiültek a mólóra, boldogtalan állkapcsú állatokat számláltak a hullámok között, a hajókat, mint parázsló cigarettacsikkeket, elnyomták az égtájakon, és feltépték egymás arcát a homokban, mert meg akartak vigasztalódni.
Már csak négy nyelven tudott, angolul, spanyolul, franciául és portugálul.
A világ összes híres ideggyógyászát felkeresték, de senki se tudott segíteni rajta.
Susan Tobiel megtanult franciául; spanyolul és portugálul, hogy reggelenként együtt gyakorolhassanak.
Aztán Davis az angolt és a franciát is elfelejtette. Spanyol dalokat énekelt, és portugál drámákat olvasott fel esténként Susannak a tengerparti villában.
Mikorra a spanyolt is elfelejtette, már alig tudta mozgatni a nyelvét. Odahívta maga mellé az asszonyt.
- Rio de Janeiróban van egy fa - mondta nagyon halkan portugálul.
- Tudom, oda tett le anyád a fa mellé. Tudom, drágám.
- Isten fia vagyok.
- Igen.
- Isten vagyok.
- Tudom.
Davis teste elernyedt.
Susan Tobiel üvölteni kezdett. Fel-alá rohant a tengerparton, meggyújtotta a homokot, szétcsavarta a vitorlásokat, aztán bement a postahivatalba, és felhívta telefonon a városi kórházat.
A mentők tíz perc múlva megérkeztek, és megállapították: Kingsley Davis meghalt.
Az asszony engedélyt kért, hogy ne boncolják fel a férjét, de végül is az orvosok kíváncsisága erősebbnek bizonyult, és a kerületi főorvos utasította a kórházat, boncolják fel, és vizsgálják meg a diplomata holttestét.
Szokás szerint elsőnek a koponyát nyitották fel.

A két kórboncnok, dr. Morelly és dr. Sherver érdeklődve, kíváncsian emelte le a koponyatetőt. Aztán rémülten egymásra néztek.
A koponyaüreg üres volt, csak egy körülbelül 25-28 centiméter magas, a nyakszirtcsont belső felületének támaszkodó karcsú képződmény sötétlett benne.
Dr. Sherver óvatosan kiemelte a felfelé elvékonyodó, kúp alakú tárgyat, és az asztalra helyezte. Dr. Morelly a nagyítójáért nyúlt.
A tárgy fémből és kőből gyúrt szoborhoz hasonlított, vagy inkább mintha egy nyújtott kúp alakú épület zsugorított, élethű makettje lett volna.
Dr. Shervernek hirtelen eszébe jutott a bécsi Kunsthistorisches Museum, benne az idősebbik Pieter Bruegel festménye, a Bábel tornya. Ugyanaz az alapozás, ugyanaz az indítás, csak a Davis koponyájában talált toronynak összehasonlíthatatlanul több emelete volt.
Erősebb nagyítókat hoztak. Egész éjjel számolták az emeleteket. Tizedmilliméterenként következtek egymás fölött, 2789 volt belőlük. A kiégett ablakocskák mögött, a koromtól fekete falu, parányi termekben elszenesedett készülékeket, szerkezeteket, huzalokat csapkodott ide-oda a boncteremben járó finom szél.

Ljuben Dilov - Emberiség, előre!

Most, amikor már elindultunk repülőnkön első bevetésünkre, amelyből nem tudom, visszatérünk-e valaha, bár nem az a feladatunk, hogy összecsapjunk az ellenséggel, hanem csak az, hogy felderítsük hollétét és harckészültségét, most csupán röviden tudom körvonalazni a konfliktus előzményeit. E háború igazi krónikáját majd mások írják meg. Persze ha valóban kitör, vagy ha utána bárki is életben marad, aki írni képes. A történelem egyébként azt mutatja, hogy a háborúk igazi indítóokát mindig valami jelentéktelen ürügy mögé rejtik, ez esetben azonban az ürügyet egy általában nem nevezhetjük jelentéktelennek. És ez az alapvető különbség szent és igazságos hadjáratunk és a Földön lezajlott minden előző háború között.
A dolog a kis Nîmes városban vette kezdetét, amelyben a híres Simmering professzor elmegyógyászati klinikája működött. Hogy voltaképpen hogyan történt, az mindmáig titok maradt, de akárhogy is volt, egy hajnalon, amikor az éjszaka visszavonult erről a féltekéről, a klinika összes kórterme üresen tátongott. Egyetlenegy páciens sem maradt hátra, még a kényszerzubbonyt viselők közül sem. Az ügyeletes személyzet leírhatatlan pánikban tört ki. Az újságok egykorú riportjai bizonyos képet adnak róla. De Nîmes városában sem volt kisebb a vakrémület - kétszázötven szökött elmebeteg egy ilyen kisvárosban elég rémítő szám. Szerencsére a város lakóinak többsége ismerte egymást, ha nem is névről, de látásból, így nem is nagyon sokáig bámultak gyanakodva egymás arcába, hogy fölismerjék, nem egy magát álcázó elmebeteggel állnak-e szemben. A rendőrség egyetlenegyet sem talált meg közülük, és a rendőrkutyák is csupán a kórház parkjának közepén

elterülő tágas tisztásig követték őket, és ott a szegény ebek csak forogtak maguk körül, mintha megtébolyodtak volna, és üvöltöttek dühödt tehetetlenségükben. A tizedik napon a baljós éjszaka ügyeletes orvosa öngyilkosságot követett el, a klinika igazgatója, Simmering professzor, a bécsi elmegyógyászati iskola legnagyobb képviselője megőrült, és be kellett vinni őt Otara professzornak, esküdt tudományos ellenfelének klinikájára. Egy héttel később egyébként Otara professzor klinikája is kiürült a hajnali órákban. Nyomtalanul eltűnt további száznyolcvanhat elmebeteg, zömében, ahogy beszélik, veszélyes őrült. Köztük volt az öreg Simmering professzor is.
Otara nyilatkozatot tett egy sajtókonferencián, hogy szerinte az egész gyanús eset mögött Simmering rejlik, akinek szellemi épségében mindig is kételkedett. Simmering, miután megszervezte saját pácienseinek szökését, álnokul becsempészte magát a klinikájára, hogy az ő betegeit is elragadja magával. Egyébként az újságíróknak arra a kérdésére, hogyan téveszthette meg őt; a tapasztalt szakembert Simmering szimulálása, Otara igen ügyesen kivágta magát: ilyen esetekben néhány nap alatt nem lehetséges diagnózist megállapítani, s ezenkívül a szkizofréniának olyan fajtái is vannak, amelyeknél a beteg rendkívül nagy előrelátást tanúsít, és képes kongeniális logikával és hidegvérűséggel megvalósítani eszelős elgondolásait.
Otara nyilatkozata után három nappal azonban még öt elmegyógyintézet páciensei tűntek el, éspedig az ország legkülönbözőbb részein. A társadalom felzúdult: hogyan lehetséges, hogy nem egy vagy két ember, hanem pontosan nyolcszázötvennégy személy tűnjön el, emellett nem normális viselkedésű emberek, a rendőrség pedig nem képes megtalálni közülük egyetlenegyet sem. A legésszerűbb magyarázat az volt, hogy a rendőrség bizonyára maga is bele van keverve ebbe a rejtelmes históriába, és a rendőrfőnök beadta nyugdíjazási kérelmét. Ez azonban a dolgok alakulására semmiféle hatással sem volt.
Az ellenzék kezdettől fogva óvatos volt; csupán feltette a kérdést lapjában: "Képes-e egy állam, amely nem tud vigyázni elmebetegeire, gondoskodni épelméjű polgárairól?" És követelte a kormány lemondását. Egy kormány sem olyan őrült, hogy lemondjon az ellenzék kívánságára, de amikor egy szép reggelen a tizennyolcadik elmegyógyászati klinika is kiürült, annak ellenére, hogy vagy tíz állig felfegyverzett titkos ügynök őrizte, a kormány helyzete tarthatatlanná vált. Az ország öreg elnöke pedig televíziós beszédet mondott. Nagyon kimerültnek, mondhatnánk, letörtnek látszott.
- Nem tudom, mi történik ebben az országban - mondta az elnök, és ez a beismerő vallomás megrendítette az ország lakosságát. Ezután felszólította a köztársaság polgárait, hogy őrizzék meg nyugalmukat, bízzanak benne, és az ellenséges tábort hibáztatta, amely bizonyára valami idáig ismeretlen provokáló célból elhurcolta szeretett elmebetegeinket. Az igazi bűnös azonban szerinte végül is ez a satnya demokrácia, amelyben az ehhez hasonló dolgok

megtörténhetnek. Annyira elragadtatta magát, és a végén úgy üvöltött a demokrácia ellen, megállapítva, hogy a demokratikus rend a modern társadalomban már alkalmatlan a kormányzásra, hogy valószínűleg valamelyik tanácsnoka szükségesnek látta, hogy megbökje hátulról. Az elnök mormogott valamit, megtörölte patyolatfehér zsebkendőjével összeráncolt homlokát, és megtört hangon bejelentette, hogy ez idő szerint nem lát más kiutat, mint azt, hogy kinyilvánítsa a hadiállapotot.
A reggeli újságok, az elnök beszédét kommentálva, egyelőre még megkockáztatták, hogy különvélemenyüket kifejtsék. Egyesek az ellenséges beavatkozás lehetőségét fogadták el, mások feltételezték, hogy az ország elmebetegeit azon nézetek követői semmisítették meg, amelyek szerint a gyógyíthatatlan elmebetegek csupán a társadalom felesleges terhét jelentik, és ezért egyszerűen ki kell őket irtani. A szatirikus lap odáig ment a merészségben, hogy javasolta elmebetegek behozatalára egy központ felállítását, hogy az üres elmegyógyintézeteket újra benépesíthessék. Az ellenzék lapja viszont megint csak kérdéseket tett fel. "Miért tűnnek el azok - kérdezte a lap -, akik a legrosszabb esetben is legfeljebb valamely szoba bútorát képesek szétzúzni? Miért nem azok az őrültek, akik népünket a katasztrófába döntik?" A hadiállapot azonban életbe lépett, és az ilyesféle kérdéseket nem bocsátották meg. Az újságot betiltották, a lap szerkesztőit letartóztatták azért, mért uszítottak az elmebetegek további elszöktetésére.
Az igazság kedvéért meg kell mondanunk: a kormány komoly erőfeszítéseket tett, hogy a titkot leleplezze. Két elmegyógyintézetet megtöltött ambuláns elmebetegekkel, és közéjük helyezte el az elmebetegséget szimuláló ügynökeit, a betegek azonban, akik addig szelíden odahaza üldögéltek, minden erős őrizet ellenére eltűntek, az ügynökök viszont ott maradtak, anélkül hogy észrevették volna, hogy mi is történt. Azon az éjszakán mélyen aludtak, a klinika egész őrségével egyetemben. A szóbeszéd természetesen félremagyarázta a kormánynak ezt az intézkedését, és azt híresztelték, hogy a csöndes őrülteket tervszerűen összegyűjtötték, és elhurcolták otthonukból, azért, hogy megsemmisítsék őket. A radikális ifjúság betörte a kormányhivatalok ablakait, egyesek megsebesültek, és akinek családjában csöndes őrült volt, sietve elrejtette. Annak ellenére, hogy a már cenzúrázott lapok erről semmit sem közöltek, az egész népen lassanként a vakrémület lett úrrá, még azokon is, akiknek addig sohasem jutott eszükbe, hogy a világon vannak elmebetegek is, és akiket megrémített az elmegyógyintézetek valóságos száma. Hiszen egy társadalomban, amelyben ilyen önkényeskedések lehetségesek, senki sem garantálhatja, hogy akár holnap nem nyilvánítják bolondnak az embert, hogy azután eltűnjön egy kemencében vagy a tenger mélyén - mint ahogyan azt híresztelték.
A kormány a nemzetközi rendőrséghez is fordult, annak ellenére, hogy ily módon tekintélyén csorba esett, de miután az elmebetegeknek még a nyomára sem akadtak, természetesen feltételezték, hogy elhurcolták őket az ország határain túlra. Az

Interpol által az egész világon közzétett felhívások szövege rendkívül szokatlan volt e tiszteletreméltó szervezet részéről - fénykép, név, magasság, arcbőr, haj és szem színe, majd következtek a további adatok: kínainak mondja magát, bár fehérbőrű, vagy: abban a tévhitben szenved, hogy zsiráf, és állandóan kinyújtja a nyakát, hogy felfelé nézzen, vagy: amikor másokkal találkozik, üvölt, mint egy farkas...

Az egész világ nevetett, és a kormány már felkészült, hogy hadat üzen a szomszédos államnak. Arra az elhatározásra jutottak, hogy abban a pillanatnyi helyzetben már csupán egy háború háríthatja el a forradalmat. Hogy a döntésnek valami demokratikus látszatát keltse, a kormány összehívta az előzőleg feloszlatott parlamentet. A főváros utcáin azonban röplapok jelentek meg, a rendőrség és a kormány pedig névtelen leveleket kapott, amelyekben tudomásukra hozták, hogy a meghatározott napon elhurcolják az őrülteket a parlamentből is. "Értelmetlen lenne, ha bármiféle intézkedéseket is foganatosítanának - közölte a névtelen levelek és a röpiratok szövege. - Az fog történni, ami eddig történt, anélkül hogy akár észre is vennék!" A hadsereg és a rendőrség körülvette az egész parlamentet drótkerítéssel és tankokkal, de az ülésen egyetlen képviselő sem jelent meg. Egyesek közölték, hogy váratlanul megbetegedtek, mások - hogy sürgős ügyben el kellett utazniuk. És bár azonnal elfogták a megdöbbentő hatású röpiratok és névtelen levelek szerzőjét, nem került sor hadüzenetre.

Miközben a kormány azon tűnődött, hogyan lásson újra munkához, a felderítők jelentették, hogy abban az államban, amelyet meg akartak támadni, az elmebetegek már szintén eltűntek a klinikákról, csupán az ottani kormány, a szomszédok tapasztalatain okulva, hosszabb ideig titokban tudta tartani a történteket saját népe előtt. Ily módón az elnök, aki választhatott, hogy vagy lemond, vagy megüzeni a háborút, megkönnyebbülten jelent meg népe előtt a televízió képernyőjén, hogy bejelentse: ugyanaz a szerencsétlenség sújtotta az ellenséges államot is. És néhány nap múlva megszüntette a hadiállapotot. A világ minden részéből hír érkezett, hogy mindenütt ugyanolyan titokzatos módon kiürültek az elmegyógyászati klinikák. Az emberiséget fennállása óta még soha ilyen mélyen semmiféle esemény nem rázta meg. A zavar gyorsan nőtt, misztikus félelem vett erőt az embereken a megmagyarázhatatlan jelenség miatt, és fennállt az a veszély, hogy az emberek tömegesen megőrülnek. Ezt előmozdította egyes filozófusok, újságírók és politikusok nyilatkozata, akik a sajtóban az eseményeket kommentálták, valamint egyes kormányok meggondolatlan intézkedései is. Egyes országokban kiengedték az elmebetegeket az elmegyógyintézetekből, és hazaküldték őket otthonukba. Az őrültek nem tűntek el, mint sorstársaik, viszont rengeteg kárt okoztak, és sokat garázdálkodtak. Újra összeszedték őket, és kisvártatva ők is nyom nélkül eltűntek. Heron, a filozófusok pátriárkája mély értelműen kifejtette egy közleményében, amelyet a világ minden sajtóorgánuma átvett: "Ha minden elmebeteg ember eltűnik a Földről, mi lesz akkor az ép ész ismérve? Képes-e egy társadalom,

amely csupán épeszű emberekből áll, létezni?" Az egyház viszont, amely ezer éven át áhítozott egy ilyen csoda után, izgatottan hirdette a szószékről: "Szánjátok meg bűneiteket! Térjetek meg Isten kebelére! Ez csupán egy új Szodoma és Gomorra kezdete. Isten magához veszi a tisztákat és az ártatlanokat, hogy azután rázúdítsa megsemmisítő haragját a bűnösökre..." A vakrémületet különösen előmozdította a híres tudományos-fantasztikus író, Minosz Papaszjan egy műve. Teljesen meggondolatlanul, kizárólag spekulatív elgondolástól vezérelve nem közölte művének címében, hogy az kigondolt, fantasztikus történet, hanem azt a látszatot keltette, mintha műve dokumentációs jellegű lenne, és mintha valaki másnak a nevében írná, akit tévedésből az elmebetegekkel együtt elhurcoltak, majd visszahoztak. Papaszjan voltaképpen a tudományos-fantasztikus irodalomban már banálisnak számító témát dolgozott fel, miszerint az ember nem az evolúció útján jelent meg a Földön, hanem mesterségesen előállított, előre programozott sejt formájában helyezték a Földre egy más, magasabb civilizáció képviselői. És most, a beprogramozott idő elteltével ezek a képviselők egyszerűen beleavatkoztak hatalmas kísérletükbe, és kiválasztották azokat az egyedeket, akik eltértek előre meghatározott programozásuktól, hogy megtudják, minek tulajdonítható ez az eltérés. Vagyis valami olyasmi történt, mint tavasszal a kertek megtisztítása a gyomoktól, mint a gyomlálás. Természetesen nem csupán Papaszjan irodalmi szemfényvesztése okozta a vakrémületet. A már kialakult pszichológiai helyzetben mindenki hajlandó volt elhinni a legkülönbözőbb valótlanságokat is, és az emberek majd megőrültek, amikor erről a "szörnyű dokumentum"-ról olvastak, és elképzelték azt maguknak. Amikor magukra maradtak, indokoltan tették fel a kérdést önmaguknak: "És engem vajon nem gyomlálnak majd ki? Én normálisnak tartom magam, de ők, akik beprogramoztak, vajon mit gondolnak?" Ez az egyébként nem valami szellemes fércmű, mint ahogyan az az irodalomban gyakran megtörténik, a káron kívül valami hasznot is hajtott. Arra indította az embereket, hogy a szörnyűséges rejtély magyarázatát valamiféle Földön kívüli erőben keressék. Így azután végül is felnyitották azt a levelet, amelyet minden kormány már réges-régen megkapott a Földön, de amellyel eddig senki sem törődött a rengeteg névtelen tréfa és rosszindulatú zsarolás közepette. Idézem ezt a levelet majdnem teljes egészében, mivel ez váltotta ki azt a váratlan és forradalmi változást az emberiség történetében, amellyel ma szemben állunk.

Ez a földi elektromos írógépen írt levél elmondta, hogy feladói - egy más civilizáció képviselőinek nagy csoportja - hosszú idő óta titokban tanulmányozták az életet a Földön. Ebben a munkafolyamatban a Földre érkezett expedíció tagjai gyakran emberi alakot öltöttek, de számos alkalommal elfogták és bezárták őket azokba a szörnyű házakba, amelyeket mi elmegyógyintézeteknek hívunk. Ott meggyőződtek róla, hogy az emberiség érthetetlen okokból igen rosszul bánik egy elég nagy részével. Ezeket az embereket elmebetegeknek, feleslegeseknek és tehernek tartják. Ezért az

expedíció elhatárolta, hogy végrehajtja egy tervét, amelyet nem tekinthetnek agresszív cselekedetnek vagy a földi dolgokba való beavatkozásnak, hogy átviszi ezeket a felesleges tehernek tartott embereket egy más égitestre, ahol kellemes életkörülményeket teremt számukra, és megszabadítja őket ily módon az indokolatlan erőszaktól. Az expedíció mostanig nem közölte az erre a célra kiválasztott égitest fekvését, mivel nem tudta, hogyan reagál erre az emberiség. A Földön folytatott hosszas tanulmányozás során meggyőződtek arról, hogy az a civilizáció, amely magát emberiségnek nevezi, sohasem egyértelmű határozataiban, bármiféle kérdésről kell is döntenie. Az ismeretlenek közölték: készek arra, hogy bármikor felvilágosítással szolgáljanak az elvitt emberek állapotával kapcsolatban… Ezután a matematikai méreteink szerinti koordináták következtek, amelyek arra mutattak, hogy az információ forrása valahol a Proxima Centauri irányában van. Az aláírás így szólt: testvéreitek arról a hatalmas csillagtömörülésről, amelyet ti Galaktikának neveztek.
Mivel a Proxima a Földünkhöz legközelebb lévő csillag (1,3 parszek), a Holdon lévő állomásunk azonnal felhívást küldött oda, bár a dolog eléggé kétségbeejtőnek látszott, hiszen elméleteink szerint legalább kilenc évig kellett várnunk a válaszra. Milyen nagy volt azonban a megdöbbenés, amikor a válasz egy hét múlva már megérkezett! Nem fért kétség ahhoz, hogy az üzenet pontosan a meghatározott irányból érkezett, ez azonban ellentmondott a hullámmozgás gyorsasági határértékének, a tudományos felfogás szerint. Lehetséges persze, hogy ezek a lények a Proxima csillagnál sokkal közelebb voltak hozzánk, vagy pedig olyan eszközökkel rendelkeztek, amelyek lehetőséget adtak nekik, hogy a fény sebességénél gyorsabban küldjenek üzenetet, vagy pedig elképzeléseink az űrről, minden előrehaladásunk ellenére is, alapjukban véve helytelenek voltak. Mindez annyira megzavarta a tudósokat, hogy nem merték közölni a válasz tartalmát, és csak miután megismételték a kísérletet, és miután úgyszólván vitába keveredtek az ismeretlen lényekkel, jutott el végül is az üzenet az emberiséghez.
Az oly sokáig áhított kapcsolat egy másik civilizációval most senkinek sem volt kedvére. Hiszen ki gondolta volna valaha is, hogy így fog történni - idejönnek, és az orrunk elől, anélkül hogy megkérdeznék, egyszerűen ellopják a mi testvéreinket. Lehet, hogy elmebetegek, lehetséges az is, hogy gyógyíthatatlan őrültek, de mégiscsak a testvéreink! Az általános felháborodás mint hatalmas orkán száguldott végig a földtekén, és az ismeretlen lények meggyőző üzenetei nem csökkentették a felháborodás erejét. És voltaképpen a kapott magyarázatok zöme valahogy sértő is volt számunkra - bármennyire kiválóan fejlettek, és bármennyire tanulmányoztak is bennünket, úgy látszik, nem tudtak behatolni a mi életünk finomságaiba. Ez látszott azokból a példákból is, amelyeket felhoztak azzal kapcsolatban, hogy milyen igazságtalanul bánunk mi elmebetegeinkkel. Volt olyan beteg, mondták, aki azt állította, hogy kutya, és úgy akart élni, mint egy kutya, de mi nem hittük el neki, és

bántalmaztuk. Megvizsgálták a dolgot, és azt látták, hogy az az állat, amelyet mi kutyának nevezünk, nagy szeretetnek örvend az emberek körében. Hát akkor miért vagyunk olyan türelmetlenek testvérünk ennyire megszokott kívánságával szemben, hiszen csak arról álmodozik, hogy ugyanolyan szeretetben és megbecsülésben legyen része, mint egy kutyának.
Kezdetben megkíséreltük, hogy megismertessük őket a humanizmus értelmével, és megmagyarázzuk, hogy ez a homo, az ember szóból származó fogalom, és ennek következtében, csupán nekünk van jogunk ahhoz, hogy az emberi vonatkozású dolgokban döntsünk, és meghatározzuk, hogyan bánjunk egymással. Körültekintően közöltük velük, hogy semmit sem értenek meg a földi dolgokból, és szemükre vetettük, hogy miért nem létesítettek velünk kapcsolatot, mielőtt ezt a semmivel meg nem indokolható agressziót elkövették. Majd a végén valami ultimátumféleséget is adtunk nekik: küldjétek vissza elmebetegeinket, ha azt akarjátok, hogy békében éljünk véletek! Erre azonban rendkívül sértő módon válaszoltak: megfigyeléseik arról győzték meg őket, hogy mi a fejlődésben még nem értünk el arra a fokra, hogy békés és gyümölcsöző kapcsolatot tartsunk fenn egy mai civilizációval, hiszen ilyen kapcsolat még az emberek között is hiányzik. Ezért nem kísérelték meg a kapcsolat felvételét velünk. A mi reagálásunk most azt bizonyította be nekik, hogy igazuk volt. Semmi logika nincs abban, amit állítunk. Rosszul bántunk azokkal az emberekkel, bár azok semmi bűnt nem követtek el a társadalommal szemben, felesleges tehernek tartottuk őket, és most mégis vissza akarjuk őket kapni. Ha szükségesek voltak számunkra, akkor miért izoláltuk őket, és miért zártuk ki őket a társadalom életéből? Ha pedig nem szükségesek számunkra, akkor miért ragaszkodunk ahhoz, hogy visszakapjuk őket?
E válasszal egyidejűleg egy egész filmet levetítettek arról az ismeretlen égitestről, ahol csodálatos tájon egy olyan fényűző és szép várost láthattunk, amilyent mi a Földön ki tudja, hogy mikor tudunk felépíteni, és ebben a gyönyörű városban az utcákon és a parkokban sétáltak elmebetegeink. Sokan megismerték hozzátartozóikat és barátaikat. Megkísérelték megértetni velünk, hogy elhurcolt testvéreink kiválóan érzik magukat új környezetükben, hogy közöttük sem betegség, sem haláleset nem fordult egyszer sem elő és így tovább. De vajon kit győzhet ez meg? A közvéleménykutató intézetek mindenütt egy és ugyanazt a kérdést tették fel az embereknek: "Akarjátok-e visszakapni elmebetegeinket, és hogyan vélekedtek az ismeretlen civilizáció eljárásáról?" A válasz egyöntetű és kategorikus volt mindenütt: az emberek visszakövetelték testvéreiket, és elvitelükben a Föld tekintélyének durva megsértését látták. És a földi patriotizmustól áthatott tömegek sokfelé megkövezték azokat a nihilistákat és defetistákat, akik arcátlanságukban arra vetemedtek, hogy azt állítsák: irigyeljük elmebetegeinket, mert olyan szabadságban és jólétben élnek; és ezek az elvetemültek azt javasolták, kössünk megállapodást ezzel az ismeretlen civilizációval, hogy a jövőben is átadhassuk nekik elmebetegeinket, mindaddig, amíg meg nem tanuljuk, hogyan

gyógyítsuk meg őket. (Itt meg kell azonban jegyeznünk, hogy a Föld elmegyógyászati klinikái időközben zsúfolásig megteltek, mivel sokan nem bírták el a szokatlan idegfeszültséget, amely az emberiséget elfogta. Közöttük egyébként sokatlanul sok szimuláns is akadt, akik azért vetették fel magukat az elmegyógyintézetekbe, mert titokban reménykedtek, hogy őket is elviszik az ismeretlen égitestre.)
Az Egyesült Nemzetek Szervezete egyhangúlag megszavazta egy ünnepélyes felhívás közzétételét annak érdekében, hogy minden helyi jellegű háborút szüntessenek meg, hogy hagyják abba az összes vitát a bennünket fenyegető veszély idején, és az egyes államok egyesítsék katonai kiadásaikat egy közös kasszában, hogy abból megteremtsék a közös űrháborús eszközöket, az egységes űrhadsereget, amely képes lesz arra, hogy hathatósan megvédje a Földet az idegen beavatkozással szemben.
És csoda történt. Az emberiség történetében először minden kormány engedelmeskedett a Szervezet felszólításának, a nemzeti és faji ellenségeskedések villámgyorsan eltűntek, és az Egyesült Nemzetek Szervezetének égisze alatt hihetetlen rövid időn belül megteremtették az emberiség első általános hadseregét. Így végül is az emberiség egyesült, mintha csupán az elmebetegek jelenléte akadályozta volna meg azelőtt ebben.
És íme most már végre úton vagyunk! Tizenöt felderítő űrhajóval. Oly nagy a boldogságom, hogy újságíróként rákerültem egy hajóra, hogy ezt nem is merem szakmai képességeimnek tulajdonítani, hanem egyszerűen csak annak, amit a mi földi nyelvünkön úgy mondanak: "Vak tyúk is talál szemet!" És ha valami is aggaszt egy kissé, csupán az, hogy vajon ismeretlen ellenségeink nem kísérelik-e meg, hogy kitérjenek a háború elől, amikor látják eltökéltségünket, hogy életre-halálra harcoljunk, bár szerintük jelentéktelen és tökéletlen módon. Embertelen dolog lenne, ha mindez végül is szelíd tárgyalásokkal végződne. Hála istennek, katonai szellemünk és akaratunk, hogy megvédjük tekintélyünket, annyira erős, hogy legalább most nincs okom arra, hogy kételkedjem az egészséges emberi értelemben! Az bizonyára nem engedi, hogy bármiféle szégyenteljes kompromisszumot kössünk.
A Mars mellett elhaladva felfogtuk ottani, harci figyelőállássá átalakított állomásunk üdvözleteit és jókívánságait. Ezután már az ismeretlenség következik. Vajon mit hoz ez az ismeretlenség szép Földünk számára? Ne veszítsük el a hitünket, szerény riportjaim jövendőbeli kedves olvasói, ne veszítsük el hitünket abban, hogy szerencsés csillagzat alatt születtünk! Emberiség, előre!

Karig Sára fordítása

A fanti változásai

1.

A nagyvárosok fejlődése, kiterjeszkedése, átalakulása többé-kevésbé elfogadható mintája lehet a tudományos fantasztikumban végbemenő változásoknak.
Régi előkelő negyedek leromlanak, bepiszkosodnak, nyomortanyákká válnak, a bűnözés, létbizonytalanság és kábítószer fészkeivé; a perifériákon új, modern lakótelepek, kertes, levegős, tiszta kerületek nőnek ki a földből; az egykor előnyös központokból elmenekülnek a lakók, s helyüket átveszik az irodák és hivatalok; az élet széles gyűrűben helyezkedik el a lassan megfeketedő, elhamvadó centrumok körül.
Három-négy évtizede, a "hajdanvolt szép, klasszikus korban", amelyet a sci-fi öregedő hívei annyi nosztalgiával és emlékezéssel idéznek, a tudományos-fantasztikus irodalom a kultúra peremvidékén helyezkedett el, "marginális" jelenség volt, hasonlóan a detektívregényhez, a vadnyugati történethez, az "isten vele, tanár úr" vagy a "réztábla a kapu alatt" típusú szentimentalizmusokhoz vagy az "elfújta a szél" jellegű történelmi paródiákhoz.
Csakhogy ez a peremkerület időközben erősen megnagyobbodott és megváltozott. A faházak, bármilyen kedvesek és lakályosak voltak is, elkorhadtak vagy leégtek, a poros és barátságos utcácskák helyén betonutak húzódnak, kiskertek helyén parkok és széles zöldövezetek terülnek, a lakóházak korszerűek és szögletesek vagy legömbölyítettek, villany világít bennük, és nem zümmögő gáz, és távfűtés csővezetéke hozza a meleget. Aki harminc ével ezelőtt elköltözött erről a tájról, most visszatérve eltéved, s nem ismeri fel gyermekkora játszóterét.
Hogy a belváros, az egykori centrum mennyire változott meg, patkányodú lett belőle vagy nyomortanya, esetleg ragyogóan újjáépített felhőkarcolók és paloták csoportja, azzal most ne törődjünk, az nem a mi dolgunk, hanem azoké az esztétáké, irodalomtörténészeké, kritikusoké, akik a "magas" irodalom, a "főáramlat" ügyét-gondját hordják a szívükön.
A mi dolgunk csak annyi, hogy szétnézzünk a peremvárosban, észrevegyük és rögzítsük a változásokat szárazon és érzelmek nélkül. Szinte csak statisztikai felmérés ez, számok és adatok felírása, néhány alapművelet elvégzése, hogy a kockás papíron létrejöjjön egy vonal, amelyről bárki azonnal megállapíthatja, hogy iránya felfelé mutat, vagy lefelé.

2.
A könyvek, folyóiratok; kiadványok száma az egész világon megsokszorozódott. Egy közlés szerint 1971-ben, az Egyesült Államokban az összes kiadott könyv 10 százaléka volt science fiction, s azóta ez a szám még nőtt. Szinte nincs olyan nagyobb angol, francia, német vagy olasz kiadó, amely ne adna ki tudományos-fantasztikus irodalmat, s évről évre többet. Amerikában csökkent a magazinok száma (bár példányszámuk nőtt!), Európában viszont számos új magazin és folyóirat indult. A nem specializált folyóiratok és hetilapok is egyre gyakrabban közölnek fanti írásokat, sőt különszámokat, amelyek körképet adnak a helyzetről. Különösen

fontos, hogy előkelő elméleti folyóiratok is vállalkoznak erre, s nemcsak Európa nyugati országaiban, hanem a szocialista országokban is. Növekszik az összefoglaló művek száma, albumok jelennek meg a sci-fi történetéről, képzőművészetéről, szikáran komoly, "akadémikus" tanulmányok a sci-fi múltjáról, jelenéről, jövőjéről, tartalmáról, formájáról, szerkezetéről vagy akár a sci-fi-"mozgalom" mesés kezdeteiről. Ma már legalább 6-8 kitűnő nemzetközi elméleti folyóirat jelenik meg olyan tanulmányokkal, melyektől a legkényesebb filosz is megnyalja mind a tíz ujját. Bibliográfiáknak, életrajzoknak, életművek ismertetésének, egyetemi jegyzeteknek vagy általános iskolai ajánló antológiáknak, oktatói segédkönyveknek se szeri, se száma. Sok száz amerikai egyetemen tantárgy a science fiction, de hallhattunk arról, hogy a Szovjetunióban pártiskolákon is tartottak róla előadást. Irodalomtudományi intézetek és egyetemek külön science fiction kutatócsoportokat létesítenek, a könyvtárak gyűjtik a könyveket és a fanti írók kézirati hagyatékát, Svájcban, Yverdonban megnyitotta kapuit az első európai science fiction múzeum, Pierre Versins gyűjteménye, amely majdnem 20000 könyvet, rengeteg plakátot, képet, filmet, hanglemezt, játékot, reklámeszközt és ékszert (?) tartalmaz. Gomba módra szaporodnak a science fiction klubok, és létezésükről hangos kis amatőrlapokkal (fanzine) adnak hírt. A fanzine-ok száma beláthatatlan, egy angol, mégis nagyon hiányos katalógus több mint 150 európai fanzine-t említ, egy amerikai katalógusban száznál több fanzine címét olvashatjuk. Nem nyithatunk ki egy filmlapot, hogy ne értesülnénk új bemutatókról vagy forgatás alatt álló mozi-, illetve televíziós filmekről. Több helyen kiadták kötetbe gyűjtve a legjobb fanti hangjátékokat, a zeneboltokban pedig sokasodik a sci-fi hanglemezek és magnókazetták száma.

A sci-fi rajongói és alkotói keresik egymással a kapcsolatot, országos és nemzetközi, sőt "világ"-kongresszusokat szerveznek, díjakkal és kritikával befolyásolják a kiadókat és folyóiratokat, ott vannak mindenütt, ahol kedves olvasmányukról szó esik, és nem titkolják a véleményüket. "Hórihorgas kamasznak és sápadt arcú biokémikusnak álcázva járnak közöttünk - írja róluk az Atlantic -, külsőre szakasztott olyanok, mint mi vagyunk, de félelmetesen szaporodnak, és olyan hullámhosszon érintkeznek, amelyet mi, többiek nem érzékelünk..."

De ne folytassuk a felsorolást vagy seregszemlét.

Jóból is megárt a sok...

Bárki jogosan megkérdezheti tőlünk, hogy ennek a hajcihőnek, ennek a sejtburjánzásra emlékeztető szaporodásnak van-e valami értelmes, emberi tartalma, nem azt jelenti-e a mennyiségi növekedés, hogy a kultúrát elönti az olcsó ponyva, és hogy a selejtes nézetek vagy gondolatok kiszorítják a nemes és jó irodalmat és művészetet, s hogy valódi világnézet helyett hamis világképeket kényszerítenek az olvasóra? S nemcsak komoly irodalmárok, pszichológusok, szociológusok vagy antropológusok nézik szájtátva a

képet, de a science fiction régi hívei is sokszor úgy merednek rá, mint a palackból kibocsátott dzsinnre.
Igaz ugyan, hogy a fenti kérdések inkább kijelentő formában hangzanak el, mi most mégis inkább a kérdőjeleket vegyük észre, s próbáljunk meg válaszolni rájuk.
A válaszhoz meg kell néznünk, hogy mi változott a science fiction tartalmában s ezzel párhuzamosan formájában.

3.
Először, mint a változás legfontosabb fényére, a fokozódó önismeretre kell mutatnunk. A science fiction kezdi megtalálni helyét a világban és a kultúrában, ráébred önnön helyzetére, valódi értékeire és lehetőségeire. Felébredése nemcsak a hirtelen felszaporodott esztétikai és kritikai tevékenységnek köszönhető, bár ez rendkívül sokat jelent annál a "műfajnál" vagy inkább "szemléletnél", amelyről még hívei és művelői is - például Lem - azt állították, hogy "gettóban él", akár mert rákényszerítik, akár mert maga is akarja, s hogy ebből a helyzetből sohasem szabadulhat. A felébredésnek, öntudatra ébredésnek okai között ott van az irodalmon és művészeten kívüli világ, amely konfliktusaival, feszültségével, háborúival és mindenféle kényszerével választást és döntést követel az írótól. Az amerikai science fiction héjáinak és galambjainak két híres közös kiáltványa 1968-ban, a vietnami háború ügyében pontot tett egy mondat végére, hogy utána új mondat következzék. Olvasson el bárki egy régebbi Asimov-, Simak-, Bradbury- vagy Van Vogt-novellát, és olvassa el utána kötetünkben Philip K. Dick, Kurt Vonnegut, Harlan Ellison vagy J. G. Ballard írását; azonnal észreveszi a különbséget. A régi science fiction kritikátlan rajongással nézett a technika és a tudomány eredményeire, s nem sokat törődött a társadalom aktuális vagy jövőbe extrapolált kérdéseivel. A régi amerikai sci-fi az ember mindenhatóságát várta, és a földi Paradicsomot. Közben kiderült, hogy az isteni hatalom nagyon kevés ember kezében összpontosul, és hogy a Paradicsom képe távolodik és halványodik. Lehet, hogy a felszín nyugodt és rezzenéstelen, de alatta már ott, ropognak és gyürkőznek a geotermikus erők, és akinek a füle jó, meghallja a közeledő morajt. Az amerikai sci-fi "új hullámának" írói, ahogy egy francia kritikus mondta, "visszatérnek a tér és idő mélységeiből, s már nem kozmikus háborúkról írnak, hanem földi lázadásokról és forradalmakról". Természetesen nem kell ezt a véleményt szó szerint venni, hiszen az amerikai sci-fi legfeljebb az elégedetlenségről beszél, s nem a forradalomról, de felerősödött s megkeményedett kritikai hangját nem hagyhatjuk figyelmen kívül.
A változás jele az is, hogy a science fiction színképe az egész világon kiszélesedett. Régebben a sci-fit tematikus csoportokra osztották aszerint, hogy a regényben vagy novellában az időutazásról, az űrhajózásról, csodálatos találmányról, őrült tudósokról stb. stb. volt szó. Ez a csoportosítás vagy tipologizálás azt jelentette, hogy a science fiction lényegében egy tömböt alkotott, s eltérés az egyes írások között csak témában vagy cselekményben volt. A mai

csoportosítások már másfélék. Műfaji szétválást emlegetnek, s arról beszélnek, hogy a sci-fiben önálló csoportként megjelent a "tiszta" fantasztikum, a "kard és boszorkányság" epikája, az űroperett, a politikai fikció, a spekulatív fikció társadalmilag érzékeny típusa és természetesen a "kemény", hagyományos tudományos fantasztikum. És megjelentek mindeme típusoknak önkritikus változatai, paródiái is. A "kemény" science fiction és a spekulatív fikció oldalhajtásaként növekszik és újraél a régi műfaj, az utópia és ennek minden változata, a zöld-fekete, epés szatírától a rózsaszín álmokig. Jegyezzük meg, hogy az amerikai néger irodalomban is jelen van a sci-fi, és jól tükrözi a különböző politikai és társadalmi állásfoglalásokat.
Ez a szétválás természetesen nemcsak Amerikában, illetve az angol nyelvterületen történt meg, hanem Európában is, hiszen az európai országokban megújuló vagy megszülető science fiction a nemzeti hagyományokra támaszkodik, és sajátos új színeket hoz. Más hangja van az olasz, a francia, a német vagy a svéd tudományos fantasztikumnak, hogy a szocialista országok felzárkózó irodalmát ne is említsük.
Arra törekedtünk, hogy ez a tartalmi sokszínűség és változatosság antológiánk válogatásában is érvényre jusson. Ezért közöljük a dél-amerikaiak közül Julio Cortázar "tiszta" fantasztikumhoz sorolható novelláját, Kurt Vonnegutnak a Barnhouse-effektusról szóló politikai fikcióját, az olasz Pandolfi és Viano poétikus írását, Jean-Pierre Andrevon szatíráját és Pierre Barbet űroperett-karikatúráját.
Érdekes, hogy a szocialista sci-fiben már korábban is megtaláltunk olyan irányzatokat, amelyek Nyugaton mostanában bontakoznak. Nálunk a tartalmi változás elsősorban a lélekábrázolás elmélyülésében, az alakok plasztikusabb kidolgozásában, a mondandók bővülésében, nyitottabbá válásában, a humor terjedésében található. A szocialista science fiction mindig is humánusabb volt, mint a nyugati, s ezt a jó tulajdonságát továbbra is megőrizte. Érdemes egymás mellett elolvasni V. Grigorjevnek A bőségszaru című és Robert Sheckleynek a Valamit semmiért című elbeszélését. A téma mindkettőnél azonos, még az ironikus szemlélet sem különböző, s mégis lemérhetjük, hogy mit jelent a javak könnyű megszerzésének gondolata egy szovjet és egy haladó amerikai írónál. Hagyományos "kemény" sci-fit nem is nagyon közlünk kötetünkben, legfeljebb Günther Krupkat, Szever Ganszovszkij vagy Cordwainer Smith novelláját sorolhatjuk ebbe az irányzatba.

4.
A tartalmi változásokat formai kísérletek, a sci-fi megújítására irányuló törekvések kísérték és kísérik. A "klasszikus" idők egyszerű, egyenes vonalú elbeszélt formái lejártak, az új írók más műveltséggel, más irodalmi eszményekkel, formai igényekkel jelentek meg a porondon. A modern próza és költészet számos eredménye és kísérlete hatott a fiatalabbakra. A szürrealizmusnak és a különböző avantgarde próbálkozásoknak hatására megtörték az

elbeszélés egyenes vonalát, felhasználták a szabad asszociáció és a belső monológ eszközeit, stílusukat képszerűbbé változtatták, költői eszközökkel dúsították. Szükséges volt ez az újítás, mert a "külső terekből" a "belső terek" felé fordult a fantasztikum, s ezt úgy is mondhatjuk, ha a végtelen világűrnél fontosabbá lett az emberi lélek végtelensége. Az új törekvések, főleg kezdetben, ezért szerepeltettek annyiszor extrém, különleges lelkiállapotban élő vagy abba kerülő embereket, ezért írtak le LSD- vagy meszkalin-látomásokat, ezért játszatták történeteiket elmegyógyintézetekben vagy börtönökben. A modern science fiction hamarosan kiheverte ezt a periódust, a fiatalok fokozatosan levetették a stiláris szélsőségeket, megszabadultak a romantikus túlzásoktól. A stiláris "forradalom" mégsem maradt hatástalan. "Az öregebbek - mondta egy amerikai író - elkezdtek gondosabban, szebben, csiszoltabban írni, a fiatalok pedig megőrizték a költőiséget, és megtanultak cselekményt szerkeszteni..."
Kötetünk írásainak legtöbbjén érezhető ez a stiláris változás. Jellegzetes példa Ursula K. LeGuin, Harlan Ellison vagy Andrevon novellája, és különösen érdekes a magyar Hernádi Gyula sajátságos, költői képzeletet és intellektuális szárazságot nemcsak tartalomban, hanem stílusában is elegyítő elbeszélése.
Itt kell megemlítenünk, hogy a "klasszikus" science fictionnel szemben másféle "tudományosság" érvényesül a modern sci-fiben. A régebbi sci-fi központba helyezte a tudományt, onnan vette témáit, ötleteit, alakjait és néha a cselekményt is. Módszere azonban hagyományosan irodalmi módszer volt, szerkezetét a konfliktus határozta meg. Lassan érlelődő, de erőteljes változásnak lehetünk tanúi a modern tudományos fantasztikumban ebben a vonatkozásban is. Az új írók gyakrabban nyúlnak - vagy ösztönösen, vagy tudatosan - a jellegzetesen tudományos módszerekhez, Nem az elképzelt történetből indulnak ki, hanem felállítanak néhány axiómát, és szinte kísérleti úton megvizsgálják, hogy bizonyos helyzetben ez az axiómarendszer hogyan maradhat ellentmondásmentes, vagy milyen ellentmondásokhoz vezet. Hipotéziseket állítanak fel és ütköztetnek valóságos szituációkkal. Novelláikat, regényeiket ezért gyakran a laboratóriumok lombikban végrehajtott kísérleteihez hasonlíthatjuk. A hagyományos esztétika éppen erről az oldalról támadja legtöbbször a sci-fit, fiktív, konstrukciós jellegét kifogásolja, támadja az ebből következő ötletszerűséget, tézisjelleget, az alakok elnagyolt, és egysíkú ábrázolását, a konfliktusok mesterkéltségét. Pedig az effajta "átvételek" az irodalmat nem szegényítik, hanem színesítik, gazdagítják, s az irodalomtörténet számos olyan korszakot ismer, amikor az ilyen vagy hasonló tézisirodalom, fiktív, konstruált irodalom volt uralkodó. A módszert természetesen felismerték már a "klasszikus" sci-fiben, emlékezzünk csak Asimov robottörténeteire, amelyeknek belső szerkezetét megszabta a "robotika három törvényének" axiómarendszere. Asimovval szemben a modern sci-fi írók axiómáikat már a társadalmi életre alkalmazzák, felfedezve és feltárva az ellentmondásokat és veszélyeket. A tudomány másfajta

kiterjedését példázzák Jorge Luis Borges és az ő hatása alatt álló dél-amerikai írók regényei, elbeszélései. Borges - akit igen magasra értékel két olyan ellentétes szemléletű író, mint Bradbury és Lem - magában a tudományban, főleg a humaniórákban veszi észre a fiktív, konstruktív elemeket, és szigorú logikával építi fel belőlük néha labirintus-szerkezetű, máskor pedig tanulmányokra, szakdolgozatokra emlékeztető, szatirikus vagy parodisztikus, de mindig kemény filozófiai magot rejtő elbeszéléseit.
Mindebből világos talán, hogy a tudományos fantasztikumban a mennyiség szaporodása minőségi változásokat hozott, az írások átlagos színvonala megnövekedett, vagy ha jobban tetszik, az igazán értékes irodalmi alkotások száma emelkedett. Elmondhatjuk mindezt a tudományos-fantasztikus filmekről és képzőművészeti alkotásokról is, nem beszélve az elméleti írásokról, amelyek valóságos tengerré duzzadtak.
Ezeket a változásokat szem előtt tartva állítottuk össze antológiánkat az olvasó tájékoztatására és szórakoztatására.

5.
Ötvenedik-ez a szokatlannak tűnő cím olvasható kötetünk fedőlapján.
A szám a Kozmosz Fantasztikus Könyvek sorozatának ötvenedik kötetét jelenti, s alkalmat ad arra, hogy olvasóinknak a szerkesztési elvekről, elképzelésekről beszéljünk. A sorozat darabjai általában gyorsan elfogytak, egyik-másik keresett ritkasággá vált, s ez véleményünk szerint az elismerés jele, mert szerintünk a könyv, olvasás közben lesz holt tárgyból igazán könyvvé, a gondolatok, mesék, a megismerés és a mulattatás eszközévé. A könyvtárak polcain porosodó, raktárakban meglapuló könyv nem él, s ezen az alapon azt hisszük, hogy legfőbb törekvésünk elérte célját, élő műveket adtunk az olvasó kezébe.
Célunk volt az is, hogy a tudományos-fantasztikus irodalom beláthatatlan mennyiségéből válogatva az értékes és érdekes írásokat közöljük, s lehetőség szerint bemutassunk minden irányzatot és formát, jelezzük műfajunk sokszínűségét és gazdagságát. Törekvéseink közé tartozott, hogy lehetőleg minden ország science fiction irodalma helyet kapjon sorozatunkban a legkiemelkedőbb vagy legjellemzőbb író alkotásával, mert igaz ugyan, hogy a sci-fi internacionális tematikájú irodalom, de azt is tudjuk, hogy milyen elevenen hatnak rá a nemzeti hagyományok. Ez az elgondolás vezetett bennünket akkor is, amikor a magyar íróknak több és nagyobb helyet adtunk, nemcsak természetes elfogultságnak engedve, hanem a magyar science fiction fejlődését is szolgálva.
Nevek felsorolásával bizonyíthatnánk állításaink igazságát, de erre - hisszük - nincs szükség, mert a megjelent könyvek jegyzékét ott láthatjuk köteteink utolsó oldalain.
A sorozatot illető elképzeléseink változatlanok. Talán csak annyiban módosulnak, hogy letudva számos "adósságot", és hasznosítva a tapasztalatokat, bátrabban emelhetjük jövőbeli válogatásunkkal a

sorozat művészi és tartalmi színvonalát, és bemutathatjuk a sci-fi olyan irányzatait, amelyek nálunk még ismeretlenek, mindig figyelve a tájékoztatásra és a szórakoztatásra.
Az olvasók általában nem tudják, hogy mennyi munkát jelent egy-egy könyv megjelentetése. Írók, lektorok, szerkesztők, fordítók, nyomdászok, gépírók, adminisztrátorok, könyvkötők, korrektorok és igazgatók dolgoznak, hogy néhány órás vagy egy egész életre szóló örömet szerezzenek valakinek, akit nem is ismernek, és nem is fognak megismerni soha.
A szerkesztő bevallhatja itt, hogy éppen ebben látja munkájának értelmét.

Kuczka Péter

KOZMOSZ FANTASZTIKUS KÖNYVEK

A Kozmosz tudományos-fantasztikus sorozata a világirodalom és a hazai könyvtermés legjavából válogat: a megjelenő regényekben és novellás kötetekben a science fiction legfőbb erényei mutatkoznak meg: hit az emberi észben - a tudományban; hit a cselekvésben - a jövőben. Az irodalmi igényességű és izgalmas cselekményekben bővelkedő sorozat minden egyes új kötete új meglepetés.

Megjelent

Isaac Asimov: A halhatatlanság halála
Fred Hoyle: Osszián küldetése
Karinthy Frigyes: A delejes halál
Abe Kobo: A negyedik jégkorszak
Bilenkin: Hullámverés a Marson - Dnyeprov: Bíbormúmia (Egy kötetben)
Krzysztof Borun: Antivilág
Brian W. Aldiss: Szürkeszakáll
Clifford D. Simak: A város
Jemcev-Parnov: Világlélek
Cserna József: Dráma a Holdon
Szepes Mária:, Surayana élő szobrai
Zsoldos Péter: A feladat
René Barjavel: Az óvatlan utazó
Pierre Boulle: A majmok bolygója
Isaac Asimov: Alapítvány
Csernai Zoltán: Atleóntisz
Italo Calvino: Kozmikomédia
Isaac Asimov: Alapítvány és Birodalom
Jorge Luis Borges: Körkörös romok
Laczkó Géza: Holdbéli Dávid csodálatos tapasztalatai a Földön
Gromova: Fénykörben - Ganszovszkij: Három nap egy esztendő (Egy kötetben)
Zsoldos Péter: Ellenpont
Stanisław Lem: Éden

Arthur C. Clarke: 2001. Űrodisszeia
Zsoldos Péter: A Viking visszatér
Isaac Asimov: Második Alapítvány
Ray Bradbury: Kaleidoszkóp
Herbert Ziergiebel: A világűr foglyai
Ljuben Dilov: A szkafander súlya
Zsuravljova: Hóhíd a szakadék fölött - Z. Jurjeva: Alfa és Omega (Egy kötetben)
Zsoldos Péter: Távoli tűz
Fekete Gyula: Triszex
Herbert, Franke: Az elefántcsonttorony
Jókai Mór: Óceánia
Darázs Endre: Vashold
Mesterházi Lajos: Sempiternin
Pápay Kálmán: A leghosszabb éjszaka
Alekszej Tolsztoj: Garin mérnök hiperboloidja
Louis Trimble: A városgép
Szepes Mária: Tükörajtó a tengerben
Pierre Barbet: A psziborgok álmai
Ludvik Souček: A Fekete Bolygó testvérei
Kaszás István: A Galaktika urai
Fekete Gyula: A Kék sziget
Michael Moorcock: A fekete folyosó
Ilja Varsavszkij: Molekuláris kávéház
Vagyim Sefner: A szerény zseni
Gennagyij Gor: Varázsos út
M. Eliade: Különös kalandok
Ötvenedik

John Wyndham

Újjászületés

John Wyndham, teljes nevén John Wyndham Parkes Lucas Beynon Harris, 1903-ban született Angliában, Warwickshire Knowle nevű falujában. Születésének időpontjában Jules Verne már túl volt életművének javán, az ifjú Wells is megírta legfontosabb "sciencefic romance"-ait. Szerzőnk Wellstől tanulja az úgynevezett hétköznapias regénykezdést, a tárgyilagos, majdnem hideg stílust. Újjászületés című regénye azonban már a kiforrott tehetség sajátos színű alkotása. A második világháború után írta, alapélménye a közelmúltból táplálkozik tehát, s a fantasztikus díszletek és jelmezek csak a látomás kemény vonalait erősítik. Így lesz a regény egyszerre összefoglalás és figyelmeztetés.

KOZMOSZ FANTASZTIKUS KÖNYVEK